T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BALKAN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BULGARİSTAN - HASKOVO (HASKÖY) İLİ VE ÇEVRESİ TÜRK AĞZI

YUNUS ILGAZ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. MUHARREM ÖZDEN

EDİRNE 2020

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BALKAN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

03/09/2020

Yunus ILGAZ

Tezin Adı: Bulgaristan Haskovo (Hasköy) İli ve Çevresi Türk Ağzı

Hazırlayan: Yunus ILGAZ

ÖZET

Bu çalışmada Bulgaristan'ın Haskovo (Hasköy) İli ve çevresindeki Türk köylerinde konuşulan ağızlar tespit edilmiş ve günümüz Türkçesinden farklı yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışma *''Giriş''*, *''İnceleme''*, *''Metinler''*, *''Söz Varlığı''* ve *''Kaynakça''* bölümlerinden oluşmaktadır. Tez, son yıllarda yapılan ağız çalışmaları ve bu çalışmalarda kullanılan yöntemler örnek alınarak hazırlanmıştır. Bölgede 10 köye gidilmiş ve 24 adet metin sesli olarak kayda alınmıştır. Metinlerdeki kaynak kişilerin mümkün olduğunca o bölgede doğup büyümüş kişiler olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde Bulgaristan Haskovo (Hasköy) İli ile ilgili bilgiler verilmiştir. Derlenen metinler transkripsiyonlu alfabe ile dijital ortama aktarılıp günümüz Türkçesi ile karşılaştırılmıştır. Daha sonra metinler üzerinde *''Ses ve Şekil Bilgisi''* incelemesi yapılarak bölgede konuşulan ağzın günümüz Türkiye Türkçesi ile ayrılan yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sözlük bölümünde yerel ağızda kullanılan sözcükler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Kaynakça bölümünde tezin oluşturulması aşamasında yararlanılan eserlerin künyeleri verilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma hem bölgede yaşayan Türk topluluğu için önemli bir vesika olacak hem de Türk kültür dünyasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bulgaristan, Haskovo, Hasköy, Yerel Ağız, Sözlük.

Thesis Title: Turkish Dialects in Haskovo (Hasköy) Province and Its Territory

Prepared By: Yunus ILGAZ

ABSTRACT

In this study Turkish dialects in Haskovo (Hasköy) Province and its territory have been identified and compared differences of these dialects from up to date Turkey Turkish.

Sections of this study include *''Introduction'', ''Review'', ''Texts'', ''Vocabulary'' and ''Bibliography''*. The thesis has been composed by light of dialect studies that made in recent years and following the methods in these studies. 10 villages were visited and 24 texts were collected in audio. It has been taken care of sources that were originally born and grown up in that region. In the introduction section general information have been presented about Haskovo (Hasköy) Province. Texts have been organized in the transcript on computer and compared with up to date Turkey Turkish. Texts which collected from the region were examined in point of phonetic and morphologic, then has been tried to reveal the differences between local dialect and up to date Turkey Turkish.

In the vocabulary section has been tried to reveal the words that used in local dialect. Bibliography section includes a list of references.

As a conclusion, this study is going to be a concrete document for Turkish people who is living in local territory and will contribute to Turkish culture.

Keywords: Bulgaria, Haskovo, Local Dialect, Vocabulary.

ÖNSÖZ

Balkanlar'daki etnik ve dini mozaik, bin yıllık göç işgallerinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu bin yıl içinde, Bulgaristan'dan geçen veya Bulgaristan'a yerleşen gruplar arasında Osmanlı Türkleri, Bulgaristan'ın ve Balkanlar'ın etnik, dini ve politik görünümünün yeniden şekillenmesinde en etkin grup olarak ortaya çıkmıştır. Önemli miktarda Türk, on dördüncü yüzyıl boyunca süren Osmanlı işgalinin bitmesinden hemen sonra, Bulgaristan'a yerleşmiştir. Osmanlı başkentlerinin koruyucu hinterlandı niteliğindeki Bulgaristan'a Osmanlı yönetimi tarafından dikkate değer bir önem atfedilmiştir. Bulgaristan topraklarında yaşayan ve Osmanlı döneminden miras kalan Türk azınlıkları bugün hala günlük yaşamlarında Türkçe konuşarak iletişim kurmakta ve gerek Türkiye Türkçesi ile benzer gerekse Türkiye Türkçesi'nden farklı ağız özelliklerini yaşatmaktadırlar. Biz de buradan hareketle, çalışmamızda Bulgaristan'da yaşayan Türklerin kayda değer bir bölgesi olarak düşündüğümüz Haskovo (Hasköy) ili ve çevresinde kullanılan konuşma dili ve buna bağlı olarak bölgedeki söz varlığını derlediğimiz ses kayıtları ile ortaya çıkarmaya çalıştık.

Çalışmamızda 2018 yılı Mayıs ve Haziran aylarında Haskovo (Hasköy) ili ve çevresindeki Türk nüfusunun yaşadığı 10 köye gidilmiş, gerekli koşulları sağlayan kişiler aracılığı ile yöre insanıyla buluşup belirlenen metotlarla, ses kayıt materyalleri kullanılarak konuşmalar kayıt altına alınmış, 24 adet metin derlenmiştir. Yapılan derlemelerde imkân oldukça o yörede doğup büyümüş kişiler tercih edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra bu kayıtlar transkripsiyonlu alfabe ile yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen materyal üzerinde ses ve şekil bilgisi çalışması ve söz varlığı çalışması yapılmıştır.

Çalışmamızın giriş bölümünde Haskovo (Hasköy) ili ile ilgili birtakım bilgiler verilmiştir. İnceleme kısmı ses ve şekil bilgisi olarak iki başlıktan oluşmaktadır. Ardından yöredeki söz varlığının ortaya çıkarılması amacıyla sözlük kısmı oluşturulmuştur.

Bulgaristan Haskovo (Hasköy) İli ve Çevresi Türk Ağzı adlı bu çalışmamda tez konumun belirlenmesinden itibaren benden hiçbir yardımını esirgemeyen, olumlu ve olumsuz eleştirileriyle bana yol gösteren, hatalarımı düzelten değerli hocam Doç. Dr. Muharrem Özden'e teşekkürlerimi borçluyum. Derlenen metinlerdeki kaynak kişilere ulaşmamda bana çok büyük yardımı dokunan kıymetli arkadaşım Günay Kurtulan'a da ayrıca teşekkür ederim. Son olarak çalışmam boyunca her zaman yanımda olan aileme saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Yunus ILGAZ

Ağustos - 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT II
ÖNSÖZ III
KISALTMALAR XIV
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ XV
GİRİŞ 1
I. BÖLÜM 1
1. Bulgaristan'da Türk Varlığının Tarihi Seyri 1
1.1. Haskovo (Hasköy) Türklerinin Tarihi 1
1.2. Bölgenin Bulunduğu Konum 5
1.3. Bölgenin Demografik Yapısı 6
1.4. Bölgedeki Dini Yapı 7
1.5. Bölgenin Coğrafi Yapısı 7
1.6. Bölgedeki Etnik Yapı 8
1.7. Bölgenin Ekonomik Durumu 9
1.7.1. Tarım 10
1.7.2. Sanayi 12
1.7.2.1. Kimya Sanayisi 12
1.7.2.2. Şarap Üretimi 12
1.7.2.3. Gıda Sanayisi 13
1.7.2.4. Tekstil ve Konfeksiyon 14
1.7.3. Ulaştırma 14
1.7.4. Ticaret 15
1.7.5. Turizm 16

1.7.6. Doğal Kaynaklar ve Madencilik 17
II. BÖLÜM 19
İNCELEME 19
2.1. SES BİLGİSİ 19
2.1.1. ÜNLÜLER: 19
2.1.1.1. á ünlüsü: 19
2.1.1.2. å ünlüsü: 20
2.1.2.1. Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler: 21
2.1.2.1.1. “r” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlüler: 21
2.1.2.1.2. ”k/ķ” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 22
2.1.2.1.3. ”h” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 22
2.1.2.1.4. ”ğ” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 22
2.1.2.1.5. ”l” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 23
2.1.2.1.6. ”n” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 23
2.1.2.1.7. ”v” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 23
2.1.2.1.8. ”y” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 23
2.1.2.1.9. ”z” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 23
2.1.2.2. Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler: 24
2.1.2.2.1. ”ğ” ve “-ķ /-k” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 24
2.1.2.2.2. ”h” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 24
2.1.2.2.3. ”r”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 24
2.1.2.2.4. ”y”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 25
2.1.2.2.5. Gelecek zaman çekimlerinde -acak/ ecek eklerinde k/ğ düşmesiyle ünlü uzaması: 25
2.1.2.2.6. -cağız/ -ceğiz isim küçültme eklerinde “ğ” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 25
2.1.2.2.7. Şahıs zamirlerindeki uzun a sesi: 25

2.1.2.2.8. “-dıḳ/-dik, -duḳ/-dük” sıfat fiil kaynaşması ve düşmesi neticesinde uzun ünlü: 25
2.1.2.3. Ünlü Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler 25
2.1.2.4. Yabancı Kelimelerdeki Uzunluklar: 26
2.1.2.5. Vurgusuz Orta Hece Ünlüsünün Düşmesiyle Uzun Ünlü: 26
2.1.2.5.1. i- fiili kelimelere ulanırken düşer ve bir önceki hecenin ünlüsü uzar: 26
2.1.2.5.2. -ra/ -re , -arı/ -eri yön gösterme hali ekindeki ünlüler düşerken önceki hecenin ünlüsünü uzatır: 26
2.1.3. İKİZ ÜNLÜLER 27
2.1.3.1. Yükselen İkiz Ünlüler: 27
2.1.3.2. Eşit İkiz Ünlüler: 28
2.1.3.3. Alçalan İkiz Ünlüler: 28
2.2. ÜNLÜ UYUMLARI 29
2.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu: 30
2.2.1.1. Yabancı kelimelerde dil benzeşmesi: 32
2.2.1.2. İlerleyici ünlü benzeşmesi: 32
2.2.1.3. Gerileyici ünlü benzeşmesi: 32
2.2.1.4. İlerleyici-gerileyici ünlü benzeşmesi: 32
2.3. ÜNLÜ UYUMUNUN BOZULMASI 33
2.4. UYUM DEĞİŞMESİ 33
2.4.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu: 34
2.4.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması 34
2.5. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ 35
2.5.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi: 35
2.5.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması: 35
2.5.3. Geniş Ünlülerin Daralması: 36
2.5.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi: 38

2.5.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması: 39
2.5.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi: 39
2.6. ÜNLÜ TÜREMESİ 40
2.6.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi: 40
2.6.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi: 41
2.6.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi: 41
2.7. ÜNLÜ DÜŞMESİ 41
2.8. ÜNSÜZLER 43
2.8.1. ÖN SES ÜNSÜZLERİ 46
2.8.2. ÖN SES ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ 49
2.8.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ 51
2.8.4. ÖN SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ 52
2.8.5. İÇ SES ÜNSÜZLERİ 52
2.8.5.1. İç Seste Tonlulaşma 52
2.8.5.2. İçseste Tonsuzlaşma (ötümsüzleşme) 53
2.8.5.3. İç Seste Sızıcılaşma: 53
2.8.5.4. İç Seste Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler: 54
2.8.5.5. İç Seste Öteki Ünsüz Değişmeleri: 55
2.8.5.6. İç Seste Ünsüz Benzeşmeleri: 56
2.8.5.6.1. İlerleyici Benzeşme: 56
2.8.5.6.1.1. Yarı Benzeşme: 56
2.8.5.6.1.2. Tam Benzeşme: 57
2.8.6. İÇ SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ 59
2.8.7. İÇ SES ÜNSÜZ TÜREMESİ 60
2.8.8. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ 60
2.8.9. İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ 61
2.8.10. HECE KAYNAŞMASI 61
2.8.10.1. Şimdiki Zaman Ekinde: 62

2.8.10.2. Gelecek Zaman Ekinde: 62
2.8.10.3. Teklik ve Çokluk I. Şahıs İyelik Eklerinde: 62
2.8.10.4. Yükleme Hali ve İyelik 3. Tekil Şahıs Eklerinde: 62
2.8.10.5. Yönelme Hal Ekinde: 62
2.8.10.6. -dıḳ / -dik, -duḳ / -dük Sıfat – Fiil Ekinde: 62
2.8.10.7. Hece Kaynaşması İle İlgili Diğer Örnekler: 63
2.8.11. HECE YUTULMASI (DÜŞMESİ) 63
2.8.12. ÜNSÜZLERDE YER DEĞİŞTİRME (GÖÇÜŞME) 63
2.8.13. YANSIZLAŞMA 63
2.8.14. SON SES ÜNSÜZLERİ 64
2.8.14.1. Son Seste Tonlulaşma: 64
2.8.14.2. Son Seste Tonsuzlaşma: 65
2.8.14.3. Son Seste Sızıcılaşma: 65
2.8.14.4. Son Seste Ünsüz Değişmeleri: 65
2.8.15. SON SESTE ÜNSÜZ TÜREMESİ 66
2.8.16. SON SESTE ÜNSÜZ DÜŞMESİ 66
3. ŞEKİL BİLGİSİ 68
3.1. İSİMLER 68
3.1.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ 68
3.1.1.1. Çokluk Ekleri: 68
3.1.1.2. İyelik Ekleri: 69
3.1.1.3. Aitlik Eki: 71
3.1.1.4. Hâl Ekleri: 71
3.1.1.4.1. Yalın hâl 71
3.1.1.4.2. İlgi hâli 72
3.1.1.4.3. Yapma Hali (Belirtme Durumu) 72
3.1.1.4.4. Yönelme hâli 73
3.1.1.4.5. Bulunma hâli 74

3.1.1.4.6. Çıkma (Ayrılma) hâli 74
3.1.1.4.7. Eşitlik hâli 74
3.1.1.4.8. Vasıta hâli 75
3.1.1.4.9. Yön (Gösterme) hâli 76
3.1.1.5. Soru Eki 77
3.2. ZAMİRLER 78
3.2.1. Kişi(Şahıs) Zamirleri 78
3.2.2. İşaret Zamirleri 80
3.2.3. Belirsizlik Zamirleri 81
3.2.4. Soru Zamirleri 81
3.3. SIFATLAR 82
3.3.1. Niteleme(Vasıflama) Sıfatları 83
3.3.2. Belirtme Sıfatları 83
3.3.2.1. İşaret Sıfatları 83
3.3.2.2. Sayı Sıfatları 83
3.3.3. Soru Sıfatları 83
3.3.4. Belirsizlik Sıfatları 83
3.3.1. Niteleme(Vasıflama) Sıfatları: 83
3.3.2.1. İşaret (Gösterme) Sıfatları 83
3.3.2.2. Sayı Sıfatları 84
3.3.2.2.1. Asıl sayı sıfatları: 84
3.3.2.2.2.Sıra sayı sıfatları 85
3.3.2.2.3. Paylaştırma sayı sıfatları 85
3.3.2.3. Soru Sıfatları 85
3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları 86
3.4.1. Yer-Yön Zarfları 88
3.4.2. Zaman Zarfları 88
3.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları 88

3.4.4. Durum Zarfları 88
3.4.5. Soru Zarfları 88
3.4.1. Yer-Yön Zarfları 88
3.4.2. Zaman Zarfları 88
3.4.4. Durum Zarfları 90
3.4.5. Soru Zarfları 91
3.5. EDATLAR 92
3.5.1. ÜNLEM EDATLARI 92
3.5.1.1. Ünlemler 92
3.5.1.2. Seslenme Edatları 92
3.5.1.3. Gösterme Edatları 92
3.5.1.4. Cevap Edatları 92
3.5.1.2. Seslenme Edatları: 94
3.5.1.3. Gösterme Edatları: 96
3.5.1.4. Cevap Edatları: 96
3.5.1.5. Sorma Edatları: 97
3.5.2. BAĞLAMA EDATLARI 98
3.5.2.1. Cümle Başı Edatları 98
3.5.2.2. Karşılaştırma Edatları 98
3.5.2.3. Denkleştirme Edatları 98
3.5.2.4. Sıralama Edatları 98
3.5.2.5. Sona Gelen Edatlar 98
3.5.2.1. Cümle Başı Edatları: 98
3.5.2.2. Karşılaştırma Edatları: 101
3.5.2.3. Denkleştirme Edatları: 102
3.5.2.4. Sıralama Edatları 102
3.5.2.5. Sona Gelen Edatlar 103
3.5.3. SON ÇEKİM EDATLARI 104

3.6. FİİLLER 107
3.6.1. Şahıs (Kişi) Ekleri: 107
3.6.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri: 107
3.6.2. BİLDİRME (HABER) KİPLERİ 108
3.6.2.1. ŞİMDİKİ ZAMAN KİPİ 109
3.6.2.2. GENİŞ ZAMAN 113
3.6.2.3. GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN 119
3.6.2.5. GELECEK ZAMAN 126
3.6.3.1. ŞART ÇEKİMİ 131
3.6.3.2. İSTEK ÇEKİMİ 133
3.6.3.3. GEREKLİLİK ÇEKİMİ 135
3.6.3.4. EMİR ÇEKİMİ 135
3.6.4. BİRLEŞİK ÇEKİMLER 137
3.6.4.1. HİKÂYE BİRLEŞİK ÇEKİMİ: 137
3.6.4.1.1. Şimdiki Zamanın Hikâyesi: 137
3.6.4.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi: 138
3.6.4.1.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi: 144
3.6.4.1.4.İstek Kipinin Hikâyesi: 145
3.6.4.2. ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ 145
3.6.4.2.1. Geniş Zamanın Şartı: 145
3.6.4.2.2. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı: 148
3.6.4.3. RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ 148
3.6.4.3.1. Geniş Zamanın Rivayeti: 148
3.6.5. YARDIMCI FİİLLER 149
3.6.5.1. İsimleri Gelen Yardımcı Fiiller: 149
3.6.5.2. Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller 150
3.6.5.2.1. Yeterlilik: 150
3.6.5.2.2. Tezlik: 150

3.6.6. EK-FİİL (Cevher Fiili)..... 151
3.6.6.1. Şimdiki ve Geniş Zaman: 151
3.6.6.2. Bilinen Geçmiş Zaman: 152
3.6.6.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman: 152
3.6.6.4. Şart Çekimi: 152
3.7. FİİLİMSİLER 153
3.7.1. SIFAT-FİİLLER (PARTİSİPLER) 153
3.7.2. ZARF FİİLLER (GERUNDİUMLAR) 154
III. BÖLÜM 158
METİNLER..... 158
IV. BÖLÜM 256
SÖZ VARLIĞI..... 256
KAYNAKÇA..... 315

KISALTMALAR

ATAUÜ : Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler

ET : Eski Türkçe

bulg. : Bulgarca

pom. : Pomakça

GBAA : Güney-Batı Anadolu Ağızları

KDİAT : Kuzey-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar

GDİAT : Güney-Doğu İlleri Ağızlarından Toplamalar

AAT : Anadolu Ağızlarından Toplamalar

NYA : Nevşehir ve Yöresi Ağızları

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

a	
ă	kısa a
a	kapalı a (a-ı arası)
á	ince a
ā	uzun a
å	yarı yuvarlak, geniş, kalın (a-o arası)
b	
P	patlamasını kaybetmiş olduğu için b'ye yakın duyulan p
c	
ç	
d	
T	patlamasını kaybetmiş olduğu için d'ye yakın duyulan t
e	
é	kapalı e
ĕ	kısa e
ē	uzun e
f	
g	
ǵ	kalın ünlülerle kullanılan öndamak g'si
ġ	artdamak g'si
Ḳ	patlamasını kaybetmiş artdamak ḳ'sı
K	patlamasını kaybetmiş öndamak k'sı
h	
ẖ	hırıltılı h
ĭ	kısa ı

ı

ī uzun ı

ǐ kısa i

i

ī uzun i

j

k

ḱ kalın ünlülerle kullanılan öndamak k’si

ḳ artdamak ḳ’sı

l

Ĺ ince l ünsüzü

m

n

ñ nazal n

ŏ kısa o

o

ó yarı kalın yuvarlak geniş (o-ö arası)

ō uzun o

ȫ kısa ö

ö

ō uzun ö

p

r

ŕ vurgulu, titrek r

s

ş

t	
T	patlamasını kaybetmiş olduğu için d'ye yakın duyulan t
ŭ	kısa u
u	
ū	uzun u
ŭ	kısa ü
ü	
ū	uzun ü
v	
y	
z	
-	ünlüler üzerinde uzunluk işareti
‘-	kendinden sonra gelen hecenin vurgu işareti
◡	diftong işareti
◡	ulama işareti

GİRİŞ

I. BÖLÜM

1. Bulgaristan'da Türk Varlığının Tarihi Seyri

1.1. Haskovo (Hasköy) Türklerinin Tarihi

Hasköy, Bulgaristan'ın güneyinde Rodop dağlarının kuzey eteklerindeki ova üzerinde yer almaktadır. Osmanlı döneminde adı, Hasköy'ün yanı sıra Uzuncaova (Uzuncaâbâd) şeklinde de geçmektedir. Hasköy isminin ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemekle birlikte bunun bölgenin fethinden sonra üst seviyedeki bir devlet görevlisine has olarak tahsis edilmesinden kaynaklandığı sanılmaktadır. Uzuncaova adı ise bu yerleşme yerinin bulunduğu ovadan gelmektedir.

Hasköy'ün kuruluş tarihi ve Osmanlı Devleti'nden önce burada bir yerleşme yerinin bulunup bulunmadığı hakkında bilgi yoktur ancak çok eski bir tarihe sahip olmadığı ve 1361'de Edirne'nin Osmanlı idaresine girmesinden sonraki yıllarda bir köy olarak ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. Edirne'den Filibe'ye giden ana yol üzerinde yer alması nedeniyle kısa sürede gelişme gösterdiği anlaşılan Hasköy, Rumeli eyaletinin Çirmen sancağına bağlı bir kaza merkezi olmuştur. Şehrin Fâtih Sultan Mehmed dönemine ait tahririne göre burası on iki mahalleli, 150 hâne ve yaklaşık 750 nüfuslu orta büyüklükte bir kasaba idi. Tamamı müslümanlardan oluşan kasaba halkı Hacı Mahmud, Îsâ Fakih, Sofular, Saraç İnebey, Saraç Mûsâ, Hacı Kayalı, Cüllâh, Hacı İsmâil, Kadı, Debbâğlar, Hacı Bayezid ve Dervişan adlı mahallelerde ikamet etmekteydiler. Şehirleşmenin temel unsuru olan mahallelere sahip olmakla birlikte halkının çiftçi statüsünde kaydedilmesi buranın ziraî özelliğinin bir göstergesidir. Nitekim defterde, şehirde yaşayan halkın otuz iki hânesi "çift" ve altmış iki hânesi "bennâk" olarak yazılmıştır. Dolayısıyla buranın vaktiyle

bir köy şeklinde kurulduğu ve zamanla kasaba haline geldiği, bu geçiş döneminin de Fâtih Sultan Mehmed zamanında gerçekleştiği söylenebilir.

XVI. yüzyılda kasaba gelişmesini sürdürmüştür. 1515'te Hasköy'ün mahalle sayısı yedi ve nüfusu 274 hâne ile birlikte yaklaşık 1400 kişi civarında idi. Mahalle sayısının azalması, nüfusun iki katına ulaşan artışına paralel olarak Fâtih döneminden sonra kasabanın fizikî bakımdan yeniden şekillendirilmesinden kaynaklanmış olmalıdır. Zira bu tarihte Cami ve Kethüdâ Balı adlı iki yeni mahallenin adına rastlanırken daha önce mevcut Hacı Mahmud, Îsâ Fakih, Saraç Mûsâ, Kadı, Debbâğlar ve Dervişan mahallelerinin ortadan kalktığı tespit edilmektedir. Önemli bir fizikî değişikliği gösteren bu durumun tabii felâket, hastalık veya başka bir sebeple kasabanın yer değiştirmesi sonucu ortaya çıktığı düşünülebilir. Ayrıca Fâtih Sultan Mehmed dönemindeki Sofular ve Saraç İnebey mahalleleri de adları değişmeksizin birleştirilmiştir. Bunun yanı sıra aynı dönemdeki Cüllâh ve Hacı İsmâil mahalleleri ise isimlerinin yanında ikinci bir adla anılmaya başlanmıştır. Bunlardan ilki Haraççı, diğeri Tekye adıyla kaydedilmiş ve muhtemelen eski mahalle yakınında bir yer değişikliğinden dolayı iki adla anılmışlardır.[1]

Hasköy'ün şehirleşmesinde görülen bu değişme ve gelişme zamanla nüfusun hukukî statüsüne de yansımıştır. Bunun sonucunda Fâtih Sultan Mehmed döneminde önemli bir sayıya sahip olan çift ve bennâkler giderek azalmış ve bu sayı 1515'te beş bennâk, iki cabaya kadar düşmüştür. Bununla birlikte 1530'da Avusturya elçilik heyetiyle İstanbul'a gelirken Hasköy'e uğrayan B. Curipeschitz burasını Uzunova adıyla ve Osmanlı padişahlarının avlandığı bir köy olarak eserinde kaleme almıştır.[2]

[1] *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 16, Ankara, 1997, s.390-391.
[2] Curipeschitz Benedict, *Yolculuk Günlüğü 1530,* s.41.

1530'da Hasköy'ün mahalle sayısı yine yedi ve nüfusu 192 hâne ile 108 mücerredden yaklaşık 1100 kişiden oluşmaktaydı. Bu tarihteki mahalle isimleriyle 1515'teki mahalle isimleri arasında pek bir fark yoktur. Sadece 1515'te Hacı İsmâil adıyla da anılan Tekye Mahallesi burada Hacı Yûnus şeklinde kaydedilmiştir. Ancak kasabanın nüfusunda 1515'e nisbetle bariz bir düşüş görülmektedir. Bu durumun sebebi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamakla birlikte ovada yer almasının bunda etkili olduğu söylenebilir. XVI. yüzyılın son çeyreğinde Hasköy'ün durumunda önemli bir değişme olmamıştır. III. Murad dönemine ait tahrir defterine göre burada yine yedi mahalle bulunmaktaydı. Nüfusu ise 252 neferden yaklaşık (1150 kişi civarında) ibaretti. Mahalleler arasına Osmanlı Fakih adında yeni bir mahalle kaydedilirken daha önceki yıllarda mevcut Hacı Kayalı mahallesinin ortadan kalktığı görülmektedir.

Fâtih Sultan Mehmed döneminde Hasköy'de daha çok tarıma dayalı ekonomi hâkimdi. Bunun yanı sıra kasabada bazı meslek ve sanat dallarıyla uğraşanlar da vardı. Bunlar arasında özellikle dericilik ve deri sanatıyla ilgili zanaat kolları oldukça gelişmişti. Bunun bir işareti olarak bu dönemdeki mahallelerden biri Debbâğlar adını taşımaktaydı. Ayrıca bu mahalle sakinleri içinde dericilerin veya bütün esnafın yöneticisi durumunda olan bir ahî baba bulunuyordu. Dericilikle ilgili sanat dalları arasında daha çok pabuççuluk, saraçlık ve kürkçülük ön plandaydı. Bu arada terzi, sabuncu, keçeci, nalbant, kıncı, ipekçi, boyacı ve hasırcı gibi meslek ve sanat dallarıyla uğraşanlar da mevcuttu. Bu meslek ve sanat dalları, XVI. yüzyıl boyunca tarıma dayalı ekonominin yanı sıra çeşitlenerek gelişmesini sürdürdü. Ayrıca burası bir bozahâne ile pek çok malın alınıp satıldığı bir pazara sahipti. Kasabada 1530 yılında bir cami ile altı mescid bulunmaktaydı.[3]

Hasköy XVII. yüzyılda önemli bir hadiseye sahne olmadı. Kâtib Çelebi, bu yüzyılın ortalarında Hasköy'ün coğrafî yeriyle ona komşu şehir ve kasabaları

[3] *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 16, Ankara, 1997, s.390-391.

kaydettikten sonra Edirne'den itibaren üçüncü menzilde yer aldığını yazmaktadır. XVIII. yüzyılda Hasköy'den bahseden P. L. İnciciyan ise havasının ve suyunun sağlığa elverişli olmaması sebebiyle burada sıtma hastalığının yaygın olduğunu, halkın bu hastalığa karşı korunmak için bol bol soğan yediğini ve gecenin ayazında soğutulmuş soğanlı su içtiğini belirtir. Ayrıca Koca Sinan Paşa'nın, 1592'de Macarlar'a karşı yaptığı sefer esnasında halkın isteği üzerine buraya iki kervansaray, iki hamam, dükkânlarla cami ve imaret yaptırdığını yazar. Bunun yanında eylül ayı içinde burada iki gün süreli bir panayır kurulduğuna işaret eder.

XIX. yüzyılda Edirne vilâyeti içindeki panayırlar arasında önemli bir yere sahip olan Hasköy, bu yüzyılın ortalarından itibaren idarî bazı değişikliklere uğramıştır. 1864'te Filibe'ye bağlı kaza merkezlerinden birini teşkil etmekteydi. Nüfusu da XIX. yüzyılın ikinci yarısında 6000 civarında bulunuyordu. Bu nüfusun 2500 kadarı Türk, 3500 kadarı gayri müslimdi. Türk nüfusun azalması ve gayri müslim nüfusun önemli ölçüde artması bölgede birtakım siyasi olayların yaşanmasına sebep olmuştur. Şehir, 1875'te Rusya'nın Bulgarlar'a kurdurduğu ihtilâl cemiyetlerinin faaliyetleri ve 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı esnasındaki olaylardan oldukça etkilenmiştir. Bu savaştan sonra 1878'de imzalanan Berlin antlaşması ile bir muhtar Bulgaristan Prensliği ve Doğu Rumeli vilâyeti kurulunca Hasköy Doğu Rumeli vilâyetinin sınırları içinde kalmıştır. 1880'de idarî bakımdan bu vilâyetin sancaklarından birini teşkil etmiştir. Burası, merkez kazası olan Hasköy'den başka Hacıilyas, Kırcaali ve Harmanlı adlı kazalara sahipti. Ancak 1885'te Bulgaristan Prensliği, Doğu Rumeli vilâyeti topraklarını sınırlarına katınca Hasköy de bu prensliğe dahil edildi.

1912-1913 Balkan savaşları sırasında Trakya ve Makedonya'dan gelen Bulgarlar Hasköy'de iskân edildi. Bu sırada şehirdeki Türk evlerinin önemli bir kısmı yağmalandı ve tahrip edildi. Buna rağmen bölgede önemli bir Türk unsuru kalmıştır. Hasköy 1956'da 38.812, 1972'de 73.182 ve 1986'da 86.204 nüfusa sahipti. Rodop bölgesinin mal deposu durumunda olan Hasköy, karayolları kavşağı ve

demiryolları durağı üzerinde yer almaktadır. Şehirde özellikle pamukla sigara, şeker ve makine parçaları üretilir. Ayrıca şehir yakınında kaplıcalar mevcuttur.[4]

1.2. Bölgenin Bulunduğu Konum

Hasköy (Haskovo) Bölgesi Bulgaristan'ın Güney Merkezinde bulunmaktadır ve Bulgaristan Güney Merkez Planlama Bölgesinin bir parçasıdır. Bölge 261 yerleşim yeri içermektedir ve 11 belediye şeklinde organize edilmiştir: Hasköy (Haskovo), Dimitrovgrad, Harmanlı, Simeonovgrad, Svilengrad, Macarovo, İvaylovgrad, Lyubimets, Mineralni Bani, Stambolovo ve Topolovgrad. Bölgenin yüz ölçümü 5542 km²'dir ve ülke topraklarının %5'ni oluşturmaktadır. Bölgedeki tarım arazileri 2,651 milyon dekar ile bölge topraklarının %47,8'ni kaplamaktadır. Orman arazileri ise 1,914 dekar ile bölge topraklarının %34,5'ni oluşturmaktadır. Bölgenin önemli önceliklerinden bazıları stratejik konuma ve elverişli coğrafi özelliklere sahip olmasıdır. Burada iki önemli yol – Batı ve Merkezi Avrupa'yı İstanbul ve Asya'ya, diğeri de Kuzey Avrupa'yı Akdeniz'e bağlayan koridorlar – kesişmektedir. Hasköy Merkez Yunanistan'dan 70 km, Türkiye'den 80 km ve Bulgaristan'ın başkenti Sofya'dan 230 km mesafededir.[5]

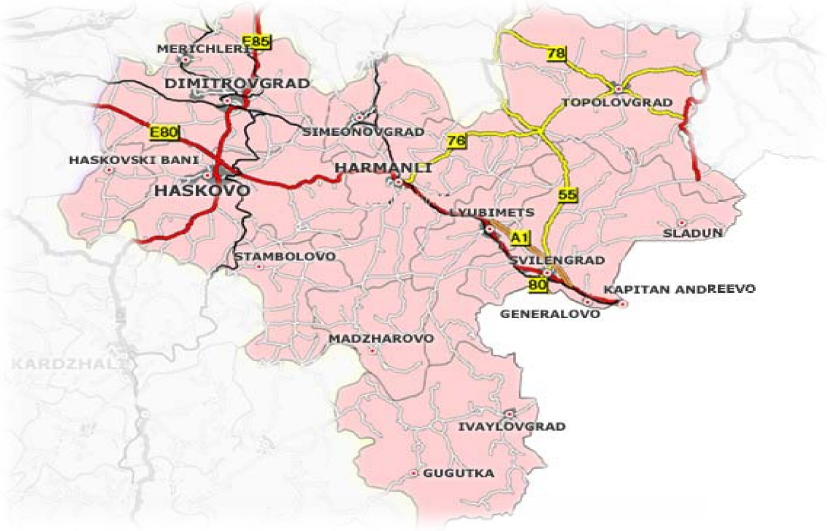

[4] *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 16, Ankara, 1997, s.390-391.
[5] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.3.

1.3. Bölgenin Demografik Yapısı

2011 nüfus sayımına göre Hasköy bölgesinde 246.238 kişi yaşamaktadır. Bu da ülke nüfusunun %3,3'ünü oluşturmaktadır. Hasköy nüfusunun %72,2'si şehirde ve kasabalarda yaşamaktadır.

Ülkenin genelinde olduğu gibi burada da yaşlı nüfusun her geçen gün arttığı ve gerek göç gerekse doğum oranının düşük olması sebebiyle genel nüfusun azaldığı gözlemlenmektedir. En son yapılan nüfus sayımı sonucunda, 2005 yılına kıyasla, nüfusun %8 azaldığı ortaya çıkmıştır. Diğer yandan şehir nüfusunun köy nüfusuna oranla arttığı görülmektedir. Köylerde nüfusun ancak %28'i yaşamaktadır. Resmi istatistiklere göre Hasköy nüfusunun %79,40'ı kendilerini Bulgar (180.541), %12,51'i (28.444) Türk ve %6,99'u Roman (15.889) olarak ifade etmektedir.[6]

Sayım Yılı	Kişi Sayısı
1934	26516
1946	27435
1956	38812
1965	57777
1975	75259
1985	87847
1992	80773
2001	80303
2011	76397

[6] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.6.

1.4. Bölgedeki Dini Yapı

Bulgaristan'ın Haskovo (Hasköy) kenti günümüzde birçok din ve mezhebe ev sahipliği yapmaktadır. Kentteki en yaygın din Ortodoks Hristiyanlıktır ve nüfusun neredeyse %78'ini oluşturmaktadır. Nüfusun geri kalanı ise %12 oranla İslam dinine, %10 oranla diğer dinlere mensup kişilerdir. Ayrıca bölgede müftülüğe bağlı 41 cami ve mesçit bulunmakta, 45 bin Müslüman yaşamaktadır.

Haskovo (Hasköy) kentinde bulunan Eski Cami

1.5. Bölgenin Coğrafi Yapısı

Bölgenin Kuzey ve Merkezi kısmında, akarsuları zengin ve verimli toprakları ile bilinen, Yukarı Trakya Düzlüğü yer almaktadır. Bölgenin bu kısmının düz ve tarıma elverişli topraklarının olması, ziraatın her dalının gelişimine, sulama sistemlerinin kurulmasına ve ulaşım arterlerinin yapılmasına imkân tanımaktadır.

Hasköy bölgesinin Güney kısımları Doğu Rodop Dağları ve Sakar Dağı'nın etekleri tarafından kapsanmaktadır. Doğu Rodoplar zengin bitki ve hayvan dünyası

ile bilinmektedir. Akdeniz'in yoğun etkisi, dağın jeolojik geçmişi, yerel kültür ve gelenekler bu zenginliğin oluşmasında önemli etkenler olmuştur.[7]

1.6. Bölgedeki Etnik Yapı

2011 yılı nüfus sayımına göre Haskovo (Hasköy) İlinde yaşayan etnik grupların sayıları ve genel nüfusa oranı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

	Kişi Sayısı	Yüzdelik Oran
Toplam Nüfus	76397	100.00
Bulgarlar	54869	71,82
Türkler	12507	16,37

[7] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.5.

Çingeneler	691	0,90
Diğer	400	0,52
Etnik Kimliği Belirsiz Olanlar	709	0,92
Etnik Kimliğini Açıklamayanlar	7221	9,45

1.7. Bölgenin Ekonomik Durumu

Bölgenin önemli bir stratejik konuma ve elverişli coğrafi özelliklere sahip olmasının bölge ekonomisine de yansıdığını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Hasköy ekonomisinin lokomotifi büyük işletmeler olup Hasköy'deki ekonomik süreçleri hızlandırmakta ve bölge ekonomisinin üretim yapısını optimize ederek önemli bir rol oynamaktadır. KOBİ'lerin çoğu hizmet ve ticaret, tekstil ve konfeksiyon, ekmek ve un mamulleri, et, süt işleme gibi alanlarda faaliyet göstermektedir.

Hasköy'ün gıda sanayisi için makine imalatı alanında Bulgaristan'ın merkezlerinden biri pozisyonunu korumak, tekstil ve konfeksiyonda geleneklerini devam ettirmek ve şarap üretiminde önder bölgelerden biri haline gelmek gibi ekonomik hedefleri olduğu görülmektedir. Turizmin geliştirilmesi de öncelikli alanlar kapsamına girmektedir.[8]

[8] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.10.

1.7.1. Tarım

Hasköy de Bulgaristan'ın geneli gibi, tarım üretiminin modernize edilmesi durumunda, bu alanda oldukça önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak, azalan ve yaşlanan nüfus nedeniyle tarım alanlarını ekip işleyecek işgücü kıtlığı yaşanmakta ve bu da tarım hâsılasına olumsuz yansımaktadır.

Diğer yandan, bugünkü haliyle bile tarım sektörü Hasköy ekonomisinde önemli bir yere sahiptir ve gerek toprak gerekse de iklim yapısı sayesinde, orta ve uzun vadede Türkiye ile bu alanda önemli işbirliği imkânları bulunmaktadır. Burada yetişen önemli bitkilerin arasında buğday, arpa ve mısır yer almaktadır. Teknik bitkilerden ise ayçiçeği, yulaf, pamuk, tütün ve kolza üretilmektedir. Hasköy ayrıca karpuz, kavun, üzüm, domates vb. meyve ve sebzeleri ile de bilinmektedir. Çilek, ahududu, kiraz, vişne, kayısı, şeftali gibi uzun ömürlü bitkilerin ve ağaçların da yetiştirilmesi için koşullar uygundur.

Önde gelen tarım ürünleri.

Hasköy'e bağlı belediyelerden tarım ile ilgili gelen verilere bakıldığında tarım mahsullerinin bölgeden bölgeye değiştiğini görmekteyiz. Bunun başlıca sebepleri olarak ise iklim ve toprak şartlarının değişik olmasıyla belediyelerdeki tarım arazilerinin kooperatifleştirilmesinden bahsedilebilir.

Genelde en fazla tahıl ürünleri Dimitrovgrad, Hasköy, Harmanlı ve Simeonovgrad belediyelerinde üretilmektedir. Sebze ve meyve üretiminde ise

Lyubimets, Svilengrad, Harmanlı ve Dimitrovgrad belediyeleri önde gelmektedir. Bölgenin yarı dağlık kısımlarında – Stambolovo, Mineralni Bani, İvaylovgrad, Topolovgrad, Svilengrad ve Hasköy'de - geleneksel olarak oryantal tütünü de yetiştirilmektedir.

Toplam işlenebilir arazi bakımından, zengin tarım ürünleri yelpazesiyle, Lyubimets Belediyesi ilk sırada gelmektedir. Dimitrovgrad belediyesi ise en fazla kooperatifleştirilmiş arazileri ve dekar başına en yüksek ortalama verim ile öne çıkmaktadır. Bölge ayrıca, ülke ortalamasının üzerinde, kiraz, elma, erik, şeftali, karpuz ve kavun verimi ile bilinmektedir.

Burada en çok yetiştirilen hayvanlar inek, koyun, keçi ve domuzdur. Son yıllarda ördek çiftliklerinin de arttığı gözlemlenmektedir.

Hayvancılık da %100 özel sektörün elindedir. Buğdayın yetiştirildiği ve hayvanlara da yem sağlandığı Dimitrovgrad, Hasköy ve Harmanlı belediyelerinde genellikle sığır yetiştirilmektedir. Yarı dağlık ve dağlık bölgeleri kapsayan Svilengrad, Topolovgrad, İvaylovgrad, Macarovo, Stambolovo ve Mineralni Bani belediyelerinde ise koyun ve keçi yetiştirilmektedir. İvaylovgrad, Macarovo ve Topolovgrad ilçelerinde nadir ve nesli tehlike altında olan sığır ve koyun türlerine bakılmaktadır.

Kanatlı hayvanlar Hasköy ve Dimitrovgrad'da bulunan büyük çiftliklerde yetiştirilmektedir. Harmanlı ve Hasköy'de manda çiftlikleri bulunmaktadır. Arıcılık tüm bölgede gelişmiştir.[9]

1.7.2. Sanayi

Bölge için önem taşıyan sanayi sektörleri: kimya endüstrisi; şarap üretimi; gıda, içecek ve sigara üretimi; tekstil ve konfeksiyon; inşaat; gıda sanayisi için makine imalatı; ısıtma ve soğutma ekipmanları üretimidir.

1.7.2.1. Kimya Sanayisi

Bölgedeki kimya sanayisinin başlıca temsilcisi Bulgaristan'ın en büyük fabrikalarından birine sahip olan, azot gübre üreticisi, Neochim AD şirketidir. Dimitrovgrad ilçesinde yer alan Neochim AD ayrıca ülkenin tek formaldehit, üre-formaldehit reçineleri, sodyum nitrat, sodyum nitrit, amonyum bikarbonat, sıvı sülfür dioksit, azot oksit, polietilen oksit, cam dolgulu termoplastik vb. üreticisidir. Şirketin gelirlerinin %50'sinden fazlası ihracattan oluşmaktadır. Kimya endüstrisi bölgenin sanayi üretim yapısında en büyük nispi paya sahip olan daldır.

1.7.2.2. Şarap Üretimi

Şarapçılıktan bahis ile Hasköy'ün üzüm-şarap sektöründe büyük potansiyelinin olduğunu belirtmekte yarar vardır. Bölge kaliteli üzüm çeşitleri ve

[9] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.10.

şarapları ile meşhurdur. Şarap üretiminin çok eskilere, daha Trak kavimlerinin dönemine dayandığı değerlendirilmektedir, zira Mineralni Bani köyü yakınlarında "şaraphaneler" olarak bilinen ve şarap yapımı için kullanıldığı düşünülen taşlar bulunmuştur.

Günümüzde tüm şaraphaneler modern şarap üretimi tesislerine sahiptir ve ürünlerinin büyük bir kısmını yurtdışına da pazarlamaktadırlar. Bölgenin verimli iklim şartları ve sektördeki yerel ustaların tarihe dayanan deneyimlerinin ürünü olan "Merlot" şarabının ünü ülkenin sınırlarını aşmıştır. Şarap sektörünün oldukça geliştiğini işaretleyen bir gösterge de son yıllarda çok sayıda yeni şaraphanenin açılmasıdır.[10]

1.7.2.3. Gıda Sanayisi

Gıda sanayisi de, ekmek imalatı, pastaneleri, et ve süt işleme tesisleri ve konserveciliği ile önde gelen sektörler arasındadır. Ekmek fırınları ve pastaneler birçok küçük özel firma tarafından işletilmektedirler. Et ve süt işleme için de aynı durum geçerlidir: bölgede birçok küçük mezbaha, mandıra vb. bulunmaktadır. Aynı zamanda il merkezi olan Hasköy'de, yepyeni ekipmanları ile ve AB standartlarına göre üretim yapan, büyük süt işleme şirketi "Bılgarsko Sirene" (Bulgar Peyniri) bulunmaktadır. Büyük firmalardan bir başkası da Bulmilk şirketidir - Bulgaristan'da ISO 9001:2000 sertifikasını alan ilk firmadır.

[10] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.12.

1.7.2.4. Tekstil ve Konfeksiyon

Tekstil ve konfeksiyon bölgenin geleneksel ve gelişmiş, büyük firmaların yanı sıra küçük ve orta ölçekli işletmelerin de bulunduğu ve en fazla yabancı yatırım çeken sektörlerindendir. Bu sektörde Hasköy'de faaliyet gösteren büyük isimlerin arasında Dimana AD (Harmanlı), Diamond (Hasköy), Delena AD (Hasköy), Adeli (Hasköy), Türk sermayeli Aras Tekstil (Harmanlı) ve CNC Textile (Hasköy) vb. sayılabilir.[11]

1.7.3. Ulaştırma

Hasköy (Haskovo) bölgesinin hem Türkiye (Kapıkule-Kaptan Andreevo kapısı) hem de Yunanistan (Kaptan Petko Voyvoda – Ormenion kapısı) ile sınır ve sınır geçiş kapıları bulunmaktadır. Ayrıca burada Türkiye ile olan Kapıkule – Kaptan Andreevo Sınır Geçiş Noktası dünyanın en büyük ve en yoğun kara yol sınır kapılarından biridir. Filibe'yi (Plovdiv) – Kapıkule'ye ve dolayısıyla İstanbul, Bursa, Tekirdağ gibi şehirlerimize bağlayan Meriç Otobanı da kullanıma açılmıştır. Böylece Filibe – Edirne mesafesi artık 1,5 saat içerisinde geçilebilmektedir.

[11] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.14.

Finlandiya'nın Helsinki şehrini Yunanistan Dedeağaç şehrine veya başka adıyla Kuzey Avrupa'yı Güney Avrupa'ya (limanlar bakımından Finlandiya'nın Helsinki limanını, Litvanya'nın Klaipeda limanını Yunanistan'ın Dedeağaç limanına) bağlayan ve Bulgaristan topraklarından da geçen 9 No'lu Avrupa koridorunun bir kısmı Hasköy sınırları içerisindedir.

9 No'lu koridor, 10 No'lu Avrupa koridoru ile bölge içerisinde kesişmektedir. 10 No'lu koridor ise Orta Avrupa'dan Sofya'ya uzanır, burada iki kola ayrılarak Selanik'e ve İstanbul'a ulaşır. TEM otoyolunun uzantısıdır. Orizovo (Filibe yakınlarında) ile Kapitan Andreevo (Türkiye sınırı/Kapıkule) arasındaki bölümü Bulgaristan'da Maritsa (Meriç) Otobanı'dır.

Hasköy'den de geçen Filibe – Svilengrad arasındaki demiryolunun (Hasköy'de demiryolunun uzunluğu 200 km civarındadır) elektrifikasyonu ve modernizasyonu projesinin 2015 yılsonu sona ermesi öngörülmektedir. Diğer taraftan Svilengrad – Türkiye sınırı arasındaki demiryolunun elektrifikasyonu ve modernizasyonu 2013 yılı başında tamamlanmıştır.

1.7.4. Ticaret

Ticaretten bahis ile burada Bulgaristan'ın ve Balkanların en büyük (yaklaşık 75 dekar alanda) açık hava pazarının da bulunduğunu kaydetmekte yarar vardır. Dimitrovgrad Pazarı adı ile bilinen Dimitrovgrad Pazarları Belediye İşletmesi büyük sayıda KOBİ'ye kazanç/ iş sağlamaktadır.

Hali hazırda pazarda, Cuma günleri toptan satış ve hafta sonları perakende olmak üzere 3 gün, faaliyet gösteren ve satış yapan 2500 stand/ dükkan bulunmaktadır (bunların 15'i yemek satışı gerçekleştirmektedir). Verilere göre burada pazarlanan ürünlerin %90'nı Türkiye'den ithal edilmektedir ve pazarda satan tüccarların 1200-1300 arası ya Türk vatandaşı veya çifte vatandaş ya da Türk kökenli

soydaştır. Dimitrovgrad pazarı yoğun sezonlarda (yaz başı ve okullar öncesi) günlük 20.000'in üzerinde kişi tarafından ziyaret edilmektedir.[12]

1.7.5. Turizm

Turizmin bölge ekonomisindeki payı çok düşüktür , %0,2'nin altında. Turizmin, ekonomisindeki %3,9'luk pay ile en yüksek olduğu belediye Mineralni Bani köyüdür.

- Turizm genel olarak gelişmiş değildir;
- Turizmde hizmet veren firma ağı yeterince güçlü değildir;
- Turizmde hizmet veren personelin verimliliği düşüktür;
- Turizm mekânlarının çoğuna giden ulaşım altyapısı kötü durumdadır;
- Doğa ve kültür mirası mekânları kötü durumdadır ve onlara erişim kısıtlıdır;

Bölgedeki yeterince gelişmemiş ve potansiyeli kullanılmamış başlıca turizm şekilleri/ türleri şunlardır:

Balneoloji turizmi: Hasköy Mineralni Bani köyündeki (1952'den beri ulusal tatil yeridir) ve Meriçleri kasabasındaki şifalı mineral su kaynakları sayesinde balneoloji turizmi gelişme potansiyeline sahiptir. Bölgedeki balneolojinin

[12] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.15.

hâlihazırdaki durumu kritiktir zira tesisler eski ve bakımsızdır ve yatırımcı bulma konusunda yetersiz kalınmaktadır.

Kültür turizmi: Bölgenin kavşak konumundan dolayı geçmiş yüzyıllardan kalan zengin kültürel mirası ve değerli tarihi mekânları bulunmaktadır. Bu tür turizm "kültür güzergâhlarının" geliştirilmesine elvermektedir.

Aynı zamanda buralardan yurtdışına, Türkiye'ye göç etmiş insanların, özellikle tatil zamanlarında köylerini, memleketlerini ziyaretleri vesilesiyle, yerel turizme ve yerel ekonomiye belli bir canlandırma, ivme getirdikleri görülmektedir. Bu doğal akrabalık bağlarının turizme bir getirisi de köy ve belediye kardeşlikleri ve bu vesilelerle artan karşılıklı gidiş gelişlerdir.

Av turizmi – bu faaliyet bölgenin dört orman idaresince yürütülmektedir. Topolovgrad'taki devlet av idaresinin ise üç av sahası bulunmaktadır ve orada uluslararası av da yapılmaktadır. Bu turizmin ilginç bir şekli de fotoğraf avıdır, Macarovo'nun koruma altına alınan "Doğu Rodoplar" merkezinde uygulanır. Orada kızıl akbaba, Mısır akbabası, kartal ve beyaz leyleklerin ornitolojik ve amatör gözlemleri yapılabilmektedir.

1.7.6. Doğal Kaynaklar ve Madencilik

Hasköy bölgesi yer altı zenginlikleri bakımından; yakıt-enerji kaynaklarından, renkli metal cevherleri ve metal dışı minerallere kadar, geniş bir yelpazeye sahiptir. Bölge, Meriç Havzası Kömür Madenleri'nin burada bulunması sayesinde, linyit kömür kaynakları açısından ülkenin toplam linyit kömür kaynaklarının %18,3'nü içermektedir. Hâlihazırda bölgede kömür çıkartılması sona erdirilmiştir, madenler kapatılmıştır ve bu tür kömür ülkenin başka madenlerinden elde edilmektedir.

Hasköy bölgesinde faaliyetine devam eden tek bir maden bulunmaktadır: Hasköy Mineralni Bani yakınlarında, Spahievo ve Bryastovo köyleri arasında bulunan ve GORUBSO – KIRCAALİ AD'nin işlettiği "Çala" Madeni. Buradan kurşun-çinko ve altın cevherleri elde edilmektedir.

Ekonomik açıdan metal dışı mineral kaynakları daha büyük önem taşımaktadır. Bölge büyük kanıtlanmış kireç taşı (kalker), mermer, andezit taşı, dolomit taşı, riyolit taşı, taş kaplama malzemeleri ve kil kaynaklarına sahiptir. Kaynakları ve önemi en büyük olanı ise kireç taşıdır. Kireç taşı gerek çimento üretiminde, gerek "Maritsa İztok" (Doğu Meriç) Termal Santrali'nin kükürt temizleme tesislerinde kullanılmaktadır. Ayrıca genel inşaat ve yol inşaatında kullanılan yer altı kaynaklarının (mermer kireç taşı, andezit, dolomit, riyolit ve gnays taşları) elde edilmesinin de arttığı görülmektedir.[13]

[13] Filibe Ticaret Ataşeliği, Bulgaristan Hasköy (Haskovo) Bölgesi Raporu, 2015, s.17.

II. BÖLÜM

İNCELEME

2.1. SES BİLGİSİ

2.1.1. ÜNLÜLER:

Haskovo Ağızlarında yazı dilimizdeki a, e, ı, i, o, ö, u, ü temel ünlüleri yanında bir takım ses hadiseleri neticesinde ortaya çıkan ve bu temel ünlülerden çeşitli sebeplerle gelişen ünlülere de rastlanmaktadır.

2.1.1.1. á ünlüsü:[14]

Yarı kalın yarı ince, düz, geniş a ile e arası bir ünlüdür. Bu ünlü a >e ya da e >a değişmesinin ara basamağı olarak ortaya çıkar. Değişme daha çok inceltme özelliğine sahip (c, ç, l, s, ş, y, z) etkisiyle oluşmaktadır. Alıntı kelimeler üzerindeki "a" ünlülerinde sıkça görülür.

nişánnanırdık < nişanlanırdık (1/4), ádet < adet (2/80), ziy**á**n ͡oldu < ziyan oldu (21/6), normál < normal (23/76)

[14] Bu ünlüye Anadolu ve Rumeli ağızlarında sıkça rastlanır: Ahmet Buran,(1997): *Keban, Baskil ve AğınYöresi Ağızları*, TDK yayınları, Ankara: s.21; Ahmet Bircan Ercilasun, (1983): Kars *İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.51; Eren, 1997: 19;Münir Erten, (1994): *Diyarbakır Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara: s.3; Tuncer Gülendoy, (1988): *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.19; Turgut Günay, (2003): *Rize İliAğızları,* TDK Yayınları, Ankara: s.39 ;Emin Kalay,(1998): Edirne *İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.15; Necati Demir (2001): *Ordu İli ve Yöresel Ağızları*, TDK Yayınları , Ankara: s.55; Necati Demir, (2006): *Tokatİli ve Yöresi Ağızları* , Gazi Kitapevi Yayınları, Ankara: s.76; Saadettin Özçelik, (1997): *Urfa Merkez Ağı,* TDK Yayınları, Ankara: s.13; Zeynep Korkmaz,(1994): *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.6; Zeynep Korkmaz,(1994); *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.29.

2.1.1.2. å ünlüsü:[15]

Yarı yuvarlak, geniş, kalın, “a” ile “o” arası bir ünlüdür. Bu ünlüdeki o>a şeklindeki düzleşme yönüne kayma çoğunlukla şimdiki zaman ekinde görülür.

çıḳarıyås < çıkarıyoruz (24/11), bahçeylen‿uraşıyåm < bahçe ile uğraşıyorum (24/24), neden‿oluyå < neyden oluyor (24/28)

Gerek dudak ve dil oynaması, gerek tınlama bakımından a’ya daha yakın olan bu ünlü bölgemizde genellikle “baba” kelimesinde kendisini gösterir. Bunun sebebi, ilk hecedeki –a- ünlüsünün kalın-dar yuvarlak ya da kalın-geniş yuvarlak ünlüye dönüşmesi sonucu, ikinci hecedeki a ünlüsünü de kendisine benzetmeye çalışmasıdır.

2.1.2. UZUN ÜNLÜLER

Boğumlanma süresi normal bir ünlünün süresinden daha uzun olan yahut normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlü: ā / ē / ī / ī̄ / ō / ȫ / ū/ ū̃

Türkiye Türkçesinde, yabancı kelimelerde yer alan uzun ünlüler dışında uzun ünlü yoktur. Ancak Türkçenin çok eski devirlerinde ister aslî ister ses değişmeleri sonucu olsun, uzun ünlülerin varlığı bilinmektedir.[16] İnceleme konusu olan ağızlarımızda ise çeşitli ses hadiseleri sonucu oluşmuş uzun ünlüler mevcuttur. Bu bölümde, bu ünlü oluşumlarını inceleyeceğiz:

[15] Ercilasun, 1983:51İ; Gülensoy, 1988:19; Demir,2006:77
[16] Zeynep Korkmaz, (2007): Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara: s221

2.1.2.1. Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler:

2.1.2.1.1. “r” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlüler:

Geniş zaman (-ar / -er) çekiminde “-r” ünsüzünün düşmesi neticesiyle:

dikēdik < dikerdik (24/59), ekēdik‿unnarı < ekerdik onları (4/8), yapādı < yapardı (14/26), kesēlēdi < keserlerdi (1/10)

Çokluk eklerinde “-r” ünsüzünün düşmesiyle:

arabalālan < arabalarla (1/9), ī̇sanlā < insanlar (14/27), mācıllā < muhacirler (19/37), doḳtullāda < doktorlarda (20/124), bacālā < bacalar (22/3), resimlē < resimler (23/39)

Fiil kök ve gövdelerindeki “-r” ünsüzünün düşmesiyle:

vēdi < verdi (23/44), vādım < gittim (24/54)

Basit ve türemiş isimlerde “-r” ünsüzünün düşmesiyle:

bi < bir (3/3), tāleleri < tarlaları (4/6), vā < var (6/6)

2.1.2.1.2. ”k/ķ” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

Gelecek zaman eki –acak / -ecak eklerinde k / ķ ünsüzü düşerek ünlüyü uzatır:[17]

durcāsın < duracaksın (15/80), yapmacāsın < yapmayacaksın (20/49), alcāsın < alacaksın (2/23)

Kelime kök ve gövdesine “-k /-ķ” ünsüzü düşerek uzun ünlü meydana gelir:

ūsüz ͡ adamlara < öksüz adamlara (20/3)

2.1.2.1.3. ”h” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

allā < Allah (15/91), āmeT ͡ ağa < ahmet Ağa (3/97), rāmetli < rahmetli (22/77), bāçe < bahçe (12/10), mēmet < mehmet (24/38)

2.1.2.1.4. ”ğ” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

ōretmenler < öğretmenler (7/17), İleniyorun ͡ unnālan < eğleniyorum onlarla (12/1), sā < sağ (8/17), ōlum < oğlum (9/26), çocūm < çocuğum (13/9)

[17] Selahattin Olcay bu ses olayı için Eckmann ve Mansuroğlu’ndan farklı olarak şu açıklamayı yapmıştır: Eckmann ve Mansuroğlu, -acak/-ecek ekinin k’sı, -dı,-mış ve –sa eklerinden önce düşer, diyorlar. Halbuki burada da düşmek değil, iki ünlü arasında kalan k’nın yumuşayarak kaynaşması sonunda uzun bir ünlünün oluşması hadisesidir. Örn: alacak idi > alacağ idi > alacağıdı > alacādı, gelecek imiş > geleceğ imiş > gelecēmiş, yapacak ise > yapacağ ise > yapacağısa > yapacāsa (bk.Selahattin Olcay, (1995):*Doğu TrakyaYerli Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara: s.17)

2.1.2.1.5. ”l” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

bēki < belki (20/68), gűsümüm < gülsümüm (12/33), ōsun < olsun (14/39), gēdi < geldi (14/69)

2.1.2.1.6. ”n” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

sōra < sonra (17/13), ī̇san < insan (1/46)

2.1.2.1.7. ”v” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

Haskovo Ağzında o<u ünlü değişmesi sonucunda ilk hecede ortaya çıkan u ünlüsünün, v ünsüzünün düşmesiyle birkaç kelimede uzadığı tespit edilmiştir.
ķūlasana < kovalasana (20/143)

2.1.2.1.8. ”y” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

bűle < böyle (6/18), orā < oraya (12/28), kűden < köyden (13/9), sűledi < söyledi (19/9), ő̄le < öyle (13/46)

2.1.2.1.9. ”z” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

ācıķ < azıcık (11/32)

2.1.2.2. Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler:

Bölge ağzında f, g/ğ, h, k, n, v, y gibi aşınmaya ve düşmeye elverişli olan ünsüzlerin başında bulunduğu hecelerden pek çoğunda yanlarındaki ünlülerle birlikte düşerek kelime içindeki hece sayısını azalttıkları ve kendilerinden önceki ünlüyü uzattıkları görülür. Bu durumlarda bazen hecenin tamamen düştüğü, bazen de heceden bir sesin varlığını devam ettirdiğini görüyoruz.

2.1.2.2.1. ”ğ” ve “-ḳ /-k” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

dūnümüz < düğünümüz (19/66), āştan < ağaçtan (20/56), oldūn < olduğun (1/71), etçēsin < edeceksin (16/66)

2.1.2.2.2. ”h” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

mācıllā < muhacirler (19/37), mālede < mahallede (20/83), ī̇tiyallā < ihtiyarlar (3/52)

2.1.2.2.3. ”r”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

ḳızlālan < kızlarla (21/80), dünüllē < dünürler (21/107), şeylē < şeyler (22/3), ġızanlā < çocuklar (23/25)

2.1.2.2.4. ”y”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

yīcek < yiyecek (6/73), ī < iyi (7/36), kūn < köyün (8/6), nābalım < ne yapalım (20/14), geçȭr < geçiyor (5/11)

2.1.2.2.5. Gelecek zaman çekimlerinde -acak/ ecek eklerinde k/ğ düşmesiyle ünlü uzaması:

ḳaçmacāz < kaçmayacağız (21/125), salmıcāz < salmayacağız (1/59), ḳaçacāz < kaçacağız (2/104), yaşīcāz < yaşayacağız (15/17), varcāz < varacağız (19/22), ölcēz < öleceğiz (21/39)

2.1.2.2.6. -cağız/ -ceğiz isim küçültme eklerinde “ğ” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

oncāz < oncağız (16/40), güncēz < günceğiz (24/51)

2.1.2.2.7. Şahıs zamirlerindeki uzun a sesi:

sā < sana (20/50), bā < bana (20/125)

2.1.2.2.8. “-dıḳ/-dik, -duḳ/-dük” sıfat fiil kaynaşması ve düşmesi neticesinde uzun ünlü:

duydūn < duyduğun (22/2), oldū < olduğu (23/56), yazdī < yazdığı (2/55), olmadī < olmadığı (12/8)

2.1.2.3. Ünlü Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

Karşılaşan iki ünlüden birinin düşerek diğer ünlüyü uzattığı ses hadisesidir. Bölgede derlediğimiz örnekler şunlardır:

āylem < ailem (16/6), sāt < saat (16/63)

2.1.2.4. Yabancı Kelimelerdeki Uzunluklar:

Bölge ağzında genel olarak yabancı kelimelerdeki uzunluklar korunmuştur. ālemin < alemin (20/49), misāviliK < misafirlik (20/98), cumāya < cumaya (3/60)

2.1.2.5. Vurgusuz Orta Hece Ünlüsünün Düşmesiyle Uzun Ünlü:

iken zarf fiil eki kelimeye ulanırken i ünlüsünü kaybeder. Bu düşme esnasında önceki hecenin ünlüsü:

gidērken < gider iken (10/31), güdērken < güder iken (16/24)

2.1.2.5.1. i- fiili kelimelere ulanırken düşer ve bir önceki hecenin ünlüsü uzar:

istērsen < ister isen (21/60), gidērdik < gider idik (24/56), asādıḳ < asar idik (17/51)

2.1.2.5.2. -ra/ -re , -arı/ -eri yön gösterme hali ekindeki ünlüler düşerken önceki hecenin ünlüsünü uzatır:

nērde < nerede (19/33), ilērden < ileriden (21/20)

2.1.3. İKİZ ÜNLÜLER

Kelimelerin veya eklerin bünyesinde bulunan ğ, h, n, v, y ünsüzleri eriyip kaybolduktan sonra, bu ünsüzlerin iki tarafında bulunan ünlüler yan yana gelmektedir. Yan yana gelen iki ünlünün bir nefeste veya aynı hecede telaffuz edilmesine ikiz ünlü adı verilir.[18]

Bölge ağızlarında tespit edebildiğimiz ikiz ünlü örnekleri şunlardır:

2.1.3.1. Yükselen İkiz Ünlüler:

İkiz ünlüyü oluşturan seslerden ikincisi vurgulu olan veya birinci ögeye göre daha geniş olan ikiz ünlülerdir. Bölgemizde bu özelliği taşıyan ikiz ünlü örnekler şu şekildedir:

u͡a:

çocu͡a < çocuğa (19/49), mu͡abbet < muhabbet (6/19), bu͡azımız < boğazımız (2/23)

ü͡e:

mü͡endis < mühendis (9/32), kü͡e < köye (12/20)

[18] Demir, 2001:62.

2.1.3.2. Eşit İkiz Ünlüler:

Boğumlanma süresi eşit olan aynı türden iki ünlünün oluşturduğu ikiz ünlü türüdür. Haskovo Ağızlarında örneklerine rastladığımız eşit ikiz ünlüler şunlardır:

a͡a

da͡aldı < dağıldı (2/14)

i͡i:

yi͡in < yeğni (2/91)

ü͡ü:

kü͡ün < köyün (3/30), dü͡ünlēde < düğünlerde (2/30)

2.1.3.3. Alçalan İkiz Ünlüler:

Yine aradaki bir ünsüzün düşmesine bağlı olarak yan yana gelen iki ünlünün birincisi ikinciye göre daha vurgulu, daha geniş veya sürekli olan ikiz ünlüdür.

a͡ı:

Alla͡ın < Allah'ın (2/55)

a͡i/ā͡i:

valla͡i < vallahi (8/38)

a͡o:

yaşa͡orlar < yaşıyorlar (16/1), yaşā͡orım < yaşıyorum (20/81), oyna͡oruz < oynuyoruz (11/17)

a͡u:

ta͡uḳ < tavuk (11/36), uyna͡urler < oynuyorlar (11/46), ya͡uttā < yahutta (13/44), da͡ul < davul (19/67)

e͡i:

fe͡ime < fehime (21/124)

o͡u:

do͡um < doğum (23/32), o͡u < onu (3/11), o͡ul < oğul (6/7)

2.2. ÜNLÜ UYUMLARI

Ünlü uyumu, bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirlerine uymalarıdır. Türkçe kelimelerin ses özelliklerinden en belirgin olanı ünlü uyumudur. Türkçe kelimelerdeki ünlüler kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine benzerler.

Haskovo Ağızlarında ünlü uyumu oldukça kuvvetlidir. Bölge ağızlarındaki ünlü uyumu iki bölümde incelenebilir.

A. Kalınlık - incelik uyumu

B. Düzlük - yuvarlaklık uyumu

2.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu:

Türkçe kelimelerin ilk hecesinde kalın ünlü varsa diğer hecelerinde de kalın, yine ilk hecesinde ince ünlü varsa diğer hecelerinde de ince ünlü bulunur[19] diye izah ettiğimiz kalınlık-incelik uyumunun bölge ağızlarındaki bazı eklerde durumu şöyledir:

-ken (iken) zarf fiil eki:

i- yardımcı cevheri fiili ile kurulan ve yazı dilimizde ünlü uyumunun dışında kalan "iken" zarf fiili ve bunun kelimelere eklenmiş şekli olan –ken, bölgemiz ağızlarında –ken/-ḳan ; –ke,-ḳa, -kene/-kana, şeklinde kullanılarak ünlü uyumuna uyan bir durum gösterir.

Bölge ağızlarında yoğun olarak kalın ünlüyle başlayan kelimelerde –ḳan, -ḳa, -kana ince ünlüyle başlayan kelimelerde –ken, – ke, -kene şekli kullanılarak, ünlü uyumuna tam bir uyum göstermektedir.

varıḳan < varırken (3/66), gideken < giderken (5/25), dīştiriken < değiştirirken (15/68), gençke < gençken (15/42), evlenīkene < evlenirken (2/26)

Şimdiki Zaman Eki:

Yazı dilimizde uyum dışında kalan –yor şimdiki zaman eki, bölge ağızlarında bazen ek ünlüsünün düzleşmesiyle bazen de ses hadiselerinin yardımıyla kalınlık- incelik uyumuna girmektedir.

ekiyes < ekiyoruz (24/26), oluyå < oluyor (24/28), ekiliye < ekiliyor (24/28), īyleniyez < eğleniyoruz (24/26)

[19] Gülensoy, Tuncer, (1994), Türkçe El Kitabı, Kayseri, s.53

i- cevheri fiilin zaman eki almış biçimleri:

Bölge ağzında i- cevheri fiilin çekimlerinde kalınlık-incelik uyumuna uyduğu görülmektedir.

vāsa < var ise (2/23), haşlamacıdı < haşlamacıydı (6/30), tātlıdı < tatlı idi (15/27), hızlıdı < hızlı idi (15/58), zamanıdı < zamanı idi (15/64), yoḳmuş < yok imiş (3/30), muḳtarımış < muhtarı imiş (23/57)

ile edatı:

Bölge ağızlarında son çekim edatı "ile" kalınlık incelik uyumuna uyarak –la/-le, -lan/-len,-na/-ne, -nan/-nen şekillerinde kullanılmaktadır.

osmanlılālan < Osmanlılar ile (3/4), hayvancılıḳlan < hayvancılık ile (3/14), ḳızlālan < kızlar ile (3/48), odunlālan < odunlar ile (3/54), çocuḳlan < çocuk ile (3/99), dāmatlan < damat ile (5/21), fıçılālan < fıçılar ile (6/41), yabalan < yaba ile (6/44), amıcalālan < amcalar ile (6/55), dün̄ümnen < düğünüm ile (4/12), arabalarınna < arabalarıyla (3/75)

ki bağlama edatı; - ki aitlik eki:

Yabancı menşe'li olup, yazı dilimizde devamlı ince şekliyle kullanılan "ki" bağlama edatı ile "-ki" aitlik ekinin bölge ağızlarındaki kalınlık-incelik uyumuna tâbi olduğunu görüyoruz.

uḳāḳı < yukarıki (13/40), aşāḳı < aşağıki (13/40)

Birleşik kelimelerde:

Bölge ağzında bu yapı genelde soru zamirleri ile kalıplaşmış halde kullanılan yardımcı fiil kullanımlarında görünmektedir.

nābalım < ne yapalım (20/14), nāpçaz < ne yapacağız (21/120), nāpayım < ne yapayım (21/133), napçan < ne yapacaksın (19/64)

hani / hanı / hanḳı / hanġısı:

Yazı dilinde kalınlık incelik uyumunun dışında kalan bu kelime bölge ağızlarında kararsızlık göstermektedir.
hani (22/73), hanġısını < hangisini (24/34), hanḳı < hangi (10/21), hanı < hani (19/34)

-leyin isimden isim yapım eki:

Yazı dilinde –leyin olarak kullanılan ve genellikle zaman gösteren kelimelerin üzerinde bulunan bu ek, bölge ağzında kararsızlık göstererek -lan/-len, -lān -nan, -nān şekillerinde kullanılmaktadır.
sabālan < sabahleyin (12/10), avşamnan < akşamleyin (14/72), sabālen < sabahleyin (6/11), gündüzlen < gündüzleyin (14/26), aḳşamlān < akşamleyin (23/32), aḳşamnān < akşamleyin (21/126)

2.2.1.1. Yabancı kelimelerde dil benzeşmesi:

2.2.1.2. İlerleyici ünlü benzeşmesi:

vaḳıt < vakit (14/68), kirezmiş < kirazmış (18/13), ġıymatını < kıymetini (12/21)

2.2.1.3. Gerileyici ünlü benzeşmesi:

tēne < tane (12/18)

2.2.1.4. İlerleyici-gerileyici ünlü benzeşmesi:

barābar < beraber (19/1)

2.3. ÜNLÜ UYUMUNUN BOZULMASI

Bölge ağızlarında dil benzeşmesi olayı oldukça kuvvetli olduğu halde bazı durumlarda uyum bozukluğu görülmektedir. Bilhassa balkan bölgesinde Pomakçanın tesiriyle bu sağlam yapı bozulmaya uğramakta ve kelime kök ve gövdelerinde uymsuzluklara rastlanmaktadır.

ifaḴ < ufak (24/55), mezāli < mezarlığı (3/35), metru < metre (23/6)

*Gelecek zaman eki –acak/ecek bazen uyum dışına çıkar:

nap ͡olcek < nasıl olacak (12/26)

*Bölge ağzında "ile" edatının sıklıkla kalınlık-incelik uyumuna uymadığı görülmektedir:

traḳturlen < traktörle (8/46), bakirlen < bakırla (13/43)

*Bölge ağzında –lar/-ler çokluk ekleri çok yoğun bir oranda uyum dışı kullanılmaktadır:

yapporler < yapıyorlar (1/4), bulamirler < bulamıyorlar (2/115), huru͡öller < vuruyorlar (3/10), topla͡urler < topluyorlar (5/1), anlami͡rler < anlamıyorlar (7/28), oyna͡urler < oynuyorlar (11/45), at͡örler < atıyorlar (13/47), toplōler < topluyorlar (18/58), ḳaçōller < kaçıyorlar (20/62)

2.4. UYUM DEĞİŞMESİ

Bazı ünsüzler, ünlü incelmesi ve ünlü kalınlaşması yoluyla uyum bozukluğuna sebep oldukları gibi iki veya daha çok heceli Türkçe ve yabancı bir kelimenin ünlülerini tamamıyla kalınlaştırarak veya incelterek, o kelimenin uyumunu

değiştirebilmektedirler.[20] Yazı dilimizde görülmeyen bu tür uyum değişmesinin bölgemizde bulunan bazı örnekleri şunlardır:

a-a > e-e olması:

eme < ama (19/6)

ı-ı > i-i olması:

misir < mısır (17/29)

2.4.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu:

Türkçe bir kelimede düz (a,e,ı,i) ünlülerinden sonra düz; yuvarlak (o,ö,u,ü) ünlülerden sonra ya dar-yuvarlak (u,ü) veya düz-geniş (a,e) ünlülerinin bulunabilmesi şeklinde izah edilen düzlük-yuvarlaklık uyumu, bölge ağızlarında düzleşme eğiliminde karşımıza çıkmaktadır.

*Şimdiki zaman çekimlerinde –yor eki düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından düzleşme tarafındadır:

gidiyes < gidiyoruz (24/19), sürüyez < sürüyoruz (24/20), içiyes < içiyoruz (24/22)

2.4.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması

Haskovo Ağızları düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından sağlam bir yapıya sahip olmasına rağmen bazı kelimelerde bu eğilimin yuvarlaklık lehine bozulduğu da görülmektedir.

borey < buraya (6/41), gözel < güzel (7/43), yörüdük < yürürdük (10/11)

Şimdiki zaman –yor eki bölgedeki bazı köylerde düzleşerek yuvarlaklık uyumunun dışında kalmaktadır:

oluye < oluyor (24/15), çalışıye < çalışıyor (24/19), içiyes < içiyoruz (24/22)

[20] Gülensoy, Tuncer, (1988), "Kütahya ve Yöresi Ağızları", Ankara, s.34

2.5. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.5.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi:

Bölge ağızlarında rastladığımız bir ses hadisesi olan kalın ünlülerin incelmesi, derlediğimiz metinlerden şu şekilde örneklendirilmiştir:

a>e değişmesi:

kirezmiş < kirazmış (18/13), ema < ama (19/3), ile < illa (24/60)

ı>i değişmesi:

Bölge ağızlarında kelime başında, ortasında ve sonunda görülen bu ünlü değişmesinde c, ç, l, r, s, ş, y, z ünsüzlerinin tesiri açık olarak görünmektedir:

misir < mısır (19/35), hıdillezde < hıdırellezde (19/85), bakirlen < bakırla (13/43), ḳatirlan < katırla (24/56)

o>ö değişmesi:

çöcüm < çocuğum (1/64), çöçükler < çocuklar (24/43), çiziyör < çiziyor (23/30)

2.5.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması:

e>a değişmesi:

Bölge ağızlarında örneği en bol olan ünlü değişmelerinden biridir:

zatan < zaten (22/62), ḳārdaşı < kardeşi (3/6), ḳāraşım < kardeşim (23/64)

i>ı değişmesi:

vaḳıt < vakit (24/43), hanı < hani (19/34), hanḳı < hangi (10/21), yaşiyeri < yaşıyor (23/50)

ü>ı değişmesi:

fasıl < fasülye (24/25)

ü>u değişmesi:

ḳutālya < kütahya (23/42)

2.5.3. Geniş Ünlülerin Daralması:

a>ı değişmesi:

ġıdan < kadar (23/48)

Bölge ağzında “y” ünsüzünün daraltıcı etkisiyle –ma olumsuzluk ekinde bu ünlü değişmesine rastlanır:

yapmıcaz < yapmayacağız (19/31), basamıcaḳ < basamayacak (4/26), duymıcaḲ < duymayacak (15/47), ġonuşmıcan < konuşmayacaksın (24/36)

a>i değişmesi:

ime < ama (20/50)

e>i değişmesi:

Bölge ağızlarında örneklerine sıkça rastlanan bir ünlü değişmesi olarak görünmektedir. “y” ünsüzünün inceltici etkisiyle bu ünlü sıkça “i” ye dönüşmektedir. Aynı zamanda ‘’y’’ ünsüzü bulunmayan bazı kelimelerde de bu ses değişimi görülmektedir:

inge < yenge (21/32), mīdanı < meydanı (14/8), yidim < yedim (14/17), biyenirse < beğenirse (17/39)

*Bölge ağızlarında “ğ” ünsüzü kanaatimize göre düşmeden önce “y” ye dönüşmekte ve sonra daraltıcı özelliğinden dolayı da düşerken kendinden önceki e ünlüsünü “i” ye dönüştürmektedir:
dīldi < değildi (21/89), dīştirdi < değiştirdi (22/14), dīmiş < değilmiş (24/62)

*et- yardımcı fiili bölge ağızlarında tarihi seyri içindeki haliyle it- olarak da görülmektedir:
ārı idindik < arı edindik (24/10), mevāT_idti < vefat etti (16/8), buyur_ittise < buyur ettiyse (2/36)
*gine, gice, ni, yi-, di- kelimeleri bölge ağzında eski şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yazı dilimize göre bu kelimelerde de i< e değişmesi önemli bir ses hadisesi olarak tespit edilmiştir.

gice < gece (20/8), ni annattırayım < ne anlatayım (20/4), ni isteycēse < ne isteyecekse (20/117), ni iş < ne iş (20/132), gine < gene (16/55), yiyin (17/5), dimeK < demek (3/7)

*-ecek gelecek zaman ekinde, gelecek zamandan önce kullanılan fiilden fiil yapma olumsuzluk ekinde veya gelecek zaman ekiyle kullanılan fiil kök veya gövdesinde i < e değişimi yine yoğun olarak görülmektedir:
gitmicek < gitmeyecek (21/121), bilmicek < bilmeyecek (22/3), ödicek < ödeyecek (2/62), gidemicek < gidemeyecek (10/15), gelmiceK < gelmeyecek (19/63)

o > u değişmesi:

Haskovo Ağızlarında en belirgin ses özelliklerinden birisidir. Bölge ağzında pek çok örneği bulunan bu ünlü değişmesi ilk, orta ve son hecelerde karşımıza çıkmaktadır.
dūma < doğuma (22/16), ķūlayorum < kovalıyorum (20/144), dūru < doğru (3/76), kilumetre < kilometre (24/56)

*o zamiri bölge ağzında yalın halde veya çekime girdiğinde genellikle u şeklinde karşımıza çıkmaktadır:
undan < ondan (20/2), unnar < onlar (20/33), unun < onun (21/106), unu < onu (21/113)

* Yine ‘o’ zamiri dışında bazı kelimelerde bu ses değişimine rastlanmaktadır:
ķūlasana < kovalasana (20/143), yuĶ < yok (7/23), pumaķlar < pomaklar (3/100)

ö>ü değişmesi:

Haskovo Ağızlarının en belirgin özelliklerinden biri, geniş-yuvarlak ünlülerin dar-yuvarlak ünlülere dönüşmesidir. Bu sebeple bölge ağzında ü < ö ünlü değişmesinin pek çok örneği mevcuttur. Bu değişim genellikle ilk hecelerde görülmektedir.
ūretmen < öğretmen (8/16), düvōrlar < dövüyorlar (10/22), büle < böyle (12/45), üle < öyle (12/10), küdeken < köyde iken (21/80)

2.5.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi:

ı>a değişmesi:

Bölge ağızlarında örneklerine çok sıkça rastlanmayan bir ses hadisesidir:
hadılezde < hıdırellezde (4/21)

i>e değişmesi:

deye < diye (21/135), eçeri < içeri (6/72), keremit < kiremit (23/52)

u>o değişmesi:

borey < buraya (6/41), bora < burda (23/21), borda < burada (24/57)

ü>ö değişmesi:

yörüylek < yürüyerek (24/58), gözel < güzel (7/43)

2.5.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması:

a>o değişmesi:

boyā < bayağı (23/13)

a>u değişmesi:

Bölge ağızlarında örneklerine çok sıkça rastlanmayan bir ses hadisesidir. Baba kelimesinde karşımıza sıklıkla çıkan bir ünlü değişmesi olarak görünmektedir.

bubam < babam (5/19), buvam < babam (21/142), borda < burada (24/57)

e>u değişmesi:

metru < metre (23/6)

i>ö değişmesi:

böber < biber (1/20)

2.5.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:

o>a değişmesi:

*Bölgedeki bazı köylerde şimdiki zaman eki –yor yerine kullanılan –yå eklerinde bu ünlü değişimi görülmektedir:

çıḳarıyås < çıkarıyoruz (24/11)

o>e değişmesi:

Bölgedeki bazı köylerde şimdiki zaman eki –yor yerine kullanılan –ye eklerinde bu ünlü değişimi görülmektedir:

gidiyes < gidiyoruz (24/19), oluye < oluyor (24/15), biliyen ki < biliyorum ki (15/74)

o>u değişmesi:

unun < onun (24/3), ķumanizma < komünizm (24/6)

u>ı değişmesi:

savıram < savuralım (24/30)

u>i değişmesi:

ifaĶ < ufak (24/55)

ü>i değişmesi:

fasil < fasülye (17/44)

2.6. ÜNLÜ TÜREMESİ

Ünlü türemesi, sözcüğün asli şeklinde bulunmayan bir ünlünün sonradan çeşitli sebeplerle ortaya çıkmasıdır. [21]

2.6.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi:

Haskovo ağızlarında özellikle r ünsüzünden önce ünlü türemesi görülmüştür.

r ünsüzünden önce:

Bölge ağzında rastladığımız örnek şu şekildedir.

irezilliğe baķ < rezilliğe bak (12/9)

[21] Süer Eker, (2003): Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yayınları, Ankara: s.235

2.6.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi:

Kelime ortasında ünlü türemesi, bölge ağızlarında çokça örneği olan bir ses hadisesi olup genelde yabancı kelimelerin üzerinde görülmektedir:

amıcası < amcası (20/112), amuca < amca (6/19), tekirāladı < tekrarladı (19/62), tiren < tren (23/8)

2.6.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi:

Bölge ağızlarında çok sık rastlanmayan bir ses hadisesidir.

diyörü < diyor (3/12)

*Bölge ağızlarında –ken zarf-fiil ekinin ünlü uyumuna uyarak –ken/-kan şekillerinde kelimeye ulanmasından sonra a ve e ünlülerinden birinin türetilmesiyle genişletilip –kene, -kana şeklinde bir kullanımına da rastlanmıştır.

evleni̇kene < evlenirken (2/26), çıḳarıḳana < çıkarırken (13/46)

2.7. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Ünlü düşmesi, sözcüğü oluşturan asli ünlülerden birinin kaybolması demektir.[22]

Bölge ağızlarında genellikle vurgusuz olan orta hece ünlülerinin kısaldığı ve bazen düştüğü görülür. Düşen ikinci ve bazen üçüncü hece, hemen daima açık hecedir. Bölge ağızlarında tespit edebildiğimiz başlıca ünlü düşme türleri, sebepleri ile birlikte aşağıda gösterilmiştir.[23]

[22] Eker, 2003: 234
[23] Gülensoy, (1988), s.41

*Akıcı, yarı ünlü, sızıcı ve patlayıcı ünsüzlerden birisinin arasında bulunan dar ünlüler çoğu zaman bölge ağzında düşme eğilimi gösterirler:

orda < orada (18/6), borda < burada (24/57), bilcek < bilecek (17/16), nerde < nerede (3/30), yenden < yeniden (21/40)

* Ünlü ile biten bir kelime ünlü ile başlayan diğer bir kelime ile bağlantılı ise ilk kelimenin son hecesindeki ünlü düşer ve ikinci kelimenin ön ses ünlüsünü kendi açık hecesi gibi içine alır.[24] Örnekleri şu şekildedir.

alt‿ay < altı ay (3/9), düzüld‿eme < düzüldü ama (2/5), bozuld‿unnā < bozuldu onlar (2/8)

*Bölgede yön gösterme eki almış zamirlerin üzerindeki yönelme hali eki genellikle düşme eğilimi gösterir.

buray < buraya (17/10), borey < buraya (6/41)

*Bölge ağızlarında vurgusuz orta hece ünlülerinin düştüğü tespit edilmiş olup, örnekleri şu şekildedir;

ötten < öteden (15/53), ī̇ce < iyice (3/67)

*"iken" zarf-fiil eki, fiil ve ismin üstüne gelirken "i" ünlüsü düşer.

ġızanḳan < çocuk iken (17/61), varḳan < var iken (2/1), sāḳan < sağ iken (5/44)

*"-acaḳ/ -ecek" gelecek zaman eki, fiil çekimi sırasında ilk ünlüyü düşürür.

bilmicek < bilmeyecek (22/3), gitmicek < gitmeyecek (21/121), duymıcaḲ < duymayacak (15/47)

*"ile" edatının kelimeye eklenmesi ile "i" ünlüsü düşer.

çapalan < çapa ile (2/11), ġızlan < kız ile (2/113), osmanlılālan < Osmanlılar ile (3/4), öküzlen < öküz ile (6/39), kimselen < kimse ile (7/13), traḳturlen < traktörle (8/46), elimizlen < elimiz ile (20/51)

[24] Gülensoy, (1988), s.41

*i- fiilinin kullanımında ünlü düşmesi:

yoḳmuş < yok imiş (3/30), budu < bu idi (14/13), vāsa < var ise (14/37), muḳtarımış < muhtarı imiş (23/57), çıḳarısa < çıkarır ise (2/30), haşlamacıdı < haşlamacı idi (6/30), durumuş < durur imiş (3/65)

*Ünlü birleşmesinden dolayı ünlü düşmesi:

nōldu < ne oldu (16/19)

2.8. ÜNSÜZLER

Haskovo ağızlarında "b, c, ç, d, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z" ünsüzlerinin yanı sıra şu ünsüzlere rastlamaktayız.

ǵ ünsüzü:

Kalın ünlülerle kullanılan ön damak g ünsüzüdür.[25]

ǵavur < gavur (10/31)

ġ ünsüzü:

Kalın ünlülerle kullanılan arka damak g ünsüzüdür.

ġızan < kızanım (7/10), ġadā < kadar (2/10), ġazan < kazan (2/35)

ḱ ünsüzü:

Kalın ünlülerle kullanılan ön damak k ünsüzüdür[26]

beḱar < bekâr (19/33)

[25] Krş. Gülsevin, 2002: 14; Kalay, 1998:38
[26] krş.Kalay, 1998:39; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:399

ḳ ünsüzü:

Kalın ünlülerle kullanılan arka damak k ünsüzüdür.

oraḳḳāmız < oraklarımız (6/43), ḳapandı < kapandı (10/34), ḳonşulā < komşular (14/26), çocuḳ < çocuk (19/11), ḳazā < kaza (21/5), doḳtur < doktor (2/56)

K ünsüzü:

Yarı tonlu, k ile g arası bir ünsüzdür[27].

Bu ünsüz bölge ağızlarında ulamalarda veya g ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin son sesinde bulunur. Bazı örneklerde bu iki durum dışında vurguyla, k ile g arası bir ses oluşturan yapıya sahiptir. Bölgede yaptığımız derlemelerde bu ünsüz değişiminin g ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşmadan da k ünlüsünün bu değişime uğradığını göstermektedir.

dimeK‿orā (3/7), ōrtüK‿olan (3/65), işlediK (10/5), küçüK‿olan (11/6), türkidēK gibi (15/4), gidērdiK (18/9), vērceK‿oldu (20/116)

Ḳ ünsüzü:

Yarı tonlu arka damak “ḳ” ile “ġ” arası bir ünsüzdür.

Yine bu ünsüz bölge ağızlarında ulamalarda veya g, ġ, k, ḳ ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin son sesinde bulunur. Bunun dışında bazı örneklerde bu iki durum haricinde vurguyla, ḳ ve ġ arası bir ses oluşturmaktadır. Bölgede yaptığımız derlemelerde bu ünsüz değişiminin g/ġ ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşmadan da ḳ ünlüsünün bu değişime uğradığını göstermektedir.

çoḲ‿annārdı (21/152), yazmaḲ‿için (22/10), ġāldıḲ (23/41), gelin‿ālcaḲ‿olan (2/43), yasaḲ‿āyrı (3/48), garıştıK (6/2), çoḲ (7/15), olcaḲ (8/21), ádeT‿olcaḲ (15/46), yoḲ‿ūle (19/78), yaşadıḲ (20/139)

[27] krş.Gülensoy, 1988:19; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:400

Ĺ ünsüzü:

Kalın ünlülerle kullanılarak ince telaffuz edilen ön damak l ünsüzüdür.[28] Bölgede bu ünsüz yoğun olarak yabancı kelimelerde karşımıza çıkmaktadır.

Ĺaf < laf (20/147), feĹan < falan (20/118), evĹat < evlat (2/28), iĹaç < ilaç (9/36), Ĺazım < lazım (11/36)

P ünsüzü:

Yarı tonlu, "b" ile "p" arası bir ünsüzdür.[29]

Bölge ağızlarında bu ünsüz ulamalarda veya b ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin sonunda bulunur. Bu iki kullanım yerinin dışında vurguyla da bu sesin oluştuğu örneklere rastlanmaktadır.

heP‿iş (24/53), heP‿orā (22/105), ne yaPalım (21/8), mekteP (20/130), nāP‿olcaĶ (19/81), yiP‿içme (5/30)

ŕ ünsüzü:

Titrekliği uzatılan r ünsüzüdür.

Bölge ağzında bu ünsüzün kullanımı genellikle vurguya bağlıdır. Derlediğimiz metinlerdeki örnekler şu şekildedir:

vaŕ < var (20/6), hayvanlaŕna < hayvanlarına (20/13), ķızlar‿oynaŕ (20/94), baķaŕ < bakar (20/86), heŕ < her (22/103)

T ünsüzü:

Yarı tonlu "t" ile "d" arası bir ünsüzdür.[30]

Bu ünsüzün bölge ağızlarındaki kullanımı, ulamalarda veya d ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin sonundadır. Bu kullanımlar dışında vurguyla yine "t" ile "d" arası oluşturulan ünsüzlere rastlanmaktadır.

---

[28] krş.Kalay, 1998:40; Gülensoy, 1988:20; Gülsevin, 2002:15, Sağır, 1995:401
[29] krş. Gülensoy, 1988:20; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:403
[30] krş. Gülensoy, 1988:19; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:405

hayaT‿insana (20/14), vaḳiT‿ōldu (20/80), āmeT‿ā (3/96)

2.8.1. ÖN SES ÜNSÜZLERİ

Yazı dilimizde olduğu gibi derleme bölgemizde de ğ ünsüzü ön seste bulunmaz. ḫ ünsüzü ise ḳ-‘dan değişme bir ünsüz olup örnekleri bölge ağzında yoktur. j ünsüzü bölge ağzında ön seste kullanılabilmektedir. f, l, m, n, p, r, ş, z ünsüzleri ile başlayan kelimeler genellikle yabancı kaynaklı kelimelerdir.

Yine bölge ağızlarında yabancı kelimelerin ön seslerinde bulunan l ve r ünsüzlerinin önlerine a, e, ı, i, ö, u ünlülerinden birini alarak öntüreme olayını gerçekleştirdiğini ünlülerle ilgili bölümde ele almıştık. Bununla beraber bölge ağızlarında r’li ve l’li kelimelerin öntüreme almamış şekilleri de bulunmaktadır.

r- ünsüzü:

rāmetli < rahmetli (7/22), ramazanlāda < ramazanlarda (21/83), rātımız < rahatımız (12/41), rāt < rahat (15/4), roman (9/5), resimlē < resimler (23/39)

l- ve Ĺ- ünsüzü:

Ĺaf < laf (20/147), lülebırġazda < lüleburgazda (2/108), lāpları < lakapları (3/44), liramıdı < liramıydı (23/44), Ĺamba < lamba (8/1)

l- ve Í- ünsüzleri bazen n-, r- > l-, Í- ünsüzü değişimi sonucunda ortaya çıkmıştır:

l-, Í- < r-[31]:

lesimin < resmini (19/10)

z- ünsüzü:

Yabancı kelimelerde dikkati çeken bir ünsüzdür.

zaman (20/53), zanātını < zanaatini (7/24), zorunnan < zoruyla (2/22), zengin (2/116), züriyetimi < zürriyetimi (3/15)

s- < z-[32]:

saten < zaten (21/41)

n- ünsüzü:

Bölge ağızlarında bu ünsüz yabancı kelimelerle, ne soru zamiri ve bundan türeme kelimelerde görülen bir ünsüzdür.

nası < nasıl (24/15), ni < ne (1/36), nüfus (18/33), namazı (19/39), neden (2/8), nāp < nasıl (2/40)

c- ünsüzü:

Genellikle yabancı dillerden alınan kelimelerin ilk sesidir.

cenazeler (21/90), cuma (21/56), cümbüş (14/58), ceza (20/122), cibiletini < cibilliyetini (2/33), cāmide < camide (2/67)

---

[31] krş. GBAA: làṣbàr (sözl. 116b); Gir. leçberlik, Fat. leṣber (KDİAT, 334a)

[32] krş. Mar. sate “zaten”. Mal. sevg “zevk” Gaz. suryet “zürriyet” (GDİAT., 304b, 306a)

f- ünsüzü:

Bölge ağzında örnekleri bol olup genellikle yabancı kelimelerde bulunmaktadır.

fuḳaralı < fukaralık (11/23), fatme < fatma (3/20), fıçılālan < fıçılarla (6/41), fasile < fasülye (17/45), fabriḳada (8/16), firma (21/57)

h- ünsüzü:

Bölge ağzında genellikle yabancı kelimelerde bulunan bir ünsüzdür.

hayvanlara (12/1), hıdillez < hıdırellez (14/57), haremde (21/7), hāmırı < hamuru (18/25), hediye (6/43), hasır (11/20)

h- < v-:

hurūrlar < vuruyorlar (11/22), hurdū < vurdu (12/21)

m ünsüzü:

Genellikle yabancı dillerden alınan kelimelerin ilk sesidir. Bölge ağızlarında bol örneği bulunan bir ünsüzdür.

makinesi (17/54), meşe (21/79), mevlütleri (15/47), misir < mısır (17/29), mesela (3/82), misavir < misafir (11/31), mektebinde (13/4)

p- ünsüzü:

Bu ünsüzle başlayan sözcüklere genelde alıntı kelimelerde rastlanır.

patetes < patates (1/19), pomaḳlā < pomaklar (3/93), potur (23/87), pazar (13/23)

p- < b-[33]:

Bölge ağzında birkaç örneğine rastladığımız bir ünsüz değişimidir:

pinöllē < biniyorlar (3/6), pindirdi < bindirdi (19/73)

ş- ünsüzü:

şeyler (1/6), şarap (3/73), şapḳa (22/19), şeker (17/48), şin < şimdi (19/30)

v- ünsüzü:

Türkçe kelime başında görülmeyen bu ünsüz, ya yabancı kelimelerde ya da Türkçe kelimelerde kelime başındaki b'lerin v'ye dönüşmesiyle sonradan ortaya çıkmıştır.

var (3/37), valla < vallahi (12/15), vardı (18/12), vaḳıt < vakit (24/43), vurduḳtan (3/67), verirsi̇̄z < verirsiniz (14/39)

2.8.2. ÖN SES ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

k- > g- değişmesi:

Bilindiği gibi k- ünsüzü ET.'den bu yana tarihi bir gelişme içinde süregelmiş, fakat Türkiye Türkçesinde tonlulaşarak yerini g-'ye bırakmıştır: gün, göç, gece, göz, gir-, gez... gibi.

Bölgemiz ağızlarında pek bol olmamakla birlikte, bazı ET. kelimelerin aynen yaşadığı görülür. Yeri geldikçe ele alınıp işlenen bu tür kelimelere k- ünsüzü de birkaç örnek vermektedir.[34]

künāv < günahım (15/65)

---

[33] p- < b- için krş. Kas. pahlava, piraz; Çan. paḳlava, Çor. panga (AAT., 247a); NYA. paḫlavı, palta, pıçaḫ, pañga (NYA., s.83).

[34] Gülensoy, 1988, s. 52

ḳ- > ġ- değişmesi:

Yazı dilimizde kelime başında kullanılan tonsuz, art damak ünsüzü k-, diğer Anadolu ağızlarındaki gibi, bölgemiz ağızlarında da genellikle tonlulaşarak ġ-'ye dönüşmüştür. Bu değişim Türkçe kelimelerin yanında yabancı kelimelerde de görülür.[35] Bölge ağızlarında bu değişimin bol örneği mevcuttur.

ġaynatam < kaynatam (22/69), ġavurma < kavurma (23/82), ġadan < kadar (23/41), ġızlā < kızlar (2/32), ġoca < koca (2/31), ġoyun < koyun (23/26), ġuzu < kuzu (2/81), ġurban < kurban (5/32)

t- > d- değişmesi:

Eski Türkçede sözcük başında görülmeyen d- ünsüzü, Batı Türkçesinde geniş ölçüde yaygınlaşmıştır. Bugün artık Haskovo ağız bölgesinde ve diğer ağızlarda oldukça yaygın olarak görülmektedir. Derlediğimiz metinlerden aldığımız örnekler ise şu şekildedir:

daḳālāmış < takarlarmış (3/75), daştım < taşıdım (15/27), daşırdıḲ < taşırdık (15/4), duzdan < tuzdan (6/81), duzliyersin < tuzluyorsun (6/81)

d- > t- değişmesi:

Bölge ağzında t- > d- değişimine göre daha az görülen bir ünsüz değişimidir. Örnekleri şu şekildedir:

tā < daha (15/26), tomatis < domates (17/44), tiken < diken (10/10)

p- > b- değişimi:

Bölge ağzında seyrek görülen bir ünsüz değişimidir. Ayrıca metinlerimizde yazı dilindeki karşılıklarının tersine eski b-'yi devam ettiren birkaç Türkçe kelime bulunmaktadır. Derlediğimiz metinde bulduğumuz örnekler şu şekildedir:

bişirirler < pişirirler (18/24), bişittirõrün < pişiriyorum (23/43)

[35] Gülensoy, 1988, s. 53

2.8.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ

Yapılan araştırmalara göre, Çağatay grubu (Özbekçe, Yeni Uygurca) ile Oğuz grubu lehçelerinde pekçok kelimede söz başında y-, v-, h- türemesi bulunmaktadır. (Bu konuda bkz. T. Tekin, ATAUÜ, s. 196-213)[36]. Diğer Anadolu ağızlarında örnekleri bol olan ünsüz öntüremesi Haskovo bölgesinde de karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukla h- olmak üzere y'li şekilleri de görülmektedir.

h- ön türemesi[37]:

Poppe, Altay dillerinin karşılaştırmalı ses bilgisinde Ana Altaycada söz başında bir p- tasarlamakta (bkz. Nikolaus Poppe, Vergleichende Grammatik der altaischen Sprachen, Teil I: Vergleichende Lautlehre, Wiesbaden, 1960, s. 10) ve bu ünsüzün Orta Moğolcada h-, yeni Moğol dillerinden Mongour'da, f-, x-, Mançucada f-, Nanaycada (Goldi) p-, Evenkide h-, Korecede p- ve ph- ile temsil edildiğini belirttikten sonra aynı sesin Ön Türkçe ve Ana Türkçede h- ile temsil edildiğini, bu h- sesinin bugün yalnız Güney Doğu (Çağatay) grubu ile Güney-Batı (Oğuz grubu) lehçesinde korunduğunu kaydetmektedir. Talat Tekin'e göre, Poppe'nin görüşünü kanıtlamak üzere Türk dil ve lehçelerinden getirdiği dört örnekten üçü kandırıcı sayılabilir (bkz. ATAUÜ, s.214). Yine T.Tekin'e göre, bu örneklerin büyük kısmında, söz başındaki h- sesi asli uzun ünlünün etkisiyle türemiştir[38]. (bkz. a.g.e., s. 214)

h- öntüremesi:

helebet < elbet (2/106), haydamaḲ < aydamak (22/25)

---

[36] Gülensoy, 1988, s. 55

[37] krş. öteki Anadolu ağızlarında h- prothése'i için örnekler: GBAA: hȁntȁri (76-6); El. haḳibet "akibet", Tun., El. hayva "ayva", heyva "ayva"; El. helbet (GDİAT., 287-288); Gir., Or. hambar, Or. hanbar, Gir., Or. hayva (KDİAT., 327-328); Ams. holta "olta", hüş "üç" (AAT.,234b); Çan. Hanbet "Antep" (233a).

[38] Gülensoy, 1988, s. 55

y- öntüremesi:

yödüyorsun < ödüyorsun (8/41)

2.8.4. ÖN SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ

h- düşmesi:

Bölge ağzının en belirgin ses hadiselerinden biridir. Derlediğimiz metinlerde rastladığımız bu ses hadisesinin örnekleri şu şekildedir:

emen < hemen (22/57), em < hem (4/26), afta < hafta (7/51), epsi < hepsi (21/144)

y- düşmesi:

ingesi < yengesi (14/38), etçek < yetecek (19/89), uḳāḳı < yukarki (13/40), etiştirebi̇lsen < yetiştirebilirsen (10/13)

2.8.5. İÇ SES ÜNSÜZLERİ

2.8.5.1. İç Seste Tonlulaşma

Tonsuz ünsüzlerin tonlu hale gelmesidir. Bölge ağızlarında, içses çift ünsüz bulunan yerlerde, birinci ünsüz tonsuz olsa bile, ikinci ünsüz genellikle tonlu veya tonlulaşma eğilimindedir.[39]

-ç- > -c- değişmesi:

muhtācız (2/22), yamaca (3/4), yamacından (3/37), intiyacı (7/41)

Bölge ağzında bazı örneklerde ise, ikinci ünsüzün tonsuzlaştığı görülür.

gitçek < gidecek (20/113), hatçe < hatice (21/90), geşçeklē < geçecekler (3/3), yerleşçeklē < yerleştirecekler (3/7)

[39] Diğer Anadolu Ağızları için bkz. : A. Caferoğlu, Anadolu ağızlarında konson değişmeler, TDAY 1963, S. 1-32

-ḳ- > -ġ- değişmesi:

malġara < malkara (3/16), arġası < arkası (3/78)

-k- > -g- değişmesi:

büyügü (23/62)

-t- > -d- , -T- değişmesi:

parakenTe < perakende (3/13)

-p- > -b- , -P- değişmesi:

Bölge ağzında bu ses hadisesi oldukça az örneğe sahiptir.

yaPalım < yapalım (21/8), yaPıştı < yapıştı (21/131)

-f- > -v- değişmesi:[40]

Bölge ağzında örneklerine rastladığımız bir ünsüz değişimidir.

taravından < tarafından (23/67), havta < hafta (13/23), sever < sefer (3/57)

2.8.5.2. İçseste Tonsuzlaşma (ötümsüzleşme)

-d- > -t- , -T- değişmesi:

gitçen < gideceğim (21/121)

2.8.5.3. İç Seste Sızıcılaşma:

[40] -v- ~ -f- değişimi üzerine fazla bilgi için bkz. : A. Caferoğlu, Türkçe "v" morfemi, TM XVI, 1971, S. 27/38 v not 75'teki makale.

-b- > -v- değişmesi:

buvam < babam (21/142)

-g- / -k- , -ğ- > -y- değişmesi:

biyencek < beğenecek (2/111), eylönõller < eğleniyorlar (1/3)

-ç- > -ş- değişmesi:

-ç- > -ş- değişmesi de Kıpçak Türkçesi özellikleri arasında sayılmaktadır.[41]Aynı durum Kıpçak Türkçesinin kolu olan Kazak Türkçesinde de yürürlüktedir.[42] Bu ünsüz değişimine bölge ağzında da rastlamaktayız.

genşlē < gençler (3/56), āştan < ağaçtan (10/10), ḳaştıḳtan < kaçtıktan (3/31)

2.8.5.4. İç Seste Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler:

Bölgemiz ağızlarında da akıcı ünsüzler arasında değişme olayına rastlanmaktadır. Başlıca türleri şunlardır:

-m- > -n- değişmesi:

şindi < şimdi (21/7), şindiki < şimdiki (23/25)

-r- > -l- değişmesi:

Bölgede bu ünsüz değişimi –rak/-rek bağ fiil ekinde görülmektedir:

yörüylek < yürüyerek (24/58), yürüyelek < yürüyerek (13/36)

[41] Recep Toparlı – M. Sadi Çöğenli, Nevzat H. Yanık, (1999): El – Kavânînü'l Külliye Li – Zapti'l – Lügati't – Türkiyye, Ankara: s. 10/a

[42] Mustafa Öner, (1998): Bugünkü Kıpçak Türkçesi, TDK yayınları, Ankara: s.15, 232, 235

-y- > -n- değişmesi:

Bölgede bu ünsüz değişimi genel olarak vasıta halinin kullanımında görülmektedir:
izininnen < izniyle (14/38), traḳtorunnan < traktörüyle (21/140), hastasınnan < hastasıyla (21/156)

2.8.5.5. İç Seste Öteki Ünsüz Değişmeleri:

-d- > -c- değişmesi:

şinci < şimdi (11/5)

-g- < -ğ- değişmesi:

eger < eğer (3/50)

-n- < -r- değişmesi:

ġadāna < kadar (17/19)

-v- < -y- değişmesi:

küve < köye (5/4)

-j- < -ş- değişmesi:

Rumeli ağızlarına has bir ünsüz değişmesi olan bu ses hadisesi Haskovo ağzında genellikle kelime sonlarındaki ş ve ç ünsüzlerini dönüştürür.
üj < üç (22/94), bej < beş (20/50)

2.8.5.6. İç Seste Ünsüz Benzeşmeleri:

Ünsüz benzeşmesi, ünsüz değişmesi hadisesidir. İçseste yan yana bulunan veya komşu kelimelerin son ve önsesleri bazen diğeri tarafından ya tamamen veya kısmen kendisine benzeştirilir. Ünsüz benzeşmesi hadisesine diğer anadolu ağızlarında rastlandığı gibi Haskovo ağızlarında da rastlanır. Diğer ağızlara göre örnekleri fazla bir ses hadisesidir. Ünsüz benzeşmesi ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde ortaya çıkan bir ses hadisesidir. Bölgede derlenilen örnekler ise şu şekildedir.

2.8.5.6.1. İlerleyici Benzeşme:

Bir kelime içinde bulunan iki ünsüzden birincisinin ikinciye kendisine benzetme olayıdır.[43]

2.8.5.6.1.1. Yarı Benzeşme:

Birinci ünsüzün ikinciye etki ederek ona kendi özelliğinden birini veya ikisini vermesi veya onu, yalnız bir veya iki özelliği bakımından kendisine benzetmesi demektir.[44]

-ml- > -mn- :

Bölgede örneklerine rastladığımız bu ses hadisesini şu şekilde gruplandırdık:

***Sonu –m ile biten isimlerin üzerine gelen –lar/-ler çokluk eki arasında ortaya çıkar:**

bayramnar < bayramlar (1/2), bayramnā < bayramlar (2/67)

[43] Gülensoy, 1988, s. 61
[44] Gülensoy, 1988, s.61

***İsimden fiil yapma eki –la/-le; isimden isim yapan -lı/-li ve –lık/-lik eklerinin birleşmesiyle görülür:**

hısımnıḳ < hısımlık (22/84), yardımnıyor < yardımlıyor (7/8), devamnı < devamlı (18/30)

***İle edatının birleşmesinde görülür:**

dünümnen < düğünümle (4/12)

***-layın/-leyin eklerinin birleşmesinde ortaya çıkar:**

avşamnan < akşamleyin (14/72)

-nb- > -mb- :

Bölgede bu ses hadisesi komşu iki kelimenin son ve ilk sesleri arasında görülür:

ombeş < onbeş (1/13)

2.8.5.6.1.2. Tam Benzeşme:

Boğumlanma yeri, tınlama rengi, ağız kanalının açıklığı gibi bazı özellikleri olan ve yalnız bir noktada ayrılık gösteren veya hiçbir benzer noktaları bulunmayan ünsüzlerin her yönden birbirine benzemesi demektir.[45]

-nl- > -nn-:

Bölge ağzında en çok örneğine rastladığımız ses hadiselerinden biridir.

[45] Gülensoy, 1988, s.61

***Sonu –n ile biten kelimelerden sonra kullanılan –lar/-ler çokluk eklerinin arasında oldukça işlek bir şekilde kullanılmaktadır:**

ġızannar < kızanlar (7/37), odunnarı < odunları (16/65), hayvannarı < hayvanları (17/21), zamannar < zamanlar (20/119), ḳızannarım < kızanlarım (21/155)

***İle edatının birleşmesinde görülür:**

ġoyunnan < koyunla (3/95), süvennen < süvenle (3/61), hayvannan < hayvanla (6/4), amıcannan < amcanla (6/6)

-yl- > -nn-:

***İle edatının birleşmesinde görülür:**

traḳtorunnan < traktörüyle (21/140), ī̇tiyarınnan < ihtiyarıyla (21/156), aşınan < aşıyla (23/83), birbirinnen < birbiriyle (23/62), ḳuvetinen < kuvvetiyle (2/63)

-şç- > -şş-:

işşi < işçi (23/20)

2.8.5.6.2. Gerileyici Benzeşme:

Bir kelime içinde yanyana bulunan iki ünsüzden ikincisinin birinci ünsüzü kendisine benzetmesi olayıdır.[46]

-rl- > -ll- :

ihtiyallā < ihtiyarlar (2/20), götürüllē < götürürler (2/30), topluyollē < topluyorlar (2/32), verillēdi < verirlerdi (13/29), alillar < alırlar (13/33), itiyalladıḳ < ihtiyarladık (20/151)

-zs- > -ss-:

bilemessin < bilemezsin (21/128), düsseler < düzseler (2/9)

[46] Gülensoy, 1988, s.61

-şs- > -ss-:

yapmıssın < yapmışsın (15/33)

2.8.6. İÇ SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ

-r- düşmesi:

tāleleri < tarlaları (4/7), vāsa < varsa (14/37), gidēken < giderken (14/52)

-h- düşmesi:

Bölge ağzında çokça rastlanan bir ünsüz düşmesidir.

bāçe < bahçe (4/6), āmet < ahmet (6/1), mēmet < mehmet (24/38), bāşişini < bahşişini (8/40), i̇tiyarınnan < ihtiyarıyla (21/156), ḳāfemizi < kahvemizi (24/22)

-n- düşmesi:

sōru < sonra (6/3), işallah < inşallah (15/16), isanlar < insanlar (11/39)

-ğ- düşmesi:

Bu ünsüz düşmesi bölge ağızlarında sık olarak görülmektedir.

düu̯n < düğün (1/5), dūru < doğru (3/76), bālıḳ < bağlık (3/77), bu̯azımız < boğazımız (2/23), yāmur < yağmur (18/16)

-l- düşmesi:

bēki < belki (7/53), ōsun < olsun (1/47), anadın < anladın (3/51)

-y- düşmesi:

şüle < şöyle (3/54), hernise < herneyse (5/28), üle < öyle (19/37), hadi < haydi (19/58)

-k- , -ḳ- düşmesi:

ūsüz < öksüz (20/3), aşam < akşam (2/45)

Bölge ağzında gelecek zaman eki –acak/-ecek'teki k ünsüzü genellikle düşme eğilimi göstermektedir:

yapabilcēsin < yapabileceksin (19/71), düzelcēsin < düzeleceksin (20/74), evlencēsin < evleneceksin (13/42)

-t- düşmesi:

çifçiliklen < çiftçilikle (3/13)

-s- düşmesi:

Bu ses hadisesi genellikle ikinci tekil şahıs zamiri üzerindeki s ünsüzünün düşmesi sonucunda karşılaştığımız bir durumdur.
girmişin < girmişsin (20/49), ödemezmişin < ödemezmişsin (2/58)

2.8.7. İÇ SES ÜNSÜZ TÜREMESİ

-v- türemesi:

duva < dua (15/72)

2.8.8. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

Kelime kökünde herhangi bir sesin, yan yana iki kez tekrarlanmasıdır.[47]

-c- / -ç- > -cc- :

ġocca < koca (13/40)

[47] Eker, 2003 : 244

-ç- / -c- > -çç- :

güççük < küçük (18/10)

-m- > -mm- :

emme < ama (1/11)

-ş- > -şş-

eşşeK < eşek (10/16)

-t- / -d- > -tt-

büttün < bütün (2/67)

Bölge ağzında aynı cinsten iki ünsüz arasındaki ünlünün düşmesiyle meydana gelen ünsüz ikizleşmesine de rastlanmaktadır:

ötten < öteden (15/53), yanna < yanına (21/136)

2.8.9. İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ

Yabancı kökenli sözcüklerde çift ünsüzlerden biri, kimi zaman düşer. Derlediğimiz metinlerde rastladığımız bazı örnekler şunlardır:

ḳuvet < kuvvet (23/24), sünet < sünnet (5/30), mālede < mahallede (7/10), hadılezde < hıdırellezde (4/21)

2.8.10. HECE KAYNAŞMASI

İki bağımsız hecenin birbiriyle kaynaşarak tek hece haline gelmesi olayıdır. Haskovo ağızlarında birçok şekilde görülmektedir.

2.8.10.1. Şimdiki Zaman Ekinde:

ekō̄rsün < ekiyorsun (1/20), bilmōrun < bilmiyorum (14/76), ḳalḳōrun < kalkıyorum (5/12), baḳōrun < bakıyorum (5/12)

2.8.10.2. Gelecek Zaman Ekinde:

evlencēsin < evleneceksin (13/42), tükürmecēsin < tükürmeyeceksin (15/56), peklicēn < bekleyeceksin (15/77), durcān < duracağım (15/75)

2.8.10.3. Teklik ve Çokluk I. Şahıs İyelik Eklerinde:

Son sesi g(ġ), k(ḳ) ünsüzleri ile biten kelimelere bu ek geldiği zaman, baştaki ünlüsünde hece kaynaşması görülür:

işçilī̄m < işçiliğim (6/11), gēnçlī̄miz < gençliğimiz (12/23)

2.8.10.4. Yükleme Hali ve İyelik 3. Tekil Şahıs Eklerinde:

çocū̄ < çocuğu (16/63), bebē < bebeği (6/81)

2.8.10.5. Yönelme Hal Ekinde:

almā < almaya (7/47), ḳutlamā < kutlamaya (7/34), ḳaçmā < kaçmaya (10/23), ekmē < ekmeye (16/10)

2.8.10.6. -dıḳ / -dik, -duḳ / -dük Sıfat – Fiil Ekinde:

dedī̄ < dediği (19/52), oldūma < olduğuma (21/21), aldīmıs < aldığımız (22/36)

2.8.10.7. Hece Kaynaşması İle İlgili Diğer Örnekler:

hıdillezde < hıdırellezde (1/40), bıldır < bir yıldır (21/3), baḳam < bakalım (21/84), ġucānda < kucağımda (22/91)

2.8.11. HECE YUTULMASI (DÜŞMESİ)

Kelimede yer alan ve birbirine benzeyen hecelerden birinin düşmesidir.[48]

yandan < yanından (21/1)

2.8.12. ÜNSÜZLERDE YER DEĞİŞTİRME (GÖÇÜŞME)

Göçüşme kelime içindeki seslerin yer değiştirmesidir. [49] Tespit edebildiğimiz örnekler şunlardır.

çölmeK < çömlek (23/42), gölmek < gömlek (20/119)

2.8.13. YANSIZLAŞMA

Anadolu ve Rumeli ağızlarında iç seste ses tellerinin titreşimine dayalı bir ünsüz benzeşmesinden kaçma temayülünün oldukça baskın olduğu görülmektedir.

Anadolu ağızlarındaki bu farklılaşmayı seslerin mahreçlerindeki (boğumlanmalarındaki) belirsizlik ile izah etmek mümkündür. Bu duruma dil biliminde yansızlaşma (neutralisation) denilmektedir. Buradaki durumu da bir yansızlaşma temayülü olarak adlandırmak uygun görülmektedir.[50]

---

[48] Eker, 2003: 243
[49] Eker, 2003: 241
[50] Hayati Develi, (1996): "Türkiye Türkçesinde İç seste ünsüz Benzeşmesi ve Yansızlaşma", 3. Uluslar arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri, s.298-302

-çt- > -şd- ~ -şT- :

āştan < ağaçtan (20/56), ḳaştım < kaçtım (9/6), geşti < geçti (18/29)

-ḳt- > -ḳd- ~ -ḳT- :

yokTū < yoktu (14/8), ufacıkTī < ufacıktı (14/9)

-şt- > -şd- ~ -şT- :

hişTe < işte (1/5)

2.8.14. SON SES ÜNSÜZLERİ

2.8.14.1. Son Seste Tonlulaşma:

Bölge ağzında bu ses değişimi genel olarak tonsuz ünsüz ile biten kelimelerin kendine akraba olan tonlu ünsüz ile karşılaşması sonucunda bir ara sese veya tam tonlu sese dönüşmesidir: …gittiK gene… (1/49)

-ç > -c değişmesi:

hic < hiç (13/58), üc < üç (22/9)

-k > -K değişmesi:

yūseK < yüksek (22/63), gittiK < gittik (10/29), dimeK < demek (3/7)

-ḳ> -Ḳ değişmesi:

attıḲ < attık (10/34), olcaḲ < olacak (19/8), duyādıḲ < duyardık (14/54)

Ulamanın Etkisiyle Son Seste Tonlulaşma:

duyādıḴ‿ītiyallādan < duyardık ihtiyarlardan (14/54), çoḴ‿ī < çok iyi (17/52), çalıştıḴ‿ime < çalıştık ama (20/50), dimeK‿orā < demek oraya (3/7)

2.8.14.2. Son Seste Tonsuzlaşma:

-z > -s değişmesi:

Bölge ağzında örneklerine rastlanan bir ses hadisesidir.

biras < biraz (12/19), bis < biz (12/27), gös < göz (11/30), otus < otuz (19/16)

2.8.14.3. Son Seste Sızıcılaşma:

-ç > -ş değişmesi:

ḳaş < kaç (19/17), üş < üç (19/28), hiş < hiç (19/62), genş < genç (2/60)

-y > -v değişmesi:

köv < köy (13/32)

2.8.14.4. Son Seste Ünsüz Değişmeleri:

-ş > -j değişmesi:

Bölge ağzında karşımıza çıkan örneği şu şekildedir.

bej < beş (20/50)

-f > -v değişmesi:

etrav < etraf (2/31), sırıv < sınıf (21/106)

2.8.15. SON SESTE ÜNSÜZ TÜREMESİ

-k türemesi:

şindik < şimdi (5/7), ġayrik < gayrı (22/21), ġarik < gayrı (11/44)

-m türemesi:

bilem < bile (6/57)

-n türemesi:

tahsillen < tahsille (22/23), dārelēlen < darelerle (1/33), arabalālan < arabalarla (1/9), onnālan < onlarla (15/53)

2.8.16. SON SESTE ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Bölge ağzında kelime sonlarındaki h, l, n, r, s, t, y ünsüzlerinin düştüğü görülmüştür. En sık düşen ünsüzler olarak h ve r ünsüzü tespit edilmiştir.

-h düşmesi:

Haskovo Ağzında kelime başında, ortasında ve sonunda düşen ünsüzlerden biridir. Bölgede derlediğimiz metinlerde sonda düşen h ünsüzü ile ilgili örnekler şu şekildedir:

saba < sabah (14/4), işallā < inşallah (16/62), allā < Allah (21/113)

-l düşmesi:

nası < nasıl (18/60, 20/27, 20/62)

-n düşmesi:

zate < zaten (20/35), zatı < zaten (21/16), içi < için (21/62)

*Zarf- fiil eki olan –ken ekinin sonundaki –n ünsüzü bölge ağızlarında bazen düşme eğilimi göstermektedir:

derne < derken (21/105), gençke < gençken (15/42)

-r düşmesi:

Bölge ağzında çokça görülen bir ses olayıdır.

vā < var (22/13), bi < bir (7/3), ġada < kadar (22/92)

*İsim çokluk ekleri ve fiil çekimlerinde kullanılan üçüncü şahıs ekleri –lar / -ler' deki r ünsüzü bölge ağzında genellikle düşmektedir:

duvalā < dualar (15/91), gitsinlē < gitsinler (19/24), oynālā < oynarlar (20/101), bayramlā < bayramlar (23/73)

*Sonu –r ile biten fiillerin emir ikinci teklik şahıs çekimlerinde düşme eğilimi görülür:

du < dur (13/22)

*Şimdiki zaman eki –yor' un sonunda bulunan r ünsüzü bölge ağzında genellikle düşmektedir:

oluye < oluyor (24/15), oḳuye < okuyor (24/19), çalışıye < çalışıyor (24/19), çıḳarıyo < çıkarıyor (24/20)

*Geniş zaman üçüncü teklik şahsında bulunan r ünsüzü bölge ağzında hemen hemen hiç kullanılmamaktadır:

getiri < getirir (15/54), götürü < götürür (15/53)

-s düşmesi:

domata < domates (5/11)

-t düşmesi:

serbes < serbest (18/64), dos < dost (15/50), çif < çift (17/10)

-y düşmesi:

bişe < bir şey (15/38), şe < şey (17/27)

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. İSİMLER

Canlı cansız bütün varlıkları, kavramları tanıtan sözcüklerin tümüne isim denir.[51]

3.1.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ

1) Çokluk Ekleri

2) İyelik Ekleri

3) Aitlik Eki

4) Durum(Hâl) Ekleri

3.1.1.1. Çokluk Ekleri:

Nesnelerin, varlıkların birden fazla olduğunu belirten isim işletme (çekim) ekleridir.[52]

[51] Tuncer Gülensoy, (1995): *Türkçe El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri: s.177

-lar / -ler:

oyunlar (18/9), itiyarlar < ihtiyarlar (18/15), yāmurlar < yağmurlar (18/15), māniler (18/22), türkler (18/35), dayreler < daireler (22/55)

-lā / -lē:

ḳomşulā < komşular (22/72), büyüklē < büyükler (9/18), gelinlē < gelinler (10/20), ḳızlā < kızlar (10/20)

-nā / -nē:

onnā < onlar (13/26), unnā < onlar (17/23), zamannā < zamanlar (20/68)

-nar / -ner:

unnar < onlar (20/33), zamannar < zamanlar (20/119), dönenner < dönenler (21/42)

3.1.1.2. İyelik Ekleri:

Nesnenin veya kavramın hangi kişiye ait olduğunu ifade eden isim işletme ekleridir.[53]

Teklik I. Şahıs:

Bölge ağzında bu ek yazı diliyle aynıdır:

bubam < babam (5/19), anam < annem (11/19), ḳızanım (20/14), nenem < ninem (21/113)

Son sesi k (ḳ) ~ ğ ve r ile biten kelimelere geldiğinde hece kaynaşması sebebiyle ünsüz düşmesi, ünlü karşılaşması veya ünlü uzaması hadisesi görülür.

çocu͡m < çocuğum (17/52), o͡ullām ͜ uşaḳ̆ḳ̆ām < oğullarım uşaklarım (6/70), merām < merağım (7/22), inēm < ineğim (12/7), eşēm < eşeğim (21/53)

[52] Gülensoy, 1995: 177
[53] Gülensoy, 1995: 177

Teklik II. Şahıs:

Bölge ağzında bu ek de yazı diliyle paralellik göstermektedir.

paran (2/23), araban (20/53), yerin (8/4)

Birinci teklik şahıs iyelik ekinde olduğu gibi k (ḳ) ünsüzünün düşmesiyle beraber yine bölge ağızlarında hece kaynaşması görülmektedir.

yürēne < yüreğine (15/59)

Teklik III. Şahıs:

Bölge ağzında bu ek yazı dilinde olduğu gibi **"–ı, -i, -u, -ü, -sı, -si, -su, -sü"** şeklinde kullanılmaktadır.

yanġısı < acısı (15/28), babası (15/40), yerlisi (18/33), ġorusu < korusu (3/38), ġaynası < kaynanası (2/43), anası (2/110), yavuḳlusu < sevgilisi (3/50), evi (2/118), dūnü < düğünü (5/30)

k (**ḳ**) ünsüzünün ünsüz yumuşaması neticesinde ğ'ye dönüşmesi ve bu ünsüzün düşmesiyle ya da kelimenin aslında bulunan ğ ünsüzünün düşmesiyle "–ı, -i, -u, -ü " 3. teklik şahıs ekleri bölge ağızlarında genel olarak ya ünlü uzaması ya da ünlü karşılaşması hadisesiyle karşımıza çıkmaktadır.

çocū < çocuğu (16/63), yürē < yüreği (2/51)

Bölge ağzında bazı kelimelerde **"-ı, -i, -u, -ü"** şeklinde kullanılması gereken 3.teklik iyelik eki **"-sı, -si, -su, -sü"** şeklinde kullanılmaktadır.

kūsüdü < köyüydü (9/4)

Çokluk I. Şahıs:

Genelde yazı diliyle paralellik gösterir. Üzerinde kullanıldığı isimlerin çokluk eklerindeki "**r**" ünsüzünü düşürerek karşılaştığı ünlüyü uzun ünlüye dönüştürür.

oraḳḳāmız < oraklarımız (6/43), torunlāmız < torunlarımız (6/65), hayvanlāmız < hayvanlarımız (20/6), ḳomşulāmız < komşularımız (22/72)

Bölge ağzında genellikle yazı diliyle paralellik gösteren –mız / -miz / - muz / -müz çokluk 1. Şahıs iyelik ekleri, çok sıklıkla –mıs / -mis / - mus / -müs şekline de dönüşmektedir:

işimis < işimiz (1/11), dedemis < dedemiz (3/11), işlēmis < işlerimiz (6/11), hayatımıs < hayatımız (13/16), durumumus < durumumuz (12/4), dῡnümüs < düğünümüz (19/74)

Çokluk II. Şahıs:

Genelde yazı diliyle paralellik gösterir.

eşiniz (7/52), başınız (8/10), vatannız < vatanınız (15/39), yavuḳlunuz < sevgiliniz (17/40)

Çokluk III. Şahıs:

Bölge ağızlarında 3. çokluk şahıs iyelik ekleri "–ları /-leri, -narı/-neri ,-lān /-lēn, ,-nān /-nēn "şeklindedir.

otları (17/43), bāçaları < bahçeleri (18/13), çocuḳları (21/11), ḳoynarı < koyunları (16/26), ekinneri < ekinleri (17/22), ḳoyunlāna < koyunlarına (24/7)

3.1.1.3. Aitlik Eki:

İsimlerin üzerine gelerek bunların kime veya neye ait olduğunu bildiren isim işletme ekidir.[54] Yazı dilinde ünlü uyumuna uymayan bu ek bölge ağzında ünlü uyumuna uyarak -ḳı şeklinde görülmektedir.

ḳārşıḳı < karşıki (3/30), uḳāḳı < yukarıki (13/40), aşāḳı < aşağıki (13/40)

3.1.1.4. Hâl Ekleri:

3.1.1.4.1. Yalın hâl

[54] Eker, 2003: 297

İsimlerin hiçbir unsura bağlı olmayan teklik, çokluk ve iyelik şekilleridir.[55]

inek (21/9), domates (5/11), bayramlar (21/31), çiçekler (15/20)

3.1.1.4.2. İlgi hâli

İsmin başka bir isimle ilişkisi olduğunu ifade eden durumudur.[56]

-ın, -un:

çocuḳların (1/49), ġızın < kızın (2/46), parkinsonun (7/5), doḳturun < doktorun (2/63), gelinin (2/43), başbaḳanın (19/88)

-nın, -nin, -nun:

dedenin (3/62), onun (23/55), ġārdaşının < kardeşinin (3/21)

*Çokluk ekinden sonra kullanıldığında; **-lān/–lēn, -nān/–nēn** şeklinde de görülmektedir.

ustalān < ustaların (23/22), ḳızlān < kızların (3/64), gēnşlēn < gençlerin (23/64), unnān < onların (23/45)

*Yine **k** (ḳ) /ğ veya **y** ünsüzüyle karşılaştığında bazen ünlü uzaması veya ünlü karşılaşmasına sebep olmaktadır.

çocūn < çocuğun (20/59), kūn < köyün (3/27)

3.1.1.4.3. Yapma Hali (Belirtme Durumu)

Geçişli fiilin etkisi altında kalan ismin içinde bulunduğu haldir. Belirtme durumu, adı kendisine etki eden geçişli eyleme bağlayan haldir.[57]

[55] Ahmet Buran, (1996): *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara: s.37
[56] Buran, 1996: 61
[57] Buran, 1996: 98

-ı / -i:

bubamı < babamı (21/103), anamı < annemi (21/102), beni (21/100), ḳızı (3/61), keçisi (23/76)

-u / -ü:

öküzü (23/76), ġoynu < koyunu (23/76)

-(n)-ı / -(n)-i , -(n)-u / -(n)-ü:

anlamını (2/19), orlarını < oralarını (2/26), ḳızını (3/103), otunu (16/54), çöpünü (16/54)

-(y)-ı / -(y)-i, -(y)-u / -(y)-ü:

çapayı (19/35), ḳınayı (19/71), hindiyi (20/2), ikinciyi (21/76), havluyu (3/88), suyu (15/55)

*Ayrıca k(ḳ) > ğ değişimiyle sedalılaşan ğ ünsüzünün düşmeleriyle oluşan diftonglara ve uzun ünlülere ve kök ve gövdesinde /a/, /e/ düz-geniş ünlü bulunduran isimlerde ekin /ā/ şekline dönüşmesine sıklıkla rastlanmaktadır:

bebē < bebeği (6/81)

3.1.1.4.4. Yönelme hâli

İsmi fiile yönelme ve yaklaşma göreviyle bağlayan durum ekidir. Eylemin hareketinin yöneldiği ve kendisine yaklaşılan nesne, cümlede yönelme durumunda bulunur.[58]

-a / -(n)-e/ -(y)-a / -(y)-e:

[58] Buran, 1996: 134

tarafa (1/65), ālmanyaya (2/116), cumāya (3/60), uldereye < uludereye (3/2), dereye (15/67), una < ona (9/31), biribirine (9/20)

Diftong ile kullanımı:

çocu̯a < çocuğa (12/19), kü̯e < köye (12/20), misavili̯e < misafirliğe (22/100)

Hece kaynaşması ile:

almā < almaya (5/1), sabā < sabaha (2/47), orā < oraya (16/56), burā < buraya (20/47), bakmā < bakmaya (2/110)

*Bölge ağzında yönelme halinin eksiz şekilleri genellikle yön gösteren zarflarda veya soru zamirlerinde bulunmaktadır:

borey < buraya (6/41), buray < buraya (17/10)

3.1.1.4.5. Bulunma hâli

Bulunma eki ismi yalnız fiile bağlayan ve fiilin gerçekleştiği yeri gösteren hal ekidir.[59]

orda < orada (2/59), aşāda < aşağıda (3/52), edirnede (16/1), mandırada (21/140), türkiyede (8/15), burda < burada (19/29)

3.1.1.4.6. Çıkma (Ayrılma) hâli

Geldiği isimde, fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını ifade eden haldir.[60]

undan < ondan (20/19), doḳturdan < doktordan (20/125), bāzımdan < boğazımdan (20/126), bulġālādan < bulgarlardan (20/127), tālelerden < tarlalardan (21/59)

3.1.1.4.7. Eşitlik hâli

[59] Buran, 1996: 177
[60] Buran, 1996: 202

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin oluş ve yapılış tarzını gösteren eşitlik, gibilik ve benzerlik ifade eden hal ekleridir.[61]

-ca, -ce:

i̇ce < iyice (3/67), senelerce (18/4)

-caḳ:

ayrıcaḳ < ayrı (23/66)

-cene:

*Yine bu hal eki metinlerimizde bazı kelimelerde **-cene** şeklinde kullanılmıştır.

bericene < beri (14/17)

-cası, -cesi

Bazı zarf-fiil eklerinin bünyesinde bulunan **-ca, -ce** ekleri **-cası, -cesi** şeklinde karşımıza çıkmaktadır:

duu̯ncasına < doğunca (14/42), dirilttirincesine < diriltene kadar (12/16)

3.1.1.4.8. Vasıta hâli

İsme, fiilin ne ile nasıl, nezaman yapıldığını göstermek için getirilen hal ekidir.[62]

-lan/-len:

arabalālan < arabalarla (1/9), osmanlılālan < osmanlılarla (3/4), arılālan < arılarla (15/21), teyzemlen < teyzemle (15/7), ellen < elle (24/29)

-nan / -nen:

ġoyunnan < koyunla (3/95), gelinnen < gelinle (19/11), tütünnen < tütünle (21/48)

[61] Buran, 1996: 266
[62] Buran, 1996: 235

-nna:

arabalarınna < arabalarıyla (3/75), amıcanna < amcanla (6/4)

-nnan /-nnen:

amcannan < amcanla (6/23), ḳarısınnan < karısıyla (11/7), ḳocasınnan < kocasıyla (13/12), ucunnan < ucuyla (19/64), õllarınnan < oğullarıyla (13/12), traḳtorunnan < traktörüyle (21/140), tapılarınnan < tapularıyla (3/8)

-ylan /-ylen:

amucaylan < amcayla (15/13), izniylen < izniyle (15/15), bahçeylen < bahçeyle (24/24)

3.1.1.4.9. Yön (Gösterme) hâli

Fiilin gerçekleştiği yönü gösteren bir ek olmakla beraber, aslında ismi fiile bağlayan hal ekidir.[63]

-arı, -eri:

dışarı (1/17), yuḳarı (18/6), ileri (22/101)

-ra, -re:

orası (14/2), burası (3/4)

-ara, -arı:

Bölge ağızlarında bu ek bazen yönelme haliyle hece kaynaşmasına uğrayarak -ara, -arı şekline dönüşür.

oḳarı < yukarı (17/43), ileri (1/4), yuḳarı (18/6)

[63] Buran, 1996: 286

-a:

Bölge ağzında -ra yön gösterme ekleri sonra kelimesinde r sesini kaybetmekte olup a şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

sōna < sonra (18/22)

-ā:

Bölge ağızlarında -arı yön gösterme eki, -r ünsüzünün düşmesiyle veya -ğ ünsüzünün düşmesi ve ünlü karşılaşmasıyla -ā şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

aşāda < aşağıda (3/52), aşādan < aşağıdan (15/63), aşā < aşağı (18/6)

-ray, -rey:

Bölge ağzında –ra, -re yön gösterme ekinden sonra kullanılan yönelme hali ekinin düşmesiyle karşılaştığımız bir yön gösterme ekidir.

bōray < buraya (6/5), borey < buraya (6/41), burey < buraya (18/3)

-r:

orda < orada (18/21), burda < burada (22/6), borda < burada (24/57), urda < orada (1/5)

Bölgedeki bazı köylerde yön gösterme eki –lā şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

-lā:

bullāda < buralarda (2/21)

3.1.1.5. Soru Eki

İsmi fiile bağlayan ve ismin soru şeklini yapan hal ekidir.[64]

[64] Gülensoy, 1995: 179

mı, mi, mu, mü:

bura mı? < burası mı? (2/18), vā mı? < var mı? (3/85), di̯il mi? < değil mi? (3/85), dī mi? < değil mi? (7/29), yoḳ mu? (10/32), bilo͞r mü? < biliyor mu? (3/98)

3.2. ZAMİRLER

Kişi, gösterme, soru ve belirsizlik kavramları vererek varlıkların yerini tutan sözcüklere zamir denir.[65]

A. Kişi(Şahıs) zamirleri

B. İşaret zamirleri

C. Belirsizlik zamirleri

D. Soru Zamirleri

E. Dönüşlülük zamirleri

3.2.1. Kişi(Şahıs) Zamirleri

Kişi adlarının yerine kullanılan zamirlerdir.[66]

I.Tekil Şahıs:

ben (17/32), beni (19/23), bana (6/85), bende (11/23), benden (20/88), benim (23/32), bēm < benim (19/19)

II. Tekil Şahıs:

sen (19/61), seni (21/127), senin (3/81), senen < senden (10/1), sē < seni (13/59), sē < senin (15/93), sana (18/67)

[65] Zeynep Korkmaz, (2003): *Türkiye Türkçesi Grameri(Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara: s.397
[66] Korkmaz, 2003: 405

III. Tekil Şahıs:

o (10/3), u < o (11/21), onu (19/88), unu < onu (22/30), ona (2/59), una < ona (5/6), undan < ondan (18/45), unun < onun (20/34)

I.Çoğul Şahıs:

biz (20/47), bis < biz (21/89), bize (22/4), bizi (23/44), bizim (2/18), bizde (4/7), bizden (20/33)

II. Çoğul Şahıs:

siz (23/28), sizi (20/27), sizde (3/94), sizin (17/40)

III. Çoğul Şahıs:

onnar < onlar (20/88), unlar < onlar (1/21), unnar < onlar (10/19), unnān < onların (22/73)

Kişi Zamirlerinin Genel Çekim Tablosu					
Yalın Hāl	**İlgi Hāli**	**Yükleme Hāli**	**Yönelme Hāli**	**Bulunma Hāli**	**Ayrılma Hāli**
ben	benim, bēm	beni	bana, bā, bē	bende	bende, benden
sen	senin, si͡en	seni, sē	sana, sā, sē	sende	senden, senen
o, u	onun, unun	onu,unu, o͡u	ona, una	onda, unda	onda, ondan, undan
biz, bis	bizim	bizi	bize	bizde	bizden
siz	sizin, sisin	sizi	size	sizde	-
onlar, unlar onnar,unnar onnā,unnā	onların, unnarın, unların, unnān	onnarı unnarı	onlara onnara unnara	-	-

3.2.2. İşaret Zamirleri

İsmin yerini işaret yoluyla tutan zamirlerdir.[67]

bu, mu:

bu (22/14), bunun (5/47), munun < bunun (24/3), borda < burada (24/57)

şu:

şu (13/44), şurda < şurada (19/72), şuram < şuraya (10/12)

o/u:

o (10/3), u < o (11/21), ona (2/59), una < ona (5/6), undan < ondan (18/45)

bunlar/bunnar/bunnā/bunna:

bunlar (18/60), bunnar < bunlar (21/138), bunnā < bunlar (23/11), bunna < bunlar (23/11)

onlar/onnar/onnā/unnar/ unlar/unnā:

onlar (18/6), onnar < onlar (20/88), onnā < onlar (2/83), unnar < onlar (6/79), unlar < onlar (24/15), unnā < onlar (2/8)

İşaret Zamirlerinin Genel Çekim Tablosu						
Yalın Hal	**İlgi Hali**	**Yükleme Hali**	**Yönelme Hali**	**Ayrılma Hali**	**Bulunma Hali**	**Eşitlik Hali**
bu	bunun	bunu	buna	bundan	-	-
şu	-	-	-	-	-	-
o/u	onun unun	onu ,unu, o͡u	ona una	ondan undan	onda unda	-
bunlar	-	bunları	-	-	-	-

[67] Korkmaz, 2003: 420

bunnar	-	bunnarı	-	-	-	-
bunna	-	-	-	-	-	-
bunnā	-	-	-	-	-	-
-	-	-	onlara	-	-	-
onnar	-	onnarı	onnara	-	-	-
onnā	-	-	-	-	-	-
unnar	unnarın	unnarı	unnara	-	-	-
unnā	unnān	-	-	-	unnāda	-

3.2.3. Belirsizlik Zamirleri

Hangi isimlerin yerlerini tuttukları açıkça belli olmayan zamirlerdir.[68]

başḳa (3/100), hep (12/25), heP < hep (12/32), hepsi (14/75), hepsini (16/2), hēbici < hepsi (2/14), ebicī < hepsi (16/54), epsi < hepsi (23/40), herkes (11/11), biri (19/20), birsi < birisi (13/9), bāz < bazı (15/21), kimsi < kimisi (7/11)

3.2.4. Soru Zamirleri

İsmin yerini soru yoluyla tutan zamirlerdir.[69]

kim (20/76), kimin (2/73), ne (4/1), ni < ne (14/9), nası < nasıl (18/60), nerde < nerede (24/46), hanḳı < hangi (10/21), hangıne < hangine (12/9)

*Bölge ağzında “ne” soru zamiriyle kalınlaşmaya uğrayan fiillerin oluşturduğu soru zamirlerine sıkça rastlanmaktadır.

[68] Korkmaz, 2003: 433
[69] Korkmaz, 2003: 441

nābalım < ne yapalım (20/14), napçan < ne yapacaksın (19/64), nāpayım < ne yapayım (21/133)

*Bölge ağzında "ne" soru zamirinin darlaşmış kullanımına da rastlanmaktadır.

ni yapam < ne yapayım (14/35)

3.2.5. Dönüşlülük Zamirleri

Dönüşlülük zamiri, şahıs zamirlerini daha güçlü kılmak için, anlamca pekiştiren bir tür şahıs zamirleridir.[70]

Bölge ağzında dönüşlülük zamiri "kendi ve kēni" sözcükleriyle karşılanmaktadır.

Dönüşlülük Zamiri Genel Çekim Tablosu		
1.Tekil Şahıs	kendim	
2.Tekil Şahıs	kendin	
3.Tekil Şahıs	kendi, kendisi	ken, keni
1.Çoğul Şahıs	kendimiz, kendimis	
2.Çoğul Şahıs	kendiniz, kendinis	
3.Çoğul Şahıs	kendileri	

3.3. SIFATLAR

Sıfatlar, isimlerin renklerini, biçimlerini, durumlarını, yerlerini, sayılarını belirten sözcüklerdir.[71]

[70] Korkmaz, 2003: 415
[71] Tahsin Banguoğlu, (1974): *Türkçenin Grameri*, Baha Matbaası, İstanbul: s.341

3.3.1. Niteleme(Vasıflama) Sıfatları

3.3.2. Belirtme Sıfatları

3.3.2.1. İşaret Sıfatları

3.3.2.2. Sayı Sıfatları

3.3.3. Soru Sıfatları

3.3.4. Belirsizlik Sıfatları

3.3.1. Niteleme(Vasıflama) Sıfatları:

İsimlerin renklerini, biçimlerini, durumlarını gösteren sıfatlardır.[72]

küççük ġızanları < küçük çocukları (2/7), ī yerleri < iyi yerleri (3/13), büyük çocuḳ (11/8), yeni arabayı (12/20), kūlük yē < köylük yer (14/10)

3.3.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri işaret, sayı, soru, yoluyla belirten ya da onların belirsizliğini anlatan sıfatlara belirtme sıfatları denir.[73]

3.3.2.1. İşaret (Gösterme) Sıfatları

Önüne geldikleri ismi işaret yoluyla belirten sıfatlardır.[74]

[72] Banguoğlu, 1974: 345
[73] Korkmaz, 2003: 385

bu:

bu bulġar (2/102), bu tarav < bu taraf (3/43), bu kȫden < bu köyden (8/37), bu imam (21/87), bu ablayın < bu ablanın (22/29), bu ġoyunu < bu koyunu (24/42), bu ip (13/45), bu vaḳiT < bu vakit (20/80)

Bu işaret sıfatıyla "gün" kelimesinin birleşmesi sonucu içinde bulunduğumuz zamanı anlatan zaman zarfı oluşmaktadır.

bȗn < bugün (21/7)

şu:

şu ḳapaḳ (13/44), şu vatan (15/35), şu ḳoları < şu kovaları (15/65)

o:

o ádet (2/83), o çocū < o çocuğu (3/9), o disḳolā < o diskolar (13/25), o zıman < o zaman (17/56), o ġavurma < o kavurma (23/83)

u:

u zıman < o zaman (2/95), u tarifler < o tarifler (6/77), u torbalan < o torbayla (11/21), u yāmurlar < o yağmurlar (18/15), u zamannar < o zamanlar (21/83), u zama < o zaman (23/15)

3.3.2.2. Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfatlardır.[75]

3.3.2.2.1. Asıl sayı sıfatları:

Varlıkların sayısını gösteren sıfatlardır.[76]

---

[74] Banguoğlu, 1974: 351
[75] Banguoğlu, 1974: 353

bir havta < bir hafta (18/41), bir ġız < bir kız (1/41), iki avşam < iki akşam (5/8), eki ġazan < iki kazan (2/35), üç sovraya < üç sofraya (7/36), üş sene < üç sene (2/84), dörT ‿ ay < dört ay (23/7), yüs sene < yüz sene (22/101), yirmi sene (23/13)

3.3.2.2.2.Sıra sayı sıfatları

İsimlerin sıralarını belirten sıfatlardır.[77]

birinci sınıva < birinci sınıfa (23/88), ikinci ķattan (21/17), āltıncı sınıftan (21/106), üçüncü sene (9/30), dördüncü sınıfa (24/1)

3.3.2.2.3. Paylaştırma sayı sıfatları

İsimlerin kaç parçaya ayrıldığını belirten sıfatlardır.[78]

birer ‿ urgan (1/41), ikişer sene (20/18), üçer sene (20/18), birē çay < birer çay (23/44), birē şeker < birer şeker (2/71), ikşē üçē araba < ikişer üçer araba (3/75)

3.3.2.3. Soru Sıfatları

Önüne geldikleri ismi soru yoluyla belirten sıfatlardır.[79]

ķaç, ķaş:

ķaç ķomşuyuz (8/28), ķaç yaşında (22/31), ķaş lira < kaç lira (23/44), ķaş sene < kaç sene (19/17)

ne ġıdā, ni ġıdā:

ne ġıdā ömrümüz < ne kadar ömrümüz (15/16), ni ġıdā eşya < ne kadar eşya (22/23)

---

[76] Banguoğlu, 1974: 353
[77] Banguoğlu, 1974: 354
[78] Banguoğlu, 1974: 354
[79] Banguoğlu, 1974: 352

hanḳı:

hanḳı ḳızı < hangi kızı (10/21)

3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Önüne geldikleri ismin özelliklerini, sayılarını yerlerini belli belirsiz olarak anlatan sıfatlardır.[80]

az:

az paralan < az parayla (19/4)

başḳa:

başḳa ülkeye (20/134), başḳa bi firma < başka bir firma (21/57)

bāzı, bāyı:

bāzı evleri (3/34), bāyı ӧretmenler < bazı öğretmenler (21/16)

birḳaç, pirḳaç:

birḳaç kişiye (11/16), pirḳaç kişi < birkaç kişi (3/81)

bir, bi, om beş on‿āltı, üş dört, bin sekizüs, dört beş, on seki:

om beş on‿āltı sene < on beş on altı sene (1/13), üş dört sene < üç dört sene (13/11), bin sekizüs kişi < bin sekiz yüz kişi (18/33), on beş on‿altı sene (1/25), bi göz‿oda < bir göz oda (22/4), bir şeyini (8/19), dört beş kişi (10/14), on seki sene < on sekiz sene (11/7)

[80] Banguoğlu, 1974: 352

biraz, biras:

biraz naz (15/8), biraz māşa < biraz maaşa (19/2), biras tomas < biraz domates (1/20)

bütün, büttün, bütn̄:

bütün gēnşler < bütün gençler (1/40), bütün köv < bütün köye (13/32), bütün gün (22/14), bütün kn̄ < bütün köyün (8/6), büttün kū < bütün köy (2/67), bütn̄ gün (14/1)

çoḳ, çoĶ:

çoḳ çile (15/25), çoḳ bulġar (22/56), çoĶ ‿arkadaşlarımız < çok arkadaşlarımız (7/11)

feĺan, fiĺan:

feĺan yerde (2/110), feĺan ġıza < falan kıza (2/111), fiĺan yēde < filan yerde (15/37)

her, er:

her havta < her hafta (18/16), her saba < her sabah (19/23), er kişiyi < her kişiyi (21/96), er yerde < her yerde (18/37)

öbür, öteki, oteki:

öbür gün (2/70), öbür dā köylerinde < öbür dağ köylerinde (18/56), öteki davulları (19/69), oteki çocuĶ < öteki çocuk (11/26)

acıĶ, asçıḳ:

acıĶ ‿oḳumuşluĶ da var < azıcık okumuşluk da var (11/13), asçıḳ sefer < azıcık sefer (3/57)

3.4. ZARFLAR(BELİRTEÇLER)

Fiilleri çeşitli yönlerden niteleyen kelimelere zarf denir.[81]

3.4.1. Yer-Yön Zarfları

3.4.2. Zaman Zarfları

3.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları

3.4.4. Durum Zarfları

3.4.5. Soru Zarfları

3.4.1. Yer-Yön Zarfları

Fiilin yönünü belirten zarflara denir.[82]

burdan < buradan (19/58), burda < burada (20/93), buraya (12/17), buray < buraya (17/10), burey < buraya (18/3), bura < buraya (18/31), borda < burada (24/57), ora < oraya (22/53), orda < orada (2/107), ordan < oradan (7/24), urā < oraya (20/45), orā < oraya (20/140), oḳarı < yukarıda (17/43), uḳādan < yukarıdan (3/24), aşā < aşağı (18/6), içeri (1/17), sādan < sağdan (21/146)

3.4.2. Zaman Zarfları

Fiili zaman yönünden niteleyen zarflardır.[83]

[81] Muhittin Bilgin, (2002): *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s.262
[82] Bilgin, 2002: 265
[83] Bilgin, 2002: 266

sōna < sonra (24/37), gene < yine (1/12), emen < hemen (18/6), bū̆n < bugün (19/57), sabā < sabah (24/46), bu ‿aşam < bu akşam (2/45), avşam < akşam (14/27), artıḳ (23/24), şindi < şimdi (23/22), sōrum < sonra (6/4), ep < hep (19/53), sabālan < sabahleyin (19/20), avşamlan < akşamleyin (13/31), gice < gece (20/8), undan soa ‿ < ondan sonra (20/15)

*Bölge ağzında "artık, bundan sonra" kelimeleri anlamında kullanılan aşağıdaki örneklere sık olarak rastlanmaktadır:

ġārinī < gayrı (1/16), ḳān < gayrı (1/48), kāni < gayrı (1/60), ḳārikin < gayrı (1/65), ġānı < gayrı (2/86), ġān < gayrı (2/90), ḳā < gayrı (2/96), ġanıḳ < gayrı (4/10), gānıḳ < gayrı (4/25), ḳāri < gayrı (7/46), ġāri < gayrı (9/29), gārı < gayrı (10/19), ġari < gayrı (11/14), ḳarī < gayrı (11/25), ḳari < gayrı (11/28), ḳarik < gayrı (11/34), ġarik < gayrı (11/44), ġār < gayrı (14/40), ġāyi < gayrı (14/62), ġā < gayrı (14/71), ġayri < gayrı (15/34), ḳār < gayrı (16/8), ḳārı < gayrı (16/52), ḳarikin < gayrı (18/45), ġayna < gayrı (19/41), ḳāna < gayrı (19/65), ḳar < gayrı (19/68), ḳāyn < gayrı (20/36), ḳay < gayrı (21/132), ġayrik < gayrı (22/21), ġayrıḳın < gayrı (22/42), ḳaynıḳ < gayrı (22/70), ġa < gayrı (23/24)

3.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları

Fiilin anlamını azlık-çokluk kavramı yönünden belirten sözcüklerdir.

az, as:

az alōrum < az alıyorum (19/4), as çoḳ vā < az çok var (9/9)

aycıḳ, ayçıḳ, ācıḳ, acıḴ, asıcıḳ:

aycıḳ büyk şef ‿oldu < azıcık büyük şef oldu (22/13), ayçıḳ dā büyüttü < azıcık daha büyüttü (22/42), ācıḳ ḳarta oynārım < azıcık kart oyunu oynarım (11/32), pumaḳlar büle ġonuşur ‿asıcıḳ < pomaklar böyle konuşur azıcık (3/100)

bayā:

bayā da zor çektik < bayağı da zorluk çektik (20/122), ḳaharlanōrum bayā babama < üzülüyorum bayağı babama (21/109), bayā bi gēzdi < bayağı bir gezdi (21/112), bayā vā < bayağı var (2/99), bayā sene ōldu < bayağı sene oldu (5/45)

çoḳ:

tarif çoḳ bende (6/33), çoḳ şükür (7/6), çoḳ merām vardı < çok merağım vardı (7/22), çoḳ farḲ vā < çok fark var (8/25), çoḳ ḳolay‿ōldu (20/150), çoḳ güççük yaşta < çok küçük yaşta (23/1), çok sevinirdik (7/40)

pek:

pek gözel gene dü‿ünler < pek güzel yine düğünler (7/43)

biras:

biras o dīşik geldi < biraz o değişik geldi (1/71), işledi biras şindi < çalıştı biraz şimdi (22/42), ḳafadan biras ḳontaḳlā < kafadan biraz kontaklar (12/19)

hiç, hic, hiş:

hiç orlarını sorma < hiç oralarını sorma (2/26), hiç sözden‿anlamīrler < hiç sözden anlamıyorlar (7/28), hic sōrma < hiç sorma (15/69), o zıman çektīmizi şin genşlē hiş çekmēr < o zaman çektiğimizi şimdi gençler hiç çekmiyor (17/53)

fazla:

ama ben fazla bilemiyerin şindi < ama ben fazla bilemiyorum şimdi (20/89), ben de fazla şini hatirliremicān da < ben de fazla şimdi hatırlayamayacağım da (1/59)

3.4.4. Durum Zarfları

Fiilin nasıl yapıldığını belirten kelimelerdir.[84]

böyle, böle, büle, bülen:

biz böyle oḳuduḳ dēdi < biz böyle okuduk derdi (6/86), hayāt böyle bişē < hayat böyle bir şey (24/11), büle geşti hayatımıs < böyle geçti hayatımız (22/38), bülen gēnşlere hatıllasınlā diyē < böyle gençlere hatırlasınlar diye (2/84)

[84] Bilgin, 2002: 273

öyle, öle, üyle, üle:

bizim bōra da öyle < bizim burada da öyle (23/61), dῡnümüs te öle oldu < düğünümüz te öyle oldu (19/74), işte ȫle be gülü < işte öyle be gülüm (8/12), neden dedi üle ĺaf yapōrsın < neden dedi öyle laf yapıyorsun (20/147)

şüle:

şüle dȫrt çaplı < şöyle dört köşeli (3/54)

güzel:

hic güzel ḳonuşamın < hiç güzel konuşamıyorsun (7/50), çoḳ ta güzeldi < çok da güzeldi (15/26)

zaten, zatı, zatın:

babalar ‿izin ‿itmezdi zaten < babalar izin etmezdi zaten (7/20), unun zate hasküfte dāyresi vādı < onun zaten hasköyde dairesi vardı (20/35), u zatı göz ḳulaḲ ‿olmuş < o zaten göz kulak olmuş (21/42), zatın mēfāT ‿oldū < zaten vefat etti (14/73)

iyi, ῑ, ῑce:

iyi geçȫr günüm < iyi geçiyor günüm (5/11), burda da ῑ rātımız < burada da iyi rahatımız (12/41), yapınca ῑce yapmış < yapınca iyice yapmış (3/67)

3.4.5. Soru Zarfları

Fiili soru yoluyla niteleyen zarflardır.[85]

ne anlatayım (4/1), ne yapalım (6/15), başḳa ni ġonuşam < başka ne konuşayım (7/29), eşiniz ni yabōr < eşiniz ne yapıyor (7/52), niye haber etmēz < niye haber

[85] Bilgin, 2002: 281

etmiyorsunuz (15/89), neye gidõrsũz < niye gidiyorsunuz (20/31), nasıl düzelĩm < nasıl düzeleyim (20/76), ne zaman gitçẽn < ne zaman gideceksin (22/21), neden bozuld ͡unnā < neden bozuldu onlar (2/8)

3.5. EDATLAR

Tek başlarına anlamı olmayan, cümle içinde yanyana geldiği kelimeyle anlam ilgisi kuran sözcüklere edat denir. Arapça bir kelime olan edat "alet" ve "vasıta" demektir.[86]

Bu bölümde Haskovo ağızlarında geçen edatları değerlendirdik.

3.5.1. ÜNLEM EDATLARI

Sevinç, öfke, hayret gibi duyguları; seslenme, cevap verme gibi durumları anlatan sözcüklere ünlem edatları denir.[87]

Ünlem edatları şunlardır:

3.5.1.1. Ünlemler

3.5.1.2. Seslenme Edatları

3.5.1.3. Gösterme Edatları

3.5.1.4. Cevap Edatları

3.5.1.5. Sorma Edatları

[86] Necmettin Hacıeminoğlu, (1992): *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul: s.5
[87] Gülensoy, 1995: 200

3.5.1.1. Ünlemler:

Çeşitli duygu ve isteklerimizi coşkulu bir şekilde ifade etmeye yarayan kelimelerdir.[88]

ah, āh:

ah ne annattıram başḳa (23/73), **āh** ema demiş (3/66)

ēvva:

ēvva dedim (21/132)

hā, ha:

ha baḳām hēp yalnız çalıştım (21/50), **ha** çocūm baḳam (24/42), ḳaldıḳ **ha** burda yolda (2/104), **hā** küvün‿anlamını (2/18), **hā** gēndi ġızlı̄mı **hā** öte bericene öte bericenē (14/17)

ānā:

ānā ! sonca istedi beni güllerim‿ama (21/102)

uf‿ā:

uf‿ā. şindı̄ ni dersem sē (17/59)

ā, ē, a, e:

ā üle şeler sōrma (14/1), **ā** unnar bilmōrun gülüm (14/75), **ā** seni dedi ne yapçam baḳ (21/131), **ā** çocuḳ bilmicek (22/3), **ē** sōna burā ev yaptıḳ (22/54), **ē** ḳızılırmā ġadā (23/41), **ē** seksen dō̄rtte başladılā ad di‿iştirmē‿şte (8/10), başḳa oyun **a** üle domusçuḳ dērdik (10/11), **a** ben gene ġayrik elli yaşına girdim (22/20), **e** ollāda birḳas sene çalıştıḳ (23/5), **e** şindı̄ hastanelē vā (6/78)

[88] Gülensoy, 1995: 200

ohō :

ne işledin nerē ne vādın **ohō** kitaP ‿almaz da (23/74)

aman:

e tē ḳımet bulġar şini çıḳōrsa bize **aman** (4/4)

yā:

eşeklēlen **yā** (6/41), **yā** adam dēsin traḳturcudu (14/7), türkü çārıllādı **yā** dāyelen (20/104)

be, bē, ba:

yeter ġānı sorup durma **bē** (2/120), hayır **bē** ikişer dīldi ma tek tek vēdik mā (21/89), e üledi **bē** (23/90), bāçe nērden olcaḳ **be** ġızanım (4/6), ben de vādım **be** (8/11), iki ġat ‿üle tepe gibi unnā **be** (23/50), e te büle geşti hayatımız **ba** (23/34), ne anlatayım **ba** yavrum (4/1), tütün ‿işliyörüz. tā **ba** (8/17)

āy:

āy başḳa ne annattıram çocum (1/32)

3.5.1.2. Seslenme Edatları:

Hitap durumlarında kullanılan edatlardır.[89]

[89] Gülensoy, 1995: 200

yav, ba yav, be yav:

yav ben ōlan çocū top feĺan oynādıḲ biz (8/33), ni hatırlamacan **be yav** işte tekese zamanı (8/45), **yav** dün̄ler dünler geşlīmizde çoḳ meşur‿olur (13/19), çoḲ‿ī zaman bu zaman **ba yav** (16/44), gidemedik **yav** ōlumu bıraḳamadıḳ (9/27)

adi, hadi, haydī, haydē :

çatala basıp ta **adi** yörüdük (10/11), **hadi** git dedi otivaysi (15/81), yūdulā arabalar **hadi** döndülē (19/29), **haydi** baḳam tınġır tınġır tınġır (13/33), **hayde** dün̄‿ānesine (13/34), neçin beni üzersin, **haydē** (2/123), sübürkē sübürke zıŕ soḳa soḳōrsun **haydī** (17/55)

hēy:

hēy çocum türkü çīriydıḳ (17/61)

ēy, ey:

geldikten keri **ēy** yīP‿içiyō̄rler (5/5), **ey** tamam (22/88)

mari, mara, marē:

ġız‿olup da uynamadım **mari** yavrum (20/105), bundan sōra **marē** (2/1), gene o zıman ni ō̄ldü **mara** (19/66)

ma, mā:

dedim ingē **ma** nerē ġonuştun sen (7/47), **ma** babaanne (7/49), hayır bē ikişer dīldi **ma** (21/89), tek tek vēdik **mā** (21/89), nazmiye ablam dedi **ma** ne ḳaçorsīz dedi (21/125)

3.5.1.3. Gösterme Edatları:

Bir kişi, durum ve nesne gösterilmek istenildiğinde kullanılan edatlardır.[90]

te, tē:

gene **te** onnallan‿iylenörüs (21/8), **te** büle geşti hayatımıs (22/38), eveli gene **te** burda ġoca halḳa toplanır (2/31), **tē** alan māle vā dez bi̇̄ yēde (2/80), **tē** büyük bi ağaç vārdı meşe (21/79), **tē** evelden bis çoḳ güççük yaşta başladıḲ (23/1), nēbalım gülüm **te** büle hayāt (21/21)

işte, hişTe:

adını **işte** āmetse andrey yapçan (24/36), **işte** ōle be gülü ne deyin şini (8/12), eveli üle ḳırḳlanınca ġadāna **işte** ġıra çıḳmasın (17/67), öyne annaşmā gittik gene **işte** (1/49), urda burda **hişTe** bir‿ay sōra (1/5)

3.5.1.4. Cevap Edatları:

Kabul ve reddetmeyi ifade eden edatlardır.[91]

evet:

Bölge ağzında yaptığımız derlemelerde hemen hemen hiç karşılaşmadığımız, işlek olarak kullanılmayan bir cevap edatı olarak görünmektedir. Bu edat yerine genel olarak **hē, he** cevap edatları tercih edilmektedir:

hē, he:

hē pomaḳlā vāmış bū paşmaḳlı dēlē (3/94), **hē** büyük köprüde bēm‿ōlum (6/27), bu kōden **he** merkezden (8/37)

[90] Gülensoy, 1995: 200
[91] Gülensoy, 1995: 200

har, hayır, ayır:

hayır hayır **har** (14/1), **hayır** bē ikişer dīldi (21/89), **ayır**‿üle bāzı dīmi basın şeyi yapollē (22/88)

a͡a:

ōlmamış **a͡a** olmamış zarar yoḳtu (21/41)

dil, dīl:

burası **dil** türkiye (8/11), şindiki bayram bişey **dil** (8/25), dȫrttüs kilu vā bunna bunnā gibi **dil** (23/11), eskisi gibi **dīl** (9/21), e ben ġāri ne durmaḴ lazım **dīl** (17/15), türkiyeyin gib‿üle birē milyar **dīl** (19/3), biz gene hora hora **dīl** büle yapışıp ta (19/82), inceden düşünmek ī **dīl** (21/27)

elbetta, helebet:

biz de gitsek **helebet** (2/106), **elbetta** ī gine üle şükürler‿ōsun (16/75)

3.5.1.5. Sorma Edatları:

Sorma anlamı ifade eden edatlardır.[92]

hani, ani:

hani büle şeyī soḴ görünmecek parmānı (21/148), ḳurabiyesini yumurtasını **hani** boyalı şeyleri (22/73), **ani** çölmeK çoḴ yapollā (23/42)

[92] Gülensoy, 1995: 200

3.5.2. BAĞLAMA EDATLARI

Kelime, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlama görevi yapan edatlardır.[93]

3.5.2.1. Cümle Başı Edatları

3.5.2.2. Karşılaştırma Edatları

3.5.2.3. Denkleştirme Edatları

3.5.2.4. Sıralama Edatları

3.5.2.5. Sona Gelen Edatlar

3.5.2.1. Cümle Başı Edatları:

Anlam olarak cümleleri birbirine bağlayan edatlardır.[94]

ama, ema, eme, emme, emma:

ama hep göçmen bizim türk (2/101), **ama** orā gidēkende teze evlendirmiş çocūnu (3/10), **ama** unnā bizde vā (6/40), **ema** şindi ūle yapan yoĶ‿a (14/30), **ema** şindi ġāyi genşlē bilmōr‿ūle şeyden (14/62), **eme** o zaman geşti ġāni (17/38), **eme** az‿az az‿az‿evleri ödedik (19/41), **ama** ben fazla bilemiyerin şindi ġızanım (20/89),

[93] Gülensoy, 1995: 201
[94] Gülensoy, 1995: 201

gēnşlere **emme** bizim‿işimis pittī (1/11), ben dūn yapmadım‿**emma** ēskiden ķonşulā yapādı (14/25)

çünkü:

çünkü başladı bileklēm‿ārmā (22/14), potur giymedim yoķtu **çünkü** yoķluķtu (24/48), büle bellimiş nerde ev olduğu bellī **çünkü** ķayaları toplamışlā (3/33), **çünkü** bütün skladta ni ġıdā eşya vāsa hepsini ķompitura ġuymaķ ĺāzım (22/23)

eger:

kim yavuķlusu oynamā başladıĶtan keri **eger** hazıtmasa o hemen oturū (3/50)

ķā, ķān, ķāna, kāni, ķār, ķar, ķārı, ķari, ķāri, ķarik, ķārikin, ķarikin, ķarikine, ķāyn, ķaynıķ, ġārinī, ġānı, ġān, ġāna, ġanıķ, ġānıķ, ġāri, ġārı, ġari, ġarik, ġār, ġāyi, ġā, ġayri, ġayna, ġayrik, ġayrıķın, ġa:

ķā gitçez biz de yol ķapandı gidemedik (16/55), **ķān** ġız mız istemē gitmediĶ‿eme (1/48), napçan iş‿orā geldi çocūm **ķāna** (19/65), **kāni** öteden beri İsanlar da dönüler (1/60), **ķār** mevāT‿idti o iki sene oldu (16/8), o da davul tuttu **ķar‿**istedīmizi aloruz ya diye (19/68), gitti **ķarī** yaşlar (11/25), **ķārı** biz herbişeyimi sattıķ bis (16/52), urda pasport var‿onun belgīsķo **ķari** (11/28), ben gidēn **ķāri** (7/46), ūle olcaķ ne yabalım **ķarik** (11/34), ondan sōra da **ķārikin** hiç bişey ne bilēm gōrmedik (1/65), undan sora te ķaldıķ burda **ķarikin** (18/45), üle olcaĶ **ķarikine** ni yabalım (16/50), on beş sene olōr **ķāyn‿**adam da öleli (20/36), çocūm gel biz te burda yaşlıyıs **ķaynıķ** (22/70), yoĶ **ġārinī** (1/16), şini **ġānı** yoķ hıdillez mi geldi ni geldī (2/86), şini genşlē patırdı **ġān** bişey bilmiylē (2/90), bulamirler şindi **ġāna** (2/115), şindi adam gitti **ġanıķ** (4/10), ō **ġānıķ‿**otus sene oldu (4/25), torunun torunum vā **ġāri** (9/29), eskiden şurda vādı bi eski ev unnar yıķıldı **ġārı** (10/19), hayāt gitti bizim ilk‿ayat **ġari** ķaldıķ

(11/14), ama ne yabalım ḳomşu üle olacaḴ **ġarik** (11/44), ġız zābınā bālı **ġār** her şey (14/40), ema şindi **ġāyi** genşlē bilmōr‿ūle şeyden (14/62), dālıştı herkes **ġā** (14/71), gittik **ġayri** yavrum (15/34), ödediK şini evlē bizim‿oldu **ġayna** (19/41), a ben gene **ġayrik** elli yaşına girdim (22/21), şindi **ġayrıḳın** ayçıḳ dā büyüttü (22/42), bizim de şey de yetmēr **ġa** (23/24)

yalnıs, yalız:

yalız geç geş ḳaldıḳ yaşlandınan gittik (19/42), bēm ḳız gitti **yalnıs** (1/57)

yosa, yōsa, yoḳsa:

sēn burdan gitme mi **yōsa** (1/61), durullā **yosa** ama hep göçmen bizim türk (2/101), bubā **yoḳsa** para vereyim verȭr de çocuḴ (11/27)

belki, bēki:

bēki yanlış bişey ḳonuştumsa afedin‿özür dilerim (7/53), **belki** ollā tā başḳa oludu (12/39)

zaten, zatan, zate, zatı, zatında, saten, sāte, sātı, satın:

zaten meraba deyemezdin (24/39), **zatan** bi ḳazanlıḳta bide u minalāda vā yüksek aylıḳ (22/62), **saten** eşimin ḳız ḳārdeşleri burdadı (21/41), unun **zate** hasküfte dāyresi vādı (20/35), bāyı ȭretmenler **zatı** başḳa yere yollacaḳlar deye (21/16), **zatında** nazaman ī niạ yaptıḳtan keri o zaman görüşülē (3/99), menim hayatım‿ī **sāte** amā yalnızım (11/9), ama ġızanlān da aḳḳında ġalōru u **sātı** (23/94), çifçiliklen hayvancılıḳlan geçiniyēlēmiş burda **satın** (3/14)

madem:

madem türk yoḳ bura dedi baḳam var mı yoḳ mu dedi (10/32)

yani ,yāni:

yāni kepçe mi ni diyör siz büle (8/23), **yani** işlemeyeni patates (8/8)

3.5.2.2. Karşılaştırma Edatları:

Karşılaştırılan iki veya daha fazla ögeyi birbirine bağlayan edatlardır.[95]

ya/ yā.....ya/ yā:

biz‿o etleri **ya** burḳan yapacāz **ya** ūle şeyapādıḳ (17/49)

ya/ yā/ya͡ut.....yāvut/ya͡ut:

ya͡uttā herangi bi hediye‿şte belli olsun **ya͡utta** çiçek, **ya͡utta** bi çıbıḳ, **ya͡utta** bi ip (13/44)

ne/ ni.....ne/ ni:

ne ūda **ne** būda (1/30), **ne** tıraḳtür vā **ne** ḳamyun vā (2/11), **ne** ōküz bilūri **ne** saban bilōr (2/13), **ne** oldu **ne** gitti (23/40)

hem/ em.....hem/ em:

em‿oynamaḳ **hem** gitmek (13/35), **hem** yemek **hem** taş (15/60), **hem** çobanımış **hem** büyük muḳtarımış (23/56)

de /da…….de/ da:

şindi ġızı **da** çocū **da** bir‿arada (1/36), parasına **da** intiyacı yōḴ‿aḳlına **da** ihtiyacı yōḴ (7/41), arabası **da** gittī pullū **da** gitti (20/58), yonca **da** var yonca **da** eköller (21/63), bayramlāda on beşi **de** gezōr‿ayı **da** gezōr (21/85), beyime ḳarşı **da** ōlsun ḳızanlāma **da** olsun (22/85), şē **de** acıḴ‿oḳumuşluḴ **da** var (11/13), gelin **de** atā dedim çocuḳ **da** (19/11)

[95] Gülensoy, 1995: 201

3.5.2.3. Denkleştirme Edatları:

Birbirini yerini tutabilecek iki öge arasında bağ kuran ve birbirleriyle karşılaştıran edatlardır[96]

yavut:

ḳurban bayramımış **yavut** ramazan bayramında (18/20)

3.5.2.4. Sıralama Edatları

Ard arda gelen kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek kendilerinden önceki ve sonraki kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlara denir.[97]

Bölge ağzında ile sıralama edatının kelimeye bitişen şekli şu şekillerde karşımıza çıkmaktadır:

-lan/-len:

arabalālan < arabalarla (1/9), bulġālārlan < bulgarlarla (1/64), çocuḳlālan < çocuklarla (15/14), davullan < davulla (21/84), teyzemlen < teyzemle (15/7), eşeklēlen < eşeklerle (6/41), kiliselen < kiliseyle (18/37), öküzlen < öküzle (6/39)

-na:

bulġaristanna < bulgaristanla (3/5)

[96] Gülensoy, 1995:201
[97] Gülensoy, 1995:201

-nan/-nen:

tatlınan < tatlıyla (18/50), gelinnen < gelinle (19/11), öküz‿arabalarınan < öküz arabalarıyla (3/75), doḳtur‿atāsınan < doktor hatasıyla (15/25), tütünnen < tütünle (21/48)

-nna /-nne:

bulġaristanna < bulgaristanla (3/5), arabalarınna < arabalarıyla (3/75), amıcanna < amcanla (6/4)

-nnan /-nnen:

arabacıḳlarınnan < arabacıklarıyla (2/11), amcannan < amcanla (6/23), bubasınnan < babasıyla (7/3), ḳocasınnan < kocasıyla (13/12), traḳtorunnan < traktörüyle (21/140), ī̇tiyarınnan < ihtiyarıyla (21/156), emrinnen < emriyle (3/89), izininnen < izniyle (14/38), ucunnan < ucuyla (19/64)

-ylan /-ylen:

amucaylan < amcayla (15/13), amcaylan < amcayla (15/40), anġarāylan < angaryayla (24/47), izniylen < izniyle (15/15), bahçeylen < bahçeyle (24/24)

3.5.2.5. Sona Gelen Edatlar

Türkiye Türkçesinde yazı dilinde kullanılan "**ki**" bağlama edatı bölge ağzında yine **ki** şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

ki:

hanī bī ī̇lan gelūrü **ki** türkler çamdareden öte geşçeklē (3/3), ḳızlādan da haber salollā **ki** burā cumāya (3/60), vatanımdan törkiyemden çoḳ memnun o ḳadar memnunu **ki** (15/35), şu ḳoları alıvāsa ya bē dedim **ki** bi ḳul da gelmedi (15/65)

ise:

Bölge ağzında "**ise**" edatı genellikle kendinden önce gelen kelimeye bitişik olarak kullanılır.

şini te türkiyede nāp görüllē**se** ḳına gicesi yappollē (2/40), biyenir**se** gidō̈r biyenme**se** op ḳayōr (17/40), adını işte āmet**se** andrey yapçan (24/36), bi senē bi buçuḳ sene herni**se** ne ġadā**sa** (5/28), e sērt**se** gene bi kere bastırısın düriyi (20/41), i̇ne yapçan harda hurcēn yeni**se** ḳopçaḳ dēdi (20/78), bir ‿iki kişi geli**se** gelō̈r**se** gelmēr (8/28)

bile, bilem:

çocū çocū gō̈mezdi **bile** ġızlā (2/111), ben mektebe **bile** vāmadım hani̇ (4/5), a kimse ayāna ayakkab **bile** bulunmazdı yalnayaḳ gidēdi (15/52), ben dedim kimseyi çocuḳlarıma **bile** yalan söylemedim dedim (15/84), adını **bilem** sūledi ō (19/9), ahā adam **bilem** sürdü evlendikten sōru (6/50), altı hidlezde çoḳ türkiyeden **bilem** gelen vā (6/57), ni ‿iş yaptīnı **bilem** bilmērinki (8/16)

dil, dī̇l:

eskisi gibi **dī̇l** (9/21), ġārdaşlarımı ġaybittim e ben ġāri ne durmaḲ lazım **dī̇l** (17/15), türkiyeyin gib ‿üle birē milyar **dī̇l** (19/3), biz gene hora hora **dī̇l** büle yapışıp ta (19/82), inceden düşünmek i̇ **dī̇l** (21/27), şindi bunnā gibi **dī̇l** (23/91), eski bayramın ‿arasına şindiki bayram bişey **dil** (8/25), e biz ‿o zaman çocuḳ da **dil** be ni hatırlamacan be yav (8/45), ama dō̈rttüs kilu vā bunna bunnā gibi **dil** (23/11)

3.5.3. SON ÇEKİM EDATLARI

İsmi işletme ekleri gibi kullanılan edatlara denir.[98]

[98] Gülensoy, 1995:201

diye, deye:

biz de ḳaçacāz burdan **diye** (2/104), yel çıḳsın da savıralım harmanı **diye** (6/39), o da davul tuttu ḳar‿istedi̱mizi aloruz ya **diye** (19/68), bubam hasta **diye** yaptırmadım dü̱ün (21/25), saÇlarınız‿aḳārmış **diye** (21/39), eski işşi arıyollā hep büle şeyapollā ülē bilo̱r‿işini **diye** (23/20), sabā olsun da giyēm **diye** beklerdik (24/47), bayram gelcek **deye** sevinirdik (2/77), ḳınam vā **deye** yataḳ yapālādı do̱rt çāplı (2/46), du̱n var **deye** davullan zurna gider (13/32), beni ablacīm dövdülē ġālba ḳapadılā ġaliba **deye** (15/82), sen girmişin‿ālemin ḳapısına ḳāri ġızanım sā dur **deye** baḳtırmāller (20/50)

dūru:

yol düz bürē aşarı **dūru** (3/76)

için, içi:

bi adım salıllārdı dimeK‿istemek **için** (5/26), anamın babamı hatrı **için** (15/8), onu ne **içi** ekēlē onu bilmērin (21/64)

gibi:

türk oldūn **gibi** başḳa yoḲ (1/71), te büle bizim **gibi** aptallā yol ḳapandı ḳaldıḳ ha burda yolda (2/103), bulgar davası **gibi** ḳoy unnarı bıraḳ bi kenara (4/1), i̱ baḳ dērin küllük **gibi** dērin yer‿ēngin (20/38), şindiki ġızanlā **gibi** bu̱le ġızanlıḳ yapmadıḲ (23/25), dü̱nle gene hep te bura şindiki **gibi** ba olum ne olcaḳ (12/25)

ḳadar, ḳadan, ḳadān, ġadar, ġada, ġadā, ġadār, ġıdā, ġadan, ġadān, ġıdan, ḳadā, ḳada, dā, ġā, dān:

bi beşim yoḳtu sekizinciye **ḳadar** bēm‿amā (7/21), onu çoḳ sevēdim o **ḳadar** sevēdim (15/26), düşünmez‿olaydım‿o **ḳadan** (21/27), şindiye **ḳadan** hēp çalıştım (21/52), bu **ġadar** gülüm (5/36), üçüs kişi beşüz kişi ne **ġadar** davettinse (13/57),

ane baba ne **ġada** küsebilir (22/92), doḳsana **ġada** kim naptı yaptı (8/20), bi̅ bi dönüm **ġadā** bi deḳa‿şte (9/9), yalnızçena ekebildim **ġadā** beber meber ekō̅rün (12/11), eveli üle ḳırḳlanınca **ġadāna** işte ġıra çıḳmasın ġızanları (17/67), bütün skladta ni **ġıdā** eşya vāsa (22/23), ne **ġıdā** ömrümüz vāsa yaşīcāz (15/16), belki te bu reyon **ġıdan** vā aşāra toprān‿altında (23/48), etirebilō̅rüz gene azdan‿az yicek **ḳadā** (12/5), u **ḳada** zor gördük seksen‿altı yaşıma girdim (20/152), gulüm ben yedinciye **dā** oḳudum (12/35), yedinciye **ġā** haramanside (12/36), o **ḳadān** varız ya (18/34), türkiyeye gene şeye **ġadan** vādım (23/41), bū rāvenaya **dān** doḳus kilometre (23/84), doḳus kilometre de bize **ġadān** vāsa on sekis kilometre (23/85), yedinci sınıfa **ġadār‿**oḳuduḳ (24/1)

göre:

Bu edata bölge ağızlarında yönelme halinden sonra rastlanır:

herkes gücüne **göre** para asar gelene (13/58)

ḳarşı:

beyime **ḳarşı** da ōlsun ḳızanlāma da olsun (22/85)

öte, beri, öte beri, öte bericene:

hep cinsımıs hep ḳaçtı **öte** hēp türkiye ḳaçtı (2/95), türkler çamdareden **öte** geşçeklē ārdadan yamaca (3/3), hā gēndi ġızli̅mı hā **öte bericene öte bericenē** (14/17), ġızanlarımız dēsen ha büysünlē ha büysünlē **öte beri** onu ġandaḳla bunu ġandaḳla (14/22), ē **öte beri** oynadıllādı i̅sanlā (14/29), sigarayı yaḳmış bi **öte** dolanıyar bi **beri** (15/80), şin baḳ **öte beri** şeyē ölüp gidō̅r gēnşler (20/67), altı ay sōna geliyöllē **beri** (3/8), **ötē** git **beri** git deyen yoḳ (12/41)

başḳa:

e şidik **başḳa** ne deyem tā (24/11), āy **başḳa** ne annattıram çocum (1/32), ni̯a yaptıḳtan keri o zaman görüşüllē **başḳa** türlü yasaḳ (3/100), bizim burda şin ḳoperasiya **başḳa** bi firma āldı (21/57)

3.6. FİİLLER

Fiiller iş, hareket ve oluş bildiren sözcüklerdir.[99]

3.6.1. Şahıs (Kişi) Ekleri:

Çekimli fiildeki şahıs ekleri, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın hangi şahıslar tarafından yapıldığını bildiren bir gramer kategorisidir. Dolayısıyla bu ekler, fiildeki oluş ve kılışı, bir şekil ve zaman kalıbı içinde şahıslara bağlayan eklerdir.[100]

3.6.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri:

Şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde kullanılır.

Teklik I. Şahıs;

-m, -ım, -im, -um, -üm

Teklik II. Şahıs;

-sın, -sin, -sun, -sün

Teklik III. Şahıs : -Ø

Çokluk I. Şahıs:

-z, -ız, -iz, -uz, - üz, -s, -ıs, -is, -us, -üs

[99] N.Hacıeminoğlu, (1991): Türk Dil. Yap. Bak. Fiiller, Kült. Bak. Yayınları Ankara, S.12
[100] Zeynep Korkmaz, (2003): T.T. Grameri (Ş.Bilg) TDK Yay. Ankara S.571)

Çokluk II. Şahıs:

-nız / -niz, -nuz / -nüz, -nıs / -nis, -nus / -nüs, -sınız / -siniz, -sunuz / -sünüz, -sınıs / -sinis, -sunus / -sünüs

Çokluk III. Şahıs:

-lar / -ler, -la / -le, lā / lē

3.6.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri:

Bu ekler iyelik kökenli olup, görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılmaktadır.

Teklik I. Şahıs: -m

Teklik II. Şahıs: -n

Teklik III. Şahıs: -Ø-

Çokluk I. Şahıs: -k, -ḳ, -Ḳ[101]

Çokluk II. Şahıs: -nız /-niz, -nuz / -nüz

Çokluk III. Şahıs: -lar, -ler / -la, -le, / -lā, lē

3.6.2. BİLDİRME (HABER) KİPLERİ

İşin, oluşun, hareketin gerçekleşme zamanını, işin olduğunu, olacağını veya olmakta oluğunu veren haber kipleridir.[102]

[101] Zeynep Korkmaz'a göre zamir kökenli I. Teklik ve Çokluk şahıs ekleri olan –yın / -yin, -yuz / -yüz, şekilleri Eski Anadolu Türkçesi –van / -ven, -vuz / - vüz şekillerinin devamıdır (bkz. Zeynep Korkmaz, (1964): "Eski Anadolu Türkçesi'ndeki –van / -ven, -vüz / -vuz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları", TADY Belleten, S:43-65

3.6.2.1. ŞİMDİKİ ZAMAN KİPİ

Fiilin hâlihazırda yapıldığını bildiren kiptir.[103]

Teklik I. Şahıs:

-yorum:

ķūlayorum < kovalıyorum (20/144)

-ıyorum:

yaşıyorum (21/12)

-iyorum:

gidiyorum (18/45)

-yem:

bilmeyem < bilmiyorum (24/54)

-yōru:

uyuyōru < uyuyorum (5/12)

Teklik II. Şahıs:

-yersin:

duzliyersin < tuzluyorsun (6/81), başliyersin < başlıyorsun (6/81)

---

[102] Korkmaz, 2003 : 583
[103] Korkmaz, 2003 : 610-611

-yorsun:

diyorsun (7/28), yödüyorsun < ödüyorsun (8/41)

-oyorsun:

ġoyoyorsun < koyuyorsun (23/71)

-oyon:

ġoyoyon < koyuyorsun (23/82)

-yesin:

ödēyesin < ödüyorsun (15/62)

-eyesin:

gideyesin < gidiyorsun (24/40)

-iyesin:

veriyesin < veriyorsun (15/62)

Teklik III. Şahıs:

-yor:

soḳmuyor (4/26), yolluyor (19/3), oḳuyor (7/17)

-ıyor:

yaşıyor (6/31), çalışıyor (13/13)

-uyå:

oluyå < oluyor (24/28)

-yarı:

diyarı < diyor (3/16)

-yeri:

diyeri < diyor (3/15)

-iyeri:

yaşiyeri < yaşıyor (23/50)

Çokluk I. Şahıs:

-yoruz:

diyoruz (14/50)

-yorus:

yaşıyorus < yaşıyoruz (7/8), diyorus < diyoruz (13/3)

-yoz:

gidemeyoz < gidemiyoruz (1/15)

-iyoz:

geliyoz < geliyoruz (24/21)

-yız:

ġonuşamayız < konuşamıyoruz (7/50), anlamayız < anlamıyoruz (2/19)

-ıyås:

çıḳarıyås < çıkarıyoruz (24/11)

-ıyos:

bakıyos < bakıyoruz (24/10)

-iyes:

ekiyes < ekiyoruz (24/26)

-iyeris:

sülemiyeris < söylemiyoruz (4/3)

-yeriz:

yaşıyeriz < yaşıyoruz (6/26)

-yarız:

yolluyarız < yolluyoruz (6/71)

Çokluk III. Şahıs:

-orlar:

ḳoyorlar < koyuyorlar (11/20)

-yiler:

isteyiler < istiyorlar (20/119)

-yler:

istēyler < istiyorlar (20/114)

-ül̈er:

alül̈er < alıyorlar (14/43)

3.6.2.2. GENİŞ ZAMAN

Geçmiş, şimdi ve geleceği kapsayan zaman dilimini içeren haber kipidir.[104]

Teklik I. Şahıs:

-rım:

oynārım (11/33), yaşarım (18/30)

-rim:

dilerim (7/53)

-arım:

atarım (19/10)

-rim:

isterim (19/5)

[104] Korkmaz, 2003: 637

-erim:

severim (22/93)

-urum:

ġonuşurum < konuşurum (23/29)

Teklik II. Şahıs:

-arsın:

yaparsın (20/134)

-ārsın:

yapārsın < yaparsın (20/128)

-ırsın:

alırsın (18/49)

-rsin:

işlersin (24/61), benzersin (2/122)

-ersin:

gezersin (2/122), üzersin (2/123)

-ēsin:

oraķ piçēsin < orak biçersin (17/28)

-ısın:

bastırısın (20/42), ġoyvarısın < koyuverirsin (22/29)

Teklik III. Şahıs:

-r:

yir < yer (2/23)

-ar:

yapar (2/69)

-er:

gider (13/33)

-ır:

toplanır (2/31)

-ir:

gelir (3/86)

-ur:

olur (3/90)

-a:

yapa < yapar (23/30)

-ā:

yapā < yapar (23/29)

-i:

getiri < getirir (15/54)

-ǖ:

götürǖ < götürür (15/53)

-ū:

durū < durur (3/34), oturū < oturur (3/51)

Çokluk I. Şahıs:

-yız:

anlamayız (2/19)

-arız:

yaparız (20/65)

-ırız:

toplanırız (18/55)

-riz:

yiriz < yeriz (6/56), deriz (3/32)

-iz:

biliveriz < biliriz (6/78)

-eriz:

gideriz (18/13)

-ırıs:

uraşırıs < uğraşırız (2/23)

-eris:

içeris < içeriz (6/56)

-iris:

geliris < geliriz (15/31)

-ürüs:

götürürüs < götürürüz (20/141)

Çokluk III. Şahıs:

-rlar:

yaşarlar (18/7), ḳatlarlar (18/58)

-arlar:

ḳoyarlar (13/49)

-ırlar:

çıḳarırlar (18/20)

-rler:

sülerler < söylerler (18/22), dērler < derler (9/31)

-erler:

gezerler (13/44), dökerler (18/25), giderler (23/77)

-ērler:

gidērler < giderler (20/114)

-irler:

bişirirler < pişirirler (18/24), kesişirler (20/116), getirirler (13/29)

-ular:

ķurular < kurarlar (18/57)

-illar:

alillar < alırlar (13/33)

-lā:

toplālā < toplarlar (13/29), sallālā < sallarlar (13/52)

-lē:

dēlē < derler (3/42)

-ēlē:

piçēlē < biçerler (17/21), ekēlē < ekerler (21/64)

Olumsuzu:

bilmem (22/84), gȭrmem < görmem (7/3), duymām < duymam (7/3), oynamaz (7/8), salmaz (24/61), bilmez (20/1), girmez (20/42), anlamayız (2/19)

3.6.2.3. GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN

Fiilin geçmişte yapıldığını veya görüldüğünü anlatmak için kullanılır.[105] Bölge ağızlarında görülen geçmiş zaman eklerinin kullanılışı aşağıdaki örneklerde görüldüğü yazı dilimizden farklı bir özellik göstermemektedir.

Teklik I. Şahıs:

-dım:

bāladım < bağladım (5/11), aldım (6/72), hazilladım < hazırladım (10/33)

-dim:

süledim < söyledim (11/45), evlendim (2/26), yidim < yedim (14/17)

-dum:

tutundum (19/47), sōrdum < sordum (20/128), oḳudum (6/21)

-düm:

gȫdüm < gördüm (6/76), döndüm (8/12), götüdüm < götürdüm (20/27)

-tım:

çalıştım (20/1), ġaçtım < kaçtım (22/83), annattım < anlattım (7/29)

-tim:

gittim (8/5), ġaybettim < kaybettim (17/14), ektim (21/7)

-tum:

unuttum (23/47), soḳtum (12/20), ġonuştum < konuştum (19/47)

[105] Korkmaz, 2003:584

-tüm:

düştüm (20/15), büyüttüm (21/28)

Teklik II. Şahıs:

-dın:

anadın < anladın (3/51)

-din:

geldin (17/60)

-dun:

duydun (19/76), oldun (24/42)

-dün:

gördün (11/19)

-tun:

ġonuştun < konuştun (7/48)

Teklik III. Şahıs:

-dı:

yıḳıldı (2/5), ḳapandı (10/34), ayırdı (4/25), ġāldı < kaldı (5/46), aldı (7/15)

-di:

evlendi (7/11), sevindi (10/3), gēdi < geldi (14/69), istedi (21/101), girdi (23/3)

-du:

durdu (23/40), oḳudu (23/92), buldu (24/50), hurdu < vurdu (10/16), ḳorudu (15/91)

-dü:

ȫldü < öldü (2/96), dȕdü < dövdü (4/26), sürdü (6/50), döndü (19/18), gȫrdü (21/131)

-tı:

çıḳtı (1/55), ḳaçtı (2/95), çalıştı (16/7), yaptı (20/149), ḳarıştı (9/5)

-ti:

geşti < geçti (20/9), gitti (10/33), çekti (21/148), vazgeçti (13/11), kitti < gitti (13/11)

-tu:

tuttu (19/67)

-tü:

düştü (21/108)

Çokluk I. Şahıs:

-dıḳ:

kāldıḳ < kaldık (1/57), aldıḳ (11/15), yaşadıḳ (19/76), oynadıḳ (24/40), yaşlandıḳ (6/16)

-dik:

evlendik (6/2), ezildik (14/22), ödedik (19/41), pindik < bindik (21/148), dēnedik < denedik (1/53)

-duḳ:

oḳuduḳ (6/86), durduḳ (20/25), olduḳ (16/20), tutulduḳ (22/53)

-dük:

gȭrdük < gördük (20/3), dȭndüK (20/31), düşündük (21/40), büyüdük (6/2), götüdük < götürdük (23/12)

-tıḳ :

yaptıḳ (24/4), çalıştıḳ (1/14), üraştıḳ < uğraştık (6/4), ḳaştıḳ < kaçtık (10/2), sattıḳ (16/53)

-tik:

geştik < geçtik (17/7), gittik (19/42), çektik (20/3), tiktik < diktik (24/47), ittik < ettik (6/25)

-tuḳ:

unuttuḳ (16/2), ḳonuştuḳ (20/64), toḳuştuḳ (21/146)

-tük:

büyüttük (14/50), güttük (20/1)

Çokluk II. Şahıs:

-dınız:

annadınız < anladınız (4/8), vādınız < vardınız (23/46)

Çokluk III. Şahıs:

-dılar:

aldılar (21/18), başladılar (1/56), ayrıldılar (11/24)

-diler:

çevirdiler (15/57), geldiler (20/19), dediler (20/30), vēdiler (20/48)

-dular:

oḳudular (20/17)

-düler:

döndüler (1/57)

-tılar:

yaptılar (2/1), çalıştılar (16/4), bıraḳtılar (21/38)

-tiler:

gittiler (21/37), ettiler (21/43)

-tular:

ḳorḳuttular (20/30)

-dılā:

yolladılā < yolladılar (22/10), aldılā < aldılar (2/85), ḳoymadılā < koymadılar (4/17)

-dilē:

yidilē < yediler (6/47), geldilē < geldiler (6/59), bilmedilē (12/21), pitirdilē < bitirdiler (15/14)

-dulā:

buldulā < buldular (15/67), durdulā (17/1), sordulā < sordular (19/65), oldulā (22/77)

-dülē:

büyüdülē (22/59), dūzdülē < düzdüler (2/4), güldülē < güldüler (7/44), öldürdülē < öldürdüler (15/70)

-tılā:

yaptılā (15/68), baḳtılā (17/11), ḳalktılā < kalktılar (22/76), anlaştılā < anlaştılar (9/7)

-tilē:

gittilē < gittiler (9/23), ittilē < ettiler (9/23), çektilē (19/28), ettilē < ettiler (22/17)

Olumsuzu:

yapmadım (1/28), vāmadım (4/6), oḳumadım (7/19), tutunamadım (8/12), çalışmadım (10/4), çıḳmadım (14/20), duymadım (16/71), gitmedim (16/56), biyenmedim < beğenmedim (20/28), söylemedim (21/143), işlemedim (22/8), ġāmadı < kalmadı (2/6), basmadı (4/26), salmadı (7/22), vermedi (10/28), bilmedi (12/22), göstēmedi (15/54), gelmedi (15/65), yaşamadıḳ (15/5), duymadıḳ (16/71), annamadıḳ < anlamadık (19/34), yimediK < yemedik (6/46), demediK < demedik (10/26), gōmediK < görmedik (15/54), ölmediK < ölmedik (17/14), almadılar (21/37)

3.6.2.4. ANLATILAN GEÇMİŞ ZAMAN

Fiilin önceden gerçekleştiğini veya başkasında duyulduğunu bildiren haber kipidir.[106]

Teklik I. Şahıs:

-mışım:

ġālmışım < kalmışım (2/27)

[106] Korkmaz, 2003 : 599-600

-mişim:

girmişim (4/9), gelmişim (16/72)

-muşum:

ḳonuşmuşum (7/48)

-müşüm:

gӧ̄rmüşüm < görmüşüm (7/46)

Teklik II. Şahıs:

-mişin:

ödememişin < ödememişsin (2/60)

Teklik III. Şahıs:

-mış:

ḳalḳmış (2/51), yapmış (15/79), ḳalmış (20/76), yollamış (22/90)

-miş:

evlendirmiş (3/10), iTmiş < etmiş (3/12), bezlemiş < benzemiş (15/58), gitmiş (16/56)

-muş:

duu̯rmuş < doğurmuş (6/80), dōmuş < doğmuş (18/25), ġurmuş < kurumuş (20/42), durmuş (21/146), bulmuş (24/50)

-müş:

ölmüş (2/100), büyütmüş (4/13)

Çokluk I. Şahıs:

-mışıḳ:

ġalmışıḳ < kalmışız (17/9)

Çokluk III. Şahıs:

-muşlar:

olmuşlar (5/43)

-mışlā:

yapmışlā < yapmışlar (23/51), almışlā < almışlar (3/8), toplamışlā < toplamışlar (3/34)

-mişlē:

gelmişlē < gelmişler (3/82), gitmişlē < gitmişler (5/41), çekmişlē (15/42)

-muşlā:

ḳoymuşlā < koymuşlar (3/105)

Olumsuzu:

ġalmamış < kalmamış (3/68), ōlmamış < olmamış (21/41), patırmamış < batırmamış (2/89), ödememişin < ödememişsin (2/60), ürenememişler < öğrenememişler (18/63), göstēmemişik < göstermemişiz (17/69)

3.6.2.5. GELECEK ZAMAN

Fiilin daha sonra gerçekleşeceğini ifade eden kiptir.[107]

[107] Korkmaz, 2003 : 623

Teklik I. Şahıs:

-cam:

annattırcam < anlatacağım (13/22), hurcam < vuracağım (20/78)

-cām:

olcām < olacağım (8/20)

-çam:

yapçam < yapacağım (21/131)

-cem:

decem < diyeceğim (3/39), ölcem < öleceğim (15/73), sürdürcem < sürdüreceğim (17/43)

-çem:

gitçem < gideceğim (21/123)

Teklik II. Şahıs:

-can:

alcan < alacaksın (17/62)

-çan:

ūraşçan < uğraşacaksın (15/19), napçan < ne yapacaksın (19/64), yapçan < yapacaksın (24/37)

-acan:

yabacan < yapacaksın (24/34), alacan < alacaksın (24/48)

-cen:

getircen < getireceksin (24/57), yidircen < yedireceksin (24/57)

-çen:

gitçen < gideceksin (22/68)

-ecen:

dikecen < dikeceksin (24/61)

Teklik III. Şahıs:

-caḳ:

ġalcaḳ < kalacak (3/4), duycaḳ < duyacak (15/47), alcaḳ < alacak (22/51)

-çaḳ:

ḳakçaḳ < kalkacak (12/8), bakçaḳ < bakacak (17/10), ḳopçaḳ < kopacak (20/78)

-acaḳ:

ḳalḳacaḳ (2/50)

-cek:

gelcek < gelecek (2/37), düzelcek < düzelecek (2/52), ödicek < ödeyecek (2/62), döncek < dönecek (19/21)

-çek:

gitçek < gidecek (20/113), etçek < yetecek (19/89)

-ecek:

ölecek (2/50)

Çokluk I. Şahıs:

-cāz:

varcāz < varacağız (19/22)

-cas:

doldurcas < dolduracağız (21/8)

-çaz:

nāpçaz < ne yapacağız (21/120)

-çāz:

tanışçāz < tanışacağız (20/47)

-acaz:

salacaz < salacağız (3/102), ḳaçacaz < kaçacağız (10/2)

-acāz:

ḳaçacāz < kaçacağız (2/104), yapacāz < yapacağız (17/51)

-cez:

vercez < vereceğiz (24/63), yidircez < yedireceğiz (6/27)

-cēz:

ölcēz < öleceğiz (21/39)

-īcāz:

yaşīcāz < yaşayacağız (15/17)

-çez:

gitçez < gideceğiz (16/55)

-çēz:

etçēz < edeceğiz (15/88)

Çokluk II. Şahıs:

-cānız:

sorcānız < soracaksınız (7/4)

Çokluk III. Şahıs:

-caḳlar:

yollacaḳlar < yollayacaklar (21/17)

-acaḳlar:

şeyabacaḳlar < şey yapacaklar (3/7)

-caḳlā:

ġırılcaḳlā < kırılacaklar (6/70), alcaḳlā < alacaklar (22/62)

-acaḳlā:

baḳacaḳlā < bakacaklar (3/81)

-ceklē:

gelceklē < gelecekler (2/71), geberceklē < geberecekler (6/70), dönceklē < dönecekler (19/20)

Olumsuzu:

gitmecem < gitmeyeceğim (3/12), etmecek < yetmeyecek (9/36), görünmecek < görünmeyecek (21/148), gitmecek < gitmeyecek (3/14), basamıcaḳ < basamayacak (4/26), gidemicek < gidemeyecek (10/15), gelmicek < gelmeyecek (17/63), gitmicek < gitmeyecek (21/121), bilmicek < bilmeyecek (22/3), bıraḳmacan < bırakmayacağım (3/15), çaarmacan < çağırmayacağım (21/150), gitmecen < gitmeyeceğim (3/15), ḳaçmacāz < kaçmayacağız (21/125), vermicēz < vermeyeceğiz (21/114), salmıcāz < salmayacağız (1/59), yapmıcāz < yapmayacağız (19/29)

3.6.3. TASARLAMA KİPLERİ

Fiilin yapılıp yapılmamasındaki isteği, emri, şartı ve gerekliliği ifade eden kiplerdir.[108]

3.6.3.1. ŞART ÇEKİMİ

Fiilin gerçekleşmesi başka bir eylemin olması şartına bağlı olduğu durumlarda kullanılan kiptir.[109]

Teklik I. Şahıs:

[108] Korkmaz, 2003: 647
[109] Korkmaz, 2003: 676

-sam:

başlasam (4/24), ḳullansam (9/36), toplasam (15/30), annatsam < anlatsam (21/95)

-sem:

desem (7/15), gitsem (21/141), istesem (22/68)

Teklik II. Şahıs:

-san:

sorsan (24/28), olsan (20/136)

-sen:

gitsen (20/134)

Teklik III. Şahıs:

-sa:

yāsa < yağsa (15/30), olsa (20/88)

-se:

gelse (2/24), işlese (22/37)

Çokluk I. Şahıs:

-saḳ:

vārsaḳ < varsak (7/38), ōlsaḳ < olsak (19/36)

-sek:

gitsek (2/106)

-saz:

yapmasaz < yapmasak (19/31)

Çokluk III. Şahıs:

-salar:

sorsalar (20/135)

-seler:

düsseler < düzseler (2/9), işleseler (19/30)

Olumsuzu:

gitmesem (21/141), annamasan < anlamasan (20/135), işlemesen (22/96), istemese (19/63)

3.6.3.2. İSTEK ÇEKİMİ

Fiilin yapılması veya yapılmaması istendiği durumlarda kullanılan kiptir.[110]

Teklik I. Şahıs:

-yım:

oynayım (4/5), başlayım (11/12)

[110] Korkmaz, 2003: 648

-ayım:

anlatayım (4/1), dalayım (11/12)

-yim:

söyleyim (15/71)

-eyim:

getireyim (3/104), vereyim (11/27)

Teklik II. Şahıs:

-asın:

ḳaçasın (12/9)

-esin:

bilesin (21/145)

Çokluk I. Şahıs:

-alım:

ḳaçalım (2/106), yapalım (2/114), savıralım (6/39), yabalım < yapalım (11/34)

-yalım:

hatıllayalım < hatırlayalım (16/2)

-elim:

gidelim (9/6), çekelim (11/41), ölelim (17/15), dīştirelim (22/16)

-yelim:

söyleyelim (16/35), deneyelim (20/77)

Olumsuzu:

unutmasın (2/84), gȭmesin (3/99), vermesin (11/41), gitmesin (15/34), göstēmesin (15/70), baḳmayalım (4/10), gitmeyelim (20/32)

3.6.3.3. GEREKLİLİK ÇEKİMİ

Gereklilik kipi, eylemin yapılması gerektiğini bildirir. Türkçede gereklilik ifadesi yalnızca fiillere –malı,-meli eki getirilerek yapılan çekimlerden ibaret değildir. Gereklilik ifade etme konusunda Türkçe çok büyük bir zenginliğe sahiptir.[111] Fakat çalışmamızda Haskovo ağzında gereklilik çekimi olarak yazı dilimizde kullanılan –malı,-meli biçimine hiç rastlanmamıştır. Bölgede gereklilik çekimi fiille beraber kullanılan "ĺazım" kelimesinin oluşturduğu kalıpla karşımıza çıkmaktadır. Olumsuzu ise 'ĺazım dīl' şeklinde kullanılmaktadır. Metinlerde rastladığımız örnek şu şekildedir.

durmaḲ ĺazım dīl < durmamalı (17/16)

3.6.3.4. EMİR ÇEKİMİ

Emir kipi, fiilin yapılmasını ya da yapılmamasını emir yoluyla anlatan kiplerdir.[112]

[111] Korkmaz, 2003: 693
[112] Korkmaz, 2003: 665

Teklik I. Şahıs:

Yoktur.

Teklik II. Şahıs:

gel (22/69), yap (7/28), git (12/41), dur (16/66), yap (19/35), piç < biç (19/35), topla (24/43)

Teklik III. Şahıs:

-sın:

çıḳsın (6/39), yāsın < yağsın (18/26), yapsın (20/76)

-sin:

ödesin (2/61), peslesin < beslesi (2/119), bilsin (15/36), itsin < etsin (15/93), eylesin (15/94), gürlesin (18/17), vēsin < versin (19/5), gitsin (20/147), gelsin (21/128), çeksin (21/150), geçsin (22/90)

-sun:

dursun (13/49), ōsun < olsun (2/57), olsun (13/44)

-sün:

dönsün (19/19)

Çokluk I. Şahıs:

Yoktur.

Çokluk II. Şahıs:

-ın:

baḳın (2/114), alın (8/10), çalışın (15/39), salın (15/87), atın (19/8)

-in:

gidin (8/10), sevin (15/39), için (15/55)

-yin:

yiyin (17/4)

-un:

buyurun (2/47), sorun (7/4), ōḳun < okuyun (22/95)

-yun:

oḳuyun (15/92)

Olumsuzu:

unutmasın (2/84), gȭmesin < görmesin (3/99), gitmesin (15/34), vermesin (11/41), göstēmesin < göstermesin (15/70), gitmeyin (15/39) düşmeyin (15/39), yapmayın (20/139), ḳorḳmayın (21/149)

3.6.4. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

3.6.4.1. HİKÂYE BİRLEŞİK ÇEKİMİ:

3.6.4.1.1. Şimdiki Zamanın Hikâyesi:

Bölge ağzıyla ilgili yaptığımız derlemelerde birleşik çekim olarak bu kullanıma iki örnekte rastlanmıştır.

ḳoyordum < koyuyordum (11/21), istēylēdi < istiyorlardı (20/117)

Bu zamanı karşılamak için bölge ağzında genellikle geniş zaman hikaye yapısı kullanılmaktadır. –yor ekinin tarihi serüveni gözönünde bulundurulduğunda

bu ekin Eski Türkçe'de yardımcı fiil olarak kullanılması ve daha sonradan ekleşmesi bu çekimde olduğu gibi –yor ekinden tamamen vazgeçilerek Eski Türkçe'de şimdiki zamanı karşılayan geniş zaman yapısına bir dönüş olarak düşünebilir.

3.6.4.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi:

Teklik I. Şahıs:

-ērdim:

güdērdim (16/27), ekērdim (21/20)

-ırdım:

çalışırdım (5/18)

-ürdüm:

düşünürdüm (21/27)

-rdim:

yi̱rdim < yerdim (14/19)

-rdım:

yaşārdım < yaşardım (16/53)

-ādım:

ḳaçādım < kaçardım (17/8), yapādım < yapardım (2/76)

-ēdim:

sevēdim < severdim (15/26), piçēdim < biçerdim (23/27)

-idim:

pişiriveridim < pişiri verirdim (14/19), yidiridim < yedirirdim (14/19)

-udum:

ḳurtuludum < kurtulurdum (4/15)

Teklik II. Şahıs:

-ardın:

ḳorḳardın (18/65)

-ırdın:

çalışırdın (17/28)

-rdin:

dērdin (20/42), yirdin (17/28)

-ādın:

ġoyādın < koyardın (23/72)

-ēdin:

ekēdin < ekerdin (23/80)

-ıdın:

alıdın (23/72)

Teklik III. Şahıs:

-ardı:

yağardı (18/16)

-ārdı:

ḳazārdı < kazardı (6/48), taḳārdı < takardı (7/39), yatārdı < yatardı (13/49), baḳārdı < bakardı (20/77)

-ērdi:

gidērdi < giderdi (21/68)

-ırdı:

alırdı (10/2), çalışırdı (19/56), salırdı < salardı (20/113)

-irdi:

bilirdi (20/89), gelirdi (5/26), giynirdi < giyinirdi (14/60)

-urdu:

olurdu (9/12)

-ürdü:

ölürdü (20/68)

-rdı:

başlārdı < başlardı (18/17), aydārdı (21/51), annārdı < anlardı (21/151), daşırdı < taşırdı (15/42)

-rdi:

dērdi < derdi (20/74), söylerdi (6/75), dērdi < derdi (20/74), istērdi < isterdi (21/24)

-ādı:

yapādı < yapardı (14/26), çalādı < çalardı (17/65)

-ēdi:

ekēdi < ekerdi (23/80)

-ıdı:

annattırıdı < anlatırdı (6/85), anlattırıdı < anlatırdı (3/93)

-idi:

getiridi < getirirdi (1/41), veridi < verirdi (7/40), eridi < erirdi (20/89), gelidi < gelirdi (20/125)

-udu:

oludu < olurdu (4/21), durudu < dururdu (23/82)

Çokluk I. Şahıs:

-ārdıḳ:

yapārdıḳ < yapardık (1/4), çalārdıḳ < çalardık (1/34), atārdıḳ < atardık (18/10)

-erdik:

giderdiK (24/14)

-ērdik:

gidērdik < giderdik (1/4), gezērdik < gezerdik (10/9), güdērdik < güderdik (16/29), dikērdik < dikerdik (24/58)

-ırdıḳ:

toplanırdıḳ (21/80), nişánnanırdıḳ < nişanlanırdık (1/4), salırdıḳ < salardık (1/46), uraşırdıḳ < uğraşırdık (2/12), annaşırdıḳ < anlaşırdık (7/12), çalışırdıḳ (9/27), toplanırdıḳ (13/22), toplaşırdıḳ (13/24), üraşırdıḳ < uğraşırdık (14/6), alırdıḳ (14/11), dalaşırdıḳ (14/68), bārışırdıḳ < bağrışırdık (14/68)

-īrdıḳ:

toplanīrdıḳ < toplanırdık (1/33), annaşīrdıḳ < anlaşırdık (5/26)

-irdik:

sevinirdik (2/78), gelirdik (6/12), çeviriK < çeviriK (18/12), verirdik (21/87)

-urduḳ:

otururduḳ (7/37), hururduḳ < vururduk (18/11)

-rdıḳ:

oynardıḳ (18/14), sulardıḳ (24/59), oynārdıḳ < oynardık (1/12), daşırdıḳ < taşırdık (24/59)

-rdik:

yerdiK < yerdik (17/29), beklerdik (24/47), dērdik < derdik (10/11), yirdiK < yerdik (17/26)

-rduḳ:

ḳōrduḳ < koyardık (17/59)

-ādıḳ:

ḳoşādıḳ < koşardık (1/41), ḳaçādıḳ < kaçardık (4/16)

-ēdik:

güdēdik < güderdik (4/16), çekēdik < çekerdik (6/12)

-ıdıḳ:

çārıdıḳ < çığırırdık (1/34), yaptırıdıḳ < yaptırırdık (15/47)

-idik:

veridik < verirdik (8/27), geçiridik < geçirirdik (14/68)

-uduḳ:

oturuduḳ < otururduk (1/33), ḳuruduḳ < kurardık (2/82), duruduḳ < dururduk (24/17)

-üdük:

görüdük < görürdük (2/12), yörüdük < yürürdük (10/11)

Çokluk III. Şahıs:

-rlardı:

ıslarlardı (18/26), sallarlardı (18/58)

-arlardı:

yaparlardı (18/22), atarlardı (18/25)

-alādı:

yapālādı < yaparlardı (1/33)

-lādı:

oynālādı < oynarlardı (2/32)

-ilēdi:

gelilēdi < gelirlerdi (20/112)

-dılar:

oynārdılar < oynarlardı (20/104)

-rdiler:

dērdiler < derdiler (20/53)

-urdular:

ḳoyurdular < koyarlardı (11/20)

Olumsuzu:

çalışmazdım (14/18), gelmezdi (1/9), gȫmezdi < görmezdi (2/111), itmezdi < etmezdi (7/20), piçmezdi < biçmezdi (12/45), şapmazdıḳ < şey yapmazdık (12/28), göstēmezdik < göstermezdik (17/68), vēmezdik < vermezdik (23/78)

3.6.4.1.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi:

Teklik III. Şahıs:

-cēdi:

sülecēdi < söyleyecekti (20/88)

Çokluk I.Şahıs:

-cādıḲ:

olcādıḲ < olacaktık (16/60)

3.6.4.1.4.İstek Kipinin Hikâyesi:

Teklik I. Şahıs:

-aydım:

olaydım (21/27)

Çokluk I.Şahıs:

-aydıḳ:

olaydıḳ (16/56)

3.6.4.2. ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ

3.6.4.2.1. Geniş Zamanın Şartı:

Teklik I. Şahıs:

-ürsem:

ōlürsem (21/28)

-rsem:

dersem (17/59)

Teklik II. Şahıs:

-rsen:

istērsen < istersen (21/60)

-ersen:

seversen (21/111)

-ēsen:

gidēsen < gidersen (19/49), tikēsen < dikersen (24/48)

-āsan:

sorāsan < sorarsan (22/45)

-sen:

istēsen < istersen (3/99), dēsen < dersen (14/21), peklēsen < beklersen (15/38)

-ısan:

çıḳarısan < çıkarırsan (17/28)

-isen:

ḳıstırıverisen < kıstırıverirsen (2/64), verisen < verirsen (15/38)

-üsen:

ölüsen < ölürsen (2/59)

Teklik III. Şahıs:

-rse:

derse (11/34)

-arsa:

ġaçarsa < kaçarsa (13/58)

-irse:

gelirse (2/74), bēnirse < beğenirse (10/22), biyenirse < beğenirse (17/39)

-ursa:

bulursa (8/7), olursa (15/31)

-āsa:

yapāsa < yaparsa (2/52)

-ise:

gelise < gelirse (8/28)

-usa:

olusa < olursa (2/52)

Çokluk III. Şahıs:

-lāsa:

çāllāsa < çağırırlarsa (23/23)

-ullāsa:

olullāsa < olurlarsa (2/113)

Olumsuzu:

atmazsan (15/73), annamasan < anlamasan (20/135), ödemesen < ödemezsen (2/59), gitmesen < gitmezsen (19/50), istemesen < istemezsen (21/60), tikmezsen < dikmezsen (24/60), biyenmese < beğenmezse (17/40), olmasa < olmazsa (3/90)

3.6.4.2.2. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı:

Bölgede yaptığımız kayıtlarda bilinen geçmiş zamanın şartıyla ilgili sadece aşağıdaki 3. teklik şahıs kullanımıyla karşılaşılmıştır.
geldise < geldiyse (2/50), yazdısa < yazdıysa (2/53)

3.6.4.3. RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ

3.6.4.3.1. Geniş Zamanın Rivayeti:

Teklik I. Şahıs:

-mişim:

girmişim (4/9), gelmişim (16/72)

-mışım:

ġalmışım < kalmışım (17/8)

-muşum:

ḳonuşmuşum (7/48)

Teklik III. Şahıs:

-rmiş:

dērmiş < dermiş (21/137)

-ārmış:

yatārmış < yatarmış (3/30)

-urmuş:

olurmuş (3/52)

-umuş:

durumuş < dururmuş (3/65)

3.6.5. YARDIMCI FİİLLER

3.6.5.1. İsimleri Gelen Yardımcı Fiiller:

ed- :

mefāT‿edeli (16/8), dāveT‿edirler (13/28)

et- :

iki sene etmēr be (8/22), niye haber etmēz (15/90), aber‿etçēz (15/88), göç‿etti (18/40), tayin‿ettilē (22/17), aḳın‿etçek (22/46), tolet‿etmē (1/16), kūr‿etmiş (3/67)

it- :

devām itturūr (3/26), devam itōrler (21/92), mefāT‿iTmiş (3/12), izin‿itmezdi (7/20)

ol- :

ocāḳçı olduḳ (1/15), türk oldūn gibi (1/71), hasta olan (2/50), itibar olur (3/82), dūduḳtan keri olūrı (5/29), üle olcaḴ (16/50), dōrt sene olurı (9/23), ḳırḴ‿altı sene oldu (21/2), çoḴ‿i olōr (21/31), rāmetli oldulā (22/77), bi ḳusuru olcaḴ (11/11), iki

avşam kına olūru (5/8), ķaç olması ĺāzım (16/21), üle‿mē ne oldū (20/58), ōlmamış a‿a olmamış (21/41)

ō- :

paran‿ōsun (2/57), hazır‿ōsun (2/117), şin de ōsun‿aynisiyis (12/32), allāz‿ōsun (14/39), yārdımcınız‿ōsun (15/93), şükürler‿ōsun (16/68), bārek‿ōsun (24/15)

id-:

mevāT‿idti (16/8), buyur‿idēlēdi (2/35), davet‿idō̄rsün (8/39), hayvan‿idindiK (20/6)

3.6.5.2. Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller

3.6.5.2.1. Yeterlilik:

-bil :

gelebilir miyiz ? (8/30), yapabilirse (9/21), etirebilō̄rüz < yettirebiliyoruz (12/5), ekebildim < ekebildiğim (12/11), görebiliriz (18/37), yapabilcēsin < yapabileceksin (19/71), verebilcēsin < verebileceksin (21/54), alabilcek < alabilecek (22/61), yapabilir (22/87), küsebilir (22/92), gidebilceK < gidebilecek (24/41)

3.6.5.2.2. Tezlik:

-var:

olūvarı < oluverir (5/45), duruvarı < duruverir (6/43), yapılıvar < yapılıverir (6/56), ġoyvarısın < koyuverirsin (22/29), ķoyvarsın < koyuverirsin (22/30), yaşayıvarıs < yaşayıveririz (22/55), annattırıvar < anlatıveriyor (23/55), bişirivar < pişiriverir (23/69)

-ver:

götürüverisin < götürüverirsin (22/29), götürüveri < götürüverir (23/69), görüverī < görüverir (1/69), ḳıstırıverisen < kıstırıverirsen (2/64), geçiriveris < geçiriveririz (6/7), giriveriz < giriveririz (6/69), gitversin < gidiverirsin (6/71), gitverin < gidiveririm (6/72), biliveriz < biliveririz (6/78), emziverisin < emziriverirsin (6/82), işleveri < işleyiverir (11/7), dikiverī < dikiverir (11/9), dinleveriz < dinleyiveririz (11/34), pişiriveridim < pişiriverirdim (14/19), alıveröllē < alıveriyorlar (14/47), yürūveriz < yürüyüveririz (20/10), dii̯ştiriveri < değiştiriverir (22/27), görüverin < görüveririm (22/103)

3.6.6. EK-FİİL (Cevher Fiili)

Ek eylem, isimlere ve isim soylu sözcüklere gelerek onlara yargı anlamı kazandıran unsurdur.[113] Haskovo ve yöresi ağızlarında da er- > i- değişimine uğramış olan i- yardımcı fiili kullanılmaktadır. Derlemiş olduğumuz metinlerde ek-fiil ile kurulmuş kelime örnekleri çok fazladır. Bu bölümde sırasıyla "Şimdiki ve Geniş Zaman", "Bilinen Geçmiş Zaman", "Öğrenilen Geçmiş Zaman" ve "Şart" çekimlerini ve örneklerini göreceğiz.

3.6.6.1. Şimdiki ve Geniş Zaman:

Teklik I. Şahıs:

yaşımdayım (6/16), yabancıyım (21/128), evliyim (18/6), ama ben şini burā gēlmeyim bilmiyerin < ama ben şimdi buraya gelmeyim (20/84)

Teklik II. Şahıs:

yaştasın < yaşındasın (17/41), hastasın (20/29), zenginsin (20/55)

[113] Eker, 2003: 297

Çokluk I. Şahıs:

ḳızanıyız (7/38), gelmeyiz (9/22), ḳapıdayız (15/7), kiradayız (19/20)

3.6.6.2. Bilinen Geçmiş Zaman:

Teklik I. Şahıs:

iyidim < iyiydim (5/17), gēnştim < gençtim (5/17), çocuḳtum (8/47)

Teklik III. Şahıs:

şeydi (23/6), tātlıdı < tatlıydı (15/27), hızlıdı < hızlıydı (15/58), meraḳlıdı < meraklıydı (19/18), çārdaḳtı (5/22)

3.6.6.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman:

Teklik I. Şahıs:

yoḳmuşum (5/43), gelmişim (16/72), ġalmışım < kalmışım (17/8)

Teklik III. Şahıs:

yüklümüş < yüklüymüş (3/15), çobanımış < çobanıymış (23/56), muḳtarımış < muhtarıymış (23/57), bayramımış < bayramıymış (18/20)

3.6.6.4. Şart Çekimi:

Teklik III. Şahıs:

ḳınasa < kınaysa (14/26), tavdasa < tazeyse (20/40), varsa (20/114), yenise < yeniyse (20/78)

Ek-fiilin hikaye, rivayet ve şart kiplerine bölgemiz ağızlarında bolca rastlanmaktadır:

çalışırdım (5/18), yaşārdım < yaşardım (16/53), güdērdim < güderdim (16/27), ekērdim < ekerdim (21/20), çīrırdı < çığırırdı (4/22), salıllārdı < salarlardı (5/26), tutālārdı < tutarlardı (5/33), ḳazārdı < kazardı (6/48), taḳārdı < takardı (7/39), alırdı (10/2), durumuş < dururmuş (3/65), gelīrdi < gelirdi (2/36)

3.7. FİİLİMSİLER

Fiil kök ve gövdelerinden belirli eklerle türetilen; ancak, şahıs ekleri alarak çekime girmediği için yargı bildirmeyen bitmemiş fiillerdir.[114]

3.7.1. SIFAT-FİİLLER (PARTİSİPLER)

Kimi eklerle, fiilden sıfat türeten; bir yanıyla fiil özelliği gösteren, bir yanıyla da isimleri niteleme özelliği olan yapılara denir.[115]

-an, -en :

duyul**an** yērden (2/46), anasının ġārnında ġal**an** asker (3/26), türkiyeden bilem gel**en** vā (6/57)

-cek:

ġabaḴ‿ekōrüs te‿şte yī**cek** şeylē ekmē uraşōz (17/46), hep ḳalmış parakenTe ān gözze görünme**cek** yellē (3/13)

Yine **–acak/-ecek** sıfat-fiil eklerinin ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında ön damak ve arka damak /k/ sinin düşme eğilimi gösterdiği ve kendisinden önceki ünlüyü uzattığı durumlardaki örneklere de rastlanmıştır:

ē **ḳoyulcā** vaḳıt‿ellerine su ḳoyorı (3/87), siniyi **ḳoycā** vaḳıt ben bāracan (3/103)

[114] Zeynep Korkmaz, (2007): Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara: S.59
[115] Ergin, 1998: 333

-dıḳ / -dik , -duḳ / -dük:

Bölge ağzında bu ekle türetilmiş geçmiş zaman sıfat – fiili, genellikle, iyelik ekleriyle birleşerek, sıfat veya ad görevinde kullanılan sözcük kurulur. Bu ekin iyelik ekleriyle birleşmesiyle ünlü ikizleşmesi veya ünlü uzaması hadisesi görülmektedir.

unun mezarını ol**dū** yeri (23/56), Allaın yaz**dī** yazı (2/55), onların ‿iste**dī̈** çocā (19/57), onnarın ‿iste**dī̈** yere (21/119)

Bölge ağzında bu ekle kurulmuş geçmiş zaman sıfat – fiili, çıkma durumu ekiyle birleşerek geçmiş zaman zarfı kurar:

gelin gitmecek ‿**olduḳtan** keri (3/14), bi tāta **vurduḳtan** ker (3/67), çocuḳ **dūduḳtan** keri olūrı (5/29), ben sonca hasta **olduḳtan** sora (20/140), mektebi **pitirdikten** sōra (21/16), yetmisekiz senelerinde **düştükten** keri (3/1), on ‿ikiyi **pitirdikten** se una gitti (9/31)

3.7.2. ZARF FİİLLER (GERUNDİUMLAR)

Zarf – filler cümlede fiili niteleyerek zarf görevi yapan kelimelerdir.[116]

-ınca / -ince , -unca:

hastaneye **hastalanınca** ırıştırollā (2/53), bi tāta vurduḳtan ker **yapınca** ī̈ce yapmış (3/67), git ġıra dedi **atmayınca** gitmicēsin (15/77), eveli üle **ḳırḳlanınca** ġadāna (17/67), tē ‿re **varıncaya** millet (20/62), **çevirince** sınıfta ġāldım (15/57), on beş yaşna **girince** ġadāna (17/18), ġızan ‿**olunca** dūn yappōllē (1/3), çocuḳ **duu̯nca** yoḳ (5/29), gēnç ḳız ‿**olunca** zehirci oldum (15/2)

Bölge ağzında bu zarf fiilin **-incesine** şekline de rastlanmaktadır:

onu **dirilttirincesine** ömrümüz geşti (12/16)

[116] Ergin, 1998:338

-dıḳça:

tā hālā içim sızlıyir‿onu **andıḳça** (15/26)

Bölge ağzında bu zarf fiilin **-duḳcasına** şekline de rastlanmıştır:

olduḳçasına ērşeyleri görüorsın (1/69)

-araḳ, -erek:

tavuḲ baḳıcısı **olaraḳ** (18/29), nüfus‿**olaraḳ**‿aşā yuḳarı (18/33), **sürkleyerek** gelmiş hayvan gütmekten (19/60), zorunnan‿**mekleyerek** yapmā geçinmē uraşırıs (2/22)

Bölge ağzında bu zarf fiilin -**elek** şekline de rastlanmıştır:

otobüslen yaḳınsā **yürüyelek** (13/36)

-ıp, -ip, -up, -üp:

çocuḳlā para çıḳarısa **toplayıp** götürüllē erkezi (2/30), üzümlerin sularını **şeyapıp** (3/73), oynāurler davullar **çalıp** (5/6), üç beş para **ḳazanıp** nebalım (12/3), sonca **varıp** topluyorun (12/10), ġādaşla **toplaşıp** yi͡P‿içēdiK (12/31), ben gitmicen yālnız **gelip** beni üzme dedi (19/26), biyerde **bişirip** bi yerde yiyöllē (23/68), yeter ġānı **sorup** durma bē (2/120), kim **tutup** ḳaḳçaḳ (12/8), **görüp** gidō̈ller bizi (18/31)

-madan:

oḳumadan cahil ġaldıḳ (7/22)

-ḳan, -ken:

Geniş zaman ekinden sonra kullanılan bir zarf-fiil ekidir. Yazı dilinde ünlü uyumuna uymayan bir yapısı olduğu halde bölgemizde bu ekin “ḳan” şekli de mevcuttur.

biz‿üle **şeyaparḳan** başladlar (1/56), bū şey **varḳan** bizi ḳoperativ yaptılar‿a (2/1), ḳına **yāḳāḳan** şini te türkiyede nāp görüllēse (2/40), iyama **varıḳan** burdan tā (3/64), ḳız‿**istēken** anası bası gidēdi (2/110), deve büle **oynatıllāvken** (3/59), ḳız‿isemeye **gideken** gelirlērdi istērlērdi ġızı (5/25), türkeye **gidērken** burdan ġavur çoḳ‿ārttı İsanlā (10/31), adlarmız **dİ̄ştiriken** (15/68), ḳadın ā bi skladta **işlēken** hamileyik yaptı (22/16)

Bölge ağzında bu ek isimlerin üzerinde de oldukça yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

buban **sāḳan** vārdı (5/44), bunna **yetimliḳan** bayā bi zāmet çekmişlē (15/42), ben tā on beş **yaşındaḳan** işe çıḳtıḳ (17/18), **çocuḳḳan** hayvan güdērdiK (18/10), baḳ bēn şindİ̄ **ḳızḳan** hiç er kişiyi seçemezdim (21/96), ḳāşı **māledeken** verirdik (21/87)

Bölge ağzında kullanılan **–ke, -kene** zarf fiil eklerinin isim ve fiiller üzerinde kullanımına da rastlanmıştır:

-ke:

gençke çocuḳlā gelirdi ḳıza baḳmā (15/42)

-kene:

evlenİ̄kene ben güçücük‿evlendim (2/26)

-dınan/ -dinen/ -dünen/ -tinen:

Doğu Trakya ağzında da kullanılan bu zarf-fiil yapısı **-ınca/-ince** zarf fiil ekinin işleviyle bölgede çok sık kullanılmaktadır.

geş ḳaldıḳ **yaşlandınan** gittik (19/42), bizi tā **vādınan** ḳorḳuttular (20/30), **yaşlandınan**‿annıcāsiz (19/75), tārede de **işledinen** (19/51), bēm çocuḳları

everdinen (21/72), beyim‿askerdi askerden **geldinen** (22/94), **işlemedinen** yisinlē (2/117), bi kimselen **çekişmedinen** büyüdü (7/14), tekezeye **geldinen** ḳaştıḳ (10/2), bāçe yine **yapabildinen** uraşōruz (12/11), şindi burā **geldinen** gene (12/15), ḳızanlar **büyüdünen**‿āsçıḳ (16/58), ġocası **öldünen** parasını ġarıya veröllē (19/78), ānam fena oldu dūrdan **gördünen** (22/91), dedem mefā̃T‿**ettinen** ben düyaya gelmişim (16/72), **tepiştinen**‿ī̃ (16/75), seksen doḳuzda **gittinen** ḳaş sene olmuş (19/17)

III. BÖLÜM

METİNLER

1. **Karamanlar Köyü / Ayşegül Mehmed Yusuf (68 Yaşında) –** (evlilik hikâyesi, genel konular, günlük yaşam, eski bayramlar, hıdırellez, kız isteme, göç hikâyesi, isim değiştirme zamanı)
2. **Şerametler Köyü / Bayriye Recep Durali (78 Yaşında) –** (genel konular, evlilik hikâyesi, eski düğünler, kına yakımı, eski zamanlar, eski bayramlar, hıdırellez, göç zamanı, kız isteme, mani)
3. **Şerametler Köyü / Ramadan İsaoğlu (78 Yaşında) –** (genel konular, eski zamanlar, eski bayramlar, hikâye, geçim şartları, kız isteme)
4. **Aşağı Çit Aklar Köyü / Azize Galip (77 Yaşında) –** (genel konular, bayram, hıdırellez)
5. **Durak Köy / Ayşegül Naim Mehmet (78 Yaşında) –** (eski düğünler, günlük işler, çocukluk zamanı, kız isteme, eski bayramlar, göç zamanı)
6. **Musatlı Köyü / Şaziye Adem Ahmet (66 Yaşında) –** (genel konular, günlük işler, evlilik hikayesi, eski zamanlar, hıdırellez, eski bayramlar)
7. **Durak Köy / Fatme Hasan Ahmet (64 Yaşında) –** (genel konular, hıdırellez, eski bayramlar, düğünler)
8. **Karamanlar Köyü / Osman Hasan (66 Yaşında) –** (eski zamanlar, isim değiştirme zamanı, genel konular, eski bayramlar, çocukluk zamanı, evlilik hikâyesi)
9. **Yahyalı Köyü / Minriye Tevfik (70 Yaşında) –** (eski zamanlar, günlük işler, eski düğünler, hıdırellez, göç zamanı)
10. **Kumrular Köyü / Celil Seyidahmet (76 Yaşında) –** (eski zamanlar, çocukluk zamanı, eski bayramlar, evlilik hikayesi, göç zamanı)
11. **Paşa Köy / Ali Süleymanov (64 Yaşında) –** (genel konular, eski zamanlar)
12. **Durak Köy / Gülsüm Bekir Osman (74 Yaşında) –** (genel konular, günlük işler, evlilik hikâyesi, eski düğünler, bayramlar, hıdırellez, göç zamanı)

13. **Kumrular Köyü / Duran Süleyman Mümin (61 Yaşında) –** (genel konular, eski düğünler, hıdırellez, eski düğünler)
14. **Kumrular Köyü / Hamde Fayık Feradov (73 Yaşında) –** (genel konular, eski zamanlar, eski düğünler, eski bayramlar, kız isteme, eski adetler, hıdırellez)
15. **Tatar Köy / Emine Nazif Hasan (71 Yaşında) –** (genel konular, günlük işler, eski zamanlar)
16. **Durak Köy / İsmail İsmail İsmail (86 Yaşında) –** (eski zamanlar, evlilik hikâyesi, eski düğünler, göç hikayesi, günlük işler)
17. **Karamanlar Köyü / Şefika Ahmet (80 Yaşında) –** (göç zamanı, eski zamanlar, evlilik hikâyesi, kız isteme, günlük işler, eski bayramlar, eski adetler, çocukluk dönemi)
18. **Paşa Köy / Talip Talip Eyup (67 Yaşında) –** (genel konular, eski zamanlar, eski bayramlar, kız isteme, hıdırellez, cuma namazı)
19. **Karamanlar Köyü / Embiye Kahraman (82 Yaşında) –** (eski zamanlar, göç zamanı, genel konular, evlilik hikâyesi, kız isteme, eski bayramlar, hıdırellez)
20. **Bey Köy / Naime İrza (86 Yaşında) –** (eski zamanlar, genel konular, göç zamanı, eskiden doktorluk, köyün tarihi, eski bayramlar, hıdırellez, kız isteme, isim değiştirme zamanı)
21. **Bey Köy / Sabriye Mahmut Sadullah (67 Yaşında) –** (genel konular, evlilik hikâyesi, bayramlar, eski zamanlar, düğünler, hıdırellez, eski adetler)
22. **Musatlı Köyü / Sıdika Mustafa Ali (69 Yaşında) –** (genel konular, göç zamanı, eski zamanlar, bayramlar, evlilik hikayesi)
23. **Yahyalı Köyü / İbram Naim (75 Yaşında) –** (eski zamanlar, göç zamanı, eski bayramlar, genel konular)
24. **Tatar Köyü / Murat Mustafa Hasan (72 Yaşında) –** (genel konular, eski bayramlar, günlük işler, eski zamanlar)

(1)

Anlatan: Ayşegül Mehmed Yusuf

Öğrenim Durumu: -

Yaş: 68

Derleme Yeri: Karamanlar Köyü (Karamantsi)

(Evlilik Hikâyesi) - I

ḳaçaḴ ‿evlendim ben dūn mōn yapmadıḳ çöcūm. yān dūn mūn yapmadıḳ. ben ḳaçaḴ ‿evlendim. t ‿ēyle ‿ştē ilērki bayramnar nērdē. şindi bayram hayran eylönōller, bir ‿ay sōra yavıtta bi sene sōra ġızan ‿olunca dūn yappōllē feĺan yapporler. ileri üle dīldi. ileri nişánnanırdıḳ ē dūn yapārdıḳ, üle gidērdik. şindī evlenōrler ‿urda burda hişTe bir ‿ay sōra yāvutta bi sene sōra dü̧ün ‿oluvarı. ilērki şeyler yoḴ ġızanım şindī ülē.

(Genel)

bēm çocuḳlūm çocūm ileri biz dörT beş ḳārdeştik ‿ştē mektebē beşinci sınıfta bıraḳtım ben oḳulū. ileri büle arabalālan odunnar gelmezdi evin ‿iki taravınā. gidērler castıḳ kesēlēdi ēy çanaḳçı baylarından feĺanlādan ‿şte t ‿ēyle ülēdi ġızanlıḳlīmız niyabam. şindī hayātı hayat var gēnşlere emme bizim ‿işimis pittī yā üle çöcūm. oynārdıḳ, gene üle te dü̧ünnērde gene hora moralar ‿oynārdıḳ gene vādı yā üle niyabām. çalıştım ḳompleklērde çalıştım. ombeş on ‿āltı sene tekese kompleklērde çalıştıḳ. çalıştıḴ ġızanımı çoḴ çalıştıḳ şindi tē sakaT ‿inciklērden gidemeyoz ocāḳçı olduḳ. ḳaç bir sene ocaḳçılıḳ yaptıḳ.

bacaḳlar şindi tutmārı. yoḲ ġārinī tolet‿etmē vaktimiz yoḳ ġārkinī. duramārıs‿inciklerimizin‿üstünē. içeri dışarı zor gezōrus şindī üleyiz çocūm.

(Günlük İşler)

patetes‿ekōrüs‿şte gene. idāremizi te te bu aradan gene çıkarmā ūraşoruz çocūm. patetes ekōrsin ē biras tomas‿ekōrsün, böber ekōrüz‿şte gene yetiştirōrüz gene. mısır ekōriz dedīn gibi. te unlar genē. tütün ē ilērden şede işledik ya be ġızanım ḳompleklēde işledik ya. komplek vādı o zaman. todey zamanda komplek zamanıdı, ondan sō atığın bozuldu işler. işledik tütün de işledik hep tütündedik. hayatımız tütünde geşti ġızanım. mektepte de işledim. solda ülē yemekanelērde‿şte. on beş on‿altı sene de ūrda çalıştım. çocuḳlarımızı bıraḳtıḲ‿şte iki aylıḳ. lapır lapır‿işe işledik.

(Evlilik Hikâyesi) - II

düün yapmadım ḳaçaḲ‿evlendik. burā da geldik burda da dōrT beş ē çocuḳtular ben de öteden dōrT beş ē şey‿içinden çocuḲ‿içinden çıktıḳ‿şte dūn mūn yapmadıḳ ne ūda ne būda denibi ḳaçaḲ‿evlendik yoḲ dūn. üle.

(Eski Bayramlar)

āy başḳa ne annattıram çocum te olanlā annattıram. bayramlar çoḲ‿iyidi bey ġızanım ilērden. toplanīrdıḳ gēnç kızlar büle yataḳ yapālādı oturuduḳ dārelēlen zanġır zanġır zanġır şin davul yoḳtu ileri. dāreler çalārdıḳ, türkü çārıdıḳ te üle üle oynādıḳ‿şte. çocuḳla büle soḳulmaḳ yoḳTu ē ḳārşıdan baḳārlādı. şindi ġızı da çocū da bir‿arada evladım şini hepsi. te üledi bayramlar. ni annattırām başḳa ġızanım.

(Hıdırellez)

hıdillezde mi hıdillezdē toplanīrdıḳ bütün gēnşler, ḳızlar, ḳarılar‿otururlādı. genşler sancaḳ ḳoşādıḳ toplārdıḴ‿urgan hēr bir ġız getiridi birer‿urġan sancaḳ ḳoşādıḳ şeyde hıdillezde. yā te ülē. kimi ī̇san hatırlō̄r hepsini. şini hıdillez mıdillez gidiörler şeylērde yappōller gēnşler. alan māleye gidöllēr şindi üle çöcū̄m.

(Kız İsteme)

vārdı vārdı gene ġız‿istemeyē şey salīrdı ī̇san. ī̇san salırdıḳ. ġız‿istemeye. vādı‿şte eski ādetlērden gene ġızanım şimdi ne bilēn. çocuḳlā da ōsun tuttu getti. tuttu getti çocuḳlarımız da ḳān ġız mız istemē gitmediḴ‿eme öyne annaşmā gittiK gene işte. te iki çöcū̄m var bi ḳızım var. onnār da evli çocuḳların da. üle ġızanım.

(Göç Hikâyesi)

yoḳluḳ çekilmez mi evladım çektik. çektiḴ ilērden. çocuḴ çoluḳ çocuḳ küçük. çalışamāsın. çekildi ilērden. dēnedik baġaşlarımız yüklü ḳāl şey hazır ḳāldı eme yetmiş‿iki nabur bēm çocūm en küçüK‿olan çocūm. dedilerki yetmiş‿iki nabırlara demek yoḳ burdan şey salmaḴ üle bī̇ şey çıḳtı. undan sōra biz başladılar biz‿üle şeyaparḳan başladlar öteden beride ḳān insan dönmē bis kāldıḳ. gidemedik. bēm ḳız gitti yalnıs. ḳız gitti unlā da‿şte gene döndüler. ya evlidi ḳızım‿o gitti. yetmiş‿iki nabur‿olan çocuḳlara dediler burdan demek salmıcāz mı demeK‿istediler ne bilēm ben üle bi ĺaf‿oldu‿şte. ben de fazla şini hatirliremicān da. te bū şeyde kāldıḳ biz gitmedik ḳızanım, ya. kāni öteden beri ī̇sanlar da dō̄ndüler. sēn burdan gitme mi yōsa.

(İsim Değiştirme Zamanı)

yoḳ çöcüm yoḳ üle ilērden nī bulġālārlan bi şeylimiz yoḲ ‿an ne bilēn. e te büle bi ad dī̆şimi oldu ‿şte ānlaşıldı ya hēr tarafa ondan sōra da ḳārikin hiç bişey ne bilēm gō̄rmedik gene öyle kötülük gō̄rmedik canım. yalnız bi ad dī̆şiminde ‿şte o zaman bi kötülüK gō̄rdük. ad dī̆şimlerinde. undan sōr ‿üle bişeyler fazla gō̄rmedik çok sükür gene sopa mopa gō̄rmedik canım, ya. üle ġızanım. niyabalım ī̆san hayātta herşey görüverī̆ herşey demeK. ē yaş olduḳçasına ērşeyleri görüorsın sataşıorsın dedī̆n gibi ‿eme üle gene fāzla kötülüK gō̄rmedik, yalnız bi ō ad dī̆şiminde ‿şte biras o dī̆şik geldi ‿şte o fena geldi. türk oldūn gibi başḳa yoḲ ġızanım ‿üle şeylik, ya.

(2)

Anlatan: Bayriye Recep Durali

Öğrenim Durumu: -

Yaş: 78

Derleme Yeri: Şeremetler Köyü (Vinevo)

(Genel)

bundan sōra marē tekeze zamanında bū şey varḳan bizi ḳoperativ yaptılar‿a. ḳoperativ zamanda epten bedāfaya işledik devlete. yān bedāfaya işledik hic bi ēkmek parası ġadā anca senede bi kere anca ödēdi bize devlet. her yērleri dūzdülē dūzdülē dūzdülē bütün şeyleri oba yapmaḳtan bina yapmaḳtan eme bu ras geldi mi kırḳ senede düzüld‿eme üş senede bozuldu. ēpsi yıḳıldı göçüldü bi yērde bi şey ġāmadı. ne hāstāne eveli hastāne yaptılā, ġıradine yaptılā dī urlara ġızanlara küççük ġızanları toplamā bir‿ariye toptan‿ekmek vēmē. ēr bicī yıḳıldı ġaldı şini. acere bozuldu, neden bozuld‿unnā, ne bozma nēde düsseler‿e. bizi bedāfaya biz düzdük‿onnarı. bedāfaya işledik‿işledik bize bi ēkmek parası ġadā anca veridi, yā. tā eveli şey gelince ġadā biz toprāḳta ep çapalan. ne tıraḳtür vā ne ḳamyun vā ne şey vā. öküz‿arabacıḳlarınnan, eşek‿arabacıḳlarınnan işimizi görüdük, geçinmē uraşırdıḳ. şindi o zamanlā yoḳ şindi gençlerimiz ne ōküz bilūri ne saban bilōr ne boyundırıḳ bilōri. tē ōrda işten ekmek parası çıkarı. gēnçlerimiz hēbici daaldı ġır devlete yoḳ burda geçinemez kīmse yoḳ biz‿iki ihtiyar ġāldıḳ hērkez‿üle. genşlē çocūmun biri hollandiyada ġarıca ġızanca, birī ġarıca ġızanca ālmanyada. biz‿iki ihtiyar ġāldık

tebura‿mekliyeriz te burda niyapam. bi genç yok bi etrafta gençlē hepsi ġır devletlēde. neresi ḳa bura mı, e bizim küün ne bilem nuray ni sorā bē bu, hā küvün‿anlamını ne bilem ben küün anlamını ne dīni küün anlamayız zoru zoruna geçinmek‿şte. kimsesi yok te büle hep de ihtiyallā ġāldık te büle‿mekliyeriz te bullāda. gēnçlerimiz hepsi ġırda kimse yoḳ. bize baḳıcı yoḳ biz insiyana insana muhtācız ġāna. eme kendi kendizme zorunnan‿mekleyerek yapmā geçinmē uraşırıs buazımız yir, hā e sātın paran vāsa alcāsın yoksa. üç beş pensiya gelse to pensiyacıḳnan geçinmē uraşōruz, yā.

(Evlilik Hikâyesi)

hiç orlarını sorma evlenīkene ben güçücük‿evlendim. ben ġızanım ben‿altı yaşında ġālmışım babamdan. on‿ātı yaşında evlendim. on yedi yaşında ġızan‿evĺat dünyā gettim, yā güççük.

(Eski Düğünler)

ō şini düünlēde ustalādan para çocuḳlā para çıḳarısa toplayıp götürüllē erkezi. yimeK, içmek bir‿arada. eveli gene te burda ġoca halḳa toplanır bütün etrav davullā ġızlā oyun‿oynālādı şini o yoḳ. şinik kim‿akrabāsa topluyollē cınsini cibiletini bi poḳāna gel dūnüm vā dūnüm va biyeri ḳapayollā seni te bırda içerde oynuyolē ġırda oyun yoḲ. o zaman ēski zaman yoḳ. ēski zamanda pişillēdi bi ġazan eki ġazan keşkek. gene cinsını cibiletini buyur‿idēlēdi. ḳonu ḳonşu davul sesi, ġırnata sesi duyan hērkez gelīrdi. şini yoK‿o. şini kim cinsını buyur‿ittise o gelcek. yā.

(Kına Yakımı)

ḳına yāḳāḳan şini te türkiyede nāp görüllēse ḳına gicesi yappollē, ḳına alollē, ellerine ḳına yaḳollē, gelini sārollā. evel‿üle dīldi. eveli ḳına ġız ḳınaları aḳranlar toplanıllādı büle bi yataḳ yapālādı. dārelen tūrkü çīrıllādı büle. unlā yoḳ. şini gelöllē gelinin gelin‿ālcaḴ‿olan ġaynası ġaynatası yūzük taḳōrı, gelinin eline para ḳıstırīrı, ḳına yaḳōrı. şindi ādetlē türkiyede nāp yapollē burda da üle gene göre görü. evelki gibi yoḳ. evelki evelki evel şini burā öte bu‿aşam ḳınam vā deye yataḳ yapālādı dōrt çāplı. ġızın‿arḳadaşları duyulan yērden buyurun feĺan ġızın‿ārkadaşımızın düğünü va dūne gelillēdi. sabā ġadā davullā dārelē çalādı türkü çīrillādı. şindi yoḳ.

(Eski Zamanlar)

doḳtur yoḳ. hasta olan Allahtan yārdım vāsa ḳalḳacaḳ ecali geldise ölecek. doktur yoḳ. üledi feĺanın başı ağarmış ḳanı ġan ḳalḳmış yürē ārmış doḳtur yoḳ. i olusa Allah yardım yapāsa düzelcek yoḳsa evecek. şindi doḳtullā dolu tā hēryerde. hastaneye hastalanınca ırıştırollā doḳtura. ē Allah ömür yazdısa düzelör, Allah ḳısa yazdısa doḳtur da vayda yapamor. haçan keçik başa dērman‿olmir. Allaın yazdī yazı, silinmes. ḳafaya ni yazdısa o görülecek. te te üle doḳtulla eveli hasta olanā düzelise düzelcek düzelmese doḳtur yoḳtu, fazla vazla doḳtur yoḳtu. eme şini doḳturu olana da ḳuvetli paran‿ōsun doḳtura para ödemezmişin. ġāyet doḳtullara çōḳ para ödicēsin o zaman sē baḳādı doḳtura ödemesen parayı ona da fazla baḳmır ölüsen öl diye orda. doḳtura para ödememişin. doḳtur parası şin çoḳ. çoḳ genşlē pensiya alamīr. doḳtor parasını ödeyemēr. yoḳ nilen ödesin. senden dōrtüz beşüz lef doḳtur parası istiyer. nilen ödicek. bin lev doḳtur parası istiyer. nilen ödicek geri kendi zor geçinör ekmek parası. onu ödemese doḳtur da sē far ḳuvetinen birḳaç tān doḳturun eline ḳıstırıverisen baḳçaḳ baḳmasa baḳmer.

(Eski Bayramlar)

eskenden bayramnā te cāmide toplanīrdıḳ büttün kṻ duyulan gelirdī̇. gēnşlerimiz‿oynādı. sizin gibi genş çocuḳlā çṻvmecik‿oynālādı biri birin‿üstünden. ġızlā dāre yapar, bütün ġarılā toplanıllādı. dȫrt gün bayram yapādıḳ. şindi yōḳ. şini bayram mı te yarın öbür gün bi ġuvaç bayramı ġızancıḳlā te burā gelceklē birē şeker ġulaç mulaç verceklē. ondan keri ne bayram mı hayran mı misavir‿olan gelcek gitçek. kimseyin bayramdan haberi yoḳ, yā. kimseyin bayramdan yoḳ. kin kimin‿ōlu‿şā vāsa yaḳınlāda bēm‿ōu̯l‿uşaḳ dānıḳ. nērden gelcek ḳızanlarım. ḳonu ḳonşu gelirse bayramlaşmā gelcek yaḳın. eveli gene ġızanlarım ġalabadı. beş tāne ġızanım vādı. toplanıllādı ōlunan‿uşāannan yapādım yicek micek toplanīdıḳ bi siniye oturuduḳ bayram ḳāşılādıḳ. şini yoḴ‿o. şindi yoḴ. bayram gelcek deye sevinirdik.

(Hıdırellez)

hıdillezde ádet yoḳ, pattı. tē alan māle vā dez bī̇ yēde bi paneyer gibi bi yataḳ yapollē. çevirme yapollē ġuzu çevollē. hērkez genşlē ḳaçan ḳaçana. eski zamanda gene deye āşlara biz sancaḳ ḳuruduḳ, sancaḳ ḳoşādıḳ büle. bizim ġızanlīmızda onnā yoḳ şini ġāna. o ádet battı genşlē bilmeyer bile. genşlē unutmasın deye iki üş sene evelsi dē urlara dutlara sancaḳ ḳurādım yērde bülen gēnşlere hatıllasınlā diyē. bir‿ki sene geldilē ō nimiş üle dedilē aldılā başını gittilē alan maleye. şini ġānı yoḳ hıdillez mi geldi ni geldī̇ bayram mı geldi ni geldi yoḳ. pattı ādetlē pattı. bulġālē patırmēr‿ádetini em bizim ta türk tā çoḳ patırtı. tā çoḳ batırdı burda ādetini. ha bulġar yapār ādetini eme türk yapmer. türk tā çoḳ şey‿oldu. dönüvēdilē. eskilē hi ḳāç bi senelē patırmamış ta şini genşlē patırdı ġān bişey bilmiylē. yī̇n taravına işin a‿ar taravına yoḳ. neresi yi‿in‿orası.

(Göç Zamanı)

göçmenlēden mi, e göçmenlēden bizim cinslarımıs çoḳtu biz ben kendim tā laskō pıncaḳ diyelē ordanı. ōtuz beş senesinde ēlliki senesinde hep cinsımıs hep ḳaçtı öte hēp türkiye ḳaçtı unnā, aptalmış biz u zıman gene biz ġızandıḳ tā. şindi ōrda çoḴ‿insanımız vā‿eme genşlē ḳā unların da bizi bilenlē ōldü genşlē tanimiyer. genşleri tanımir. bi̇̄ ōrda belki bizim yūz nüvustan fazla insanımız vā. bütün cinsımızın yarısı ōrda. otuz beş senesinde giden, elli ikide gidenlēden gene bayā vā. elli ikide gidenlē hatıllıyollē gelen giden ovūrı. i‿eme otuz beşte gidenlēden genşlē itiyallā ölmüş genşlē tanımir. hep göçmen bizim türk milleti. şindi yol ḳapandı durullā yosa ama hep göçmen bizim türk. hep ḳaçmā baḳtıḳlā. bū şini bu bulġar bizim‿adımızı di‿ştirnen çoġu ḳaçtı gene. çoġu ḳaçtı çoġu ḳaçtı gene. yarı milletimiz türkiyede. te büle bizim gibi aptallā yol ḳapandı ḳaldıḳ ha burda yolda. hērşeyimizi hazırladıḳ biz de ḳaçacāz burdan diye. ġıra çıḳādıḳ eşyālarımızı herşeylerimizi araba peklēriz ḳamyon peklēriz biz de ḳaçalım burdan. hōp yol ḳapanmış ḳaldıḳ yolda te bura. biz de gitsek helebet biz de yerleşçēdik bi yeri. cinsımız çoġu orda. balıḳesirde vā, bursada vā, edirnede vā, lülebırġazda vā, gevzede vā.

(Kız İsteme)

ḳız‿istēken anası bası gidēdi anaları gidēdi ġıza bakmā. feĺan yerde ġız vāmış varām baḳām ḳam feĺan ġıza çocūmuz biyencek mi. çocū çocū gō̈mezdi bile ġızlā. anası ġaynası ni biyenise onu. üle ádet vādı şini nērde o üle. şindi o ādet yoḳ. şini çocuḳ kendi ġızlan çocuḳ kendi biyenillēse yavuḳlu olullāsa o anasına süyliyer ana ben bu ġızı biyendim siz varın baḳın nişán yapalım dü‿ün yapalım üle. eme şindi de ġızlā çoġu beḱar çocuḳlar da beḱar. bulamirler şindi ġāna. zengin arıyör ġızlā şini çocuḳların çoġu gitti ālmanyaya ĺazım ġızlara geldi mi bloḳlā hazır‿ōsun hebici düzgülü ōsun hoş yaşasınlā. işlemedinen yisinlē. o zaman geldi sini. arabası ōsun, blōva ōsun, evi ōsun içere düzgüsü olsun gelin

ōsun ġuttak. ḳocası peslesin o yisin. şin o zaman geldi türkiyede üle dī mi. yeter
120 ġānı sorup durma bē. türkiyede sülendircēsin beni.

(Mani)

türkü vādı türkü çīdırlādı bize. al bāçemde gezersin al kiraza benzersin, sen benimsin be yārim neçin beni üzersin, haydē.

(3)

Anlatan: Ramadan İsaoğlu

Öğrenim Durumu: -

Yaş: 78

Derleme Yeri: Şeremetler Köyü (Vinevo)

(Genel, Eski Zamanlar)

yetmiseki seksen bin sekizüs seksen yetmisekiz senelerinde düştükten keri burdan demişlere gele gele gelē sınır gelo̅r bū uldereye türkiyelen bulgaristan arasınna. iyeme bi zamanda gelu̅rü hani̅ bi̅ i̅lan gelu̅rü ki türkler çamdareden öte geşçeklē ārdadan yamaca burası da ġalcaḳ deyem. i̅yeme o‿ānda harp ta‿ep osmanlılālan devam ido̅rü. ruslā yārdım yapPor bulġaristanna, ondan keri bizim dedem dedem ḳarabaş‿isa bide idiris ḳārdaşı vā. bunnā atlara pinöllē üç ayda gelöllē edirne vilayetinden yüzē deḳar yer alıyöllē dimeK‿orā şeyabacaḳlar go̅çmen yerleşçeklē almışlā tapılarınnan‿altı ay sōna geliyöllē beri öküzünü möküzünü o zaman sērbes göşmenlik. bide gelo̅rü o ānda alt‿ay esāresinde dedemin bi çöcu̅ varmış o çocū mārebe alanında huruo̅ller. ama orā gidēkende teze evlendirmiş çocūnu bizim asıl dedemis nenemin ilk ē şeyi çocū. neyse ou̅ ēverdikten keri bide gelo̅rü biTtek çocū ölmüş mefāT‿iTmiş gelin ġalōr hāmile. gelin diyörü ben gitmecem sizinle. burdas satmışlā i̅ yerleri hep ḳalmış parakenTe ān gözze görünmecek yellē. çifçiliklen hayvancılıḳlan geçiniyēlēmiş burda satın. vē gelin gitmecek‿olduḳtan keri gelin yüklümüş. dedem diyeri ben bu züriyetimi burda bıraḳmacan bē gitmecen ġārdaşına diyarı. sen git mülkün başına malġara tarafından almışlā unnā ama ēski kütükler herālde edirnededir‿unnā o zımanda olan şeylē. ḳarabaşlā burda di̅mi soyatları vā

herkezin burda ġarabaşlā gideyemiş bizim. ve geldikten keri bū gelini gelini dūror dedesini yanında nenem duvurı dedesin deden baḳōru buna ḳarabaş dedem. adı fatme küçük fatme küçük fatme deyē yüzsüz kalōrı, gelinin de bu monomsalar vā molla māmutlā e şeyli͡eden molla halilli͡eden ġız ġārdaşının çocūna verōru. ḳānun ī şey tutōr çünkü bi̅ ḳan ġarşıḳlī yok gelini ama ġızan ġalōru burda onnā büyüdür. bin seküzüs seksen seksen üj senelerinde du͡umu. sonca e‿şte azçıh büyüdükten keri dedem‿iç güvesi getittirōr uḳādan. bu ḳuşallādan iç güvesi gel̄ōri eme hayvan mayvan çoḳ hayvan vāmış. neyse o şeyapor o da ölū̄rü sonca küçük ḳārdaşını alırullē o hani anasının ġārnında ġalan asker şeyin. ō̄ylelikle devām ittutūr‿şte vaḳat ō idiriz aġayın bi adiresini bulamadıḳ ġoca dedemin. bu kū̄n i bu kū̄ bizim ē burda māmut köyüçü vāmış faḳat bi ġıran hastalığında o dā pō osmanlı zamanında tamam şey zamanda‿ma buralāda ġalōru bunlā hayvancılıḳlan geçirdiğinden pınca pındıcaḳ yoḳmuş hiş burda bu ḳārşıḳı kü͡ün bizim sīrı hattā ōrda yatārmış. bunlā ō ḳırandan ḳaştıḳtan keri o arada hāla evlerin taşları şeyleri ġalōrı. buralāda bulunan evleri olkyanna deriz bis ev yelleri ey deye anı şini ev yelleri ev yelleri ema işlenōr yalnız ḳayalā şeylē ġalmış ḳalıntıllā ē büle bellimiş nerde ev olduğu bellī çünkü ḳayaları toplamışlā temelleri de durū bāzı evleri attā. e sonca şurda sü͡ütçū̄n yanda vā bi kü͡ün mezāli hālat tā durū. onda da kimse yoḳ orda da o gene o da oluḳlu oluḳluyun kārşsında. ondan keri bū taşallı deriz orda da vāmış gene bi kū̄‿facıḳ kū̄. ḳaramanlar nazaman bu ḳaramansi var bu kū̄ sınır uldereye geldikten keri ḳızıḳlı yamacından gelme unnā. cāmi ġorusu cāmi yanna ġızıḳ ḳadā uldereye geçmedinemi urda tā hanī̄ taşları ū̄le ānıḴ‿u ara. ē decem ōrdan gelme bunnā bülē dī̄mi hayvan baḳtıkeri yellēde ḳālma ī̄sanlā ötekilē o kū̄ da͡almış ġıran hastalıği diyellēmiş evelden yā. dō̄rt beş māle e şey hānemiş bizim çobanlā bu delibülōlları dēlē ibişā oğulları bide paşalar ī şeyi vā ötte tā yaḳın onlara e‿şte burda havusyaḳıplā dēlē bizim ġarabaşlā ġarabacaḳlā büle birḳaç ī şeylē sayıdoğulları burda mollalar burda bu tarav bu tarafta

ē ġarahocalā lāpları bunnār demeK‿eskiden ōle anıḳ. ōrdan gelme bizim şey. yā püsküllü saydoğullarından püsküllü pıncaḳtan gelme iç güvesi.

(Eski Bayramlar)

bayramlar burda ē ramazan bayram‿urban bayram bilirsi‿ki bayram var. şenliklen ērkekler bi taravta ḳızlālan aynı şeyle hanī toplaşamazlā yasaḴ‿āyrı. ē ḳızlā ḳızlara burā şey yappollā bōle yanı oturmā oynallā dārelēlen türkü çārıllē iki ḳız yanyana oynālā çocuḳlā ḳāşıdan bomba atālā. kim yavuḳlusu oynamā başladıḴtan keri eger hazıtmasa o hemen oturū oynamayı keser ō ḳız anadın yā. çocuḴlar büle ērkekler taḳımı deyi böle çūmecik‿oynālā işte bilmen ni bī ītiyallā anlatıllādı aşāda olurmuş bizim mālede mi u zıman bayram. kim yappalāsa büle yataḳ yapallādı kirişlēden büle odunlālan şüle dōrt çaplı altına ḳaya ḳoyupta oturmayıgesin deye.

(Bir Hikâye)

neyse burdan genşlē şindī tā itiyallā cumā gitmişyē. genş çocuḳlar şin deliḳanlılā deve oyunu yapmışlā birisin deve yapmışlā burda ḳomşun asçık sefer sever delīmiş āma çoḳ ḳuvetliymiş. nēyse gidiyöllē şinī yapınca diyellē ḳılça bülen şeyapmışlā deve büle oynatıllāvken deveci düveyemiş üle ama havif düveri. ḳızlādan da haber salollā ki burā cumāya cuma çıḳtıken çocuḳlā bize ḳār törüşte develēlen‿üstümüze gelōrü. burdan cumālan çıḳtıḳtan keri gidiyöllē orā ema hepsi süvennen kimin ḳızı vāsa tā evelden ḳaçor. iyema burda bī ḳonşu dedenin‿ömer‿aġayın hepsi çocuḳ çocuḴ olduna ḳonşutan ayrılmar. ḳanun ḳanun gene ema gērden gērden gidēyemiş çocuḳlu ya ḳızlān yanıdan. iyama varıḳan burdan tā ō ḳızlā ōluna ötekilē bide baḳollā gelöllē itiyallā duman‿olullē. iyeme yapuncalan‿ōrtüK‿olan‿ō deve olan durumuş büle geziyamış çanı sallāmış. varıḳan ta pāt āh ema demiş büle maytaP‿ona bilmen ni yapalın deye kūr‿etmiş. bi tāta vurduḳtan ker yapınca īce yapmış bide baḳor‿aha

arḳadaşlarından gimse ġalmamış o da dūman deveyin ḳavasını atmış sā te üle deyi be.

(Geçim Şartları)

sonca geçim şeyi burdā bu kū̆lerde tā evelden hayvancılıḳ bide bācılıḳ. onun‿çünde şerемetler ādı. şıra yapālāmış burda şırāyı ama üzüm sularını kim şıra yapmasa yavutta ā şarap yapmasa üzümlerin sularını şeyapıp bu sunġurlar tarafından gelillēmiş almā yalnız üzümün şarabını burġaski tarafından orā gidēmiş anadın. öküz‿arabalarınan, beygir‿arabalarınna ikşē üçē araba daḳālāmış birbirine yol düz bürē aşarı dūru çünkü ūva ī̆ şey yoḳ da bū bizim bū kö̆ün‿etravı hepsi bālıḲ‿adıdır. eski bālıḳ, ġoca bālıḳ, bataḳlı bālı işte duru bālıḳ ī çuḳur bālıḳ hep bo̅le bā bālıḲ‿arġası hep bālıḲ‿adı hep bālıḲ‿adı öyle.

(Kız İsteme)

hā ḳız isteme şini ḳız istemē gittine ilk gelin baḳıcı ġallē beri biz baḳıci ilk beri gidecek baḳacaḳlā baḳam pirḳaç kişi. birkaç kişi ġarı ḳadın taḳımı toplanır senin çocūna bēm ḳıza gelcek meseĺa. varıllā‿şte ġız go̅mē gelmişlē deye itibar olur‿ama ō baḳıcı ġālā da ē ḳadın yaşlı ḳadınlā sölēdi demek. ilk öl vādıḳtan keri eveli şindiki gibi ḳaryola yataḳ feĺan bıstıḳ yoḳ anadın döşek hasır‿altta‿şte beton da yoḳ. hasırı ḳaldıllāmış baḳām temisçi mi di̯il mi toz vā mı baḳām hasırın altında anadın mı ilk eri orā burası. ḳız gelir‿işte ḳız gelir evelki zamanda sen bilmesin ē ḳızlar sōra ē ḳoyulcā vaḳıt‿ellerine su ḳoyorı tekne elinde höştemal burda havlu yāni silinmē burda sıra sıra hepsine ellerini yıḳattırı havluyu veri̇̆ anadın. nēse biyenillēse biyenmē. ondan keri dünür salālā. demeK senin ḳızını münasipsa allayın‿emrinnen peygamberin kabülü ile böyle istemē varillā. olusa olur olmasa olmaz‿şte. birbirini biyenillēse hānesini ḳız taravı da gelir baḳāmış. şindi̇̆ yoK‿üle şeylēn.

(Bir Hikâye)

hā bē bi hādisi şerif annattıram mı sā itiyallā anlattırıdı gene aynı bo͞le. bi pomaḳlā vādır sizde de vādır pomaḳ. hē pomaḳlā vāmış bū paşmaḳlı dēlē smolyan taravından pomaḳlā bu‿ep balḳan taravında onlā hayvancılıḳlan ġoyunnan‿ama büle ūva taravından da bi͡ dostu vāmış zengin‿ikisi de çoḴ büyük āmeT‿ā pomaḳlādan burda işte bilmen ni ağa demiş sēn ġızı demiş bēm çocuğa alōrıcaz āmeT‿ağa. ben de hazırım vērmē ama demiş türçe bilo͞r mü türçe bilmesa alvāmam. o zaman itiyālā ni dēse olūr hani͡ istēsen çocuḳlan ġız birbirini go͞mesin zatında nazaman ī niạ yaptıḳtan keri o zaman görüşüllē başḳa türlü yasaḳ. iyeme bülu͞r bülu͞r demiş pumaḳlar büle ġonuşur‿asıcıḳ bizim burda şeylē. bilür demiş‿u͞renecek. i͡ demiş‿o zaman baḳıcı ġālları salacaz demiş. temin dedime baḳmā ḳadınlā gido͞rü. adı dā‿nşeymiş‿adı adı dā‿nşeymiş. çāroru ḳızını anşev ḳızım ḳaşıḳları getir siniyi ḳoycā vaḳıt ben bāracan babā ḳaşıḳları mı getireyim decēsin demiş. iyeme en cümbüşü burda şindi bū ġız‿istemeyin. sonra olur baba demiş. şindi ḳoymuşlā siniyi anşe ḳızīm ḳaşıḳları getir ḳaşıḳları o unutmuş‿öteki. taşaḳları mı babalı iyeme utanmışlā. lajisaları demiş deyba tvoyta mayḳa demiş te öle şeylē i͡sanlā anlatıllādı.

(4)

Anlatan: Azize Galip

Öğrenim Durumu: -

Yaş: 77

Derleme Yeri: Aşağı Çit Aklar Köyü (Dolno Voyvodino)

(Genel)

ne anlatayım ba yavrum. hā bulgar davası gibi ḳoy unnarı bıraḳ bi kenara unnarı bıraḳ yavrucum bırāḳ. herşey duymā gelmēr büle kū̄lēde. biz bulgar kū̄sündeyiz burda demek annadın mı. duymasınlā bizi büle. sülemiyeris heryerde āzımızı açmıyarız biz büle şeyleri annadın mı. e tē ḳımet bulġar şini çıḳōrsa bize aman. ni oyun‿oynayım be yavrucum‿anāmdan‿iki yaşımda ġalmışım. ben mektebe bile vāmadım hanī̄ oḳula bile vāmadım. bāçe nērden olcaḳ be ġızanım aldılā tāleleri elimizden. tāleleri aldılā elimizden nērden bāçe olcaḳ bizde. tütün‿işlēdik demek. devlet verī̄di te bülē bölō̄rdü bize ekēdik‿unnarı işlēdik‿annadınız mı. tütün işlēdik demeK‿ē zamanda. ben ġān girmişim yetmiş‿āltı yaşıma annadın mı ben gānı ihtiyar be evladım. baḳtım ġızanım. baḳmayalım olūr mu. şindi adam gitti ġanıḳ. hani beyim gitti. dō̄rt sene olūr gān gideli öldü. dostlar sāolsun ġızanım. geldik te ba ġızanım ben dū̄nümnen kim vēcek beni. ben dul ġarı gibi ḳaldırıvādılā. iki yaşında ġalmışım‿anamdan nenem büyütmüş beni anadınız mı. ben‿iki yaşına ġalan ġızan nērden ne bilō̄r. ben çoḳ şeylē gō̄düm. bēn size annattırmā başlasā‿ma. çoḳ gō̄düm çoḳ ġızanım. anamın ġız ġādaşının‿elinde ḳurtuludum hep bunun‿evine ġaçādım. anadınız mı. hayvan güdēdik ḳaçādıḳ lapır lapır hayvan‿arḳasına annadınız mı. hayvan güdēdik. çoban‿olduḳ. oḳula ondan ḳoymadılā beni.

(Bayram, Hıdırellez)

ā şini ġalmadı ġızanım‿ēvelden çoḳ yapādıḳ biz ō toplaşīmıdıḳ. herşeylē yapādıḳ. ḳızlālan toplaştıḳ bayram yeri yapādıḳ hep hērşe yapādıḳ. nilē yapmadıḳ. u da çoḴ‿iyi olūdu bizde. hadılezde de çoḴ‿iyi oludu. ō ġızın birini gelin yapādıḳ şülē. hebimi çıḳarōrdu bize şeyleri demek. türküsünü çīrırdı. siz şini nillēde yaşıyarsīz. hasküfte hasküfte işlī̇le. hasküfte işlī̇le. yān biri smiyanalan‿işliyeri biri şivaçḳa gibi demek tērzi tērzi. sōrma hiş‿çöçükleri. annattırmā başlasam bubasını dū̄dü mozīnı ayırdı. çocuḴ‿üle ġāçtı ġān. ō ġānıḳ‿otus sene oldu ġānıḳ. otuz yıl‿oldu demek gidelī̇. basmadı de bura basamıcaḳ. em buvasını dū̄dü anadın mı ondan soḳmuyor. soḳmıyır ġızanım soḳmıyır.

(5)

Anlatan: Ayşegül Naim Mehmet

Öğrenim Durumu: -

Yaş: 78

Derleme Yeri: Durak Köyü (Boyan Botevo)

(Eski Düğünler)

gelinin sonuncu günü almā büttün küu̯ ekmeklērler davullar toplā̯urler grupa grupa te‿büle. onar kişi̇̄ yirmi kişi toplāule yemekli̯evler büle yemek verō̄rler‿onnara. sonca gidō̄r başḳa ġrupa geti̇̄mē te‿büle kū̄de bütün. bü‿gün‿eveli üle demek yemek verölē bütün küve. ērtesi gün dü̯ün gelin dū̄nü. davullar gelō̄rü alay gelō̄r büle çocuḳ taravı gelini almā. gelini almā geldikten keri ēy yi̇̄P‿içiyō̄rler, oynāurler davullar çalıp. sonca gelini akrabaları toplanıp el‿öpō̄rler büle. una para verō̄rler ondan ker‿arabayın‿içine alp götürō̄rler. annadın mı şeylē şindik. eveli ū̄leydi gülüm. iki avşam kına olūru demek. dū̄n napōr canım te öle yapōr dün. bēm dünüm nap geçti baḳ.

(Günlük İşler)

günüm mü iyi geçō̄r günüm. domata domates‿işledim. bāladım, ḳāzdım. günün‿öle geçoru. uyuyōru ḳalḳōrsun, televzona baḳōrun, yatōrun, ḳalḳōrun serinledim‿gene ḳalḳōrun bāçeye girmē, çalışmā yavaş yavaş anadın mı. ġoca ġālerin şeyni aloru ittiyallān.

(Çocukluk Zamanı)

çocuḳlūm yavrum çoḴ‿iyi geçiyerdi çocuḳlum‿iyidim gēnştim, ḳuvetlidim çalışırdım çoḳ ya. sonca on doḳuz yaşına girdim‿evlendik. düu̯n yaptıḳ. düu̯n yaptım. bütün kū̆ ekmekledim. bubam babam. alay geldi i̇sanları ekmekledi i davullar çaldı oynadıḳ‿oynadıḳ. pindirdiler‿arabaya beni getirdler çocuḴ‿evine. dāmatlan‿oynadıḳ orā. ē oynadıḳ dāmatlan geldik. pindiK‿arabaya geldik. arabaya pindiK‿öküzlere te büle ḳınada. büle arabayın‿üstü gene çārdaḳtı büle sarıḳ. eveli üleydi. şindik.

(Kız İsteme)

ḳız‿isemeye gideken gelirlērdi istērlērdi ġızı. çocuḳ gelmezdi. ḳayna ġaynata gelirdi. dünür gelirdi bi adım salıllārdı dimeK‿istemek için. he te‿üle. annaşīrdıḳ, annaşıllādı ānam ū̆le bubam i̇le āylem. ē gününü ḳoyallādı nişán gelirdi büle baġaş dimaK ya gelirdi. nişánlı dūduḳ‿üle demek bi senē bi buçuḳ sene hernise ne ġadāsa. ondan sōra dū̆n yapādıḳ. yoḳ yoḳ çocuḳ duu̯nca yoḳ. çocuḳ dūduḳtan keri olūrı. üle yiP‿içme demek‿ani. üle dū̆n şey üle sünet dū̆nü de yoḳ burda.

(Eski Bayramlar)

eskiden‿āynı şindiki gibi gene ġurban kesiyirdik. ġurban bayramında ramızan bayramda ramızan tutālārdı. davullar ramazan davulu geziyirdi gice āynı şindiki gibi. türkiyede davullā nası gezō̆r burda da üle gezōr. şindi kılındıy gün davullar gezcek. hāne āne demek türkü çağrollē büle onnara para verōrsun hāne hāne gezōrle. bu ġadar gülüm.

(Göç Zamanı)

bulġārca boyan botef, türkçesi duraḳkū̄ ya. onnar ben duu̯nca gitmiş yavrum. ben dünyay gelince gitmiş‿unlar‿unları ben bilmiyerin hic‿unlar çoḲ‿eskiden gitmişlē bubamın ġārdaşları. āblası, ġārdaşı, aġası, ābeyi. unlar çoḲ‿eskiden gitmişler‿ōrda olmuşlar. ikisi burdan gitmişler. ben bilmiyerin‿onnarı. ben yoḳmuşum dünyada. unuttum ben ḳatmış senesi. sen neye bilmeyesin. buban sāḳan vārdı. tamam hastalında gitti. ondan‿önce vārdı. buban‿öleli kaç sene olūvarı. bilmeyerin. bayā sene öldu. giden gitti ġalan ġāldı. dönen gene döndü. bēm ġızım var sefaküyünde to‿orda bunun ġārdaşı ekiz bunnar. ekiz‿eşi ōrda evli.

(6)

Anlatan: Şaziye Adem Ahmet

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 66

Derleme Yeri: Musatlı Köyü (Orlovo)

(Genel) - I

şāziye bēm‿ismim ādem āmet. köyümüz ḳaleş köyü türkçe. ōrda dūyaya geldik‿ōrda büyüdük yaşadıḳ. on yedi yaşımızda evlendik ev barḴ‿olduḳ. sonra bi uşā garıştıK. eşim‿āsker gitti iki senē askerlik yaptı sonca hayata başladıK‿ōlum. hayattan sōru birḳaş defā senesī hayvannan‿ūraştıḳ amıcanna. undan sōrum çöçüklari ev barḳ yaptıḳ. bōray geldik birḳaç sene sōru yedi yıl‿oluyor‿artıḳ. te devām‿ittōruz yaşamımıza amıcannan‿ikimiz. ōlum vā u da köydē ḳızım türkiyede istanbulda. eh te vaḳıt geçiriveris ni yapalım bu ḳadar‿oul. bakiyörün bakiyörün dörT‿inē bakıyörüm‿ōlum. bī ḳızım vā bi ōlum vā ōlum beḱar tā. ḳızım‿evli istanbulda yemekānede çalışōr. seksen beş kişiye yemek yapıyör.

(Günlük İşler)

günlüK‿işlēmis çöcüm tütün çalıştıḳ. hīrmi sene işçilīm var tütün köyde. sabālen ḳalkādıḳ, haşlamamızı çekēdik tallaya gidēdik. undan sōrum gelirdik yemēmizi allādıḳ, ittiyarlara yemek verīydik gene gidēdik tarlaya tütün çalışmā. adam ġırda işledi sofyadā. te büyük köylerde, dālardā, balḳanlardā, ḳasıbalardā amıcan. ben

kendim köyde işledim. hayvana baḳtıḳ tavā köpē‿şte. ne yapalım işimiz‿öyle. ġayrı yaşlandıḳ altmış‿altı yaşımdayım.

(Genel) - II

çöçükkū̆müzde ne oyunlā bilcēn. oynādıḳ bū̆le yālıḳ, mılıḳ, çeliK, milik. yā bu amuca da köyden bizim köymüzden. gidēdik inek gütmē. oturūduḳ muabbet yapādıḲ‿oynādıḲ, top‿oynādıḲ, çeliK‿oynādıḲ. sonca oḳula başladıḲ‿oḳula gittik sekiz yıl oḳudum‿ōlum. tāsili bitirdim yā. sekiz sene çalıştım.

(Evlilik Hikâyesi)

hatilliyerin yirmi altı ḳasımdadı. yetmiş‿iki yılında. evlendik‿amcannan. dō̄rt yıl sōra çöcük dünyaya geldi̇̄. dō̄rt yıl sōru gene ḳız dünyaya geldi. olan birinci̇̄ ikinci ḳız dünyaya geldi. tē devam‿ittik hayata ōlum ne yapalım. başḳa elimizden gelir yoḳ. şindi tā yaşıyeriz dō̄rT‿inē baḳōr teyzen. bide danaya baḳōrın. ōlum‿asker edinnede. geldim mi şini yeni yılda kesecēz‿onu yidircez. hē büyük köprüde bēm‿ōlum.

(Genel) - III

hatirliyerin nasıl hatılmıcān babamī haşlamacıdı. dō̄rt deḳar yerimiz vā meyva yetiştirdik. bizim bābam şini ḳardeşim köyde yū̆z yirmi yıl evde yaşıyor. babam doḳsan beşte ō̄ldü annem seksen beşte yedi ḳardeşiz biz. üc‿olan dō̄rt ḳız ḳardeşiz. öyleyiz‿ōlum. tarif çoḳ bende ama unuttum kimini. yaş‿altmış‿altı oldu. gene hatırlıyorun‿as çoḳ.

(Eski Zamanlar) - I

ā tekeze zamanda çȭcüm gidēdik harmana harman düvēdik. siz bilmezsiz‿unnarı. öküzlen. savırīdıḳ yel çıḳsın da savıralım harmanı diye. düvenlēlen eski zamanda siz bilmezsi̇̄z düvenneri. ama unnā bizde vā. ḳaldı balḳanda. unnarı biz ḳullanīdıḳ. hatıra gene getirdik borey. ilerden fıçılālan su taşīdıḴ tütün dikmē. eşeklēlen yā. öyle ōlum. tekezede elli santine işlēdik. gidēdi oraḳ biçēdiK ekin siz bilmezsi̇̄z‿unnarı. oraḳḳāmız tā duruvarı hediye ittiyallādan. başlādıḳ bū̄le oraḳḳarı biçmē sonca harmana atādıḳ‿ekinneri. ekinneri savırīdıḳ yabalan. yel çıḳsın diye beklēdi. ekinlē bi tarava samanlā bi tarava. öküzlēlen‿üstüne hattā güççük çöcükleri pindiri̇̄dik düvenlēn‿üstüne. yidim. biz yimediK. bizim dedem çoḳ zenginmiş köyde. bi‿ama ḳomşulā yidilē ben hatirliyer. ben‿on‿iki yaşımdadım. ānnem ḳayadan çekēdi hattē bize yedi ḳardeşe. biz tarlalārda büyüdük. anne misir ḳazārdı biz de yanında yatādıḳ‿annemin. ice gece gündüz. tārif çoḳ bende.

ahā adam bilem sürdü evlendikten sōru. ya babası vēdi una babasın ayā‿rıdī dedi çocum‿ū̄ren. önünde ben‿arḳada amıcan. unnarı gȭdük geçirdik biz‿ōlum. hepsini gȭdük.

(Hıdırellez)

ē ġurban kesȭrüz bis. altı hidlezde biz‿elmalı babayın yanındanız. elmalı babayı duydūn vār mı. orda ġurban keseriz‿altı hidlezde. toplanırız‿amıcalālan yiriz‿içeris. hepsini bilirin‿ōlum. tā yapılıvar. bizim dambalımız vā. altı hidlezde çoḳ türkiyeden bilem gelen vā orā. büle tedāvi yapmā. hasta olan insanlara, çocuḳlara‿şte. hepsini hatirliyerin‿amca. biz mastanı taraftan gelmeyis. bū teyzelē ta ileri geldilē elli yıl‿oldu. biz yedi yıl‿oluyor.

(Eski Bayramlar)

şin bayram yapmollā ōlum. ilerdendi bayramvā. ittiyallā ġurbanı kestikten sōru gelillēdi bizim‿odamız vārdı sekiz‿on ḳazan ḳoyardıḴ‿orey. ittiyallā biri birinen bayramşīdı. undan sōrum bizim gēnşler. oturuḳ yēdik. ḳādın, ērkek hepcimiz. güççük‿olanlar toplanīdıḳ. ama şini köyümüzde üç‿āne ġaldı. bizim ġızanlāmız bilmez torunlāmız bilmez‿unnarı ama biz biliriz. ben‿elli üş senesinde dünyaya geldim.

(Eski Zamanlar) - II

tekezeye hatirleyerim ben. tekezeye elli sekizde girdi. ufaḳtım‿ama annem‿ili babam vārdı tekezeye giriveriz dedi. aldı torbasını gittī eçeriş çalışmā. o‿ullām‿uşaḳḳām aç ġırılcaḳlā geberceklē deye. bizim nanefse vā. bi ḳımet demiş‿unā babama demiş. biz size demiş has‿unu yolluyarız demiş nerē gitversin sen demiş. benim‿o‿ullarım demiş ac‿ölceklē demiş gitverin‿aldım torbamı eçeri sofyaya çalışma kitō̄r babam bize yī̄cek getircek. tekeze bōzulvar bizde yüz deḳar tarla vā. dēdem köyün‿en zenginimiş. çobanı hatta hayvanlara dedem tutāmış. annem söylerdi bize. biz bilmō̄rüz dedemi. ġoca annemi de bilmēriz. ē üle ben gō̄düm geçirdim anlattırıvarın çocuğa. tariflē üle ōlum. ē yapādıḳ‿ōlum e ḳurtulamıyanla ilerden doḳtur yoḳtu. ittiyallā ḳurtarıllādı. ebe ġarılar‿ilerden. u tarifler biliveriz bis. biz doğumda dünyaya getirdik‿ikī̄ ōlum var benim‿ama e şindī̄ hastanelē vā. ilerden evde olullādı dünya gelillēdi. unnar ben hatırliyerin. biz‿ufaḳtıḳ‿annem ile. annem bizi yedi tane evde du‿urmuş. yedi ḳardeşiz. en güççükgeri benin. ē duzdan olūruç‿ōlum. duzliyersin bebē bū̄tme başliyersin. yemek verō̄rsün‿şte emziverisin öyle. anneler‿öyle büyütüyer. nasıl oḳullāmış elit tē. ayın ġayın namelif ye. unnān zamanında. elif tē nāyn amelin yē dellēmiş. annem bāna

anlattırīdı ben hatırliyerin. ūlē oḳullamış ‿ oḳulda annem ïle. hocaları unnarı ōle

85 ōretmiş ta annem bana öyle söylēdi. büle giceleri oturūduḳ ‿ annemlen annattırıdı. ġızım dēdi biz böyle oḳuduḳ dēdi. siz gibi dēdi oḳumadıḳ dēdi. cahillik dēdi bize.

(7)

Anlatan: Fatme Hasan Ahmet

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 64

Derleme Yeri: Durak Köyü (Boyan Botevo)

(Genel)

bēm hayātım çoḴ zor yavrum. ben yirmi senedir‿eşim parkinson hastasī. iki çocū̆m var. biri burda işliyörū̆ çastno‿şte stroitelstvoda. biri holandiyada yirmi senedir. bubaları hasta ben bubasınnan bi yere gidip bi kimseyi gō̆rmem pişey duymām. ben bē sorcānıza başḳalarına asçıḳ ta hayatı güzel şen geçenlere sorun, ben gülüm ep‿ālamaḳlan geçō̆r. her bi dērdin dērmanı var, bu parkinsonun şeyi yoḳ. başḳa tā ni annattıran. kendi özel hayatım battıḳ kittik. gene buna şükür devletimize çoḳ şükür. paramızı verō̆r ben baḳıcı gibi alōrun. eşim pensiyasını alōr. yaşamā ūraşōruz‿şte. kimi ġızanlarım yardımnıyor. üle yaşıyorus başḳa ni annattıran yavrum. oynamaz mıyız cam yavrucū̆m oynādıḳ ya çoḴ‿arḳadaşlarımız vādı ya. şindi ḳızan hiç yoḳ‿e insanlāda yavrum birer ġızancıḳ. birer ġızan. biz çoḳ ḳalabadıḳ mālede ben lazkovodanım kendim. çoḴ‿arkadaşlarımız vādı kimsi türkiye evlendi kimsi ḳasabada. hiç birbirmizi zaten göremiyeriz. çoḴ‿annaşırdıḳ ne bilēn ben‿iki ġızan büyüttüm biri yetmiş yedili biri yetmiş sekizli. bēn ġızanlarım bi kimselen çekişmedinen büyüdü. hid bi kimseye zar sülemennen. şini küçüŭ̯m holandiyada yirmi senedir. hani holandiya yarısını eline avucuna aldı desem yalan. çoḴ yavaş ḳızanım çoḴ çalışḳan ġızanım. e ni başḳa. torunum var‿on yedi yaşında ḳasabada şeyde ikonomiçeskide oḳuyor çoḴ‿ālācı talebe çoḳ yavaş talebe. ō̆retmenler de çoḳ

sevörü. bitane dört yaşında var‿onu götürüorun getiriorun ġradinaya. başḳa biyere çıḳtīm yo be yavrum hiç. ben‿oḳumadım yavrum sekizinciye ḳadar‿okuduḳ. eveli bizde yoḳtuki. fazla fazla giden. anneler babalar‿izin‿itmezdi zaten. oḳuyan‿oḳudu bizi çoḲ‿ālācı talebededim ben bi beşim yoḳtu sekizinciye ḳadar bēm‿amā babam salmadı rāmetli oḳuyamadıḳ çoḳ merām vardı. oḳumadan cahil ġaldıḳ. cahilin yeri hiç yuḲ. şini tornuma üle diyorun ġızīm‿evlenmek hayat boyu, oḳumaḳ do niyakade. aç gözünü oḳu, al eline zanātını ordan ötē evlencē misin gezecē misin okumaḲ çoḲ‿i. hatırlamamıyım be yavrum. on birindē noevriyin‿on birinde evlendim yetmiş‿üşte. çoḲ‿iyidi günüm‿asçıḳ te bülē güneş yoḳtā‿ma çoḲ‿iyidi. bi sene nişánnı durdum‿eşim‿askerdi. bu zamanın genci de çoḲ‿üle ḳārşı ḳoyullē insanā acele darılōllē. hiç sözden‿anlamïrler bunu yap diyorsun o ters‿annıyoru. bu‿dācıḳ yeter dï mi başḳa ni ġonuşam bildïmi annattım size.

(Hıdırellez)

iskiden hıdillezlerimiz ġocā te büle cevizlerimiz vādı bizim kümüzde. cevizlere daḳālādı urġanları koşşādıḲ‿oynādıḲ. şini hıdillez kim ḳapıdan ġıra çıḳmēr kimse hıdillez zaten ḳutlamïrler şini. ē gidiyöllē şeye bū şiroḳa pole mi şiroḳ polyana mı. orān ḳutlamā gidiyöllē‿şte yiyöllē içiyöllē gezöllē.

(Eski Bayramlar)

bayramlarımız da çoḲ‿ï geçēdi. çoḳ ġārdaş ḳızanlarī ġalabadıḳ biz. üç sovraya otururduḳ. önce erkekleri otutturudulē sonca ḳadınnar sonca ġızannar üç yere. her nirē vārsaḳ bū ev mesela ġārdaş ḳızanıyız önce o büyüge varız sonca ona sonca ona. oturu yer‿içēdiK büle şey taḳārdı hani hitiyarlar siz bilmezsïz‿onnarı. ḳuşaḳ baḳ nası bildi yavrum. bize ordan çıḳarıp santim veridi amıcamız çok sevinirdik. şini kimse kimseyin parasına da intiyacı yōḲ‿aḳlına da ihtiyacı yōḲ.

(Düğünler)

gene düy̆ünlerimiz olur cam pek gözel gene düy̆ünler. te ̆üle mesele iki üç günler dῡn vādı. çoḳ ġalabadı güldülē oynadılā başı hoş ̆olan dērdi olmayan. biz biyeriyiz yavrum yirmi senedir dedim ̆e bir günüm ağlamannan geçmemiştir hiç. ḳırḳ yaşında hastalandı eşim ni düyā gȭrmüşüm. ben gidēn ḳāri. işte çocuḳların biri germanyada da biri o işi yapōr da biri, annā ērtesi gün yemeK ̆almā vādım ba dedim ingē ma nerē ġonuştun sen. işte ben ḳonuştumacam çoḳ güzē ḳonuşmuşum dῑmi aḳşam bizde baḳtıḳ. holandiyadan torunu baḳmış. ma babaanne ni o ġonuşmaḴ ̆üle sen demiş hic güzel ḳonuşamın. on dedῑ ben güzel ġonuşamayız deye ḳaçtım ben maġazine. te üle baḳtıḳ hep bir ̆afta on gün hep baḳtıḳ teretede te büle siz gibi türkiyeden gelen ḳızçāzlara ̆şte onnā da sōrōr ̆şte nası geçiniorsunuz eşiniz ni yabōr, ōlunuz ̆uşānız ni yabōr. bēki yanlış bişey ḳonuştumsa afedin ̆özür dilerim.

(8)

Anlatan: Osman Hasan

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 66

Derleme Yeri: Karamanlar Köyü (Karamantsi)

(Eski Zamanlar) - I

ben tā o zaman ḳandil zamanını biliörü yani kandillen ışıḳ‿içēde şa̱uḳ. lamba félan yoḴ. e‿şte sonrā elli doḳuzda elektrik félan saldılā köye. ḳomunizma geldimin‿elli doḳuzda aldılā şeyleri tarla marla insanlādan hepsinden. toptan o ni dēse onu yabacan. üle yerin merin yoḳ seni. aldılā epsini. otuz ḳırḳ deḳar dönüm var herkeze. ē‿şte sekizici bitidim. sonca gittim iki sene başḳa yerde traḳtoris gibi mektebe gittim‿şte. askerlik onu bunu büle. başḳa tā ne annattıram. ḳomunizi dönemi, bütün kῡn hanımları ḳompleksna brüdale tütün iç çalıştılā bē. ērkekler nērde bulursa iş‿o zaman çoḳtu. yani işlemeyeni patates. burası iyi.

(İsim Değiştirme Dönemi)

ē seksen dȭrtte başladılā ad di̱ştirmē‿şte. seksen doḳuzda alın başınızı gidin dedi, siz vatanız burası dil türkiye. ben de vādım be lüllüburġaza vādım ben be, iki ay ġadā dūdum. tutunamadım döndüm be. işte ȭle be gülü ne deyin şini. gerek yoḳ ne anlatayım.

(Genel)

üç, iki ḳıs bir‿olan. ḳızların‿ikisi türkiyede. biri çerkesköyde biri istanbulda. biri ȭretmen be biri gene bi fabriḳada ne bilēn ni‿iş yaptīnı bilem bilmērinki vāmadım

çoḳtan. ōlan yanımda. yenge sā. hāla tā devam‿idō̄rüz tütün‿işliyörüz. tā ba. ama şini başḳā demoḳrasi. adı demoḳrasi sade hic bişey dil. halḳa iş yoḴ. çocuḳlā iki binden beri avrupa bir şeyini aştı ani pasport feĺan vēdi onnara. asçoḳ ḳurtarılā kenini. bataḳ ba battıḳ bā yoḴ ba. yoḳ be olcām da yoḳ. doḳsana ġada kim naptı yaptı. doḳsana ġada ne olcaḴ bende. ben yetmi̇̄ş beşte çıḳtım askēden. seksen doḳsan on bes sene on bes sene toplayamārım‿iki sene etmēr be. sofya, stara zaġora, sliven iki üş şey gezdim. menizator ba. yāni kepçe mi ni diyör siz büle.

(Eski Bayramlar)

çoḳ farḴ vā. eski bayramın‿arasına şindiki bayram bişey dil. şindi sayġı sevgi de yoḳ ba. şindiki çocuḳlā üle ō̄retmenle alay geçörü. üle dalġa bizim zamanımızda yoḳtu. sayġı selam veridik büle ū̄retmen gelō̄r dedine nāp durcānı başḳa beya. bayramlāda hısım‿aḳraban bir‿iki kişi gelise gelō̄rse gelmēr. ḳaç ḳomşuyuz burda birimize varıp gelmēriz be. üle be baḳ battı be. ani̇̄ duydūm vā sen şini türkiyede büle deye müsayit misin gelebilir miyiz diye ane üle şey. vefā̄t‿ittilē. biri iki bin‿on dō̄rtte, annem iki bin‿on beşte babam.

(Çocukluk Zamanı)

yav ben ōlan çocū top feĺan oynādıḴ biz çelikçiK‿oynādıḴ. çaraḳmacıḴ‿oynādıḴ tüllü şey vā ba. üş ḳaya tikēdik asarlamacıḳ büle ḳaya atādıḴ. ya yıḳāsan‿onu şey taḳım gibi. üş kişi burda üş kişi orda‿şte öle.

(Evlilik Hikâyesi)

beş‿ocaḳ bin doḳuzüs yetmiş beş evlendim köyden be. bu kō̄den he merkezden. dū̄nüm de vallaj̆ iki çiv davul zurna tuttum ḳar da burā gadā. dizdim‿unnarı sıraya. ba şin bizim dü̆ünlē ileri başḳa. bütün kü̆ü̆ davet‿idō̄rsün hanene, yemek feĺan

verõrsün‿unnara. onnar da bāşişini feĺanını getiröllēse şin ta ḳolaylıḴ dünya. tutõrsın bi zavedeniye, yödüyorsun bizde yemeksiz düͯün yoḴ. yemekl̄i işkili hepsi vā. ēn fakiri yapar. burda yapar. imḳan‿o durumda. yaptırır‿adam‿adama.

(Eski Zamanlar) - II

ḳuru fasüle pişilcēz‿ileri çölmeK‿içinde. ben nenemlēden bilörün burcu burcū. ḳoḳar, şin yoḴ hepsi. e biz‿o zaman çocuḳ da dil be ni hatırlamacan be yav işte tekese zamanı. ben sürmedim hiş hayatımda. traḳturlen sürdüm be. meanizatör ben traḳtür şüför hepsi vā. öküzleri bil̄õrün‿fak çocuḳtum öküz‿öküz‿arabaları vādı büle her bi hānede. unnarı hepsini aldılā. ellen çevirme büle. ekini şeyini ḳoyõrsun kesmeni ayrı ayırõr bilmen ne. türkiyede de görõrüm‿öylē şey televzonda ba. unnarı aldılā hepsini. o ni dēse burā gitçēsin burā.

(9)

Anlatan: Minriye Tevfik

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş:70

Derleme Yeri: Yahyalı Köyü (Maslinovo)

(Eski Zamanlar)

ī geşti u zıman tā ī̄di. bū şindiki zamannā ta kötū̄ bū demuḳrāsi geleli. ḳoperativde āz çalıştım devlet‿işinde çalıştım. devlet‿işinde panagürse taravında çalıştım. minalāda çalıştım. minalāda tē āçıḳ üstü açıḳ. ḳapalı minalāda dil. ni hatırlayan başḳa ne bilem. çocuḳlūmda iy geşti burdā. çocuḳlūmda hic bi prublem yoḳtū tür kū̄südü burası. şindī̄ hepsi ḳarıştı ġaldı. āz‿az çoḴ‿az çoġu şey roman‿ōldu. ḳaçaḴ ḳaçaḴ gittim ḳaştım. istēsen postacī̄ḳan yanına da gidelim u da türk ḳadın. ḳızdı ḳızdı dārġınlıḳ yapmadılā‿ma anlaştılā gene ama bū̄k ḳaştım ben. yirmi yirmbir yaşında.

(Günlük İşler)

ekō̄rün‿ekō̄rün as çoḳ vā. bī̄ bi dönüm ġadā bi deḳa‿şte. domatis, böber‿ştē, ḳompil kimi yemiş te vā bāçede asçoḳ.

(Eski Düğünler)

iyi olurdu eski zaman gibi dim. ḳına yapılırdı, davullā ḳapıya gelirdi. çalādı ġomşuları daveT‿idēlēdi. dū̄ne dū̄ne ya. ondan keri. iyi o da be. o yevde yoḴ. mantara gitti. mantar toplayor.

(Hıdırellez)

hıdillezde yapālādı sancaḳ ḳurālādı. ḳoşālādı büyüklē türkü çārillādı eskī zaman türkülēden‿şte. ileri tā iyidi şindi şindī īsan hepsi istöyörsen yaşıyor. hayat bambaşḳalaştı. ḳomşulā dēsen‿üle. biribirine hepten hērkes‿şte kim kime pişeylē yapabilirse. eskisi gibi dīl. yayhallı maslinovo yayhallı ya. biz ḳalfalā taravından gelmeyiz. ḳırcalı taravından ḳalfalā. minzuhar bulġarca adı türçe ḳalfalā. ōdan gelme annem babam. onnā da türkiyey gittilē mefāT‿ittilē‿şte. dȭrt sene oluru annem‿öleli babam gene iki sene olcaḳ şini.

(Göç Zamanı)

göç zamanında biz gidemedik. ōlum vādı yetmiş doumlu. panagürse taravında çalışırdıḳ. ondan keri şeyapmadıḳ. gidemedik yav ōlumu bıraḳamadıḳ. şindi onlā germanyada çalışōrlar. bi ōlum da iki ḳızım vā. hepsi everdim. torunun torunum vā ġāri. evlendilē‿şte hērkes hanesine baḳoru. ōlu vā küçük ḳızımın‿ōlu vā şeyde student şey üçene siz ne diyersīz kim. student hülbede ya üçüncü sene. on‿ikiyi pitirdikten se una gitti üç senedir devam‿idȭr gene. injiner‿olmā bizde injinēr dērler sizdē gene müendis dērlēr ya. benim sekizinciye ḳadā. te burdā bizim kūde vādı‿şte oġudā. cāmi te o siz bizī soḳā oḳarı‿ama o cami dēcek yeri yoḳ. sāde o detsḳa ġradinadı. şindilik ḳullanılor undan. oḳuldu ya ya. şeylere deye büçük ḳızanlā orda yatıp ḳalḳādı‿şte. ama şindiliK‿urasī verik hasḳovodan. ben mi iki yüz lev. āh pişey yettī yoḳ. ilaç hic ḳullansam hic zaten etmecek. buna şükür ḳullanmārı.

(10)

Anlatan: Celil Seyidahmet

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 76

Derleme Yeri: Kumrular Köyü (Angel Voyvoda)

(Eski Zamanlar)

tāla işlēdiK vēdi öküzlerlendi. bülē maşina yoḳ traḳtor yoḳ. tālaya senen deḳara göre yağ‿alırdı süt‿alırdı. sonra gelglē zaman tekezeye geldinen ḳaştıḳ ama nerē ḳaçacaz. ḳısımın‿içindesin‿onun yoḳ nere gidēsiz. ama o gene İmiş. halḳ sōna tā sevindi sōna. çalıştılā tekezede. ben tekezeye çalışmadım‿iç. ben‿ep ġırda smolyan taravında, deyvin taravında. o taraflāda işlediK biz. hep çapa kürek te büle yol yē yollarda. patno dİldi ġorso pazġuda. patnuda işledim burda hasḳuvuda. evet hasküvün patnosuna çalıştıḳ.

(Çocukluk Zamanı)

çocuḳlūmu hatıllōn yalın‿ayaḳ gezērdik çocuḳlūnda. üle babuç yoḳ. ayaḳlām‿alti çaḳıl tiken girŌr‿ayaḳlāna. eski oyunlādan da āştan yapādıḲ büle şin çatal, çatala basıp ta adi yörüdük büle. başḳa oyun a üle domusçuḳ dērdik biz‿eveli. bi ḳuy yaparsın şuram İşine kim çaḳılcaḳ. beş‿altı kişi. bide pazaç va yanında bekçi var. etiştirebİlsen son‿olmıyan gicosun pazaçın yerine. öteki gidōr‿onun yatāna. e te üle oyunnar yapādıḲ yani. sōna bullāda eşeçik oynārdıḳ‿urġanla. dört beş kişi toplanır beş‿altı kiş gene yan taravtā. bi çoban yanında ama ip‿elinde uzā gidemicek

İpin‿erdi yere ġadā. hurdumu seni sen‿eşşeK‿oluyorsun. tüllü şeylē. çoḴ‿ol bayā vā aḳlımızda ġalor ba.

(Eski Bayramlar)

bayramlar‿eskiden şurda vādı bi eski ev unnar yıḳıldı ġārı. şurdan bi elli altmış‿adım‿ötede. onun harmanda oynādı eveli bayramlar. ḳızlā gelinlē toplanır türkü çığırı. çocuḳlar da ē yan tarava uzaḳtan baḳar. ayna tutar ḳıza ḳārşı hanḳı ḳızı bēnirse. ya işaret veri. amā gȭrdümüde sopa ġaynıyor. düvōrlar çoḴ. bobaları ya aġaları üle dimi ḳaçmā etişemiyor. şindi ne var. şinī öp ḳoḳ gir ġoluna götür git. o zaman‿ȭle yoḳtu. üle yan bu‿şler öyle.

(Evlilik Hikâyesi)

ben bu kȗden‿evlendim. hīç demediK. onun‿ablası benim abeyimdedi. bubamın ḳardaşındaydı bunun‿ablası. onun‿en küçȗ ben de ana baba yoḳ bende de. onun da anası babası yoḳ öldü. ikimizi topladılā bi‿araya evlendik. yoḴ hiç vermedi alla. yoḳ hülbeye doḳtura moḳtura gittiK‿ama. bir defa ġāldı. sıça gibi düştü.

(Göç Zamanı)

türkeye gidērken burdan ġavur çoḳ‿ārttı īsanlā. burdan‿attī beket durġut‿özaĺ açtırdı ḳapıyı ona. madem türk yoḳ bura dedi baḳam var mı yoḳ mu dedi. açtı ḳapıları giden gitti. biz da ben de hazilladım yani baġaşları sıḳtıḳ hazilladıḴ şeyettiK‿ama sōna ḳapandı yol ḳaldıḴ‿attıḴ. bunları hatıllıyorun.

(11)

Anlatan: Ali Süleymanov

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 64

Derleme Yeri: Paşa Köy (Voyvodovo)

(Genel) - I

ismim ali bende var‿iki çocuḴ. bizis‿üç ḳārdaş. undan sōnra bubamda vārdı bi kirpi çef. hani kesō̈rler kipri şeyin‿annadın mı te bu dere boyda. büydük biz ānnadın mı. gittik çalışmā küstendile gittī̇k annadın mī başḳa devlete gittik topādıḴ para ben‿en büyük. yaptıḴ bana pōçalan‿ev. şēlen bā bitonlū. ḳara tavan yoḳ. ondan sōra yapōruz dü̧ün‿öteki ḳardaşa. onu da çıḳarōrız annadın mı. şinci üç ḳardaş hātımız‿iy. ama benim ḳarī rametli oldu öldü ḳārım. çocuḴ küçüK‿olan belçikada ev‿aldı. on seki sene urda. ḳarısınnan‿işleveri burda da evi var‿onun. oteki güçük büyük çocuḳ benim yamda. hasḵūde burda ekmek taşōr maġazinlere. unnan sōra gelin dikiverī̇. menim hayatım‿ī̇ sāte amā yalnızım. yalnızlıḴ çōḴ zor. herke çıḳarōru kendini para. torunlar benim hülübede oḳūru farmaseptika doḳturḴ‿olcaḴ. ama bi güzel de bi ḳusuru olcaḴ. herkes dēri ben şoparım ben şoparım‿ama baḳ şindi ben başlayım annadın dalayım bi insan‿arasına te bule bana şopar deyemezler. neçin türk‿arasında yaşavırım annadın mı i demek bendē va şē de acıḴ‿oḳumuşluḴ da var. biz bitirdiK sekinci sınıf. emek hayāt gitti bizim ilk‿ayat ġari ḳaldıḳ ani der‿ibram‿aġa gibi altmış dört yaşta olduḳ. aldıḳ emekli olduḳ pensiya çıḳardıḴ

birḳaç kişiye annadın mı. e te te burā aptallanōruz. nere gidelim burda bu kūde e te burda ḳafene var gelõrüz ḳarta oynaoruz şeyapōruz. yalnız durulmār‿evde.

(Eski Zamanlar, Genel - II)

ama biz de çoḲ zorluḲ gördün ō baştan ne zorluḲ gördük‿allahım. ben‿anam rāmetli mektepe giderḳan eninde ani şeyde ḳoyorlar hasır ḳoyurdular. bū çerġa vardı yaptı bana torba. u torbalan yaptı bī şey‿annadın mı ḳoyordum ba şeye mektepe gidiyirim‿unnan. ū torbeye gene hurūrlar ḳızanlar saymārlar vār‿unteki ḳızanlarda çanta bende torba var. e yoḲ fuḳaralı üç ḳardaş. ama sonca allah verdi bi hüzün‿annadın mı. çekti işimiş. şindi olūr te te bule herkes ayrıldılar herkes çıḳarōru kendine demek ama itiyarladıḳ ne yabalım. gitti ḳarī yaşlar gitti te te burada gelõrüm‿insanların yanda. yalnızlıḲ çoḲ zor. çōḲ zor. oteki çocuḲ sorūr benim halimī. bubā yoḳsa para vereyim verõr de çocuḲ. urda pasport var‿onun belgīsḳo ḳari çıḳārdı annadın mı belgīz gibi ḳarsı onun yanda. bin ikūz‿evro mu alōr ḳaç bin‿üçüz‿evro ḳarısı da ole. ḳuvartir‿edēmer hiç. iki ġos yaptı te bule salonlan‿iki gös uḳārda dört göz‿iki salon. çarōru bana gel misaviri nası gideyim‿unun yanna misavir ben‿alışıḳ dilim‿urda. urda dēri hepsi türkçe ḳonuşuru be yav ḳafenelerde şeylerde. abe ben dedim menim köye alışıḳım te tebura anadın mı. gelirim‿ācıḳ ḳarta oynārım te burda maytap‿oynārıḳ insanlarlan‿arḳadaşlarlan. ūle olcaḳ ne yabalım ḳarik. ḳızanları dinleveriz hurda ne derse avluyun içinde bulūruz‿iş. geçen sene yaptıḳ salata ḳardaşon‿annadın mı sulāoruḳ‿unnarı annadın mı dana baḳōrıḳ. tauḳ var‿evde abe insana bī şey bi kilit ĺazım. çocuḲlar şindī büyük çocuḳ lav yapmār‿anladı anası evdi ġaribim yalnız. ama zor yanlızıḳ çōḲ zor. hiç ne sülēm hiç bilmem‿artıḳın. ama bereket‿arḳadaşlara te burā gelõrüz bizim ḳonşular burda

çoḴ‿iy çok yaḳın şey‿için isanlar ya. burda sana lav yapsınlar şey yapsınlar. ölr̄üz te burda vaḳıt bunlarlan geçirr̄üz. tiyarladıḳ‿itiyarladıḳ‿u fena. i hayat bizim gittī. ama allah vermesin şindiden sonra ḳari te bulē kendi ḳahrını kendi çekelim. te borey yattıḳ mī allah vermesin ḳızan da olsūn kim‿olsun. sen şindi baḳ‿alōrsun şeyi gezdirīrsin şey‿ama te bore insan ḳanacaḳ. hastayın dostusu yoḳ. hastayın dostu yoḳ. ama ne yabalım ḳomşu üle olacaḴ ġarik. yavaş yavaş te te burda vaḳıt geldi mi. çoḴ türk var burda be içerde şindi oynāu̯rler ḳarta ba süledim‿unnara daje. içerde uynau̯rler itiyar‿insanlar da ben süyledim‿unnara dedim geldler şeyden ama te gelürü hep burā gelürü. başḳa ni süleyem ba ḳomşu.

(12)

Anlatan: Gülsüm Bekir Osman

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 74

Derleme Yeri: Durak Köy (Boyan Botevo)

(Genel)

yetmiş dȭrt yaşındayım. hayvanlara baḳōrun te ülē i̇leniyorun‿unnālan te. vaḳıt geçirüz. adam‿öleli̇ yirmi üç sene oldu. çocu̇̄m biri ḳaramanside biri burda. iş tutmārı. kendim te‿üle yavaş yavaş şeyapmā baḳōrın geçinmē. üç beş para ḳazanıp nebalım. üle gülüm durumumus şindiliK‿olusa zārda ġalmārız‿ema demek etirebilȭrüz gene azdan‿az yicek ḳadā. yicek ḳada gülüm ni yapam.

(Günlük İşler)

e baḳōrun yine bi altı yedi inek. vādı inēm ġalaba ama sattım. yoḳ yardımcım yoḳ gulüm. yardımcım‿olmadī gibi yoḳ. kim tutup ḳaḳçaḳ. bi kişilen‿olmarı. bi kişi̇̄ hanġıne ḳaçasın. boḳ‿atmaḳ, süpürmek, şeyetmek te heryer te irezilliğe baḳ. çoḳ, te şini haynlara gitçen genē üradorun sabālan sonca varıp topluyorun. üle gülüm. bāçe yine yapabildinen uraşōruz gen te bāçeyi ḳazōrun. yalnızçena ekebildim ġadā beber meber ekȭrün domatesten yi̇̄cek ġadā kendimize. ġabaḲ‿ettiğim yoḳ ḳabaḳ. ekȭrüz de yoḳ vaḳtim yoḳ gulüm. vaḳtim yoḳ.

(Evlilik Hikâyesi)

valla çocuḳlūm gülüm aşāda ḳaramanside i̇̄ geşti eme şindi burā geldinen gene çoḳ zayıf yere gittik. onu dirilttirincesine ömrümüz geşti. ya burāy‿evlendim

ķaramansidendim kendim buraya evlendim. türkiyecilikte türkiyeciliğe ġadā evlendik de çoban ‿olduķ adamlan ‿ikimiz ōruzlara. iki tēne yeni araba aldım ġulüm çocu͡a birine. birinde de genē ķnişķası yoĶ ‿eme. ķafadan biras ķontaķlā biraz şey. biri gene alıvādım ‿arabayı. eski zāeden bu kü͡e yeni arabayı ben soķtum. cırt yeni amā ġıymatını bilmedilē gülüm. hurdū, ķatastrov yaptı en geri de sattıķ. birini türkiye sattıķ. ötekini genē çocu͡a vēdik. cocuĶ da ġıymatını bilmedi. hurdu şeyetti en geri on da sattıķ. te ‿öle gülüm. gēnçlīmiz geşti hayatımıs.

(Eski Düğünler)

dü͡ünle gene hep te bura şindiki gibi ba olum ne olcaķ. hep dü͡ünler te üle. eskiden de aynisi ba gülüm. nişánlanıp gidēdik nīşanlı. nap ‿olcek genē hep ‿aynisi. eveli biz ūle şindiki gibī epten svobodna dīldi. anayın bubayın dedīni dinlēdiK gülüm bis. üle götüre şapmazdıķ. anan buban nere verise orā. şindi ķızlā kendi kevine çocuķlā üle. boyan botevo bāli yaz ben de hēpsi bilmesinlē.

(Bayramlar, Hıdırellez)

bayramlaşma gene gidēdik anamıza bubamızā. ġādaşla toplaşıp yīP ‿içēdiK gene heP ‿aynisi şin de ōsun ‿aynisiyis. yüz yaşında anam vā. tā yaşıyor gözleri gōmeri. çoķ var ‿arası eme gene sesimizden ‿anlıyör. bilōr gene sesimizen gūsümüm ben dedīm mi sesimizden bilōr. hıdillezde sancaķ koşōrdıķ ba gulüm. ülē yoķtu ye gidip gezmek mezmek ‿üle yoĶ. valla gulüm ben yedinciye dā oķudum. sekizinci şey yoķtu ya o zaman. yedinciye ġā haramanside. ya ortaoķula ġadā oķuduķ.

(Göç Zamanı)

türkiyecilikle gidemedik be gulüm türkiyeye. meraķķandıķ toplandıķ şeyimizi ķapī ķapandı, gidemedik hazılladıķ baġaşımızı şeyimizi gidemedik. gitçekgē belki ollā tā başķa oludu gē türkiye gene türkiye üle. gene bize burda da bişe dedikleri yoķ ta.

gene burda da ī rātımız ‿ülē ötē git beri git deyen yoḳ. rātımız çoḴ ‿i. ama genē türkiye giden gene aldattı gulüm ne de olsa türkiye başḳa. türk toprā. ā bişey ni diyem bizim kū̄müzde bişeycik şeylī̄miz yoḳ durumumuz kötü dil. ā eskiden ba gul hep işe gidēdik günlē münlē gidörüz te üle. eskiden ni yapalım. oraḳ piçerdiK ‿eveli

45 oraḳ biçmek vādı üle maşinalā işleyip te büle ḳumbaḭnlē piçmezdi ellen piçēdiK.

(13)

Anlatan: Duran Süleyman Mümin

Öğrenim Durumu: Lise

Yaş: 61

Derleme Yeri: Kumrular Köyü (Angel Voyvoda)

(Genel)

ben ismim duran süleyman mümin. burda dūma bu köyde, bu köyde büyüme yaş altmış bir. ē birinci sınıvā burda başladım bu burda mektebē. ē dördüncü sınıfına ḳādar. ondan sōra dörtten yediye ġadar‿alt tanda durakköy diyorus boyan botevo bulġarcası ōrda oḳuduḳ. son sekizinci sınıfı ḳaraman var ḳaramansi mektebinde çıḳādıḳ. ona sōra burasını bitirdikten sōra gittik ē maritsa diyorus bi ḳasaba. traḳtor mektebine traḳtor. ordā üç sene oḳuduḳ traḳtor aydamā haḳımız‿oldu. ēliyet‿aldıḳ traḳtor‿aydamaḳ‿için traḳtor, motor, araba araba yoḳtu be vermöllē. ondan sōra başladıḳ çalışmā mektepten sorā işātlāda çalıştıḳ işātlādan sōra ev‿evlilik yaptıḳ bu kū̄den‿evlī̄m. ikī̄ çocūm var. birsi ōlan birsi ḳız. ē çocuḳlā oḳutturduḳ dēlim. birsi ō̄retmen ḳız‿olana a çocuḴ‿olan ġorski ne be ġorski ormancı. ormancı oldu ama çalışmarıs. çalıştı üş dört sene vazgeçti kitti hollandaya. ġız da evlendi bu kū̄ içine o da holandaya gitti. ḳız ōllarınnan‿uşaḳlarınnan ḳocasınnan holandada çalışıyor ōrda yaşıyor. ev‿aldılar‿araba aldılar‿orda şini orda çalışıyor orda yaşullar. çocuḴ‿olan hasḳuvoya da ēf yaptırdıḳ ōrda yaşıyor. ē çocuḳ bazarcılıḳlan‿ūraşıyor şindi. ben genē köyde ē kū̄de çalışōrum bu kū̄de çalışorum. dütḳanım var. ā su su işlerinde çalışōrum. devlet su işlerinde içme su işlerinde. başḳā başḳa ne deyem. hayatımıs te büle geşti başḳa yokki.

(Eski Düğünler)

yav dün̄ler dünler geşlī̄mizde çoḳ meşur‿olur çoḳ ī güzel‿olur herkes toplanıp‿oynā oynādı. o genşlī̄mizde bizim geşlī̄mizde yā bayram‿abi geşlī̄mizde bülē şey vādı bizde geşlī̄mizde ḳonsomol teşkiĺātı vārdı ḳonsomol. gençlik teşkiĺātı. toplanırdıḳ du şini orā varıncaya ġadā şin du baḳ şini şeyleri annattırcam. gēşlī̄mizde bizim ḳonsomol teşkiĺātı denen bülē havta pazar günleri cumartesi pazar boş günleri toplaşırdıḳ geşlē demek muzik salıp teyipten oynamaḳ tāns genşlī̄miz‿üle geşti. tāns ondan sōra ō disḳo o disḳolā burda burda ayrı odamız vādı büle genşliK‿odası vādı. havtada bikere sinema gelirdi şini onnā battıki sinemalā battı. genşlik başḳa geşlī̄mizde a dü‿ünlē dü‿ünlē bizde cuma günü başlar. ḳonşu dün̄ü olurdu. bütün kū̄ kū̄ toplayıp ekmelēler. yemē dāveT‿edirler. şeylen davullan zurnalan hāne hāne gidip toplālā unnarı getirirler dü‿ün evine. o dü‿ün‿evinde yemek yemek verillēdi o zamanda bizim geşlī̄mizde. şindi yoḳ‿onnar‿ama bizim genşlimizde vādı unnar. ōndan sorā bu olurdu cuma günü. avşamlan gene toplanıllādı oyun‿oynamā. cumartesi günü ekmeklērledi bütün köv dāvetiye gönderlēdi dün̄ var deye davullan zurna gider üş dört hāne toplanır bi hediye alillar haydi baḳam tınġır tınġır tınġır hayde dün̄‿ānesine. e pazar günü dün̄‿olurdu‿şte o dā ġırda olurdu bizde alay gidēdi bütün kū̄ toplanıp alay gidēdi ġızın‿evine almā bayraḳlan. oyun em‿oynamaḳ hem gitmek yola uzaḳsa arabalan, otobüslen yaḳınsā yürüyelek soncā başḳa dün̄ dü‿ünler‿üle geçēdi.

(Hıdırellez)

eskiden hıdirlez ē kū̄lēde olurdu hıdirlezlē. hıdirlez bu kū̄de iki yerde olur hıdirlez. bi mahalle alt aşāḳı mālede bide bu uḳāḳı mālede olūdu. ġocca bī̄ yıllıḳ meşelē meşeye urġan sancaḳ yapālā. ondan sorā ḳarılar ġızlar asıl ġızlā ġızlā dī̄mi ġızlā māni atıp

martıval çıḳarillādı. māni atiyörü. mesilā sen birsinnen yaḳında birsinnen ‿evlencēsin yaḳında dūnün ‿olceK öyle türkülē yapalādı. şini aḳşamlan ḳalaylı bi bakirlen gezerler. herkes bir şey bi meselā şu ḳapaḳ yaუuttā herangi bi hediye ‿şte belli olsun yaუutta çiçek, yaუutta bi çıbıḳ, yaუutta bi ip verōrsun sen o bilōrsunki bu ip benim. birisi ōle üstünü örtōrler martval çıḳarıḳana yan tarafında da dārelen dārelen şini māne atōrler. bu mani ḳām kimedir. ama görmēr ‿o şindi. üstü ḳapalı çıḳarōr hoppa bu ayşe ḳızınmış. hahaha gülüşürler ayşegülün ḳısmeti oymuş. öledi. ama gül dibine ḳoyarlar onu da gülün dibine dursun bir ‿akşam gülün dibinde yatārdı o şey ō martıvallar martval denir ‿ona. sonra sonra dēşti ‿şte. hıdillezlē üle oludu. şindi bi bambaşḳa. undan sōra o geştikten sōra o türkülē o manilē atmaḳ ondan sora urġanı atıp sancaḳ ḳoşmaḳ. ḳoşalā büle sallālā e ‿şte bereketli gitsin e ‿şte üle. te üle olūdu hıdirlezlē.

(Eski Düğünler)

o düუünler pattı o düუünler yoḲ ‿artıḳ. niye battı şimdi bulġar ‿adetine gibi uydurollē şini. şindi dūnlere gidōrsün bi restoranta bizim düუünler mutlaḳa yemekli olur. gelinlen güvey çekilir böle dörtüs kişi üçüs kişi beşüz kişi ne ġadar davettinse. herkes gücüne göre para asar gelene. hic kimseci bi kişi ḳaçamaz büle. birisi ġaçarsa üle tōlete mōlete hoppā seni sinsi sē sansar seni yoḲ ‿üle bişey. sonra gevelerle seni.

(14)

Anlatan: Hamde Fayık Feradov

Öğrenim Durumu: -

Yaş: 73

Derleme Yeri: Kumrular Köyü (Angel Voyvoda)

(Genel) - I

fazla bilgimiz yoḳ fazla mektebe vāmadıḳ. ā üle şeler sōrma. hayır hayır har. bütün̄ gün eveli tütüncülükten göz‿açamadıḳ. ē orası burası eve gelōruz‿ev‿işi ġıra gidōruz ġır‿işi̇̄. hayvan hasālet. dama gelōruz boḳlar durōr danalā aş durōru ondan keri̇̄ te evin‿etravına toplamā. adam saba namazına çıḳōr‿āvşam namazda girōr‿içeri. ben ġāri evlēde köpek gibi ḳaş ta kaç‿öte beri. başḳa bişe bildi̇̄miz yoḳ gülüm. ya evelden biz te bün̄le hayvancılḳlan‿üraşırdīḳ. tütün‿ekēdik tütüncülüklen‿üraşırdıḳ başḳā şeyimiz yoḳ. yā adam dēsin traḳturcudu adamın bişeden mi̇̄danı yoḳTū. o da mēfāt‿iTti̇̄. bi seneciK‿olōr şurda. mēfat‿iTti gitti̇̄. yā sāol gülüm. başḳa te bün̄le ġızanlarım‿ufacıḳTī ġızanlālan caġala cuġola ni yapabilirin gülüm ben. tütüncülkten başḳa bi işimiz yoḳtu bizim kün̄lük yēdeyiz çünkün̄. ni yapām. bir çoḳḳa tütün çıḳarısaḳ ḱārımız‿odu. dōrt lef para alırdıḳ ha‿işta bu. ya tütün yah tütün. gel tütün git tütün sakaT‿ōlduḲ gülüm bellē bālı şindi bellēden ḳalḳamōrus bacaḳlādan ḳalḳamōrus. ya i̇̄şimis te budu hayvan hasānet te bu yā. çocuḳlā hērkes büven büven āldı ġārsını yanna gitti.

(Eski Zamanlar)

hā gēndi ġızlı̄mı hā öte bericene öte bericenē. bubam getti bēn yidim. bubamın ḳapısında çalışmazdım gülüm ben yā. bubamın ḳapısında çalışmazdım. anam getiridi bubam getiridi ben hazırı yı̄rdim‿içēde. pişiriveridim‿onnarı yap veridim yidiridim. yā fazla fazla büle ġıra işe çıḳmadım. ben burā ġocamın ḳapısına geldinen‿anı̄ yalnızlıḳlan çoḴ ezildim adam yalnız ben de yalnız. ġızanlarımız dēsen ha büysünlē ha büysünlē öte beri onu ġandaḳla bunu ġandaḳla çoḴ‿ezildik gülüm. şindi bacaḳlarımızdan on‿içinde ḳalḳamōruz. yā başḳa bişē bildı̄m yōḳ.

(Eski Düğünler)

ēskiden te bū̄le ayḳattan ben dū̄n yapmadım ben dū̄n yapmadım‿emma ēskiden ḳonşulā yapādı gidēdik görüdük. ē avşamlan gündüzlen bu aşam ḳınasa bi gün‿evēsi sülēlēdi ḳınaya gündüzlen ḳınaya. ondan keri ērtesi avşam ḳınaya gidēlēdi i̇sanlā toplanı̄lādı bū̄le ḳız‿evine ḳınaya. ondan keri̇̄ ē ġızlā türkü çīllādı, oynālādı, gelnin‿eline ḳına yaḳıvelillēdi. ondan keri duvaḳlā vādı gelinlı̄. ē öte beri oynadıllādı i̇sanlā yan taravta türkü çıllādı yā bū̄le bilōruz biz gülüm. ema şindi ū̄le yapan yoḴ‿a şini būdan davullan ya şini. şindı̄ ū̄le evēki gibı̄ inceden inceye yoḳ.

(Eski Bayramlar)

bayramlā yapālādı. toplanillādı yedi gün bayram hārmanına toplanillādı. bayram yapālādı ondan ker türkü çıllādı oynālādı gēnşlē. te büle oyun yapālādı bū̄le oyun yā. şindi hora hora ġāri, genşlē te üle yapōru. yā şini evēki gibi yoḳ gülüm niyapam.

(Kız İsteme)

ḳız‿istēmē gidēlēdi ondan keri̇̄. çocuḴ aġası vāsa aġası gidēdi daysı vāsa daysı gidēdi. ē ingesi gidēdi e ġaynası ġayntası gidēdi e‿şte allahın izininnen senin ḳızını

istemeye geldim bēm çocūma. ondan kerī razısāz verirsīz razı dīlsēz ē allāz‿ōsun dēlēdi te bu. ē onnā ġız zābınā bālı ġār herşey. niyapam ūledi.

(Eski Adetler)

bebek duuncasına bişē yapılmazdı gülücüm. bizim zamanımızdā ondan kerī beşik beşik vādı. būle beşikte büyüdürdüK biz ġızanları. şindi genē sepet‿alūler satın yā. bizim zamanımızdā būle beşik vādı beşik dēdik biz‿eveli. yā tātadan ya tātadan beşik yapālādı ġızanları biz unnāda büyüdürdüK‿eme şindī hērşe satın ġārı magazinlēden genşlē üle şeye ġızan büyütülē mi. ondan keri araba alabüllē ġızanlarā son şey‿alıveröllē bullāda yollāda gezdirmē sepet alıveröllē. şindī genşlē ēngin. biz gene ġucāmızdasa ġucāmızda büyüdürdüK ġızanları. ondan keri beşē ķoyādıĶ beşikte bāllādı gene ġucāmıza alādıĶ biz‿ūle büyüttük gülüm ġızanlarmızı. ūle büyüttük. ūle yapalādıĶ gülüm ūle cumā cumā diyoruz bis. türkçesi cumāsı bulġarcada nap petaķ mı diyorus çitıvırtıķ mı diyorsūz ben pek‿anlamōn‿ūle şeylēden. cuma gün te būle bayram şeye cuma namazına gidēken ītiyallā ārdından ġızanları yörüdürdüK tez yörüsünlē ya deye. yā tez yörüllēmiş‿ūlede duyādıĶ‿ītiyallādan. cumaya gidēken‿ītiyallā ārdından ġızanları iki ġollarınan tutādıĶ te būle yörüttürūdüK‿ārdından. ūle yapādıĶ gülüm biz.

(Hıdırellez)

hıdillezdē yapālādı īsanlā sancaķ ġullādı ondan keri sancaķ ķoşālādı, hıdillez türküsü çıgililLādı, mārtıval çıķalillādı, ondan kerī gülüş cümbüş āvşama ġadā hıdillez yapādıķ ema şindī yōķ şindi yoķ. yā. ē te üledi evelden de. başķa fazla fazla īsancıķlā te büle giynirdi ķuşanırdī gözel gözel onnan kerī toplanıllādı te būle bi ġoca meşēn dibinē. hıdillez yapa sancaķ ġullādı ġā bi baştan bi başa sancaķ ġoşālādı. türkü çīllādı martval çıķallādı gözel gözel üle şeylē yapālādı. ema şindi ġāyi genşlē bilmōr‿ūle

şeyden genşlē yapmōr‿üle şey. sen hıdillez gün hıdillez gün toplanollē kim nerē gidollē genşlē yā. burda eveli evde yapādıḳ evlēde te büle bi bayram yaptıḳḳarı hārmana toplanıllādı ǖle yapādıḳ hıdillez. şindi üle nērde şini gidǒlē kim dē aḳça ġayrāna te nerē hıdillez yapmā. eveli üledi gülüm. ni yapam.

(Genel) - II

hāyır gülüm yoḲ bişeyciklē te ǖle. adamlan dalaşırdıḳ bārışırdıḳ vaḳıt geçiridik te büle‿şte ǒmrümüz gēdi geştī. niyapam gülüm niyapam. ġızanlarmızı büyüttük dālıştılā ġızanlā hērkes. ġız‿olan‿aldı başını gittī çocuḲ‿olan‿aldī evlendi o ǖle gittī. başḳa memleketlēde işliyollā dālıştı herkes ġā. bi kişiciK durōruz biz ġız işten avşamnan gelōr‿evē ikimis‿şte. bi kişiciK. ǖleyiz gülüm yoḳ başḳa kimsecīmiz. bēm kendi adamım zatın mēfāT‿oldū, anam mēfaT‿oldu, bubam mēfaT‿oldū onnā ǖle gittilē. ġızın ġocası başḳa yellēde işliyōrū çocuḳları başḳa yellēde işliyor‿almanya ya te. başḳa bişecik yoḲ gülüm. gēşlē hepsi dāldı. nīlen. ā unnar bilmōrun gülüm ben. onnarı bilmōrun. onnarı bilmorun şini herālde o zamanlāda ben yoḳmuşum besbeli onnarı bilmorun. ya unnarı bilmōrun . onnarı bilmorun gülüm şindi.

(15)

Anlatan: Emine Nazif Hasan

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 71

Derleme Yeri: Tatar Köy (Konush)

(Genel) - I

vulā yavrum çocuḳlīmız bizim hep çalışmaḳlan geşti. hayvan ārḳasında tütün tınazınun başındā. gēnç ḳız gene ayni üle olduḳ. gēnç ḳız‿olunca zehirci oldum zehir‿attım tütün tarlalarına. ē te öyle öyle hayatımıs sürdü. sırtımızlan tütün taşordıḲ sırtımızlan calı daşırdıḲ. hayat çilelidi. ane üle türkidēK gibi rāt çocuḳluḳ hayayat yaşamadıḲ biz şindiki çocuḳla gibi yaşamadıḳ. oyuncāmız yoḳtu bişeyimiz yoḳtu. genç ḳızlīmın zehir‿atmaḳlan geşti. ē sōna muraT‿amcan muraT‿amcayın başḳa sevgilisi vādı. beni istemēzdi. teyzemlen bi ḳapıdayız biz. sōna beni istemē geldilē ben de biraz naz yaptım‿amā anamın babamı hatrı için tamam dedim. siz bilirsīz dedim te evlendik düün‿ōldu. ilk açıḳ duvaḳsız gelin ben‿ōldum. yüriylek geldim taḳ dē bayır balḳan āraba yoḳ. sōna bi çocūmuz‿oldu‿ştē bi sene bi buçuḳ sene sōna. bi ēkeK‿ēvladımız‿oldu sōna ikinci ḳızımız‿oldu. fakiĺĺēdi çoḳ fakiĺĺēdi. ben geldīmde inanki çorbaya ḳoycaḲ ḳatıḳları yoḳtu. annemlē veridi fakiĺĺēdi. çalıştıḲ, idindiK‿amucaylan bu evi yaptıḳ. hep çalıştıḳ işte hep çalıştıḳ tütün hep. amca ġırda ben tütün çocuḳlālan. e çocuḳlarım būdü. oḳulu pitirdilē burda on sol lisē gittilē‿şte ordan liseden de allahın‿izniylen türkiyeye geştik.

şükür‿allāın şini bu günümüze. yaşamā uraşiz te. işallah ta ne ġıdā ömrümüz vāsa yaşīcāz.

(Günlük İşler, Genel - II)

günlük bullāda ne üraşçan te çiçeklerimlen bahçemlen te üle vaḳıt geçiriyiri. arıları vā arılālan. onlālan vaḳıt geçiriyin. üle bahçemi̇̄ de şey çiçekler çoḳ seviyen. unlālan ḳonuşurun arılālan ḳonuşurun. amca bāz bāri kim vā be sēn yānda kimlen ġonuşursun. kimlen ġonuşçān bahçemlen ġonuşiyan arılālan ġonuşeyim. te ȫyle hayatımız geçiyer‿şte yavaş yavaş ġayrı yetmiş bire dayandıḳ ȫmrümüz tükeniyer. torunlarım vā dȫrt tāne torunum vā. bitānesi mefāT‿idti özürlüdü. özürlü dōmadı ama doḳtur‿atāsınan‿öyle oldu sonuna. çoḳ çile çekti yāvrum. onu çoḳ sevēdim o ḳadar sevēdim. tā hālā içim sızlıyir‿onu andıḳça. çoḳ ta güzeldi gözleri gülēdi senin gözlerin gibi. ȗle tātlıdı ki̇̄. sırtlarında daştım‿emā bulamadıḳ derne derman hap doḳtor‿atāsınan battı gitti. Allah kimseye torun yanġısı evĺat yanġısı vēmesin yavrum. unnā çoḳ tatlı çoḳ sevimli. tā āla‿şta uraşi̇̄rız‿ama günlȗmüz burda geçiyir. şin şu çiçeklerim diyerin büle bıraḳmā istemeyerin. ġırā yāsa da toplasam gene ilk yazın ḳısmet‿olursa ömrümüz‿olusa gene geliris amca durmēr‿ötte. arıları vā burda işte keçi de aldı şini. bēn sormanen‿alıḲomuş getirdi. bide arıları vēdim deye keçi aldım der. i̇̄ yapmıssın dedim. şini kenne engel. ömrüs te öle tükendi gidēr gittik ġayri yavrum. şükür‿allahımıza allahım‿iyisi gitmesin. vatanımdan törkiyemden çoḳ memnun o ḳadar memnunu ki o ḳadar mutluyun ki şu vatan gibi aslā yoḳ baḳ ġıymatını bilsin genşlerimis. gerçek ġıymatını bilsin. başḳa devletlere gitmedim ben‿eme cēnnet cennet vatanımıs. çalışana allah veriyir. çalışçāsın yalnıs. fiĺan yēde hazıra peklēsen çalıştȋn de urda ḳumara verisen‿içkiye verisen bişe olmaz yavrum. çalışın vatannızı sevin. milletiniz sevin harama gitmeyin kötü yola düşmeyin. bis hiç muraT‿amcaylan‿ikmiz hep büle dırmandıḳ. hic sıfırdan başladıḲ fakirdi babası

yoḳtu çoḳ fakillēdi. bizim gene babam çalaşīrdı biz üle fakillik gȭmediK. hērşey daşırdı bam. ḳasapçılıḳ yapādı. bunna yetimliḳan bayā bi zāmet çekmişlē. gençke çocuḳlā gelirdi ḳıza baḳmā gelillēdi mēndil vellēdi te bu. bayram‿iki üç gün bi bayram te bu başka yoḳtu bayram mayran.

(Eski Zamanlar)

ǵavurda ni ádeT‿olcaḲ ġızanım. çocuḳları büle sünet yaptıramazdıḳ ḳōrkudan duycaḳ ǵavur duymıcaḲ‿onu. gizli yaptırıdıḳ. burda mevlütleri gizli yaptırıdıḳ sōna sōna mēvlüt melüt yaptıramazdıḳ baştan yaptırıdıḳ. ama sōna hepsi saḳlı. süneti saḳlī mevlüdü saḳlī. şindi ġāyrı zērbes. şinni kimse bişey demiyer‿ema güven‿olū mu durcaḲ durcaḲ gene ḳudurcaḲ ǵavur. ġızanım ǵavurdan dos‿olmāz, ġurdun şeyinden pos‿olmaz dersinden pos‿olmaz dēdi bi ġoca ġadın. a kimse ayāna ayakkab bile bulunmazdı yalnayaḳ gidēdi. o ġadā fakīliklē vādı insanlādaki. bizim bam çoḳ çabalādı. hoşav götürȕ ceviz götürü satā onnarı, onnālan et getirī ötten ǵavurluḳtan‿ayaḳḳabı alır getiri biz gür gȭmedīK şükür bam bize üle göstēmedi. ama çoḳ fakir insanlā vādı. oruş tutādıḲ‿oruşlarmıs saldillādı oḳulda. için suyu ḳam tutiyamısın. tükürmecēsin yutçāsın‿īce baḳālādı başımıza durālādı. bulġarca çevirdiler bulġarcaya çevirince sınıfta ġāldım ilk bi sene. ama matematikim çoḳ hızlıdı matematīn hep taḳtirdi. onur da bē bezlemiş onurun matemetik çoḳ hızlı. hep burḳalıyar mı be yürēne. heP‿āğrayar mı. şu evin taşları heP‿elimden geşti. dȭrT‿ün yemek vēdim‿ustalara. hem yemek hem taş hem kirecine lapır lapır ayaḳlarımlan girip ḳārın. te bu ev dedim bi kerē titriyer hālā tā içim. türkiyede ev yapmaḲ‿iş dilki. veriyesin çārīsın‿ustayı ödēyesin parayı gelip yapiylē ne hamalcılīn vā ne taşıman vā. aşādan‿evin‿altınan aldım çamırı bu baḳ tavan ḳata çıḳādım hep. bide tā tütün de işleyeris tütün zamanıdı. allahım dedim bi ḳul gelse de ni künāv vāsā dökülcek e be şu ḳoları alıvāsa ya bē dedim ki bi ḳul da gelmedi üste

bi ḳul gelmedi. topladılā herkesten malını mülkünü aldılā erkesin. kimsede bıraḳmadılā. saḳlananları da buldulā kimsimi dereye saḳladı. ad zamanda çoḳ zuval yaptılā. adlarmız dī̇ştiriken. çoḳ çile çektiK‿o zaman. çoḳ fenamıza gitti çōḴ. o ḳadar fenamıza gitti kī̇ hic sōrma. çoḴ ad zamanda çoḴ gittilē. şükür‿allā biz gene gȭmediK‿eme çoḳ genşleri öldürdülē. kimseyi göstēmesin kimseyi de vēmesin. beni polis dairesine çektilē. onu da söyleyim. ama hoca ōldum‿ōrda benim‿okudūm o duvalar beni ḳurtādı. şēlen çataçat gittim büle polis ō büyüK müdür‿o polis müdürü. ölüm vā diyir‿ucunda diyırı imzayı atmazsan. öldür dedim bi kere ölcem ben. ben dedim āncaḳ biliyenki niden dōdȭ̄mü. ben hırsızlıḳ mı yaptım dedim insan mı öldürdüm dedim suçum ni de burda durcān dedim. mektup yazmaḳlan dedi. yine yazcān dedim. kime yazdurdun dedi. bunnarı ḳārdeşlerim yaz dedim. şini kendim yazcān artıḴ‿ū̄rendim dedim. git ġıra dedi atmayınca gitmicēsin gitçēn peklicēn tamam dedim. sin çocuḳlārnız kölbede oyneyer bēm çocuḳlarım tütün tarlasında yaniyer dedim. sanki anaları çoḳ bū̄k suç yapmış gibi dedim burda günnen duriyir. durcāsın dedi durcān dedim çıḳtım. ōn soa yarım sāt so çıḳtı sigarayı yaḳmış bi öte dolanıyar bi beri. amma inat türkünyası dedi. hadi git dedi otivaysi dedi. ḳārdeşlerim gene bāhçede dolanillē. beni ablacīm dövdülē ġālba ḳapadılā ġaliba deye. kimse inanmadı ben ūle ḳārşı geldim deyince. gēldim vullā gēldim ni yalan söyliyen. ben kimseye yalan söylemedim. ben dedim kimseyi çocuḳlarıma bile yalan söylemedim dedim hayatımda kimseye yalan söylemedim dedim sana asla söylemen dedim yine yazcān dedim. ben‿allahtan ḳorkiyerin yalnız dedim. ben dedim vatanıma gitmē isteyerin vatanım da seviyiri. o zaman burda ni. salın da gidēn ded. bis size aber‿etçēz haber‿etçēs de dedim niye haber‿itmediyiz dedī̇m. filan vaḳıt bū̄le ḳānun çıḳmış dedim. ebeleri dedeleri gitmē olanlā gitsin deye dedim niye haber etmēz‿o zıman dedim. çobannı kim salādan ben de salman çobanımı dedim. biz sisin çobanısız dedi. şükür‿allā allah beni ḳorudu. duvalā beni ḳorudu. oḳuyun‿adım attī̇niz yere duvayı oḳuyun. baḳ‿āyeti kürsüyü oḳuyun. bildiniz

duvaları oḳuyun. allah yārdımcınız ͡ōsun sē de allah ͡önnü açıḳ ͡itsin. hoca olmaḳ nasip ḳısmet ͡eylesin sana yavrum.

(16)

Anlatan: İsmail İsmail İsmail

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 86

Derleme Yeri: Durak Köy (Boyan Botevo)

(Eski Zamanlar)

ġārdaşım vār‿ōrda üzeyerli. ḳarısı ollāda ḳızanlar‿edirnede ollāda yaşa‿orlar. mevāT‿idti kendisi ġārdaşım. ne hatıllayalım ba gözüm biz‿unuttuḳ hepsini. çalıştıḴ‿şte tekezelērde. ġālar ġızanlar çaştı biz gene ġırda çalıştıḳ. ḳırda işledim ben. ġālar, ġızlar mızlar çalıştılar hepsiçikleri tekezede. biz gene ġırda çalıştıḴ‿işledik ḳıllāda. pensoner‿ōlduḴ‿ōrda. ḳızlār da çalıştılar‿orda ḳoperativde ḳomplek deriz‿onda çalıştılar‿ep. āylem gene burda kendi hānesinde çalıştı. onnar gene ḳoperatifte çalıştılar ġızlar. vārdı üç ḳızım. unnar‿ōrda āyle gene ḳār mevāT‿idti o iki sene oldu mefāT‿edeli. tekezede işlediK de çalıştılar. ben gene hic‿işlemedim. burda biz boş günlere geldinen çalıştıḳ gene. gidērdik gene sülelērdi işe gene bize de. gübre elemeye tütün‿ekmē gidērdik ne iş vāsa gidērdiK‿şte. ben de öbür günlērde genē hükümāT‿işinde işledik burda hasḳuvoda. pensoner‿olunca çalıştım‿ōrda ben demek. bosturada işlediK ḳanalizāsiyada işlediK hep. ya ḳanal dizdiK hep sulamaḳ‿içi her yerlere. kū̄lere, ġorski izura başḳa etrava. ḳanalizasiya su getirdiK sulamaḴ‿için bloḳları tekezeleri sulamaḴ‿içi. ya ya tekezeyin bloḳlarını. ū̄le ḳapḳa opulyone yaptıḳ. ālmalıḳları, ġradinaları suladılā demek. ālma,

ārmutluḳ, üzümlük. üzümlērde de işlediK‿üzümlere mārḳuç geçirdik bṻle. hep dibine damladı su. damlama marḳuçlardan ya. çalıştıḳ te ollāda. almalārda işlediK‿almaların diplerine genē. gene ḳapḳa yaptılar demek. çalıştıḲ‿şte nērde. asılcası ḳanalizāsiyada pensoner‿olduḳ. yirmi sekiz yirmi doḳuz sene mi nōldu. ōrdan da pensoner‿ōlduḳ. elli beşte orda çıḳardılā bizi pensoner‿olduḳ. şindi otuz‿altı nabırım ben. otuz‿altı nabır ḳaç olması ĺāzım. hiç oyun moyun yapmadıḲ gülüm çocuḳlūmuzda. yoḳtu mi̇danım ben‿āylelen‿ikici̇mizdik. bubamdan‿āyrı hiç‿üle oyuncuḲ moyuncuḳ yapmadım hiç‿üle şeylen ālāḳam‿olmadı hic. vārdı çeliK‿oynadıḲ canım çelik ḳoyun güdērken‿oynadıḳ. ya ya onu mu sorōrsun ōynadıḲ ba gülüm nāP‿oynamadıḲ. ḳoyun güdērken çelikçiK‿oynadıḲ, mılıciK‿oynadıḲ, topçuḲ‿oynadıḲ‿oynadıḲ heP‿öyle. ḳoynarı güdērdik‿ufarı. on‿iki yaşlarında ḳoyun güdērdim ben kendi hayvanlarımız vādı bizim. on beş yirmi pārça ḳoyun inek vārdı, yöküz vārdı güdērdik oynārdıḲ çelikçik mılicik ya herşeyler yapārdıḳ. ġızanlıḳta herşey olōr. ġızanlıḳta yapārdıḳ hep. ḳoyun güdērdik‿em hayvan gidērdiK oynādıḲ ġızanlālan büle bi çelikçiK‿oynādıḲ çelik. birer çelik yapārdıḲ te bṻle çelikler vārdı büle. birer de sopa unnarı çaḳtırīdıḳ. mılıciK‿oynādıḲ mıli vādı küçürük. ya üçgelli furuyuduḲ‿onnarı oynādıḲ‿şte. ḳoyun güdērdiK ḳuzucuḳ güdērdiK.

(Evlilik Hikâyesi)

yirmi iki yaşında ya. ne söyleyelim. ni söyleyelim ba gözüm dṻnden te dün yirmi iki yaşında evlendik. annecı̇m yoḳtu bi̯em. bubam vādı ikinci anam vādı. bubam altı ġızandıḲ biz de ḳalabalıḳtıḳ. annecı̇m‿öldü ben on yaşında mı ne ġaldım annemden. ben‿en büyükleri iki çocuḳ iki de ġız biz dō̈t kişi ḳazan ġāldıḳ. sōna ikinci evlendi

genē babam‿ikinci analıḲ‿āldı. ya analıḲ‿aldı gene. onlālan vaḳıt geçirdiK‿şte annecim‿ōldü. faracıḳ bide facıḳ ḳızancıḳ ḳaldı yeni facıḳ ḳārdeşçim ġaldı. oncāz da mefāT‿idti gene. ēvlendik te ī kötü gene bubam bizi göz beş yaptı e ūle oldu.

(Eski Düğünler)

eveli büle düün yaḳtı şindi o zıman düün yapamazdıḳ baya. şini çoḳ būk dūn yappallā isanlar şini. bu zamanda çoḲ‿ī zaman bu zaman bayav. eveli yōḳtu büle şeycikler‿iç. gene davullan‿evērdi bubam‿eme bu şindikine benzemēr gene. baḳtı‿şte gene ġızancıḲlara. sōna gene bu ikinci ġarıdan‿ōldu gene iki ġızan analıḳtan da ōldu gene. iki çocuḲ‿iki ġız ġāldıḳ bis. pirisi ta burda sā o biz en büyükleri da en büyükleri. ben bēm‿ufaan o da sā öbürleri gene ōldü ikisi. ya alla rāmet‿eylesin. en büyüklermis ġāldıḳ te üle ḳısmet ne ġadar ne zamana ġadārsa te bizim de ūle. canāballahım ne ḳarar‿aldīsa üle. üle olcaḲ ḳarikine ni yabalım.

(Göç Hikâyesi)

gideceK‿olduḳ yol ḳapandı. tamam hazırlandıḳ ḳapandı yol. ḳārı biz herbişeyimi sattıḳ bis bişēcik ḳalmadı. inēm vārdı eşek vārdı ayni gene burda yaşārdım ben bubam dē şurdaydı. ebicini sattıḳ demek. otunu çöpünü inēmi minēmi hepsini. vārdı vıriller hebicini sattıḳ demek ḳā gitçez biz de yol ḳapandı gidemedik. gine keşke de gitmiş‿olaydıḳ tā İdi gene iyidi. hiç gitmedim‿orā gülüm hiÇ gitmedim gezi miziye gitmedim. yoḳ ben bi kişidik ney nerē gidiyen āylem de bi kişi çalışırıS‿ikicimis. ḳızanlar büyüdünen‿āsçıḳ ayaḳlandıḳ mayaḳlandıḳ‿şte. ġızın birine gene güveliK getirdim yanımā. te şindi biem çocūm yoḳtu. şindi ūle diyörü güve de keşke de gitmiş‿olaydıḲ diyeri pensoner‿olcādıḲ diyer‿ora gitmiş. gidemediK‿şte hepsini sattıḳ saldıḲ ġāldıḳ. e şindi iki torumu var güveyin de. birisi işliyer burda başḳa

devlette. biricī gene āsçıḳ ḳusullu o da sōnadan bōzuldu oncāz da. ya şindi işallā ġoca çocū̄ çalışōru güve de çalışōr şindi. o da te şindilē gelcek sāt beşte ū̄le.

(Günlük İşler)

hā şindi mi. te şindi üraşōrun‿evlērde te baḳ. te bu odunnarı gettim burā te bunnarı kesōrun. bāçeler aḳtarōrun. çekişöllē ba dur deyöllēr şey‿etçēsin düşçēsin ḳalçāsın biyere diyerler ba. īlenō̄rün ben gene. ū̄lenōrum ben gene duramār şükür‿elim‿ayacīm tā tutōr şindi şükürler‿olsun. te bu ḳız te bēm yanımda. bu duraḳkū̄ şindi bulġarcası boyan botevo. ne bilēm ben bilmērin gülüm duraḳkū̄ nērden‿oldūnu. dā dedem ben dünyaya gelinen dedem‿ō̄lmüş ben onnārdan duymadım hiÇ bişecik. hiç ollālı ne oldūnu duymadıḲ hiÇ duymadıḳ. dedem mefāT‿ettinen ben düyaya gelmişim bēm‿adımı ḳoyorlar ya dedemin‿adını. bilmiyerin dedemi hiÇ bilmērin. te üle‿şte gel geçir dünyası gelip geçō̄r bişey‿annamārız dünyadan‿a gülüm. çekişöllē bah te üle tepişme diyerler‿eme gene tepiştinen‿ī̄. elbetta ī̄ gine üle şükürler‿ōsun tā şimdilik‿ī̄yin.

(17)

Anlatan: Şefika Ahmet

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 80

Derleme Yeri: Karamanlar Köyü (Karamantsi)

(Göç Zamanı)

bortan gittilē hebicī ġāllerinnen ġızannarinen gittilē eme altı ay durdulā döndülē sıvışamadılā ōrda. kimse arkedeş çıḳmadım‿me burā edinneye gene gelmedilē niye gelselē gene. ollada bizim‿o şeylē sōna ġız ġārdaşım gitti hasküfte. onnā onnara şey zāp çıḳmış unnara ya. hay çöcüm size fafla verēm ḳām yiyin. alın çocum‿al‿alın da yiyin.

(Eski Zamanlar)

ō çocüklῡ̄mü hatıllıyörün‿eme ġānı geldi geştik baḳ. çocuḳluḳ ben de siz gibi te büle bō̄rtlene ḳaçādım küçücük ḳaldıḴ bēm bubam ben ḳırḳ günü olmuş ġalmışım bubam‿ölmüş. iyeme biz beş tāne dō̄rt ḳız bi çocuḳ biz ġalmışıḳ. şindi genşlē ġocaya gitmēr. o zaman yoḳ çif süren yoḳ ġızanlara baḳçaḳ yoḴ. bēm‿anacī̄m buray ġaramanlara ġocaya gidō̄r beş tāne ġızanı bıraġor beş tane ġızan. gene bize baḳtılā şeyaptılā eme yetimliklen büyüdüK be çocūm biz de. ben‿en küçῡ̄yüm. seksen yaşına girōrun te. dō̄rT‿ay sōra seksen doldurcen. seksen yaşındayın. baḳ ölmeyen can‿ölmēr‿ayol. ölmediK gene. yā yā ġārı ölem ġār‿ölem. eşimi ġaybettim,

ġārdaşlarımı ġaybittim e ben ġāri ne durmaḴ ĺazım dīl. ben de ölēn ġari. ölelim ġār ġızanım. allah bilcek de ġānı diyöm beñ‿ömür vēmesin‿aldıḴ seksen yaşına ġār bacaḳlarımdan gidemēm ġōlların‿āror bu eşam ġollarından uyyamārın. çoḴ‿işlediK çoḴ. uf‿ā çoḳ çoḳ çalıştıḳ. ben tā on beş yaşındaḳan işe çıḳtıḳ. on beş yaşna girince ġadāna konşuların eveli büle düvennen şey düvēlēdi siz göm bilmēs. aşālāda vādır tā üle me sin aşāda ḳumbāen vā ġān dī mi. onna şindi şeyapor‿eveli bizim ġızanlīmızda hayvannarı iki inek büle şeye sabana ḳoşālā. düven vādı. ekin piçēlē te büle ḳosa şēlen elliklen ġavramalan. onnarı düvēlēdi büle. saman yapalādı ekinneri. sōna savurullādı ekinneri çıḳarıllādı. o zaman çasno zamandı. şindi ġānı unnā şin‿on soa tekeseye girdilē ġān tekesede ḳumbāen vā, traḳtür vā ġānı zāmet yoḴ‿eme genşlē de hepsi hasta. genşlē bütün‿avropa ġānı iĺaç hep. biz çoḳ yaşadıḴ biz evelden ġalan yaşıyor. biz üle ne avropa atālādı yellere nē iĺaç yirdiK hap şindi genşlerin hep şe hap. ō ġızanım ō şin genşlē bişey bilmē eveli çoḳ zōrdu. para yoḳ būn ni çıḳarısan tāleden‿onu yirdin. dōrt‿ay beş‿ay çalışırdın tāllēde oraḳ piçēsin çapa şē misir‿ekēsin, ġabaḳ, gündendī, fāsilē. mērcimeK unnār çıḳarı unnarı yerdiK. şindī ġānı hep satın şin hep satın. siz ikicīniz mi geldīz tā vā mı?

(Evlilik Hikâyesi)

yā dūnümü hatırlıyön ya ben yīrmi üç yaşında geldim burā davulumlan geldim ben. bēygire pindim beygirlen geldiK‿arabalan dii̯l. altmış yedi sene olōr ben burā geleli. çōḳ. çoḴ‿olōr çoḴ.

(Kız İsteme)

ya ġızlā baḳ şindī ġız‿istemē gidöllē ġālle baḳōr sōna dünüllük gelör şeyapor‿eme çōcuḳlan ġız birbini gōmer. hiç gōmenne. kele mi gidōrsün köre mi gidōrsün topala mı gidōrsün bilmērsin. vādīn‿aḳşam görōrsün dīmi. eme o zaman geşti ġāni şindi

ġāni ġızla evine getirr̄ evine varōru gezöllē danışollē ġonuşöllē. biyenirse gidr̄ biyenmese op ḳayōr. şin çoḴ‿i şin çoḴ‿i ġızan. siz siz niyabōr sizin yavuḳlunuz da vā mı? vādır a vādır vādır. neye kaç yaştasın sen?

(Günlük İşler)

ya ya te bullārını ekr̄ürüm ben şini otları şaptın da şindi sürdürcem bura dē oḳarı bēm bi deḳar yerim vā bura oḳarı. bizim çoḳ. burda şindi fasil şē tomatis‿ekr̄ürüm, böber‿ekr̄ürün te‿şte böbölleri şeyettin ḳopādım ġānı. fasile ekr̄ürün, ġabaḴ‿ekr̄örüs te‿şte yi̇cek şeylē ekmē uraşōz hep.

(Eski Bayramlar)

şindi ēskiden bayram gülüm senede iki kere bayram olōr. bi̇ şeker bayram‿olur bi ġurban bayram‿olūr. emē te ġurbannı kesēsin. eveli hladilnik mladinik yoḴ. şini hladilniklē, boydellē şeylē dōlu peralnalā. o zaman yōḳ. biz‿o etleri ya burḳan yapacāz ya ūle şeyapādıḳ ta ġavuridıḴ tekēlek yapādıḴ te büle asādıḳ. üledi şindi̇ ġurbanı kestimi tā hladilnē. şin çoḴ‿i̇. o zıman şini gelseK‿e dünyaya çocūm o zıman çekti̇mizi şin genşlē hiş çekmēr. baḳ boyder vā ē peralna vā, hladilnik vā, toḳ makinesi vā, toḳ sobası vā, ġaz vā, şuşar vā ya dōlu. sübürkē sübürke zıŕ soḳa soḳōrsun haydi̇. o zaman yoḳtu bizim zamanımızda yoḳtu. yoḳtu çocūm. ōsun be o da üle geşti. ya eme o zıman da huzur çoḳtu ġonu ḳonşuya büle varı geli̇rdi i̇san ġonuşurduḴ. şini bi ḳonşuya varamārsın yoḳ.

(Eski Adetler, Çocukluk Zamanı)

uf‿ā. şindi̇ ni dersem sē büle şey‿oynādıḴ eldirbeşlik‿oynādıḴ. būle ḳōrduḳ büle ellerimizi çūdürūdük. hepsi sormā mı geldin çöcūm. genşlikte evelden üledi şini ġār‿üle yoḳ. ġızanḳan‿oynādıḴ te üle. hēy çocum türkü çīriydıḳ. şindi ġānı baḳsan bēm ḳavam tutmār ya ġāni. sen bēm dedi̇mi se alcan mı ḳafana? bōşver türküyü şini.

olur‿eme şindi aḳlıma gelmicek. eveli çoḳ türkü çīriydıḲ‿oynādıḲ davul şey. bi bayramda dȭrt gün biS büle bi hārman vādı ġızken‿oynadıḲ‿orda. türkü
65 çīrıdıḲ‿oynādıḲ davullā çalādı şindi ġāni yoḳ. ya ġızanım. ba şini ġızan asçıḳ iki üç‿aylıḲ‿oldunen geze yapollē şin de olsun yapōruz. geze yapulle. eveli üle ḳırḳlanınca ġadāna işte ġıra çıḳmasın ġızanları birbirine göstēmesin. bēm bu ḳonşuların‿olmuşki ġızanı bēm‿olmuş ḳızan‿onnarı göstēmezdik birbirine. niye ne bilēm nēye göstēmemişik. evel zaman‿aptalı. şindi ġızanlā hepsi bi arada durōr.

(18)

Anlatan: Talip Talip Eyup

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 67

Derleme Yeri: Paşaköy (Voyvodovo)

(Genel) - I

İsmim tālip. doo̯uşum ḳırcalı köylerinden gelmeyiz bu paşakūne hasḳovoya. stremsa reyonundan idrizli köyündenım. çocuḴlūm burda geşti. on ‿altī yaşında geldim burey altmış doḳuz yılında. u zamanda beri de burda çalışorun. burda tavu firmasına çalıştım çoḳ senelerce. e ‿şte birḳaç sene olūrı emekli oldum. dā başḳa üle ne annattırayım. voyvodovoda altmış doḳuzdan beri buradayım elli iki doo̯umluyum kendim. aşā yuḳarı emen. evliyim iki çocūm var ‿iki ḳızım var. onlar ‿orda hasḳovoda yaşōrlar. hasḳovoda yaşarlar kendiler. kendi işleri var üle.

(Eski Zamanlar)

yav bizim çocuḳlūmuzda çoḴ ‿oyunlar vardı bizim hayvan gidērdiK bayırda bülē güççük çocuḳḳan hayvan güdērdiK. çelikçilik vārdı bizde. citme atārdıḳ. e ‿şte domusçuḳ ‿oynadıḴ büle yapārdıḳ bi kütükten ‿una hururduḳ büle. ḳuyu işlerinen mıli çevirirdiK büle. büle āştan. e işte ne olur burda nerda zarar vardı çoculumuzda uralara gideriz çoḴ ‿üle kirezmiş elmamış. elma bāçaları vardı üle. vardı bekleyen ‿insanlar üle ē gidip çocuḴ ‿şte. te büle yapardıḴ biras kelpedeliK bu itiyarlara. suda oynardıḳ. su vardı ileri sel gelirdi. şindi ū u yāmurlar yoḴ. u zaman

her havta yāmur yağardı bizde. ḳorḳardıĶ büle köyün‿öbür taravına geçmē. hava hemen hepten gürlesin başlārdı yağmā sel gelir geçemezdik kūmüze.

(Eski Bayramlar)

şindi bayramlardā bayramlarda ileriki bayramlar yoḳ. ileri bayramlada şindi bizim herkez dimi ḳurban bayramımış yavut ramazan bayramında ḳızlar çıḳarırlar alanda üle hepsi ayrıldılar bi ayrı yere otururlar. eften çocuḳ ta ayrı yerde. ḳızlar‿orda dāre hurur. sülerler māniler şeyler büle çoḳ şeyler te büle. sōna yedi ḳızlar‿aş yaparlardı büle. yedi ḳızlar‿aş yaparlardı. sonā bülē yāmur şeyleri yapardıĶ büle ḳızlar toplanır çizleme bişirirler büle saÇta. çizleme çizleme dērdik biz‿unnara üle pazlama gibi. hāmırı şeyetip sıvıttırıp dökerler. büle illiK dōmuş çocuĶları su atarlardı üstüne ıslarlardı yāmur yāsın deye. ilik doğanları. e‿şte te üle.

(Genel) - II

ben tā çoḳ i̇şa͡atta çalıştım son zamanlarda burda tavuḳ fermasında tavuĶ baḳıcısı olaraḳ çalıştım gece işçili̇ yaptım burdā. tā şok i̇şaatta geşti tā çok şeyim. şindi̇ burda yaşarım hanımlan‿ikimiS devamnı hayāta tutunuyos. çocuḳlar hasḳovoda. unnar gelō̄rler te bura gelip gidō̄lle görüp gidō̄ller bizi. yav benim türk köhümüz zamanda tā paşakū̄ ismi olaraḳ. yā sōnadan gelmiş bulġarlā buralara. köyümüzde çoḳū gelme. toplama büle hepsi̇. yerlisi çoḳ‿az. nüfus‿olaraḳ‿aşā yuḳarı şindi̇ bin sekizüs kişi var kişi olaraḳ. o ḳadān varız ya. şindi bulġar da var türk te var roman dā var ḳarışıḳ köyümüs. ḳarışıĶ‿ama tā ḳalabalıḳ türkleriz. tā ḳalaba türkler de. e‿şte burda te cāmi de yaptıḳ birḳaç sene evelsi burda bayā hemen yedi seki‿senede oldu. te cāmiyi de görebiliriz‿şte baḳ burda te kiliselen bi‿arada ikisi de. büle bişey er yerde var mıdır yoḳ mudur bilmem‿ani bi‿arada olsun. yārdımmız‿oldu camiye çalıştıĶ ni yabalım müslümanıs. türkiyede var‿aḳranlarımız var ḳardaşım var‿izmirde.

izmirde yaşıyo‿şte doḳsan‿iki yılında göç‿etti. biz de çekildiK göç‿eçin amā bize nāsip‿olmadı. yol boyunda bir havta yattıḳ hudutta geçemedik hudutu ḳısmet‿olmadı bize. tamam göç‿oldu bir havta burda yol boyunda yattım. geçemediK ḳapandı yollar. e ḳısmet‿olmadı‿şte sōna ḳızımın biri evlendi evletten sōra ben dē bi tā vize aldındı bi tā da ḳār ḳız‿evlendikten sora ē gitmedim türkiyey gidip te çocuḳlar‿için gidiyorum öyle mi? undan sora te ḳaldıḳ burda ḳarikin. ama şin gidip gelōruz. ḳızlar gidip gelōr‿unnarın kendi işleri var‿urdan alış veriş yapıp te burda unnar da geçinōrler.

(Kız İsteme)

āynıcı türk gelenekleri hepsi şini. ḳız‿istemē giderken‿işte burdan‿alırsın bişeyler bişeyler tatlınan şeyinen gidip‿istērsin‿şte allahın‿emri peyġamberin ḳavli dedirsin gibi ḳızınızı iştē ōlumuzlan büle büle aynı gelenekler aynı gelenekler çoḲ gelenekler hepsi̇̄ üle. çoḳ‿ilerden göç‿etmiş halalarım var. unnar‿otuz‿altī yılında dā. burdā löleburġazda.

(Hıdırellez, Cuma Namazı)

şindi̇̄ hıdırlezde burda köymüzde olmari ama bi yaḳın kō̄de toplanırız hıdırlezde urāy gidilō̄r hep. her sene ōrda hıdırlez olūru. ileri öbür dā köylerinde bizim tā başḳadı. olurdu kendi köymüzde orda toplanırılar‿şte o ḳızlar‿urda salıncaḳ ḳurular salıncaḳ sallarlardı büle. urġanları toplōler büle ḳatlarlar birbirine olurdu. ama bu çoḲ‿eski ádetler battı bu gençler şindiki çocuḳları bişey bilmō̄r. şindiki çocuḲlar hiç büle oyunlan şeylen bunlar ya ha bu te bu telefonlar nası elinde bunlar bunların‿oyunu başḳā yoḳ. oyun‿ō̄rettiremez‿unnara. yaşlılar gelō̄r‿ǖle. beş‿on yaşlı gelōru sōna bayram namazlarında camimiz dolūrı. bayram namazlarda dolōr camimis. ilerden

cāmi olmadī gibi burda şini çoĶ darī ürenememişler. onun‿için tā yaşlıları gelōru cumaya. yā yoķ yoķ şindī çoķ serbes. ūle bişey yoķ basķı gibi bişey yoķ. çoķ tā
65 serbeslik çoķ serbesiz. ilerki gibiler ķorķardın demi ani basķı altında biz burda bide ķarşıķ‿oldūmuz gibi ani ķorķardın büle her bişeyi ķonuşmā ama şimdī ķorķu morķu yoķ. u yüzden anī çoķ serbesiz. sana ķalsın yav bi bulġar bişey desin yōķ. emekli māşım ne yazıķki çoĶ‿az. çoĶ‿az yŭz yetmisekiz leva.

(19)

Anlatan: Embiye Kahraman

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yaş: 82

Derleme Yeri: Karamanlar Köyü (Karamantsi)

(Eski Zamanlar)

u zıman tekese vādı barābar‿işlediK‿ep. barāber‿işlediK siġortalı yaptı gene bizi ucundan para vēdi o zaman. şindi de genē bizi biraz māşa bāladı. o māşı türkiyey yolluyor. ema türkiyeyin gib‿üle birē milyar dīl. şindi yürü ḳalḳıḳ dīmi yüru ḳāḴıḴ‿olūsā beşüz‿alōrum ben. yürü düşüK‿olusā tā az alōrum ben. e şini az paralan da geçinilō̄r mü. gene bereḳat vēsin. çocuḴtan‿istesēm bi kere isterim gelinden‿istesēm bi kere ister. heP‿istiyemem. eme pereḳat vērsin gene. ōrda kömürü verō̄r orda devlet türkiyede. kömürüm vā odun da gene alōz çuvalan‿aşādan. şini gene şey‿olcaḴ a ḳapılı iki çocuḳ ġārsınlan gezdilē şeye atın deye oy‿atılcaḳ gene. adını bilem sū̄ledi ō oy‿atan şeyine bā ben‿unudōn çocum. te bu lambaya atçāsın. lambaya bē lesimin de göstēdi ben‿ona atarım dedim. gelin de atā dedim çocuḳ da atā dedim. onan gelinnen çocuḳ burdadı. izbur demērler‿ōrda marı. o ōrda‿şte oy‿atollā‿şte şini. ne zaman‿atılcaḴ dedim çocūa sizin gibi çocuḴ. mārtta dedi.

(Göç Zamanı)

bu kūde. ben şi̇ndi seksen‿iki yaşındayım. ben‿eme gideli de ḳār‿orā otus sene oldu türkiyey gideli. seksen doḳuzda gittik. seksen doḳuzda gittinen ḳaş sene olmuş o zaman. olōr ya. adam gitti adam‿ūle meraḳlıdı türkiyey döndü ye erkes. herkeslē dönsün dedi ben dönmicēn dedi. bēm ġız‿iveri gitti tā. ēlli birde mi gitti ne ġadā gitti ġızın biri. kiradayız biz ġız da yaḳın büle ġız gelōr sabālan dönceklē bizimkilē. bēm çocuḳ ta söyledi onnā bēm çocuḳ ta döncek. ondan sonca hep sabālan gelōr bēm ġız siz gidin bēm ġıza biz de varcāz gērden. ūle dedi̇z de şini na dönōrsüz. bizim ġız‿ālıyor bēm ġız. bubası dedi ġızım dedi her saba gelōrsün dedi üzōrsun beni dedi hēpsi gitsinlē dedi geri kenara topladım gettim dedi. hepsi gitsinlē dedi ben gitmicēn ananı da götsünlē dedi. bē te büle iki ġız vā bēm. ōrda bide çocuḴ. hepsi gitsinlē ben gitmicen yālnız gelip beni üzme dedi ağlama büle de dedi. hēm de adamın mānasına bēm çocuḳ da dönemedi ne gelinin‿anası bası döndü gelin de dönemedi kimse yalnız çocuḴ ḳādaşım vādı onu da üş tāne çocū vādı. onna çektilē arabaları yūdulā arabalar hadi döndülē. biz burda simitçi yapmıcāz ġızanları da bilmen ni de. burda iş vā mı işleseler‿e burda, döndülē. ya çöcūm şin hepsi almaya gittilē çalışollē. çocuḳları bis simitçi yapmıcaz. ha simitçi yapmasaz şini işleseze burda hā çocūm.

(Genel)

ben mi, ō hatırlama mı hatıllama mı. siz‿evlimisi̇z şini. beḱar o beḱāllıḳ nērde o beḱallıḳ. beḱāllıḳ yaz yemişi gibi o. gelōr geçōr. hanı biz‿o zam bişey‿annamadıḳ. yap baḳām çapayı, ek baḳām tütünü, orā piç baḳām, misir‿ek baḳām pişe annamadıḴ gēnşlikte. eme türkiyede ōlsaḳ şindi rātımız‿i̇. iş yoḳ. genşlē işliyöllē. üle ġāllā işe gitmēler‿orda. bizim mācıllā gidōr gene mācıllā işliyör bizim‿eme türkiyen geri ġalan yerlileri üle hānım gibi gitmērler. ya gitmēler çocum. biz de yaşlandıḳ nerē gitçēsin bi namazı ḳılōrun bi abdesimi alōrun. te gelin verōr bē ḳārşı

ḳārşıya çıḳōruz böle dȭrt hāne bişeye çıḳōruz‿özel yaptırıvādı ya bize yerinde dinnenesi. eme az‿az az‿az‿evleri ödedik. ödediK şini evlē bizim‿oldu ġayna herkesin. rātımız‿i̇ türkiyede. eme yalız geç geş ḳaldıḳ yaşlandınan gittik. sizin gibi genç gitsek. ā çocum ā çocum. siz‿edirneden‿öyle ya.

(Evlilik, Kız İsteme)

nērde ā eskiden prosluḳtu be çocum. şin türkiyede ben baḳōrun ġonuşollā evine gelȭr dāmat ġız gidȭrü evine şedōru. biz gidince tā ȕle ben bami̇nden ġārdaşımdan saḳlı ġonuştum yavuḳlu tutundum deye saḳlı mektup yazdım. üle yoḳtu mi̇danda. şi̇ndi baḳōrum ben türkiyede. gēnşlikte te öledi çocum. geşlikte o istedi beni bu istedi beni o istedi beni ēn geri bubam dedi gidēsen bu çocua gitçēsin dedi. bēm‿istedi̇me vēmēr bubam. gidēsen dedi buna gitçēsin dedi gitmesen dedi çıḳ dedi ġıra dedi işlicēsin tārede dedi. tārede de işledinen‿insan tutōllā. tā deribaş çocuḳlā va. ondan sonca bāmın dedi̇ oldu. bāmın dedi̇ne gittik. bēm yavuḳlu geri ġaldı burdāḳı. hasta oldum. türkiyeden gene ep mektup‿attı bē. türkiyeden mektup‿attı ep bē ben de ona mektuP‿attım. ben gözeldim de istemeden‿adam ġalmadı beni. ya i̇stemeden‿adam ġalmadı beni. ēn geri beni facıḳ on sekiz yaşımda ötē üstüne geçirmē bamın ġārdaşı çalışırdı büle sübürgecide ōrda‿şte yazı mazı ōrda. aġa dedi üç ġārdaş‿onnā. aġa dedi bȗn müdür yoḳ dedi gēl dedi geçirēm‿üstüne çocȗn dedi onların‿istedi̇ çocā. hadi baḳām burdan gittik aldıḲ bamın ġārdaşın ġārsını barāber gittik vādıḳ. beni isteyen çocuḲ da geldi. bēm yavuḳlu geri ġaldı ġārı. ondan sonca o da geldi tras tras tras borçlan tāleden sürkleyerek gelmiş hayvan gütmekten. ondan sonca o da geldi. ḳayḳılōruz biz‿ottuḳ. onna da ottu ḳārşıdan. dedi yazanlā sen istiyor musun bu çocū. hiş tınmadım ben. üç kere tekirāladı. gene hiç tınmadım ben. sonca düriye ablam dedi istemese buray gelmiceK‿e dedi isti̇yör dedi sē sormārız dedi. ġıza sorōruz dedi ḳārşıdāḳı. sōnca bēn de dilimin‿ucunnan istiyorum‿istiyorum dedim ġān napçan

iş‿orā geldi çocū̆m ḳāna. ondan sonca çocuğa da sordulā. o da istiyorun dedi. bē bi imza ona da bi imza hadı baḳām ōrdan eve bis. dū̆nümüz gene o zıman ni ō̆ldü mara. burasını buyuran‿öldü. ō̆ldü daul tuttulā. ġayntamın‿āpabı vāmış o da davul tuttu ḳar‿istedī̆mizi aloruz ya diye. ondan sonca beni istiyen çocuḳlā davulları çaldırmadılā. ben davulsuz gittim ben burā‿şa. nē öteki davulları çaldırdılā ne ġayntamın tüttū̆ davulları çaldırlā birin çaldırmadılā beni istiyen çocuḳlā. ha şini dū̆nünü davullan yap demek yerine gettilē. yapabilcēsin ya. ondan sonca biz ḳınayı mınayı yaptıḳ davulsuz ḳārı. ondan sōn dū̆nü yaptıḳ davul zurna yoḳ yaḳın. şurda yaḳın dē ġırmızı evin‿alt yanına ū̆le evlendim ben. pindirdi arebeye bizi hādi baḳam evlenmē. dū̆nümüs te öle oldu. gēnşlikte gēnşlikte o gēnşlik gelip geçō̆r annamārsız şini pişey‿annamārsiz. yaşlandınan‿annıcāsiz. şin pişey‿annamārsız çocum duydun mu. yāne buna şükür buna şükür çocum. baḳ burda da yaşadıḳ otuz senedir türkiyede de yaşıyoruz. ōrda da gene paramızı gene bu yolladı eme ū̆le ölene ġocası öldünen parasını ġarıya veröllē ōrda türkiyede. burda yoḲ‿ū̆le. burda bēm adam‿öldü ōrda öldü adam bēm. yirmi lef bi para ekledilē bēm baḳ.

(Eski Bayramlar)

nāP‿olcaḲ bāyram yerinden toplaşōruz bū̆le. çocuḳlā da te büle toplaştī̆ gibi toplaşōlle bū̆le ġızlara baḳollē yavuḳsu olanlā. biz gene hora hora dī̆l büle yapışıp ta. bū̆le oynādıḲeskiden. toplanıdıḲ bayramlāda çocū̆m.

(Hıdırellez)

hıdillezde gene sancaḳ ḳoşādıḲ bū̆le hıdillezde gene toplaşıdıḲ. türkü çārıdı ġālla. ī̆ rātımıs türkiyede ī̆y pereḳat vēsin. paramızı verōr bize burdan yolladı. yürü ḳalḳıḲ‿oldunen para da ḳalḳōr yetō̆r. sonca yaşlılıḳ parası da üş‿aylıḳ veröllē bize. o üş‿aylī̆ şindi bu başbaḳanın‿adı ni erduvan. ērduvan şini onu ḳāldırdı üş‿aylī̆ ayda bi kere verō̆r beşüz. şini aldım ben beşüz geliken. pereḳat vēsin etçek, dolu.

(20)

Anlatan: Naime İrza

Öğrenim Durumu: -

Yaş: 86

Derleme Yeri: Bey Köy (Dolno Golemantsi)

(Eski Zamanlar) - I

anam bubamın ķapısındā bi seneciK çalıştım. ēp fita güttük fita hindi. fitayı bilmez de hindi ya hindiyi bilo̅rü. undan sōra burā geldim ‿on yedi yaşımdā burada çoĶ zāmet çektik. ū̅süz ‿adamlara gēldik burā diyerin anaları bubaları yōķ. zāmet go̅rdük mü go̅rdük. ama ni yabalım. ni annattırayım. hēr bi zora dayanōr ‿insan. hayātlar ‿üle oldu. bide tekese ķuruldu. bēş altı sene çasno işlediK kendi tāllerimizi burda. başladıĶ ķārı adam ‿olmā. hayvan ‿idindiK. öküzlermiz vaŕ hayvanlāmız var ‿iştē her bi türlü. ķoynumuz var. engindi hayatımız başladıĶ tāle almā. heP zor heP zor ķolay ‿iç yoķtu. şindi̅ tekese ōldu gene işlediK çoķ gice gündüs çalıştıķ bālıĶ bāçe hayāT ‿üle geşti ġızanım. ne bileyen. iy mi geşti kötü mü geşti şin te ġamburlaştıķ bastunlan yürū̅veriz.

(Genel)

hayvan ķalabadī hohō. iki tāne inek te sādıķ. tanā, ķoyūn, ġuzū. adam çoban ‿oldu tekese çobanı. şeyin tekeseyin hayvanlaŕna çoban ‿ōldu. çivçi oldū. neler ‿olmadıķ ķızanım. zorunnan yaşadıķ. hayaT ‿insana her şey gösterör beyē nābalım. yā ondan

sorā ben bi hastalığa düştüm. ḳalbim çȭdü hastalığa düştüm‿undan soa ḳam fazla fazla iş yapamadım‿ama hayātım büle geçidin yat gene heP‿işin başında. adam şindi̇̄ ġızanlar‿alp başın gidȭller oḳuyorler‿oḳudular. üş tan çocūm var‿üçüde diyerin üçer sene askēlik yaptılar şey ikişer sene askēlik yaptılar. bize faydası olmadı ġızanlān. askerden geldiler‿evlendiler bire de dȭn‿nara. undan soa ben bi hastalığa düştüm ḳāri iş yapamadım‿adam‿aḳılı iş‿eme gene hep tütün mütün çalıştıḲ adamlan‿ikimiz. üle hayāt geçirdik. on beş sene oldu u ȭldü bēn ḳāldım yek şindi̇̄. yalnısçanaḳ durōrı. biri türkiyede çocūmun biri̇̄ şe ikisi̇̄ hasküvtē. unnā da üle yaşāurler‿urda.

(Göç Zamanı)

gittik türkiyeyē bēş sene beş‿ay dūrduḲ‿urda. ıstanbulda durduḳ. berāberdik hep undan sōra zi̇̄tinburnuda durduḲ‿uda beş‿ay. gene gēldiK‿urdan burā. küçüK çocūm dedi ana ben sizi nası götüdüm ben gene götçēn sizi dedi bulġaristana. ben dedi̇̄ ben burasını biyenmedim dedi çocuḳ. ben dedi burasını biyenmedim‿ana dedi ben de hastayın‿u zaman‿ama. tā vādıḲ‿ura ō dedler sen hastasın undan sora dedlē bi kere hastāneye düştüm dediler işin harap. bizi tā vādınan ḳorḳuttular. undan soa kirada durduḲ beş‿ay. yavrum yenden dȭndüK geri gene. neye gidȭrsūz dedler bize. ne yabalım dedi adam gitmeyelim de dedi baḳsana dedi ġarı hasta. e çocuḳlar bāli gitmesin unnar da bizden ayrılmā dediK yalan‿attıḲ ḳızanım ni yabalım. çoḳ nāvile ōldu iş. çocūm biri ḳāldı ikisi gēldi. biri dā ārḳamızdan gēldi büyüK‿olanda. unun zate hasküfte dāyresi vādı geldi gene girdi. işini hepisi gene girdilē işine. bis ḳaldıḲ‿adamlan burda. u da ȭldü on beş sene olōr ḳāyn‿adam da öleli yek başımıza durōruz ġızanım. hayātları zor sürdüttürdük bū güne zōr yerdik. dün çocuḲ burdadı gelinlen‿ikisi̇̄. ḳazōr şindi yer. dērin çocūn dērin ne i̇̄ baḳ dērin küllük gibi dērin

yer ‿ēngin diyen. nī mar ‿ana u küllük gibi dēr bā. çocuḳ düyaya geldi tekesede. undan sora annāmarı işin ni dīni bilmēri. dedim ba çocūm ba şindī yer tavdasa küllük gibi dērdik diyerin. düriye yapışırsā a‿ar ḳızanım toprak yapışōr düriye. e sērtse gene bi kere bastırısın düriyi iki kere bastırısın girmez una dērdin ġurmuş yer. bilin ġızanım dēdim hayattan ta annamārsın diyelim ‿ama şin bēm ġızannām tir ‿arabası aydaoˇrı hep türkiyede. hep türkiyede durōrle güvesī çocū undan sora kendileri hepici. gidik gelōlle urā.

(Eski Zamanlar) - II

biz amıcalan nas tanışçāz biz iki ḳardeş ‿iki ḳardeşe geldik burā. ben ‿on yedi yaşımda geldim burā. en ‿ōyle ġız ġādaşım geldi vērdile. sonca beni de vēdiler bura. dedler sen dediler iş yapmacāsın ev baḳçāsın. sen girmişin ‿ālemin ḳapısına ḳāri ġızanım sā dur deye baḳtırmāller. iş var yapıştıḴ ‿işe biz bej sene çalıştıḴ ‿ime baḳ yirmi kişiyin tuttū çıḳımı büle oraḳ piçēdiK büle elimizlen. yirmi kişiyin tuttū çıḳımı tutārdıḴ bülē dōrt dōrdümüz dōrt ḳārdaş. u kādar ‿işleyērdik. başladıḳ tāle almā, hayvan ‿edinmē, araba almā. u zaman dērdiler çasno zamanında sie‿araban demir ‿olcaḳ, pullūn ‿olcaḴ demir undan sorā öküzün ‿olcaḴ undan sora sen zenginsin diyelēdi. bis yavrum başladıḳtı ḳā tāle toplamā. öküz ‿arabası yā dōrt tekerileK. demir ‿araba ū. eveli ḳara araba vādı āştan māştan unnā dayanmazdı. demir ‿araba kuvetli unna demiri ḳopār mı. üledi ġızanım. başladıḳtı ḳā tāle toplamā üle ‿mē ne oldū tekese ḳuruluvēdi öküzlē de gittī arabası da gittī pullū da gitti. ḳoyunlār da gitti büsürü ḳoyun vādı hayvanlār da gitti öküzlerimiz. çocūn birini bülē burdā sevte ḳoşturmā başladıḳtı ḳār büyüttük te. burdā tütün ‿ekōrler pinmiş ‿arabaya hayvanlar acemi çocuḴ ḳōrḳudan ‿ōldü. ōküzler ḳorḳutturdu burdan nası ḳaçōller tē ‿re varıncaya millet deyen ele önne durōr da öteKi tülü olsa

paralacaḴ ‿araba. üle yāvrum hayaT ‿üle geçirdik çoḳ zor geçirdik. bālıḴ bāçe çoḴ ‿iş vādı u zaman. te şin gene ḳonuştuḳ burda biribillēmize. eveli çoḴ ‿iş vādı şini bi yalnız bi tütün. çoḴ ‿iş yaparız diyer gēnşler şin ‿iş yapmār gēnşler. bizim zamanımız çoḴ zōlan vakit geçirdiK ġızanım biz. azımızda diş ḳalmadı başımızda sac ḳalmadı iki ḳat ‿ōlduḳ. şini ema hastalıḴ çoḴ. şin baḳ öte beri şeyē ölüp gidō̄r gēnşler. amā u zaman da bēki ölürdü u zamannā doḳtur yoḳtu ya. u zaman da zōrdu yaşamaḴ ‿ama bu ḳadar ‿ölüm yoḳtu gibme gelō̄ri.

(Eskiden Doktorluk)

hārdal hardal bilō̄r müsün ne bileyin nedir hārdan bārdaḳ. unu hardal bārdaḳ. bi doḳtur vādı burda bizim sen nērdensin ba ḳāşı māleden misin yōsam, üle mi. feyim doḳtur vādı bitāne burda doḳtī̄lik yapādı bize. undan sorā üle hārdal hurōrıdı gelip ‿avşamnan bi ‿ğne yapādı. dērdi sen dērdi undan sorā düzelcēsin düzelcēn ‿eme bēm plomonya tuttu benī̄ tā ufaḳ on yaşındadım ‿u zaman ben. üç sene yattım. doḳtur yoḳ kim ī̄ne yapsın da kim nasıl düzelī̄m. ḳalmış bende maya. unda sorā beni baḳārdı dērdi var maya sende eme du baḳām deneyelim baḳām dedi üç ‿avşam dedi hurcam sā ī̄ne yapçan harda hurcēn yenise ḳopçaḳ dēdi eskise ḳopmār dēdi gene de ḳopmadı yā. gene de ḳopmadı şini heP ‿onun mayası gidō̄ bende heP baḳ ben şindī̄ bu vaḳiT ‿ōldu mu ī̄ne yaptırōrun kendime undan sōra gene ilik yazın ḳan dī̄şiminde genē ī̄ne yaptırōrın üle yaşā̤orım ben ġızanım. hayātlar ‿ū̄le.

(Köyün Tarihi)

burası mı ġulemansi bulġarcası ġulemansi. beykū̄. ya beykū̄. ḳāşı mālede beyler vāmış ḳızanım ben buraya gelmeyin ‿e toçno bilmeyerin ‿ama ḳāşı mālede herālde beyler vārmış zamanında yā. hamam deresi vārdı. e undan sō cāmi var ‿urdā. her şeyler var ‿urda ġızanım. ama ben şini burā gēlmeyim bilmiyerin. ben gelincē ḳadar

her şeyler bozulmuş ‿u zamanlara. şini ḳāşı mālede ḳāşı māleye gidiyersēz gene bēki eskilēden ‿İsan vāsa onnar bilir. şindi̇̄ bi̇̆em ‿adam sā olsa u sā size sülecēdi. benden bük̄tü u. u bilirdi her taravınī. unun her taravı eridi unun ‿aḳlı. ama ben fazla bilemiyerin şindi ġızanım şini yalan sülerin sülesen de.

(Eski Bayramlar)

bayramlar çoḴ ‿i olurdu ama ġızanım. şini ben kendi kük̄mü biliorum ben ḳoçeşlideni burda. te burda ḳoçeşte yaḳın burā yaḳın. undan so biz bir havtā bayram yapādıḳ. bir havta ḳızlar ‿oynaŕ çocuḳlar baḳaŕ. ben ġız ‿oluḳ ta ani̇̄ oynamadım ‿ ama on yedi yaşında ġızan ne ḳadar şey yapar. uynālādı eveli şin bayram ‿olmārı. bük̄n pişirō̄rüz dādōrız, ērtesi gün ḳılınōru yoḳ gene bayram pitō̄ri. ama u zamanlara herkez anasına gider bubasına gider çocūna gider çocū sā gelir üle olurdu bayramlar ḳızanım. misāviliK vādı şindi yoḳ. bide bizim kük̄de şin ḳoçeş dedi̇̄ mi buba ḳonāna olurdu tatarḳük̄nün yanda babaḳonān. urdā bizoynārdıḳ kük̄de oynālārdı ġızlar.

(Hıdırellez)

undan sora hıdirlez alan mālede. hıdirlez ‿olurdu u zaman da oynālā oynārdıḳ bizim kük̄de burda yoḳ burda oynamāler ya burda yapmāler. ama bizim kük̄de yapārdıḴ biz babaḳonānda yapādıḴ undan sorā hıdirlezde yapādıḴ. hıdillez günü sancaḳ ḳoşādı ġızlā bütün gün oynārdılar. türkü çārıllādı yā dāyelen. ġızanım ben şini̇̄ üle şeylelen zaten ‿oynamadım. ben ġız ‿olup da uynamadım mari yavrum. benim diyen sā ufaḳ vērdiler burā. burā geldik tē bide bēn ḳaynatamın ölmüş iki tāne yetimi ḳalmış unnālan ‿üraştıḳ. kendi ġızanlarımız da ōldu biz fazla hayāt süremedim ben. üle oldu ġızanım. hayat süremediK biz fazla.

(Kız İsteme)

ba ġızanım gelilēdi dünūlē. senen ġız büle büle iyi̇. amıcası dayıcası gider gene kim gitçek başḳa yabancı gidiyer mi. şeyi salırdı bubasī bi̯em çocūm‿evlencek. undan sora ġārdaşına süler ya̯uttā amıcası varsa amıcasına sūler gidērler‿istēyler bi kere. isteyler verne u zaman tā bikerette emen palta keseyer mi bi kere vurmaḳlan. undan sora döner geri̇ yenden bitā gider üçüncüde vērceK‿oldu mu undan sora kesişirler. ben‿undan sorā ni isteycēse ister felemenK‿istēylēdi eveli doḳumā. ē undan sorā yapā feĺan‿istēlēdi yün‿işte yorġan tikmiye. üyle bişeylēdi ġızanım. felemenK‿isteyiler gölmek doḳumā hani̇ içine giymē üledi zamannar. şindi̇ yoḲ‿a üle bişeyler u zamannarı üledi.

(İsim Değişimi Dönemi)

çoḳ ḳahır yaptılar bize. ceza yimediK‿emē bayā da zor çektik. dilimizden‿ötürü bize ḳavga yaptılar‿az mı çoḳ çekiştē bize. türkiyeye gittiK‿e biz be ġızanım‿u zıman dedim burda ḳonuşama ben‿u zamanlar hastadım baḳ hep doḳtullāda gezdim. yalnız bikere bi̇ doḳturdan i̇ne vurmā gelidi sabālan bā. undan sorā bulġarca lav sordu bā. e ben annattıramadım. undan sora annayorsun‿eme bāzımdan dilin dönmeyeri annattıramārsın. sonca dedi̇ yanımda vā dedi undan sora yaşlı bulġālādan biri. undan sora dedi neden dedi ḳahar yapārsın dedi. ben dedi sōrdum‿una dedi̇ ne iş yapporsın deye sōrdum dedi. tütüncülük çalışīrım dedim ben‿una. tütüncülük dedim bizim hayatımız oḳumā dedim gitmedik. bulġarcā bubam salmadı mekteP vādı bizim küde. yarısı bulġar yarısı türK‿e ḳoçeşli. undan sorā bulġar mektebine salmadı oḳuyamadıḲ biz. türk yoḲ mektebi yoḲ. ben dedi sōrdum dedi ni iş yaptīnı dedi̇ tütüncülük bide dedi on yedi yaşında ēvlenmiş dedi ni olcaḲ ġızan tā dedi neden dedi ḳār yaparsın. sen dedi sestraya sen dedi başḳa ülkeye dedi gitsen dedi

dilinden‿annamasan dedi undan sōra dilden‿annamārsın dedi sā sorsalar dedi hasta olsan sā sorsalar sen ni civap vercēsin dedi. süle süle ni civap vercēsin. sestra īm bitā ḳonuşamadı. geldi ḳār‿u zaman‿ēngin. ni u dedi. eveli dedi biz dedi bi‿em dedi ḳomşularım türktü dedi ben de dedi undan sorā annayorun dedi ḳonuşamārın dedi. ni ḳadar‿iyi yaşadıḴ dedi. şini zaman‿üle gelmiş dedi yapmayın büle dedi. yapmayın büle dedi. ben sonca hasta olduḳtan sora ben çoḳ gittim banelere altı sene gittim orā burā. u zaman dā gelinin ġızanı var büle ufaḴ ġız ġızanı yanımızda götürürüs hep. birini bıraḳōruz dedesinin yanına burā çocuḴ‿olanı, ġız‿olanı gene yanımıza götüröz. ben‿u zaman ta açıḳ tā gencim. büle ġızannaḳ nene beni ḳūlasana ben de onu ḳūlayorum o da beni ḳūlayor‿şte ḳaçışōruz‿ikimiz. u zaman gene ḳārī̄ atlar dī̄şilcēmiş. ġariyin biri çıḳtı dē bulġar babsi üle dedi. neden dedī̄ türçe ḳonuşōrsın dedi bulġarca ḳonuşsana dedi undan sorā üte taravtan bulġar babsi gene dedī̄ neden dedi üle Ĺaf yapōrsın dedi madem dedī̄ bilmēr dedi bulġarca dedi gitsin tē istanbola dedi. undan sora türkiyey gitsin. gittik de durduḳ mu durduḳ mu geldiK‿e gene çocūm. zamannar‿üle gēldi. te üle yaptı. bize ḳahar yaptılar‿u zaman. ama ni yabalım hayātlar‿üle gēşti ġızanım çoḴ zor gō̄rdük. şini çoḳ ḳolay‿ōldu alōruz pensiyamızı yiyō̄rüz‿eme ne faydası var ḳāri itiyalladıḳ. yaşlandıḴ ġızanım ḳārikin girdim ḳāri seksen‿altı yaşıma. u ḳada zor gördük seksen‿altı yaşıma girdim. ne yabalım be yavrum.

(21)

Anlatan: Sabriye Mahmut Sadullah

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 67

Derleme Yeri: Bey Köy (Dolno Golemantsi)

(Genel) - I

yā ben buvalārdanı. köpülüyün yandan ḳırcalı̄ tarafında. ḳız‿oluşum‿urdan. burāy‿evlendim ḳırḴ‿altı sene oldu geleli. ḳırḴ‿altı senedir burda yaşıyorun gülüm yā. he bıldır eşim mefāT‿etti. çocuḳlarım ḳasabada yaşayor hasküfte. hayatımī hayatımızı annattırōrus yā te ȫle güllerim ni yapalım iki sene hasta oldu iki sene başında durduḴ. hasta ne yapalım. te büle hayāt. ḳazā geçirdi ḳazāda ḳafacī hırpalandı ziyán‿oldu. iki sene döndüm başında‿şte gülüm‿ama yoḳ ne yapalım ḳurtaramadıḳ. şindi yalnız bu sene iki teḳār yerim var haremde tütün‿ektim. bȗn ḳaşon‿aldıḳ ta şindi tütün doldurcas yā ne yaPalım. hayvan‿asānet var gene te onnallan‿iylenörüs. biyen iki tana bi inek var yā haremde de iki deker yerim var te unnālan‿iylenȫr. ne yabalım ba gülüm hayāt‿üle‿şte. çoçuḳlarım hasküfte. urdā çalışōrler haftada gelȫrler. yā çocuḳları da oḳuyoru. nēbalım. ben kırḴ‿altı senedir burdayım. ḳırḴ‿altı senedir burda yaşıyorum. türkiyeye göçmen gittik bis. istanbula gittik istanbula gittiK‿ema u sıralardā eşim şey ḳaza geçirdi. to ḳazada ona māna oldu. undan sam ḳā düzelttiremedi kendini. te o ḳazada türkiyecilik zamanda geçi̇rdi ḳazāyı. nēbalım. çocuḳlarım i̇ canım çalışōller. pitō ġrupamız vārdı mektepte. e bēş

sene zaten ‿orda gēnşlerde çalıştım. mektebi pitirdikten sōra. bāyı ō̄retmenler zatı başḳa yere yollacaḳlar deye mektebē bubam da binadan döştüdi ikinci ḳattan bū̄reni aldılar. gitmedim mektebe sonca pişman ‿oldum ‿ama ne fayda. te büle hayāt. hep çalışmaḳ hep topraḳta hēp topraḳta yıpradıḳ. topraḴ ‿işi. hep ālt taravta var ‿iki dekēr buralārda ülē hep bāçelen ‿uraşorun. ilērden hep ġıra ekērdim tütünü bu sene burāy ‿ektim yalnız ‿oldūma. nēbalım gülüm te büle hayāt.

(Evlilik Hikâyesi) - I

ben yirmi iki yaşın doldurduḳtan sora evlendim. dü͡ün dü͡ün burdā eşimin bubası bi yaşındaḳan ‿ō̄lmüş emā ġayınvālidemiz istērdi dü͡ün. çoḳ meraḳlıdı ḳarī üsüz büyüttüne. bubam hasta diye yaptırmadım dü͡ün. sonca bin kere pişman ‿oldum. aġam türkiyeye gitti dedim ‿ēşim dostum toplayıp da kim gelceK. çoḴ ‿inceden düşünürdüm. heşke düşünmez ‿olaydım ‿o ḳadan. çoḳ sor. inceden düşünmek ī dī̄l. çoḴ ‿ince düşündüm. ō̄lürsem dedi gözlerim ‿açıḳ gitçek ḳızanım ō̄süz büyüttüm dedi ama nēpalım ḳısmet ‿üle.

(Bayramlar)

bayramlar ‿iy ‿olōr ba gülüm. eşin dostun gelō̄r kendimiz gitörüz çoḴ ‿i olōr bayramlarımıs. iy ‿olōr ‿ama davul feĺan tutmāller. eskiden bilnaz ‿inge yoḳtu yā davul da yoḳtu yoḳtu. yalız māhiyelēde totōrlar davulu ‿şte. ama bayramlārda yoḳ ama gene eşimize dostumuza gitō̄rüz büle zērbeslik gene kimse bişey demēr.

(Genel) - II

biz gittik dō̄rt ‿ay durduḴ ‿istanbuldā. dō̄rt ‿ay ‿ama ḳaza geçirdigi bunu işe almadılar çocuḳları aldılar mektebe yazdırdıḴ hem ālācıdılar gittiler mekteP

bıraḳtılar. unnar bıraḳtına biz de dönmē ḳaldıḳ. e unnarı işe alōrler bizi almārler. saÇlarınız‿aḳārmış diye. aç‿ölcēz diye gice gündüz āğladım. ha aḳıl neden‿āğladım bilmen. çoḴ‿inceden düşündük herşeyi. yenden dō̄ndük evmize dō̄rt‿ayda döndük. ōlmamış a‿a olmamış zarar yoḳtu. saten eşimin ḳız ḳārdeşleri burdadı biri burdadı u zatı göz ḳulaḴ‿olmuş. sonca yenden gene dönenner yennen gene gitti biz ḳā gitmedik. çocuḳlar burda devam‿ettiler mektebē oḳudular undan soram gitmedik ḳaldıḳ. ama kimse de bişey demedi. divām‿iTtiK‿işimize. ḳayın vāldem de çoḴ yattı hasta. ona da çoḴ baḳtım. te şindi ḳaldıḳ yalnız‿işte havtada çoçuḳlar gelō̄r te bu. bereket gelō̄rler.

(Eski Zamanlar)

ō hep çalıştım hēp çalıştım. hēp tütün i̇̄şim hayātım tütünnen geşti. hēp tütün. bālıḴlāda da çalıştıḴ üzüm feĺan ama ēn çoḳu tütün çalıştım. bütün hayatım tütünnen geşti. gice ikide ḳalkarın ha baḳām hēp yalnız çalıştım eşim gene burda traḳtor‿aydārdı. ya u traḳtoristi u işine ben‿işime ni yabalım. hi̇̄c‿aylaḳ durmadım hiç. şindiye ḳadan hēp çalıştım. baḳōrun ya baḳārdıḴ ya gülüm hep baḳōrun gene hayvana. şānda iki tanalan bi inek var. eşēm de vārdı ama ō̄ldü o yaşlıdı. gene te var tütün‿işte bū̄n diyeri espertler ne ḳadan verebilcēsin beşüz o ḳā verim gene dedim‿iki deker‿ema dedim. var var cāmi ḳāşıda ā cuma gelō̄r hasküften gelō̄r hasküften gelō̄r‿imammız‿öldü şindi hasküften gelō̄r hēr cuma gelō̄r yā hasküften‿imammıs. bizim burda şin ḳoperasiya başḳa bi firma āldı. unnar‿ekin‿ekō̄ri başḳa ne ekölle be bi̇̄ herşe eköller gündendi ekörler tāleleri aldılar‿unnar bize renta verō̄rler tālelerden. verō̄rler gene şırlan verō̄ri, ekin verō̄ri istērsen parasını alorsın. istemesen şırlannı ekinni alōrsun. ben hayvan‿oldūna ekinimi alōrun, şıllanımı alōrun gene. büyük firma aldı bi çocuḳ büyū̄k

traḳtorler‿āldı u işlettirōr. gündendi ekōller. bide başḳa bi ot eköller hayvanlar‿içi ama nedir‿ūnu bilmērin. yonca da var yonca da eköller. sarı bi çiçeK‿ama onu ne içi ekēlē onu bilmērin baḳ bişey yapolle ondan. bilmēriz‿onu birḳaç senedir yaporler ekörler‿onu. ama büyük traḳtorler‿aldı o çocuḳ. burdan dīl‿o başḳa yerlerī çoḳ yerleri almış‿o. e aldı tāleleri çalışōr‿şte verōr rentasını.

(Düğünler)

eskiden kūde olurdu iki gün gidērdi şindi genē būrdan rēzöre pini ḳasabada yapōrus hasküfte. çoḲ‿ī şin misafir gibi pinik reyze gidōrüs. çoḲ‿ī şindi tā ī dünler. nişánları bilem ḳızları nişánnadın mı hasküfte gitōller bi restoran tutōrler nişánı da orda yapōller. ya şindi yōḲ geze meze yoḳ. şindi üle bişey yoḳ. köyde bēm çocuḳları everdinen‿u zaman hasküve gidilmezdi. çadırda yaptıḳ bide stol vārdı stolda yemekleri yaptılar ḳırda çadırda. ïsanlar büyük çadır. bēm çocuḳlar‿evlenirken‿üledi şindi ḳāyıki ḳasabaya. şindi mekteplerin de pitirōller ballarını ḳasabada yaporler. her gün günden başḳa olōr hayat. bēm ġoca çocūn çocū on‿ikinciyi pitirdi hülbeye gitti bu sene oḳumā balını ḳasabada yaptı. o zaten hasküfte yaşıyorlar‿a.

(Hıdırellez, Eski Adetler)

eskiden yapārdıḳ. ō ēskiden ġarāç vārdı bizim tē büyük bi ağaç vārdı meşe. undan sancaḳ ḳoşmā gidērdiK ḳızlālan. u zaman‿ēngindi. urda küdeken‿üledi toplanırdıḳ gidērdik ama şindi yōḳ şindi yoḲ‿üle bişey. ḳızlālan‿ēngindik dünlerde de ōsun. şindi üle yoḳ. öyle şeyler bizde yoḳ. ne bileyin şindi türkü bişey. çārdımız yoḳ yan. yā u zamannar sülelerdi. ḳāşı māleden zaten bizim ramazanlāda ḳāşı māleden davulcu. u süylüyor süyle baḳam bi pït diyorus‿unnara yā. davullan gezörler gene

baḳ bayramlāda on beşi de gezȭr‿ayı da gezȭr. ya gezȭr gezȭr ya ya. gice de gezȭrler ramazanda gezȭrler gene. şindi zerbeslik beya. şin kimse bişey demēr. a verirdik sıra vārdı şindi yoḳ. ēskiden bu imam şin ḳāşı māledeken verirdik sırayı ama bu hasküften geldi͞ne vērmēriz bunu istemērler bunda. una verirdik. ya ya hep sıra geldi mi verirdik bis. hayır bē ikişer di͞ldi ma tek tek vēdik mā. ben bigün ben vērdim bi gün hatçe yengem vērdi sıralan sıralan veriridiK yā verirdik verirdik. cenazeler heP‿aynı gidȭr ma bilnaz‿inge heP‿aynı gidȭr gene. heP‿aynisi gene ya hep‿aynı devam itȭrler. yalnıs sandıḳlar gelȭr‿şte üle di͞ mi hazır sandıḳ gelȭr. hazır sandıḳ gelȭr. sandıḲ‿alōrler şindi. sandıḳ getirȭrler.

(Evlilik Hikâyesi) - II

ō gülüm‿unnarı annatsam çoḲ‿uzun gitçek güllerim. ānnattırayım mı. baḳ şindi āh gülüm‿inēm de gelceK‿ama. baḳ bēn şindi͞ ḳızḳan hiç er kişiyi seçemezdim. bigün‿eşek çaḳmā gittim. iyamā eşek çaḳmaḳtan gelȭrüm bū gelmiş bēm‿urda bi hısımlarım var‿iki tarafıya unnarın da hısımları fehime ḳārdaşım ile. ālmış‿unnarın küçük ḳız ḳārdeşini eline gezdirȭr. baḳ şindi baḳ ne dedim gülüm ben kendi kendime bu çocuḳ dedim beni istese ye dedim içimden dedim güllerim. āla tarafından bilnaz‿inge de duralaḳ varalaḳ beni istedi. baḳ ben nērdenen‿u nērde. dünyanın‿işine baḳ. ānā ! sonca istedi beni güllerim‿ama anamı ḳārdaşları istemēri. beş tane ḳārdaşı var. bubamın‿amıcam da var‿u da istemēri. bubamı ḳandırōrler. hay‿alla ben gene şindi onu isteyerin biyendim‿amā bişey demērin. u da beni duralaḳ varalaḳ derne istedi. vūda genē ablaları mālimimizdi bizim buvalāda. unun‿ablası mālimdi. iniştesi de mālim bizim kȕde. iniştem sırıv mālimidi āltıncı sınıftan bizim. sonca dünüllē geldiler bā. bubam dedi nişánnarın dedi nişánnı ġıyıḳ da vēcek. ben gene bubam binadan düştü bȕreni aldılar istemērin dȕ‿ünlen geleyim

istemērin düün yaptırayın ḳaharlanōrum bayā babama. undan sam duralaḳ varalaḳ ben şini gēnşlerde çalışōrum tütün çalışōr. undan soram ‿o gelōri hep gelōr ‿ama sreştaya hep gelōr. undan sam ‿anam diyerin kimi seversen ‿ona git ḳızım deyör bā. ïyamā bayā bi gēzdi ārḳamdan ben tütünüm pitirmeyince işimi pitirmeyice altı ay gezdirdim ‿unu ama nenem gēldi şindi ḳandırōrler bubamı. yoḳ ‿allā biz zura vermicēz ‿onu. bigün düün ‿oldu. ben de şindi dedim bubam dedi ābayı poturuḳ dedi giyik seyin ‿arḳandayın dedi bā. bēn de gitmicen dūne dedim ben de gülüm. dūn var ‿o gün ‿ama gündüz cumartesi ïsanları ekmekleyörler. ḳız ‿arḳadaşlarımız ‿ama gündüz gittim ben gēldim başım ‿āror yatōrın. ḳārdaşım geldi ḳārdāş dedi hā dedim ben ikinci ḳattan yatōrın. nenem gēldi anamın ḳārdaşları gēldi yoḳ beni istemēller bura vermē. ben de onnarın ‿istedï yere istemērin gülüm gitmē. ālla diyerin şindi nāpçaz. undan soram ḳārdaş dedi büle büle hayḳırdı bā. hāy ‿u zaman gitçēn dedim ‿anam dedi gitmicek gitmicek gülüm dedi hasta dedi bā. gitçen gitçen ḳārdaş dedim ben. tamam gittim sreştaya undan soram nenem de bi ḳızan getirmiş ‿anam ḳārdeşin ḳızanı. āblamlan gitçem ablam taḳıldı arkaya. tamam ḳonuşmā başladıḳ dedim hōp dedim gēldi gene o ḳızan ḳaçtıḳ. ma fejme ḳardaşım ‿ile ḳāştıḳ nazmiye ablam dedi ma ne ḳaçorsīz dedi ma ne ḳaçmacāz ‿abla dedim ū ḳızan dedim taḳıldı arḳama dedim ‿anam da gōrdü ġālba dedim. hoş geldin gülüm demiş aḳşamnān hoşbulduḳ demiş. ben seni bilemedim ‿a ba gülüm nērdensin demiş ‿anam. bēn yabancıyım ba abla bilemessin sen beni demiş. ḳārdaşlarım ‿istiyōr beni burā gelsin āma anamı ḳārdaşları istemēr amıcam ‿istemēr. gittik ḳınaya vārdıḳ. ḳārdaşıman ‿u gitti ḳārdaşım da istiyöri. ekizis biz birimis çocuḲ birimis ḳız. vārdıḳ şindi dūne sāla bēm ḳoluma yaPıştı. amıcamın çocū bi gōrdü beni ā seni dedi ne yapçam baḳ dedi ēvva dedim ḳay bitā soḳulmadım. ērtesi gün dūnde gene soḳulmadım. anam

ḳārdaşları gözettirōr beni ben de ḳonuşamārın. nāpayım. ḳız ḳārdaşım gēldi unnar gitti bōcukluya abla dedi ḳonuş baḳtım ohō u gitmiş başḳa yere ḳızmış bā neye ḳonuşmār benlen deye. ben de ārḳadan bi mektup şişirdim dedim hepsi ḳā nenem gitmiş‿ama gündüz saatlan yanna. bu mu canım bu mu bizim sabriyeyi isteyen bu mu bu toḳ ḳafalı mı dērmiş aynısı demiş‿u da. çoḳ maytapçıdı bēm‿eşim çoḳ maytapçıdı. undan sam ben de bi mektup şişirdim dedim bunnar bēm‿işime ḳarışōrı. büle büle undan soram bi sāt ḳoydum. traḳtor‿aydārdı kendi başḳa bi mehanik te vārdı sali aġam tā sā. u da kendi traḳtorunnan mandırada işlerlēmiş hādi gelōller. ben saat ḳoydum feĺan yerde durcāsız diye. undan soram alla gitsem mi gitmesem mi nāpsam‿allahım anam gitti amcaminle. buvam da gitti gezmē ḳız‿arḳadaşlarım bizde. dan sam ben kimseye söylemedim‿ama ḳız ḳārdaşım bilōr‿ama ḳārdaşım da bilōr. epsi bilōri. mismele dedim‿ölüm var dönüm yoḳ dedim. bi çekildim güllerim ama baḳ āllah far dünyada gülüm baḳ bilesin. te o çetin cevizin yanda yaḳā ama ḳarannıḳ tē büle toḳuştuḳ sali aġamlan bişey düşürmüşer. traḳtor durmuş sādan yaḳada. tē büle sālalan doḳuştuḳ ha geldin mi dedi geldim ya dedim‿ama gōzünü hani büle şeyī soḲ görünmecek parmānı. bēn traḳtora pindik beni çekti traḳtor yandı sali aġam ben‿ārḳanızdayım ḳorḳmayın gülüm dedi mehannik hadi gēldik. undan saram bubam benī ça‿armacan demiş çeksin cezasını iki ay dayanamadı ça‿ardı. ama en ī gövēysi de o ōldu. yā vārdı mı hep ġırīnı ġıcīnı u yappırıdı unnara annārdı herşeyden gülüm çoḲ‿annārdı tērtipçidi çoḳ. te ōle hayat tōle oldu gülüm. bī‿tiyar nenesi vārdı yüz dōrt yaşında öldü bi evladı vārmış yalız bi çocū otusekiz yaşında ölmüş. nenesine de ben baḳtım anasına da ben baḳtım e u da genc‿öldü te altmısekiz yaşı dolduramadı ḳısmet‿işte ne yabalım gülüm. ḳızannarım gene bi yaş‿arası var‿ikisi dē çocuḳ. bi yaş‿aralan‿işte ītiyarınnan hastasınnan gülüm gice gündüz uyumadıḳ. hēP‿işin başında tōle hayat tōle oldu gülüm.

(22)

Anlatan: Sıdika Mustafa Ali

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 69

Derleme Yeri: Musatlı Köyü (Orlovo)

(Genel) - I

ācoluĶ köyünde bulġarca adı tatul ġalba ma bulġarca tatul. urdan evlendikten sō beyimlen‿ikimiz gittik büyk minalava. mini maritsa iztuķ. duydūn vā mı. büyük bacālā şeylē. sen bilī misin ā çocuķ bilmicek. çocuĶ hiç bilmicek. gittik‿evlendikten sōra bi göz‿oda vēdile bize slujebna ni demek. slujebna dur şini. çevir sen sōna hiç ödetmedilē bize şey oda. parasız‿oda vēdilē parasız‿oķutturdulā. ben‿ōrda bitirdim. burda bitirdim sekizinci sınıfı a eski zārada gene yemekhāne mektebe ni diyölle hranitelno vķusovo uçilişte. manca yapmaķ için üç sene oķudum‿eski zārada. ama meslēmde işlemedim. urdan rudnikten genç ķadınları ben on sekiz yaşında evlendim gittim‿orā. dedilē parasıs mektebi çıķar mektebi çıķardıķtan so üc‿ay ķurslara yolladılā maşinopisķa destopalna sistema on barmaķlan yazmaĶ‿için ūc‿ay parasıs ķurs verdilē bē eski zārada. bis yedi sekis ķadın bitirdik sekis sene işledim yazmacı gibi bilmēn toçno türkçesini bilmēn. maşinopisķa gibi ama on parmāmlan. sonra bēm beyim‿urda aycıķ büyk şef‿oldu. mehano tehniķum vā bilgisi vādı. beni başķa işe dīştirdi çünkü başladı bileklēm‿ārmā. bütün gün yazōrsun‿urda dedi bu işi bıraķ dedī unun ķoleġasına arķadaşına sūledi büle büle bēm ġārımın orta tahsili var başķa

bi işe dı̄ştirelim bi ḳadın ā bi skladta işlēken hamileyik yaptı dūma gitti unun yerine iki sene beni tayin‿ettilē. iki sene ordan çıḳādıḳtan so‿şimi biyendilē yı̄rmiki sene u skladta işledim ben. uniforma vēdim ā jepeni ma sülesene trenyolunda işleyenlere uniforma şapḳa, vratovrısḳa ya vratovrısḳa, anteri, çorap, babuç büyk bi skladta işledik dō̄rt tāne kadın. yirmiki sene urda işledim. dedilē ḳumpitıran sistemalā girdi. a ben gene ġayrik elli yaşına girdim. ne zaman gitçēn ḳurs‿alcān da çe ḳompiturlan‿işlecēn. dedilē sen başḳa işe dı̄şil. sen gibi genç bi ḳadın yüksek tahsillen ḳoydula çünkü bütün skladta ni ġıdā eşya vāsa hepsini ḳompitura ġuymaḳ ĺāzım baḳ bende yoḴ‿o bilgi. sana dedilē başḳa niyin vā arada ḳıran haydamaḴ‿için ḳurslā da bitittirdilē bize. u işte şeyedemesen başḳa‿şte. elli yaşında ben ḳranis‿oldum. bēm çocūm şini urda bēm yerimde işleyer‿ama u çoḳ büyük ḳranda işliyer bu evi aldı mı ḳaldırıp dıi̯ştiriveri. a ben gene köprüde köprü vā altı mötrö yū̄sekte gezivellē bagerlen, dviġatellan, reduḳturla üle büyk maşinaları alīdım büyk zala vā burdan te bu ablayın evine ġadā. götürüverisin ġoyvarısın struḳta işleyivellē unu sōna getiriversin kamyona ḳoyvarsın kranis gibi işledim ū̄le de pensiyaya çıḳtım. baḳ ḳāç sene işletti beni ōtuz doḳuz puçuḳ sene işletti beni. ā ḳaç yaşında çıḳtım dur şinni. ēlli elli doḳuz yaşında pensiya çıḳtım. on senedir de pensiya alōrın şini altmış doḳuz yaşındayım. ama güzel pensiya aldım çoḳ memnunum. altı yüz leva bizim burda bu kū̄de alan yoḳ. āma ō̄mrüm on sekiz yaşından elli doḳuz yaşına ġadā maritsa istuḳta geşti. bēri dı̄şilmediK hiç. aynı işinde işledinēni yıprama parasını herbişēni güzel‿ödedilē. şindi bizim beyimlen ikimizin aldīmıs emekli māşını alan yoḳ kū̄de çünkü isanlā ni ġıdā çapalan da işlese iki yüz leva üçüz leva bilmen sizin paralan ne olur. te büle geşti hayatımıs. bi ġızım var bi çocū̄m var. ḳızım yüksek tāsillen zdravna ḳasada işliyer hasḳovoda. magistırsḳa stepen pılno otliçinçḳa sofyada bitirdı̄ sofyadan geldi hasḳuvuda evlendi güvēm gene askeriye mēmuru. u da gene sviştofta vişo obrazovaniye bitirmiş vişo voenno uçilişte diyellē unnara. ofitser gibi işledi biras şindi ġayrıḳın ayçıḳ dā büyüttü. hayatımızdan memnunus.

(Göç Zamanı)

a göç meselesini sorāsan gene çöcüm ‿askerdedi o zımat. bispütün dedim bulġaristan ā aḳın ‿etçek gidemicēn çünKü ġızanım ‿askerde bıraḳıḳ ta ben türkiye dedim āltın ḳoysunlā şeyetmen. çöcüm ‿askerde olmayadı belki gitmişikti. ama şanslā ülemiş memnunuz hayatımızdan.

(Genel) - II

çocūm ‿işleyeri ḳızım ‿işleyiveri̇ güvēm hepsi işleyirler sātta. torunum dā var ‿u da bu sene mektebi pitirdi ama iki imtānı tā vā alcaḳ büyk torunum. güçüğü de olimpiyadalara gitveri ġızanlāmızdan memnunuz çoḳ hayatımızdan. ülē düşkün hayat yaşamadıḳ çünkü gittik minalara. minalāda herkez ‿işleyemēr. ora tutulduḳ ġayrıḳın ē sōna burā ev yaptıḳ hasküften ġızanlara apartaman ‿aldıḲ ‿ikisine de. ayrı dayreleri vā yaşayıvarıs. hayat bṻle. yıprama paramı vēdilē kendimize de aldıḳ bi dāyre gene hasküfte ama unu vēdik podnaem kiralıḳ. çoḳ baḳ şindi çoḳ bulġar ‿arasında işledi̇mize türkçeyi hemen ‿emen ġızanlāmız ġonuşamazlādı. buzā geliveri dedēni buzaḳ dēdi bēm çocuḳ ānne buzaḳ ṻle dēdi ya ġızanlāmıs. heP ‿urda büyüdülē urda yaşadılā tehniḳumu urda bitirdilē. vişeyi urda bitirdilē ama çocūm bitirmedi. çocūm mehano tehniḳumdan ġaldı i kranis gibi işliyer yirmi altı senedir. bi senesi tā vā. elli yaşına girdi mi āma yaşını beklecek sōna. aynı pensiya alabilcek unnā ta yüsek ‿alcaḳlā şindi. zatan bi ḳazanlıḳta bide u minalāda vā yüksek aylıḳ. başḳa yṻseK ‿aylıḲ burda yoḳ. ma tutulan şükür hālimize diyerin çöcüm te bu.

(Eski Zamanlar)

sekmecik. çöcüklē çoḲ ‿oynālādı çe. biz gene sekmeci te büle oynādıḲ te. bi̇ şeylē yapādıḲ. sekis tane ḳvadrat yapādıḲ ‿u ḳvadrattan şini içine bazı ḳaya götürüdüK ‿ayamızı ama şin ġāri küçṻmek zor. te büle ama şükür hālimize diyeriz

itiyarlıḳ bastırdı yoḳ nerē gidelim. te baḳ şini ġızanlām yanna gitmē istesem gitçen tō dayrede yaşācan‿ama şini bu evler‿u zımat ġaynatam sādı. çocūm gel biz te burda yaşlıyıs ḳaynıḳ ben sā yardım‿itçēn yardım‿itti adam yaptıḳ te üle hayat.

(Bayramlar)

bayramları burda bis baḳ bulġar türk demēriz baḳ bisim ḳomşulāmız bulġar bu taraf. unnān bayramlānda bize getirivellē ḳurabiyesini yumurtasını hani boyalı şeyleri biz bayramlāmızda da gene biz de götürüveris. te şindi baḳ bizim ḳomşumuz hepsi geldilē hepsi İdir ḳomşulāmız çoḴ. ḳomşumuz‿öldü. babām babamlan‿annem tatuldan ḳalktılā burda bi zvezdelina zvenitsa köyüne ḳalktılā ama unna ġayrik rāmetli oldulā. unnā urda yaşadıla. şin ḳardaşım‿urda, ḳardaşım zvenitsayın sekretarı. ā ḳımetin yardımcısı mı ni diyelle ma. muhtar yardımcısı ya. ḳārdaşlām biri rāmetli oldu biri işleyiveri te üle.

(Evlilik Hikâyesi)

evlenmeye ḳāçtım ḳocama. ḳapı ḳomşusuna ḳaçtım āvludan pindik‿iki motora aldıḳ başımızı gittik maritsa iztā. annem babam darıldılā. bi toplantı yaptıḳ hususi dūn yapmadıḴ şinİ elimi ḳalbime ḳoyayın da. çoḴ darıldılā dip ġumşuma ġaçtım. aldıḳ başımızı gittik aycıḳ hısımnıḳ vā dedilē bilmem ni dedilē geri almā istedilē ben gelmedim te ülē. ama memnun hayatımdan beyime ḳarşı da ōlsun ḳızanlāma da olsun. tutulan iyi hayat yaşayor tutulmayan. şin burda yüz‿elli levalan pensiyoner‿İsanlā vā ni yapabilir bişe yapamas. iki puçuḳ sene getirmedilē beni ama yazmān‿unnarı saḳın yazman. ayır‿üle bāzı dİmi basın şeyi yapollē. ey tamam. iki puçuḳ sene getirmedilē. hāmile ḳaldım çöcūm‿olcaḴ yedi aylıḳ hāmile anam haber yollamış. demiş ne ōldu oldu darġınlıḳ geçsin bi bayramda gelsinlē. bi bayramda aldım ġızanı gittim yedi aylıḳ ġucānda. ānam fena oldu dūrdan gördünen. te istemezdiK‿ūle olsun da te bṻle anlaştıḳ de. ane baba ne ġada küsebilir. oḳyanı çoḳ

severim baḳ ben torunnāma da öyle diyerin. ōḳu çünkü ben kendim sekizinci sınıvı bitirdēne iki üj sene durdum kū̄de bēm beyim‿askerdi askerden geldinen doḳuz gün so aldıḴ başımızı ġaçtıḳ. i tāsilim yoḳtu undan da ġızanlāma diyerin ōḳun oḳuyan her zaman‿için yolu açıḳ. ayni işinde de işlemesen başḳa işinde işleyiverisin. ū̄le. ni söyleyen sen sor ben söyleyen. türkiyeye sekis kere vādım. ama çoḳ stresli hayat deye. yaḳınlāda dōḳsan‿altıda mı vādım ne sonuncu. doḳsan dō̄rtte vādım. ilk gittikten sō bēm‿adamın teyzesi urdadı ī giceḳondulāda yaşadılādı çoḳ kötüdü u zehtinburnunda u hayat üle büyk bloḳlā yoḳtu. ben beş‿altı sene sō misavilie gittim‿aynı teyzeme āḳlım. bizim bulġaristandan yüs sene dā ileri. aḳlım ḳaydı o bloḳları şeyleri gō̄dēni. ama sekis kere vādım türkiyeye. kendim çoḳ stresli görüverin‿urasını biz bēki yaşlandıḳ ama ḳızanlām heŕ sene pamuḳḳale unnān, antalya unnān ā süle ḳuşadası unnan hem gelinim hem çöcū̄m hep türkiyeye gitöllē. heP‿orā gitölle her sene.

(23)

Anlatan: İbram Naim

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 75

Derleme Yeri: Yahyalı Köyü (Maslinovo)

(Eski Zamanlar)

tē evelden bis çoḳ güççük yaşta başladıḴ. bizde tā beş ‿altı yaşındā iş vādı u zamanda hayvan güdēdi, inek güdēdik dedi͞n gibi. keşleri güdedin ‿u zaman ġızanlıḴ yoḳtu büle şindik gibi. ey girdi on ‿on ‿iki yaşımızā undan sō orman dāyresi çalışıyadı u zaman orman dāyresine gidēdiK on ‿üç yaşında tā. ḳanal ġazādıḴ yemiş ḳazādıḴ. e ollāda birḳas sene çalıştıḳ sōra ātıḴ ‿on ‿altı yaşına girdēni gitti şeye ḳā bere pazarcā. u zamanda beş metru ġızan mızan yoḳ herkezi işlēr şeydi yān beş metru ḳanal vellēdi. e ōra te üş dörT ‿ay işledik sōra ātıḳ şeye sofyaya jepeye reveḳaya gittim. bi prat pratiye vādı u zaman. tiren yolunda köprülēde boyamā şey. ōra bi buçuḳ sene çıḳādım ōran da askere gittim. askerden ki sene asker çıḳādan yenden jepeye gittim. gene jepede çalıştım bi sene mi iki sene mi. yepe bıraḳtım ‿undan sam te bu direkkere gittim ama dō͞rttüs kilu vā bunna bunnā gibi dil. tesüşten burġaza götüdük. heryērde seksiya vādı be topolovġradta şeyde ama bizim seksiya rannovodadı. e ōran boyā yirmi sene ora çıḳādım. yirmi sene sōra gimi͞ seksen dō͞rtte bi͞ devrim ‿ōldu ya. u energeden bizi sıyırdılā türkker ‿epsi. bis tünel yaptlā ded türkiye gitçek deye biz kitmediK ‿ema. gitti gitmedi i͞ sōra bēri de u zama işe almazlādı vādı bişey rabotna sila vādı u zaman. yamā eski zāda di͞mi eskiden altmı

sekis senesi tanīydı beni naçalnıḳ. vādım bēri işe almollā. o dedi ibram dedi şe pire meme dedi o işliye dedi e ōrada ġāri emekli oldum çıḳādım cepedede. iki bin ikide yanvardedi. undan so ātı emekki oldānı gene geldi unnā borā aramā gel‿işe gene diye dīmi eski işşi arıyollā hep büle şeyapollā ülē bilō̄r‿işini diye. e getmedim te bora büyük pliçānıḳ vā beş‿altı senē unda işledik. te bu te bu kērḳoyu da te unda da işledim birḳac dönem. ustalān yanda bē usta gibi. cāmide işlediK. e şindi de gene ara kere imḱān‿oldān‿üyle gidiyörün çasno gidiyörün‿öte beri çāllāsa ama çārsalār da gel bizim de şey de yetmēr ġa yetmiş beş yaşına ḳuvet de yetmēr‿artıḳ. ū̄le ġayet havif‿iş‿oldān te bu. hayatımıs te büle geşti. bis şindiki ġızanlā gibi bū̄le ġızanlıḳ yapmadıḲ. bēş‿altı yaşında ġoyun keçi güdēdin. şindi ġızanlā yirmi yaşına ġadā iş gō̄mör. yatōlla. ben‿o zaman‿ot piçēdim baḳ ḳosalan. şimdi bēm ġoca çöçükkē bilmō̄r ḳosa sallamaḳ. e bilmēn siz bilī̇siniz bēki. sizin‿için dēl ben bēm‿için ġonuşurum. ah televon şindi ġāri en güççū̄ ġāri te bütün gün‿ayrılmār. ne yapā ne yapa barmānlan çiziyör şeyapor. eh sā olsunlā gene unnara bir‿iki lev çıḳarısaḳ gene fayda. televiziya alıvādım gene geçen gün bora beş‿on gün işlediK dē ora şeyde. benim şindi ḳāsımda doo̲um günüm vā bi televiziya iy‿oldu. ta bubasını aḳşamlān ḳāşılamā çıḳmış borā işten geliken dedem para vēdi u aḳşam dā aldırdı yāni. e te büle geşti hayatımız ba. te ū̄le eşlen doslan nice insanlālan‿işlediK beride bir darġınlīmız şeylik yapmadıḲ. otus ḳırḳ sene hep te büle yabancı insanla çaḳ potḳovodan arḳadaşlā va siz nērensiz ne bilēm. ā ednē ama bōran kitme mi. e bizim te büle geşti hayatımız.

(Göç Zamanı)

elli bir senesi biz dē bēm‿o resimlē duruvar bile elli bir senesi göçmenlik vādı türkiye. gēdilē çıḳādılā doḳumentlē epsi hazırdı ama ne oldu ne gitti durdu. u zaman

da ġāldıḴ şin de ġaldıḴ. e gezmē varıvan türkiyeye gene şeye ġadan vādım. ē ḳızılırmā ġadā u ni diye ḳutālya ani çölmeK çoḴ yapollā. çölmekçiden bi çölmeK‿aldım ōdan şini fasile bişittirr̄ün de. ama çoḴ‿iy insanlar‿unnan kütalyanın‿ı̄sanı çoḴ‿i. bizi otutturdu birē çay vēdi birē çölmeK on liramıdı ḳaş lira āldıḴ‿ōran. ha şe birē çaşḳa da şarap vēdi. şarapları da iy‿unnān. sōra ōra toprān‿altında büyük bi maġazin vā bēki vādınız bēki yoḳ ama hepten toprān‿altında. eskiden yapma ġoca ḳayalālan şeyleri var. unuttum ben şindi ama yalnız çölmeK‿u. te bu belki bu ġıdā belki te bu reyon ġıdan vā aşāra toprān‿altında gezr̄. çaşḳa vā ni yoḳ topraḳtan herşey vā. sōra ora diyellē anı̄ topraḴ‿altında yaşiyeri insanlā vā evlēne baḳtıḴ‿unnān nāp iki ġat‿üle tepe gibi unnā be ne adı vādı orasının. tepe gibi basmaḴ yapmışlā te ora ū toprā ekilir‿ama su girmr̄‿unnara erālde ne bilēm ben ha. girmēr‿üstünde keremit de yoḳ yā. te unnarı gēzdik. e te bu te bāz baz gene varōruz orā türkiye istanbula şeye yāni. eskişēre vādıḳ māhe yapōla eskişēde üle şeye. bu ġāzi osman mı ne ora bi türbe vā ġalba. adını unuttum ya onun. da ōra gēzdik. bi gēnş çöcüK‿annattırıvar‿ani ū unun mezarını oldū yeri. iki mezar vā. nāp gelmiş nāp gitmiş. u zamandā orasının hem çobanımış hem büyük muḳtarımış. ülē şeyapōr annattırıdı. e te bṻle hayatımız tā vā da biz çoḳ ġānı unuttuḳ.

(Eski Bayramlar)

bora da aynı bāyram namazınā gi̇rdin mi ērkez bayramlaşōrsın üyle gelr̄sün‿eve. aynisi bizim bōra da öyle. iyeme bayram namazına gidr̄sün bittim mi ōra olanlā hepsi birbirinnen büyügü güççū̄ bayramlaşōr. ya var var. sōra hānende gene gelenlē ōlmuş hān böy güvēn çöçū̄n hepsi bayramlaşōlla yan. şindi baḳ şindi hepten‿eskiye benzemēr ḳāraşım çünkü şindi gēnşlēn çoḳu ġırda. şindi ġārı toplanamōruz. evelden

geldi mi bir ‿aḳşam ‿iki aḳşam misavir yatādı. şindi ġızanlā gēlse de ērkezde araba vā piniyö arabaya gene gidiyöllē erkez ‿işine gidō̲r be di̲mi. hep ‿o gene ayrıcaḳ bi̲ şeyi yoḳ. sōra biz ḳırcalı taravından. bizim ḳırcalı taravında ḳurbanlar ‿ērkez toptan biyerde bişirip bi yerde yiyöllē. orası üyle dil. heryerin ‿ayrı ayrı bizim ‿orān. ḳırcalı taravı üyle. mesela ōda vā herkez götürüveri odaya ōra bişirivar vā ġurbancı sōra āylesinlen ‿ekmēn getirik. şin tā moderna de u zamanlāda yoḳtu büyle çinilē şeylē şindi moderna çini vā ġoyoyorsun te yiyörsün. māyalara kittēn de üyle artıḳ. evelden gidēken torbana ġoyādın şeyi çiniyi ekmēni alıdın şindi yoḲ şindi ġāri herşey var. e ū̲le şinden sōru. bayramlā ū̲le. ah ne annattıram başḳa. o annatçaḲ ‿oldān çoḳtur da işledi̲n yellēden nēllēden ne işledin nerē ne vādın ohō kitaP ‿almaz da.

(Genel)

baḳ şindi̲ normál hayat vardı bizde. bizdē dāda hayvan vārdı öküzü, ġoynu, keçisi, te fitası. biz ḳırcalıya biraz yaḳın bu suuḳpınar yazoviri oluncaya ġadānı peşe giderler fita götürü. u zaman yāya şeye para vēmezdik fazla ba bi urba düzeni. urba da büle moderna urba yoḳ yān. ū̲le hepten yoḳluḲ gō̲medik te. ben de olsa ama bubam ‿eli bis çalışan ‿u zamanda da olsa çalışan gene as çoḲ ‿ekēdi misirini, ekin ‿ekēdin çıḳarıdın fasile ekēdin, mērcemeK ‿ekēdik. e te ḳasımda bir ‿ki hayvan kesē bi ġavurma yapān ‿u zaman durudu be ġavurma. şindi buzdolabına ġoyoyon bozulur. bütün ḳış te o ġavurma ġay ‿ekmek ‿aşınan şeylen yiydik. çaḳ momçilġradtan bū̲le un getiren vādı be arḳasından ḳış günü. bū rāvenaya dān doḳus kilometre, doḳus kilometre de bize ġadān vāsa on sekis kilometre. ama o zaman yol yoḳtu şindi yol vā heryerde be. şindi bütün balḳanları yol yaptılā. yırtıḳ dınkilē vā bōra ḳışlarında delikkē vā ū̲le görüyorun. var var unna kendi kendilēne yırtıvollar ġālba. a potur giydim ba potur giydim birinci sınıva gidēken. çarıḳ da giydik. biz mektebe çarıḳḳan gidēdik. bilmem bunnā bili̲se siz bilmes. çārıḳ ēşek derisinden öküs kestilē öküz

90 derisinden çarıḳ yapādıḴ‿ayaḳḳara. e üledi bē. çārıḴ‿eme su da girse sıcaḳ tutādı ayaḳḳarı be. şindi bunnā gibi dīl. eski tükçē oḳumadım. ben mektebe girdēni ḳırḴ‿ikī ḳırḳ birlen ḳırḴ‿iki oḳudu. biz girdik tamam‿u zaman ḳomanizim girdi eski türkçe battı. ah şindi verölle be tē hergün gelō̄r burā bi ḳadın. şindi te camide oḳudōr bi ḳadın ya şini oḳudōr. ama ġızanlān da aḳḳında ġalōru u sātı.

(24)

Anlatan: Murat Mustafa Hasan

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Yaş: 72

Derleme Yeri: Tatar Köy (Konush)

(Genel)

biz çocuḳḳūmuzda yedinci sınıfa ġadār‿oḳuduḳ. ḳupsite köyünde oḳuduḳ. dördüncü sınıfa ġadā sāranlı köyünde oḳuduḳ. mektebi çıḳārdıḴ on beş yaşında babamdan yetim ḳaldım babamı ḳaybettim. ondan soy ōrda bōrda unun munun yanında ep çalıştım çıraḳlıḳ yaptım. ondan so evlendik düün yaptıḳ mutluyuz. ōrdan‿askere de maden‿ocaḳlarına gittim. sekis sene maden‿ocaḳlarında çalıştım. urdan geldim gene köyüme köyümde de sekis sene ḳumanizma zamanında o zaman hērşe devletindi. devletin ḳoyunlāna baktım sekis sene. üççüs ḳoyuna baḳtım. ōrdan gittim maranġoz ḳursu çıḳārdım oḳulu çıḳārdım maranġozluḳ yaptım‿iki sene. urdan da ḳısmetimiz varmış ta gittik gene köylere şini emekli olduḳ. köylerde hanımlan‿ikimis on beş yirmi sandıḴ‿ārı idindik. şimdi arılara bakıyos hayatın dadını çıḳarıyås. mücādele hayāt böyle bişē. e şidik başḳa ne deyem tā. hayatımızı bunnā‿şte hep geçirdikkerimiz.

(Eski Bayramlar)

eskiden bayramlā erkez birbirimizi gelik giderdiK. hısım‿aḳrabā büyük güççük sayġı sevgi vardı. şindik‿unlar ġaldı telefonlālan. bayram bārek‿ōsun nası oluye

ama eleri öyle dı̄ldi. eleri hepicı̄mis büyüklere saygı vardı babam girdi mi biz‿eçeri polis girmiş gibi saygıya duruduḳ. öyle hürmet vārdı haniki büyügüne ḳāşı. u zamanlar şindiK öyle dı̄lki. e te başḳa tā ne söyleyem. şini hayatımız te büle gidiyes‿şte. üç tane çocūmuz var. bi ḳız‿iki çocuḲ. çocuḳlarımız‿oḳuye çalışıye herkez‿ārtıḳ‿ekmēni çıḳarıyo. biz de hayatımızı sürüyez hanımlan‿ikimis allā şükür. cāmimiz‿açıḳtır camiye gidik geliyoz cumādan cumāya. şükür‿allāmıza deyem. ḳāfemizi içiyes sabah sabah.

(Günlük İşler)

günlük bahçeylen‿uraşıyåm başḳa arılarımlan‿uraşıyåm başḳa işimiz yoḳ. günlük‿şte beş‿on sandıḳ‿ārım var. iki keçim var. bahçe fasıl‿ekiye, domat‿ekiyes‿şte, patates‿ekiyes kendimizi oyalamā ı̄yleniyez demek. ani bı̄ şey çıḳar‿uğruna dil, ēylenme ūruna demek. hayāt böyle ama şini genşler ekmek neden‿oluyå deye sorsan bilmes. u buğday nasıl‿ekiliye nasıl‿oluyo. bizim zamanımızda bide biz‿oraḳlan biçēdik büle ellen. hayvanlālan‿ezēdiK‿onu samannı ayrı yel çıḳsın da savıram diye beklēdik. şindi buda zerbeslik. başḳa iş hic yapmadım. maranġozluḳ, çobanlıḳ, maden‿ocaḳları. maden‿ocaḳlāndan da emekli oldum zate. berket vēsin şini.

(Eski Zamanlar)

yav‿olay çoḳ ta hanġısını birini yabacan olaylar binbir yetmis seneliK‿olay. zamanında adamlar‿şte ḳumanizma zamanda seksen beşte nese bin todereyin zamanında bi uydular. türçe ġonuşmıcan bulġarca ġonuşmıcan. adını işte āmetse andrey yapçan. ama sōna kendi de pişman‿oldu ama işten geşti. şindik zērbesiz şindi kimse bişey deyen yoḲ. āmet misin mēmet misin cāmiye giden. u zamanda cāmi

feĺan gidemezdin. zaten meraba deyemezdin. şindik üçü beş vakıTa git cāmine git kim sen nerē gideyesin deyen yoĶ. yā biz‿oyun‿oynadıķ ta bizim‿oynamā vaktimiz yoķtu kilim. biz ķomunizma zamanında inēn‿arķasından gidebilceK gibi oldun mu. ha çocūm baķam git sen bu ġoyunu götür inē götür getir. tütün diz baķam tütün topla baķam böyle oynamā vaķıt. şindi çöçükler‿oyun u zamanda oyunnan. çocuķluķ şindi, bizim zamanımda çocuķlīmızı annamadıķ kilim zaten. ben yedi yaşına ġadā bi fıstan giydim. sallā gezēdim. şey yoķtu büle pantol mantol‿ayaķķabı nerde sen. bi çit‿ayaķķabı gelsin başımın‿altında bayramda sabā olsun da giyēm diye beklerdik. yoķluĶ. bu çamları hep anġarāylan ġazdıķ tiktik bunnarı. onnarı ķırķ ķuyu tikēsen ekmē alacan undan başķa tülü yōķ. potur giymedim yoķtu çünkü yoķluķtu vardı bizde potur nede. çarıĶ giydim bigün. deri yoķ çarıķ dikmē et çoķ. bi deriye elli kişi sahip çıķıya. babam da nērde buldu kim bi parça deri bulmuş tikvēdi zavallı çarıķlarımı. bi kerecik giydim bi güncēz bi tā giymicen. bizden bu ġıdā deyen. sālıķ cümleye allahım size de sevgi sayġı vēsin anaya bubaya ķāşı. yoķ yoĶ‿avcılıĶ yoĶ. ben hic‿üraşmadım‿öyle şeylen. benim‿üle mīdanım‿olmadı zate heP‿iş. te baķ şindi bile gittim çalıştım gene vādım temizledim işten başķa bişey bilmeyem ben. bizim zamanımızda böle araba feĺan yoķtu. köylerde otuz hānede bi ifaĶ‿araba büle taķsi maķsi yōķ. ēşek ķatirlan. gidērdik yedi kilumetre ķatırlan varıĶ‿ōrdan‿un‿alcan, duz‿alcan getircen borda çoluĶ çocā yidircen yoķ. yörüylek ķatır‿eşē olmayan da var‿alamayan var fakirlik. tütün dikērdik eşeklen su daşırdıķ. iki taravına iki şe baķır su getirip te tütün dikēdik tütün sulardıķ. bu dört teķar tütünü tikmezsen gene ekmek yoķ işe gitmek de yoķ. ile o dōrt deķarı tütünü dikecen. mecburi tikmezsen seni işe salmaz ekmek vermez. tütünü işlersin sonunda a bu tütün ķaliteli dīmiş elli ġuruşa senden. e ben‿undan zaten yüz ġuruş‿avans‿aldım nōldu sene sonunda gene bōrşlu devlete bu ġıdā para vercez gene işledīmiz nerde.

IV. BÖLÜM

SÖZ VARLIĞI

Sözlük Hakkında:

Yaklaşık 1680 kelimenin yer aldığı bu sözlük oluşturulurken şu hususlara dikkat edilmiştir.

- Madde başı sözcükler koyu renkle yazılmıştır.

angara: Bir kimseye veya bir topluluğa zorla, ücret vermeden yaptırılan iş, yüklenti. (24/47)

kosa Ekin veya ot biçmeye yarayan kesici bir alet. (17/22)

süven Bağ, bahçe çitlerinde kullanılan uzun kazıklar. (3/61)

- Taranan metinlerde bulunan kelimelerin metin ve satır numarası madde sonlarında parantez içinde gösterilmiştir.

martıval çıkar- Mani söyleyip bir kap içinden kısmet çekmek. (13/42)

yapunca Soğuk havada, açıkta bırakılan atlara örtülen uzun tüylü kebe. (3/65)

harman düv- Ekin tanelerini saptan ayırmak işini yapmak, harman dövmek. (6/38)

- Derleme metinlerde kullanılan transkripsiyon işaretleri sözlükte kullanılmamış olup, sadece uzun ünlülerden sonra ‘:’ gelecek şekilde noktalama işareti kullanılmıştır.

diva:m it- Devam etmek. (21/44)

traktor ayda:- Traktör kullanmak. (21/139)

saçları aka:r- Saçları beyazlamak. (21/39)

- Bir sözcük birden çok anlamda kullanılmışsa kelimeden sonra numaralandırılarak ayrı maddelerde kayıt altına alınmıştır.

se: (1) Sana. (2/58)

se: (2) Seni. (13/59)

get- (1) Getirmek. (14/17)

get- (2) Gitmek. (1/48)

em (1) Ama. (2/87)

em (2) Hem. (4/26)

onna: (1) Onlar. (2/83)

onna: (2) Onlara. (19/21)

- Yabancı kelimeler, kelimeden sonra parantez içinde kısaltılarak gösterilmiştir.

olimpiyada /bulg./ Olimpiyat. (22/52)

naçalnık /bulg./ Şef, amir, müdür. (23/17)

kapka opulyone /bulg./ Damla sulama. (16/15)

kvadrat /bulg./ Kare. (22/66)

- Bir sözcüğün kullanımı yaygın olrak birçok yerde tespit edilmişse bunlar ayrı maddelerde ses değişimleri göz önünde bulundurularak yazılmıştır.

löleburgaz Lüleburgaz. (18/53)

lülebırgaz Lüleburgaz. (2/108)

lüllüburgaz Lüleburgaz. (8/11)

komunizi Komünizm. (8/6)

komunizma Komünizm. (8/2)

fasıl Fasülye. (24/25)

fasil Fasülye. (17/44)

fa:sile: Fasülye. (17/29)

fasile Fasülye. (17/45)

fasüle Fasülye. (8/44)

- Fiillerdeki mastar ekleri için ‘-‘ noktalama işareti kullanılmıştır.

anna- Anlamak. (4/8)

gur- Kurumak. (20/42)

muzik sal- Müzik açmak. (13/24)

a

abdes Abdest. (19/39)

aber et- Haber etmek. (15/88)

abey Ağabey. (10/26)

ac öl- Açlıktan ölmek, dayanılmaz derecede acıkmak. (6/72)

acele darıl- Hoşa gitmeyen bir tutum, davranış veya söz dolayısıyla gücenip görüşmez olma durumunun normalden daha hızlı gerçekleşmesi. (7/28)

acere Acele. (2/8)

acık Azıcık. (11/13)

aç gırıl- Dayanılmaz derecede acıkmak. (6/70)

açık Azıcık. (20/143)

aa Yerli ağızda hayır. (21/41)

aar Ağır. (2/90)

adet bat- Bir adetin artık yapılmaması. (2/83)

adım Adam. (5/26)

adi Hadi. (10/11)

adires Adres. (3/27)

afet- Affetmek. (7/53)

afta Hafta. (7/51)

aga Ağabey. (3/26)

akran Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri. (2/42)

alabül- Almak. (14/46)

alan ma:le Hıdırellez kutlamalarının yapıldığı yer. (20/101)

alay geç- Dalga geçmek. (8/26)

alay Davul ve zurna eşliğinde düğün evinden gelini almaya gelen insan topluluğu. (5/4)

alıko- Alıp getirmek. (15/32)

alıva:- Alıvermek. (12/20)

alla Allah. (10/28)

alla:- Almak. (6/13)

alla:z o:sun Allah razı olsun. (14/39)

alma Elma. (16/17)

almaya Almanya. (19/30)

altmı Altmış. (23/16)

altmısekiz Altmış sekiz. (21/154)

alva:- Alıvermek. (3/98)

amelin Arapçadaki ‘lamelif’ harfinin yerli ağızda söylenişi. (6/83)

amıca Amca. (6/4)

amuca Amca. (6/19)

ani: Hani. (8/29)

analık Üvey anne. (16/39)

ana- Anlamak. (4/13)

ane (1) Anne. (22/92)

ane (2) Hani. (8/30)

angara: Bir kimseye veya bir topluluğa zorla, ücret vermeden yaptırılan iş, yüklenti. (24/47)

ani Hani. (5/30)

anlattırıvar- Anlatmak. (6/76)

anlattır- Anlatmak. (3/93)

anna- Anlamak. (4/8)

annaş- Anlaşmak. (1/49)

annat- Anlatmak. (7/29)

annattırıvar- Anlatmak. (23/55)

annattır- Anlatmak. (1/32)

anşe Ayşe, özel isim. (3/105)

anteri Genellikle tek parçalı bir kadın giyeceği olan 'entari' sözcüğünün yerli ağızda söylenişi. (22/19)

apartaman Apartman. (22/54)

aptallan- Vakit geçirmek. (11/16)

ara kere Ara sıra, bazen. (23/22)

arebe Araba. (19/73)

arga Arka. (3/78)

ari Ara. (2/7)

arkedeş Arkadaş. (17/2)

artıkın Artık. (11/38)

as Az. (6/34)

asarlamacık Bir tür çocuk oyunu. (8/34)

asçık Azıcık (3/57)

asıcık Azıcık. (3/101)

aş (1) Aç. (14/3)

aş (2) Yemek. (18/22)

aşa:da Aşağıda. (3/52)

aşa:kı Aşağıki. (13/40)

aşam Akşam. (14/26)

aşarı Aşağı. (3/76)

aş- Açmak. (8/19)

at Ad, isim. (20/144)

ata: Hata. (15/25)

atıgın Artık. (1/23)

atta: Hatta. (3/34)

avropa at- Eskiden tarlalara ilaç atılması eylemi. (17/26)

avropa Eskiden tarlalara atılan bir tür ilaç. (17/25)

avşam Akşam. (5/8)

ayakkab Ayakkabı. (15/52)

ayat Hayat. (11/14)

aycık Azıcık. (22/13)

ayçık Azıcık. (22/42)

ayda- Kullanmak fiilinin yerli ağızda söylenişi. (13/6)

ayın Arap alfabesinin on sekizinci harfi. (6/82)

aykattan Hakikaten. (14/25)

aynısı Ta kendisi. (21/137)

ayni Aynı. (12/26)

az Ağız. (20/66)

azçıh Azıcık. (3/23)

ā

a:baYün kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük. (21/114)

a:bey Ağabey. (5/42)

a:cık Azıcık. (11/32)

a:coluk Acı Oluk köyü. (22/1)

a:la Allah. (21/100)

a:la Hâlâ. (15/29)

a:la:cı Çalışkan. (7/17)

a:la- Ağlamak. (7/5)

a:lem kapısı Yakınların dışında kalan kimsenin evi, yabancı evi. (20/49)

a:lma Elma. (16/15)

a:lmanya Almanya. (2/16)

a:met Ahmet, özel isim. (3/96)

a:n Hani. (3/13)

a:ne Hane. (5/35)

a:nık Akılda kalmış, hatıra. (3/39)

a:nna- Anlamak. (11/2)

a:pab Ahbap, kendisiyle yakın ilişki kurulup sevilen, sayılan kimse. (19/67)

a:r- Ağrımak. (21/117)

a:sçık Azıcık. (16/58)

a:ş Ağaç. (2/82)

a:tı Artık. (23/19)

a:tık Artık. (23/5)

a:yeti kürsü Ayet-el Kürsi. (15/92)

a:yle Aile. (5/27)

a:z Ağız. (4/3)

b

ba (1) Baba. (2/110)

ba (2) Bak. (8/39)

ba: Bağ. (14/12)

babuç Pabuç. (10/9)

ba:cılık Bağcılık. (3/71)

ba:ça Bahçe. (18/13)

ba:çe Bahçe. (2/122)

bi: (1) Bazı. (3/52)

bi: (2) Bir. (1/55)

bagaş (1) Bulgarca valiz sözcüğünün yerli ağızda nişan çeyizi anlamında kullanılışı. (5/27)

bagaş (2) /bulg./ Valiz. (1/53)

bager /bulg./ Ekskavatör. (22/28)

bakir Bakır. (13/43)

bal /bulg./ Mezuniyet balosu. (21/76)

ba:la- Bağlamak. (5/11)

ba:lık Bağlık. (3/76)

ba:li Bari. (12/29)

balkan /pom./ Orman. (6/40)

ba:l- Bağırmak. (14/49)

bane /bulg./ Şifalı su, kaplıca. (20/140)

bara:bar Beraber. (19/1)

bara:ber Beraber. (19/1)

ba:rek Mübarek. (24/15)

ba:rış- Bağrışmak. (14/68)

ba:r- Bağırmak. (3/103)

barmak Parmak. (22/10)

barma:k Parmak. (23/30)

basmak Basamak. (23/51)

başı ağar- Başı ağrımak. (2/45)

başı hoş ol- Kişinin derdi tasası olmaması. (7/44)

ba:şiş Bahşiş. (8/40)

bay Tepe, bayır. (1/10)

baya: Bayağı. (2/99)

ba:yı Bazı. (21/16)

bayramnar Bayramlar. (1/2)

ba:z Bazı. (15/21)

baz Bazı. (23/53)

bazarcılık Pazarcılık. (13/14)

be: (1) Bana. (7/4)

be: (2) Ben. (3/15)

beber Biber. (12/11)

beda:fa Bedava. (2/2)

bej Beş. (20/50)

beket Bereket. (10/31)

be:ki Belki. (7/53)

belgi:sko /bulg./ Belçikalı kadın. (11/27)

belgi:z /bulg./ Belçikalı kadın. (11/28)

be:m Benim. (1/8)

benin Benim. (6/81)

be:n- Beğenmek. (10/22)

beka:llık Bekarlık. (19/34)

bere Beri. (23/6)

berekat Bereket. (19/5)

be:ri Bir yere. (22/35)

berket Bereket. (24/32)

bes Beş. (8/22)

besbeli Besbelli. (14/77)

beşüz Beş yüz. (2/61)

bey Koca, eş. (22/2)

be:ygir At. (17/33)

beygir At. (3/75)

beykü: Beyköy. (20/83)

bezle- Benzemek. (15/58)

bıldır Bir yıldır. (21/3)

bırda Burada. (2/33)

bıstık Yastık. (3/84)

bi Bir. (2/3)

bide Bir de. (3/9)

biem Benim. (16/36)

bikerette Tek seferde. (20/115)

bilnaz Binnaz, özel isim. (21/32)

biras Biraz. (1/20)

birbirmizi Birbirimizi. (7/12)

bire Birer. (20/19)

biri birinen Birbiri ile. (6/62)

birkac Birkaç. (23/22)

birkas Birkaç. (23/5)

birkaş Birkaç. (6/4)

bis Biz. (1/56)

biS Biz. (17/64)

bispütün Büsbütün. (22/45)

bişe Bir şey. (12/40)

bişirivar- Pişirmek. (23/69)

bişir- Pişirmek. (18/24)

bişittir- Pişirmek. (23/43)

bita: Bir daha. (20/116)

biti- Bitirmek. (8/5)

biton Beton. (11/4)

bittek Bir tek. (3/11)

biyen Benim. (21/9)

biyen- Beğenmek. (2/111)

biyer Bir yer. (2/33)

bö:le Böyle. (3/49)

boba Baba. (10/22)

bomba at- Yerli ağızda sinirlenmek, bakış atmak. (3/50)

bora Burada. (23/21)

bora: Buraya. (23/19)

bo:ran Buradan. (23/36)

bo:ray Buraya. (6/5)

bo:rda Burada. (24/3)

borda Burada. (24/57)

bore Buraya. (11/43)

borey Buraya. (6/41)

bo:rş Borç. (24/63)

bortan Buradan. (17/1)

boya: Bayağı. (23/13)

boydel /bulg./ Sıcak su kazanı. (17/50)

boyder /bulg./ Sıcak su kazanı. (17/53)

boyundırık Sabana ya da kağnıya, arabaya koşulan öküzlerin, mandaların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çember, boyunduruk. (2/13)

böber Biber. (1/20)

böböl Biber. (17/45)

böle Böyle. (24/55)

böy Böyle. (23/63)

bö:rtlen Böğürtlen. (17/8)

buba kapısı Baba evi. (14/17)

bu:da Burada. (1/30)

bu:dan Buradan. (14/31)

buaz Boğaz. (2/23)

bü:k Büyük. (15/79)

bule Böyle. (11/12)

bule: Böyle. (11/41)

bü:le Böyle. (6/18)

bulgar babsi Yaşlı Bulgar kadın. (20/145)

bulla: Buralar. (2/21)

bü:- Büyümek. (15/14)

bü:n Bugün. (17/28)

bunla: Bunlar. (3/29)

bunna: Bunlar. (3/6)

buna:r Bunlar. (3/44)

bura: (1) Burada. (2/45)

bura: (2) Buraya. (1/28)

bura (1) Burada. (2/106)

bura (2) Burası. (2/18)

bura (3) Buraya. (4/26)

burda Burada. (1/5)

bü:ren Böbrek. (21/17)

burey Buraya. (18/3)

burkala- Kurcalamak, ellemek, dokunmak anlamlarına gelen yerli ağız kullanımı. (15/59)

burkan /pom./ Etlerin cam kavanozlara doldurularak pişirilip uzun süre yemek üzere saklanması. (17/50)

bü:t- Büyütmek. (6/81)

buva Baba. (4/26)

buvala:r Buralar. (21/1)

buyur id- Buyur etmek. (2/35)

buyur it- Buyur etmek. (2/36)

buza: Buzağı. (22/57)

buzak Buzağı. (22/58)

bü Bir. (5/3)

büçük Küçük. (9/34)

büle Böyle. (1/9)

büle: Böyle. (3/39)

bülen Böyle. (3/58)

bül- Bilmek. (3/100)

büre: Böyle. (3/76)

büsürü Bir sürü. (20/59)

büttün Bütün. (2/67)

büv- Büyümek. (14/14)

büyk Büyük. (22/2)

büyle Böyle. (23/70)

büy- Büyümek. (11/2)

büyüg Büyük. (23/62)

büyüt- Kademe atlamak. (22/42)

c

calı Çalı. (15/4)

cam Canım. (7/9)

cana:ballah Cenab-ı Allah. (16/50)

castık Bölge ya da orman kesimi anlamına gelen Bulgarca ‘uçastık’ sözcüğünün yerli ağızda söylenişi. (1/10)

cıns Soy, kök. (2/32)

cırt yeni Yepyeni. (12/20)

cibilet Cibilliyet. (2/33)

cins Soy, kök. (2/35)

citme at- Bir tür çocuk oyunu. (18/10)

civap Cevap. (20/136)

ç

çaar- Çağırmak. (21/150)

çak Bulgarcada uzaklık anlamı verir. (23/35)

çaktır- Vurmak. (16/31)

ça:l- Çağırmak. (23/23)

çamdare Çamdere köyü. (3/3)

çamır Çamur. (15/63)

çarakmacık Bir tür çocuk oyunu. (8/33)

ça:rık İşlenmemiş sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayakkabı, çarık. (23/89)

çar- Çağırmak. (11/30)

ça:r- Çağırmak. (3/103)

çaşka /bulg./ Bardak. (23/45)

çaş- Çalışmak. (16/3)

çataçat İnada inat. (15/72)

çö:cük Çocuk. (6/38)

çe Bulgarcada yerine göre 'çünkü' ve 'için' anlamlarına gelen bir bağlaç. (22/21)

çekil- Harekete geçmek. (18/40)

çekiş- (1) Sataşmak. (16/66)

çekiş- (2) Kötülük etmek. (20/123)

çekiş- (3) Tartışmak. (7/14)

çelik Bir tür çocuk oyunu. (6/18)

çelikçik Bir tür çocuk oyunu. (8/33)

çelikçilik Bir tür çocuk oyunu. (18/10)

çerga El tezgahında dokunan bir çeşit kilim. (11/20)

çerkesköy Çerkezköy. (8/15)

çıbık Çubuk. (13/45)

çıgil- Türkü söylemek. (14/58)

çıka:- Zaman geçirmek. (22/17)

çıka:r- Bitirmek. (13/5)

çıkım Tarla sürülürken, çapalanırken ya da ekin biçilirken, yaklaşık iki metre genişliğinde ve tarla boyunca ayrılarak işlenen bölümlerin her biri. (20/51)

çif sür- Saban, pulluk kullanarak toprağı ekilebilir duruma getirmek, çift sürmek. (17/10)

çifçilik Çiftçilik. (3/13)

çini /bulg./ Tabak. (23/70)

çı:r- Türkü söylemek. (2/42)

çit Çift. (24/46)

çitıvırtık /bulg./ Perşembe günü. (14/51)

çiv Çift. (8/38)

çivçi Çiftçi. (20/13)

çizleme Saç üzerinde pişirilen bir tür hamur işi. (18/24)

çocu:k Çocuk. (1/8)

çocü:k Çocuk. (7/1)

çocukku:k Çocukluk. (24/1)

çocukli:k Çocukluk. (15/1)

çoculuk Çocukluk. (18/12)

çocük Çocuk. (17/7)

çogu Çoğu. (2/102)

çokka Okka. (14/11)

çok Çok. (1/14)

çöcü:k Çocuk. (1/1)

çöcu:k Çocuk. (22/89)

çöcük Çocuk. (1/64)

çöçükkü:k Çocukluk. (6/18)

çölmek Çömlek. (8/44)

çü:dür- Hoplamak, zıplamak. (17/60)

çü:mecik Bir tür çocuk oyunu. (3/52)

çü:vmecik Bir tür çocuk oyunu. (2/68)

d

da: (1) Dağ. (6/14)

da: (2) Daha. (16/70)

da: (3) Kadar. (12/35)

dad Tat. (24/11)

daal- Dağılmak. (2/14)

da:d- Dağıtmak. (20/96)

daul Davul. (19/67)

di: Değil. (2/119)

di:l Değil. (1/4)

di:- Demek. (2/19)

di:şik Değişik. (1/71)

di:şil- Değiştirilmek. (22/35)

di:şim Değişim. (1/65)

di:ştirmek Değiştirmek. (22/14)

daje /bulg./ Hatta, bile. (11/45)

dak- Takmak. (3/75)

da:lış- Dağılmak. (14/70)

dam Üzeri toprak kaplı köy evi. (14/3)

dambal Hıdırellez etkinliklerinin yapıldığı yer. (6/56)

da:n Kadar. (23/84)

dan Ondan. (21/143)

da:nık Dağınık. (2/74)

danış- Tanışmak. (17/39)

dari: Tarih. (18/63)

daşı- Taşımak. (15/42)

daş- Taşımak. (15/27)

da:vet ed- Davet etmek. (13/28)

davet id- Davet etmek. (8/39)

dayıca Dayı. (20/112)

da:yre Daire. (20/35)

dayre Daire. (22/55)

deka Dekar. (9/9)

deker Dekar. (21/9)

de:l Değil. (23/28)

de:- Demek. (3/94)

demek Yani. (3/83)

demukra:si Demokrasi. (9/1)

denibi Dediğim gibi. (1/30)

der Dert. (15/27)

deribaş Yiğit, cesur. (19/51)

de:ş- Değişmek. (13/50)

detska gradina /bulg./ Çocuk bahçesi. (9/33)

devam id- Devam etmek. (3/5)

devam it- Devam etmek. (21/92)

deva:m it- Devam etmek. (6/5)

deye Diye. (2/46)

deye: Diye. (3/20)

deyi Diye (3/52)

dez Deriz. (2/80)

dınki /bulg./ Kot pantolon. (23/86)

dırman- Tırmanmak. (15/40)

diil Değil. (3/85)

diiştiriver- Değiştirivermek. (22/27)

diiştir- Değiştirmek. (2/102)

dil Değil. (8/45)

dimak Yani. (5/28)

dimek (1) Demek. (3/7)

dimek (2) Yani. (5/26)

dinlever- Dinleyivermek. (11/34)

dip gumşu Kapı komşusu. (22/83)

diva:m it- Devam etmek. (21/44)

do niyakade /bulg./ Bir yere kadar. (7/23)

doum Doğum. (9/26)

doḳti:lik Doktorluk. (20/73)

doktul Doktor. (2/52)

doktur Doktor. (2/50)

dokturk Doktor. (11/10)

dokument /bulg./ Belge. (23/40)

dokus Dokuz. (23/84)

dokuş- Çarpışmak. (21/147)

dokuzüs Dokuz yüz. (8/37)

do:mak Doğmak. (15/24)

domata Domates. (5/11)

domates işlemek Domates ile uğraşmak. (5/11)

domatis Domates. (9/9)

domusçuk Bir tür çocuk oyunu. (10/11)

dos Dost. (15/50)

dört Dört. (1/8)

dörtüs Dört yüz. (13/57)

döş- Düşmek. (21/17)

dö:rt Dört. (1/29)

dö:rttüs Dört yüz. (23/11)

dö:rtüz Dört yüz. (2/61)

dö:t Dört. (16/38)

du Dur. (20/77)

duum Doğum. (3/23)

duur- Doğurmak. (6/80)

du:m Doğum. (22/16)

du:- (1) Doğmak. (5/29)

du- Doğmak. (14/42)

du:- (2) Durmak. (5/29)

du:man Gözden kaybolmak, kaçmak. (3/68)

duman ol- Gözden kaybolmak, kaçmak. (3/65)

dü:- Dövmek. (4/26)

dü:n Düğün. (1/1)

duralak varalak Apar topar. (21/101)

durgut Turgut, özel isim. (10/31)

du:r- Doğurmak. (3/18)

du:ru Doğru. (3/76)

duruvar- Duruvermek. (6/43)

duva Dua. (15/72)

duvur- Doğurmak. (3/19)

dü:ya Dünya. (6/1)

duz Tuz. (6/81)

duzla- Tuzlamak. (6/81)

dü:z- Bir gereksinimi karşılamak amacıyla birçok şeyi birbirini tamamlayacak biçimde bir araya getirmek. (2/4)

düün Düğün. (1/5)

dünü: Dünür. (20/112)

dünül Dünür. (17/36)

dürik Kürek. (20/41)

düs- Bir gereksinimi karşılamak amacıyla birçok şeyi birbirini tamamlayacak biçimde bir araya getirmek. (2/9)

düşkün hayat Fakir hayatı. (22/52)

düştükten keri Düştükten sonra. (3/1)

dütkan Dükkan. (13/15)

düven Harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç. (6/39)

düv- Dövmek. (3/59)

düya Dünya. (16/72)

düya: Dünya. (7/46)

düzelttir- Düzelmek. (21/14)

düzgülü Dayalı döşeli. (2/117)

dvigatel /bulg./ Motor. (22/28)

e

ebici: Hepsi. (16/54)

ecal Ecel. (2/50)

eçeri İçeri. (6/72)

eçeriş İçeri. (6/69)

eçin İçin. (18/40)

edinne Edirne. (6/27)

edne: Edirne. (23/36)

e:f Ev. (13/14)

eften Hepten. (18/21)

eger Eğer. (3/50)

e:kek Erkek. (15/11)

eki İki. (2/35)

ekiz İkiz. (5/47)

ekmek Yemek. (2/7)

ekmekle- Yemek vermek. (5/1)

ekmele:- Yemek vermek. (13/28)

elbetta Elbette. (16/75)

eldirbeşlik Bir tür çocuk oyunu. (17/59)

ele Öyle. (20/62)

eleri Eskiden. (24/16)

elit Arap alfabesinin ilk harfi olan 'elif'in yerli ağızda söylenişi. (6/82)

e:liyet Ehliyet. (13/6)

ellik Ekin biçerken sol elin parmaklarına geçirilen, eldiven biçiminde, tahtadan yapılan bir araç. (17/22)

elmalı baba Daha önce Bulgaristan'da yaşamış, aleviler tarafından kutsal sayılan bir zat. (6/54)

em (1) Ama. (2/87)

em (2) Hem. (4/26)

ema Ama. (3/32)

eme Ama. (1/48)

emek Ama. (11/14)

emen Hemen. (18/6)

emma Ama. (14/25)

emme Ama. (1/11)

en geri En sonunda. (12/21)

e:ngin Zengin. (14/47)

engin Zengin. (20/7)

ep Hep. (2/10)

epsi Hepsi. (23/40)

epten Hepten. (2/2)

er Her. (18/37)

era:lde Herhalde. (23/52)

erduvan Erdoğan, özel isim. (19/88)

erkes Herkes. (15/66)

erkez Herkes. (2/30)

eskenden Eskiden. (2/67)

eski za: Eski Zağra. (23/16)

eski za:e Eski Zağra. (12/20)

eski za:ra Eski Zağra. (22/6)

eskişe: Eskişehir. (23/54)

espert /bulg./ Bilirkişi, uzman. (21/54)

eşam Akşam. (17/17)

eşeçik Bir tür çocuk oyunu. (10/14)

ede- Ödemek. (11/29)

eşek çak- Eşek beklemek. (21/97)

eşşek Eşek. (10/16)

etir- Yettirmek. (12/5)

etiş- Yetişmek. (10/23)

etiştir- Yetiştirmek. (10/13)

et- Yetmek. (9/36)

etrav Etraf. (2/31)

ev bark yap- Evlendirmek. (6/4)

ev bark ol- Evlenmek. (6/2)

eve:ki Evelki. (14/31)

evel Eskiden. (2/41)

eveli Eskiden. (2/6)

eve:si Evvelsi. (14/26)

ev- Ölmek. (11/37)

evro /bulg./ Euro para birimi. (11/29)

eylön- Eğlenmek. (1/3)

ē

e:f Ev. (13/14)

e:kek Erkek. (15/11)

e:liyet Ehliyet. (13/6)

e:ngin Zengin. (14/47)

e:psi Hepsi. (2/5)

e:r bici: Her biri. (2/7)

e:rkez Herkes. (23/60)

e:rşey Her şey. (1/70)

e:ver- Evlendirmek. (3/11)

e:vva Eyvah. (21/132)

f

facık Ufacık. (16/40)

fafla /bulg./ Gofret. (17/4)

faki:lik Fakirlik. (15/52)

fakil Fakir. (15/11)

far Var. (2/63)

faracık Küçücük. (16/40)

farmaseptika /bulg./ Eczacılık. (11/10)

fasıl Fasülye. (24/25)

fasil Fasülye. (17/44)

fa:sile: Fasülye. (17/29)

fasile Fasülye. (17/45)

fasüle Fasülye. (8/44)

fatme Fatma, özel isim. (3/20)

feime Fehime, özel isim. (21/124)

felemenk Bir tür dokuma malzemesi. (20/119)

felan Falan. (1/3)

ferma Firma. (18/28)

fıstan Tek parça kadın giysisi, fistan. (24/45)

fita /bulg./ Hindi. (20/1)

fukaralı Fakirlik. (11/23)

fur- Vurmak. (16/32)

g

gö:çmen yerleş- Göçmen yerleştirmek. (3/7)

ge: Yine. (12/40)

geçir- Geçinmek. (3/29)

ge:- Gelmek. (14/69)

genc Genç. (21/154)

ge:ndi Kendi. (14/17)

gene Yine. (1/12)

gene: Yine. (1/21)

güçük Küçük. (11/7)

ge:rden Geriden. (3/63)

germanya Almanya. (7/46)

geş Geç. (19/42)

ge:ş Genç. (14/75)

geşli:k Gençlik. (13/19)

geşlik Gençlik. (19/48)

geş- Geçmek. (1/24)

get- (1) Getirmek. (14/17)

get- (2) Gitmek. (1/48)

gevele- Dövmek. (13/59)

gevze Gebze. (2/108)

geze Bebeklerin adım atmaya başladıkları zaman yapılan bir hamur işi. (17/66)

gezivel- Gezivermek. (22/28)

gice Gece. (2/40)

gicekondu Gecekondu. (22/99)

gic- Geçmek. (10/13)

gid- Gitmek. (10/13)

gimi: Değil mi. (23/13)

gimse Kimse. (3/68)

gine Yine. (16/55)

gitver- Gidivermek. (22/52)

gö:- Görmek. (2/111)

göçül- Yıkılmak. (2/5)

göl- Gömlek. (20/119)

göre görü Yapılan bir işi görüp aynı şekilde uygulamak. (2/45)

gös Göz. (11/30)

göşmen Göçmen. (3/9)

göt- Götürmek. (19/25)

götü- Götürmek. (20/27)

götüre Başına buyruk. (12/28)

göve:y Damat. (21/151)

göz beş yap- Evlendirmek. (16/41)

gözel Güzel. (7/43)

gözettir- Gözlemek. (21/133)

gü:süm Gülsüm, özel isim. (12/33)

güççük Küçük. (2/28)

güççükgeri Küçükleri. (6/81)

güçücük Küçücük. (2/26)

güvey Damat. (13/57)

gündendi: Gündöndü. (17/29)

gündendi Gündöndü. (21/58)

gündüs Gündüz. (20/8)

gür Zor. (15/54)

güve Damat. (3/24)

güve: Damat. (22/40)

güvelik İç güveyi. (16/58)

ge:nş Genç. (1/11)

ġ

ga: (1) Gayrı. (14/71)

ga Gayrı. (23/24)

ga: (2) Kadar. (12/36)

ga: (3) Kadın. (3/83)

gabak Kabak. (17/29)

gabak et- Kabak ekmek. (12/12)

ga:ç- Kaçmak. (4/25)

gada: Kadar. (2/3)

gada Kadar. (22/92)

gadan Kadar. (23/41)

gada:n Kadar. (23/85)

gada:r Kadar. (24/1)

gadar Kadar. (5/36)

ga:rdaş Kardeş. (3/21)

gadın Kadın. (15/51)

ga:l sal- Kızı istemeden önce gelin olacak kızı görmeleri için yaşça büyük kadınları kız evine göndermek. (3/102)

galaba Kalabalık. (2/75)

ga:lba Galiba. (15/82)

galba Galiba. (23/54)

galle: Kadınlar. (3/80)

ga:l- Kalmak. (2/15)

gal- Kalmak. (2/8)

ga:- Kalmak. (2/6)

gamburlaş- Kamburlaşmak. (20/10)

ga:n Gayrı. (2/90)

gan Kan. (2/51)

ga:na Gayrı (2/83)

gandakla- Kundaklamak. (14/22)

ga:nı Gayrı. (2/120)

ganık Gayrı. (4/10)

ga:nık Gayrı. (4/25)

ga:r Gayrı. (14/40)

garabacak Karabacak. (3/43)

garabaş Karabaş. (3/18)

gara:ç Kara ağaç. (21/79)

garahoca Kara hoca. (3/44)

garamanlar Karamanlar, özel isim. (17/11)

ga:rı (1) Gayrı. (14/45)

garı Kadın. (2/16)

ga:rı (2) Karı, kadın. (14/14)

ga:rın Karın. (3/26)

gari Gayrı. (11/14)

ga:ri Gayrı. (9/29)

gari Kadın. (20/145)

garik Gayrı. (11/44)

ga:rini: Gayrı. (1/16)

ga:rkini: Gayrı. (1/16)

garşık Karışık. (3/22)

gat Kat. (23/50)

gavrama Küçük orak. (17/22)

gavurma Kavurma. (23/82)

gavur- Kavurmak. (17/51)

gaybet- Kaybetmek. (17/14)

gaybit- Kaybetmek. (17/15)

gayın Arap alfabesinin on dokuzuncu harfi. (6/83)

gayın va:lide Kayınvalide. (21/24)

ga:yi Gayrı. (14/62)

gayna (1) Gayrı. (19/41)

gayna (2) Kaynana. (2/43)

gayna- Kaynamak. (10/22)

gaynata Kaynata. (2/43)

gaynta Kaynata. (19/67)

ga:yrı Gayrı. (15/49)

gayrı Gayrı. (6/15)

gayrıkın Gayrı. (22/42)

gayri Gayrı. (15/34)

gayrik Gayrı. (22/21)

gazan Kazan. (2/35)

gaz- Kazmak. (23/4)

gıda: Kadar. (15/16)

gır devlet Yabancı devlet. (2/14)

gır Kır, köy dışında kalan yer. (2/104)

gıra: Kırağı. (15/30)

gıradine /bulg./ Bahçe. (2/6)

gıran hastalığı Kıran hastalığı. (3/28)

gırı:k gıcı:k Kırık dökük. (21/151)

gırmızı Kırmızı. (19/73)

gırnata Nefesle çalınan bir müzik aleti, klarnet. (2/36)

gıy- Kıymak. (21/107)

gıymat Kıymet. (12/21)

gız gızanı Kız çocuğu. (20/141)

gız Kız. (1/35)

gızan Erkek çocuk. (1/3)

gızan evlat Erkek çocuk. (2/28)

gızanlık Çocukluk. (1/11)

gızık Kızıklı. (3/38)

gızli:k Kızlık. (14/17)

goca ga: Kocakarı. (5/13)

goca (1) Kocaman. (2/31)

goca (2) Koca, eş. (14/20)

gocca Kocaman. (13/40)

gol Kol. (10/23)

go:l Kol. (17/17)

gomşu Komşu. (9/13)

gonu konşu Konu komşu. (17/56)

gonuş- Konuşmak. (3/101)

gorski izur /bulg./ Orman işletme. (16/13)

gorski /bulg./ Ormancı. (13/10)

gorso pazgu /bulg./ Orman koruma. (10/6)

goru Koru. (3/38)

gos Göz. (11/29)

goş- Koşmak. (14/61)

goy- Koymak. (23/71)

goyun Koyun. (3/95)

goyvar- Koyuvermek. (22/29)

gradina /bulg./ Bahçe. (16/15)

guca:k Kucak. (14/48)

gul Gül. (12/8)

gulaç Güllaç. (2/71)

gulemansi Golemantsi köyü. (20/83)

gul- Kurmak. (14/57)

gurban Kurban. (5/32)

gurd Kurt. (15/50)

gur- Kurumak. (20/42)

guruş Kuruş. (24/63)

guttak Şişman. (2/119)

guvaç Güllaç. (2/70)

guzu Kuzu. (2/81)

guzu: Kuzu. (20/12)

gavurluk Bulgaristan. (15/54)

h

haber sal- Haber göndermek. (3/59)

haber it- Haber etmek. (15/88)

hadı Hadi. (19/66)

hadılez Yaz günlerinin başlangıcı. 6 Mayıs tarihi./ Hızır-İlyas. (4/21)

ha:disi şerif Hikaye. (3/93)

hi:c Hiç. (21/51)

hi:rmi Yirmi. (6/11)

ha:lat Hala. (3/35)

halillie: Halil'ler, özel isim. (3/21)

ha:mır Hamur. (18/25)

hamileyik yap- Hamile kalmak. (22/16)

ha:n Hani. (23/63)

ha:ne Ev. (3/41)

hangı Hangi. (12/9)

hanı Hani. (19/34)

hankı Hangi. (10/21)

har Hayır. (14/1)

haramansi Karamanlar köyü. (12/36)

harman düv- Ekin tanelerini saptan ayırmak işini yapmak, harman dövmek. (6/38)

haskü: Hasköy. (11/8)

haskuvo Haskovo. (13/14)

haskuvu Haskovo. (10/6)

hasküf Hasköy. (4/23)

hasküv Hasköy. (10/7)

hastalığa düş- Hastalığa yakalanmak. (20/19)

haşlama Tütün fidesine verilen ad. (6/12)

haşlamacı Tütün işinde çalışan kimse. (6/30)

ha:t Hayat. (11/6)

hatçe Hatice, özel isim. (21/90)

hatılla- Hatırlamak. (2/85)

hatille- Hatırlamak. (6/23)

hatirle- Hatırlamak. (1/60)

hatta: Hatta. (6/45)

havif Hafif. (3/59)

havta Hafta. (13/23)

hayat sür- Yaşamak. (20/107)

hayayat Hayat. (15/5)

hayda- Kullanmak. (22/25)

hayn Hayvan. (12/10)

hazır o:- Hazır olmak. (2/117)

hazıt- Hazzetmek. (3/51)

hazilla- Hazırlamak. (10/33)

hebici: Hepsi. (16/55)

he:bici Hepsi. (2/14)

hebimi Hepimiz. (4/22)

helebet Elbet. (2/106)

hepcimiz Hepimiz. (6/63)

hepici Herşey. (20/44)

herangi Herhangi. (13/44)

herke herkes. (11/9)

he:rkez Herkes. (2/15)

herkez Herkes. (3/18)

hernise Herneyse. (5/28)

herşe Herşey. (21/58)

he:rşe Herşey. (4/20)

heşke Keşke. (21/27)

hıdillez Yaz günlerinin başlangıcı. 6 Mayıs tarihi./ Hızır-İlyas. (1/40)

hıdirlez Yaz günlerinin başlangıcı. 6 Mayıs tarihi./ Hızır-İlyas (13/53)

hırpalan- Zarar görmek. (21/6)

hısım akraba Evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler.(8/28)

hısımnık Hısım olma durumu, karabet. (22/84)

hi Hiç. (2/89)

hic Hiç. (2/2)

hiç Hiç. (16/56)

hid Hiç. (7/14)

hidlez Yaz günlerinin başlangıcı. 6 Mayıs tarihi./ Hızır-İlyas (6/54)

hiş Hiç. (3/30)

hişte İşte. (1/5)

hitiyar İhtiyar. (7/39)

hladilnik /bulg./ Buzdolabı. (17/50)

holanda Hollanda. (13/12)

holandiya Hollanda. (7/2)

hollandiya Hollanda. (2/15)

hora Hora oyunu. (1/12)

hoş yaşa- Zorluk çekmeden yaşamak. (2/117)

hoşav Hoşaf. (15/53)

höştemal Peştamal, havlu. (3/87)

hranitelno vkusovo uçilişte /bulg./ Yemek eğitim okulu. (22/7)

hurda Orada. (11/34)

hur- Vurmak. (3/10)

hüküma:t işi Devlet işi. (16/11)

hülbe Filibe. (9/30)

hülübe Filibe. (11/10)

ı

ıstanbul İstanbul. (20/25)

i

i İyi. (2/51)

ibişa: İbiş Ağa. (3/41)

ibram İbrahim, özel isim. (11/15)

ice Gece. (6/49)

iç Hiç. (10/4)

idin- Edinmek. (24/10)

idiris İdris, özel isim. (3/6)

idiriz İdris, özel isim. (3/26)

ifak Ufak. (24/55)

ihtiyal İhtiyar. (2/20)

iki kat o:l- Beli bükülmek, yaşlanmak. (20/67)

ikmiz İkimiz. (15/40)

ikonomiçeski /bulg./ Ekonomik, iktisadi. (7/17)

ikşe: İkişer. (3/75)

ikü:z İki yüz. (11/28)

ile İlla. (24/60)

ile:rden Eskiden, önceden. (1/33)

ileri Önceden, eskiden. (1/4)

ile:rki Önceki. (1/2)

ili Bulgarcada 'ya da' bağlacı. (6/68)

ilik doğan Yeni doğan. (18/26)

ilik yaz İlkbahar. (20/81)

ilk beri İlk önce. (3/80)

ilk eri İlk önce. (3/85)

ilk öl İlk önce. (3/83)

illik do:- Yeni doğmak. (18/25)

ime Eme. (20/50)

imta:n Sınav. (22/51)

inceden düşün- Detaylı düşünmek. (21/27)

incik Yerli ağızda diz. (1/15)

inge Yenge. (14/38)

inge: Yenge. (7/47)

inişte Enişte. (21/106)

injiner /bulg./ Mühendis. (9/31)

insiyan İnsan. (2/22)

irezillik Rezillik. (12/9)

isan İnsan. (11/39)

ise- İstemek. (5/25)

iski Eski. (7/31)

istanbol İstanbul. (20/147)

istö- İstemek. (9/19)

iş gö: Çalışmak. (23/26)

iş tutma- Çalışmamak. (12/2)

iş İç. (18/11)

işalla: İnşallah. (16/62)

işallah İnşallah. (15/16)

işa:t İnşaat. (13/8)

işe yapış- İşe sarılmak. (20/50)

işki İçki. (8/41)

işle- Çalışmak. (1/22)

işlever- Çalışmak. (11/7)

işleyivel- Çalışmak. (22/30)

işşi İşçi. (23/20)

işta İşte. (14/11)

işten geş- İş işten geçmek. (24/37)

itiyal İhtiyar. (2/100)

itiyar İhtiyar. (11/46)

itiyarla- İhtiyarlamak. (11/25)

ittiyal İhtiyar. (5/14)

ittiyar İhtiyar. (6/13)

ittur- Ettirmek. (3/26)

iveri Önce. (19/19)

iy İyi. (9/4)

izbur /bulg./ Seçim. (19/11)

izin it- İzin vermek. (7/20)

ī

i: (1) Bulgarcada ‘ve’ bağlacı. (3/76)

i: (2) İyi. (3/13)

i:ce İyice. (3/67)

i:lan Haber. (3/3)

i:len- Eğlenmek. (12/1)

i:ne İğne. (20/76)

i:san a:rt- İnsanlara zorluk çektirmek. (10/31)

i:san sal- Kız istemeye gelineceğini haber vermek için bir kişiyi kız evine göndermek. (1/46)

i:san İnsan. (1/42)

i:ş İç. (10/12)

i:şaat İnşaat. (18/28)

i:tiyal İhtiyar. (3/52)

i:y İyi. (19/86)

i:ylen- Eğlenmek. (24/26)

k

keçik Kesik. (2/54)

kelpedelik Yaramazlık. (18/14)

kendi kevine Kendi kendine. (12/28)

kenne Kendine. (15/33)

ker Sonra. (3/67)

keremit Kiremit. (23/52)

keş Keçi. (23/2)

kilu Kilo. (23/11)

kilumetre Kilometre. (23/84)

kimsi Kimisi. (7/11)

kirez Kiraz. (18/13)

kiriş Yapılarda dört köşe kalın keresteden, demirden veya betonarmeden yapılmış yatay destek parçası. (3/53)

kiş Kişi. (10/15)

kit- Gitmek. (6/73)

kö Köy. (3/76)

köh Köy. (18/31)

kölbe Gölge. (15/78)

köpülü Köprülü köyü. (21/1)

köv Köy. (13/32)

köyüçü Korucu. (3/27)

kü: Köy. (2/67)

kü:r Küfür. (3/67)

kü Köy. (2/18)

küççük Küçük. (2/7)

küçü:- Küçülmek. (22/67)

küçürük Küçücük. (16/32)

küna:v Günah. (15/65)

küv Köy. (2/19)

kütalya Kütahya. (23/44)

kütük Resmî kayıt defteri. (3/16)

küstendil Köstendil. (11/3)

k̇

ka: (1) Artık. (2/96)

ka: (2) Kadar. (21/54)

kaçak evlen- Kaçarak evlenmek. (1/1)

kaç- Bir işi yapmak. (12/9)

kada Kadar. (12/5)

kada: Kadar. (3/38)

kada:n Kadar. (18/34)

ka:daş Kardeş. (19/28)

kafaya al- Akılda tutmak. (17/62)

ka:fe Kahve. (24/22)

kafene /pom./ Kahvehane. (11/17)

kahar yap- Hakaret etmek. (20/128)

kaharlan- Çok ve için için üzülmek, kederlenmek. (21/109)

kahır yap- Hakaret etmek. (20/122)

kalaba Kalabalık. (18/35)

kalbi çü:- Kalbi zayıflamak. (20/15)

kaldık at- Kaldırıp atmak. (10/34)

kam Artık. (20/15)

ka:m (1) Acaba. (13/47)

kam (1) Acaba. (2/111)

kam (2) Bakalım. (15/55)

ka:m (2) Bakalım. (17/4)

kamyun Kamyon. (2/11)

ka:n Artık. (1/56)

ka:na Artık. (19/65)

kanaliza:siya /bulg./ Kanalizasyon. (16/12)

ka:ni Artık. (1/60)

ka:kık ol- Yüksek olmak. (19/4)

kapka opulyone /bulg./ Damla sulama. (16/15)

ka:r yap- Hakaret etmek. (20/134)

ka:r Artık. (16/8)

kar Artık. (19/68)

kara araba Ağaçtan yapılmış öküz arabası. (20/56)

kari: Artık. (11/28)

karannık Karanlık. (21/146)

ka:raş Kardeş. (23/64)

kardaş Kardeş. (10/27)

ka:rda:ş Kardeş. (21/117)

ka:rdaş Kardeş. (3/6)

ka:rdeş Kardeş. (1/8)

ka:rı Artık. (16/52)

karı Kadın. (1/40)

kari Artık. (11/28)

ka:ri Artık. (7/46)

karı: Kadın. (21/24)

karik Artık. (11/34)

ka:rikin Artık. (1/65)

karikin Artık. (18/45)

karikine Artık. (16/50)

karşık Karışık. (18/66)

karta oyna- Kart oyunu oynamak. (11/33)

kasıba Kasaba. (6/14)

kaş Kaç. (19/17)

ka:şı Karşı. (3/50)

ka:şıla:- Karşılamak. (2/77)

ka:şıla- Karşılamak. (23/33)

kaş- (1) Öte beri koşturmak. (14/5)

kaş- (2) Kaçmak. (3/31)

kaşon /bulg./ Kutu. (21/8)

kat Kaç. (5/44)

katastrov yap- Kaza yapmak. (12/21)

katık Ekmekle karın doyurmak gerektiğinde, ekmeğe katılan peynir, zeytin, helva vb. yiyecek. (15/12)

katir Katır. (24/56)

kava Kafa. (17/62)

kay Artık. (21/132)

kaya at- Taş atmak. (8/34)

kaya Kere. (22/66)

ka:yıki Karşıki. (21/74)

kaykıl- Arkaya doğru eğilerek, yaslanarak oturmak. (19/61)

ka:yn Artık. (20/36)

kayna Kaynana. (5/25)

kaynık Artık. (22/70)

kazan Çocuk. (16/38)

ka:z- Kazmak. (5/11)

kıl Kır. (16/5)

kımet /bulg./ Muhtar. (4/4)

kıran /bulg./ Vinç. (22/24)

kırcalı Kırcaali. (18/1)

kırklan- Kırklama işi yapılmak. (17/67)

kıs Kız. (8/15)

kış Popo. (23/86)

kızan Erkek çocuk. (1/60)

kızça:z Kızcağız. (7/52)

knişka /bulg./ Araca ait belge. (12/19)

ko Kova. (15/65)

kolega /bulg./ Meslektaş. (22/15)

komanizim Komünizm. (23/92)

kompitur /bulg./ Bilgisayar. (22/22)

kompitura guy- Bilgisayara yüklemek. (22/23)

komunizi Komünizm. (8/6)

komunizma Komünizm. (8/2)

konsomol teşkila:tı Gençlik teşkilatı. (13/21)

konşu Komşu. (2/35)

koperasiya /bulg./ Kooperatif. (21/57)

koperatif Kooperatif. (16/7)

koperativ Kooperatif. (16/6)

korkuttur- Korkutmak. (20/61)

ko:r- Koymak. (17/59)

kosa Ekin veya ot biçmeye yarayan kesici bir alet. (17/22)

koyvar- Koyuvermek. (22/30)

kran /bulg./ Vinç. (22/27)

kranis /bulg./ Vinç operatörü. (22/26)

ku:la- Kovalamak. (20/144)

kumanizma Komünizm. (24/6)

kumbain /pom./ Biçerdöver. (12/45)

kumba:en /pom./ Biçerdöver. (17/20)

kumpitıran sistema /bulg./ Bilgisayar sistemi. (22/20)

kusul Kusur. (16/62)

kuşak Bele sarılan uzun ve enli kumaş. (7/39)

kuta:lya Kütahya. (23/42)

kuvartir /bulg./ Kira. (11/29)

kuvet Kuvvet. (23/24)

kuvetli para Fazla para. (2/57)

kuvetli Kuvvetli. (5/17)

kuy Kuyu, çukur. (10/11)

kvadrat /bulg./ Kare. (22/66)

l

lajisa /bulg./ Kaşık. (3/106)

la:p Lakap. (3/44)

lav sor- Soru sormak. (20/125)

lav Laf. (11/36)

lef Leva. (2/61)

lesim Resim. (19/10)

lev Leva. (2/62)

löleburgaz Lüleburgaz. (18/53)

lülebırgaz Lüleburgaz. (2/108)

lüllüburgaz Lüleburgaz. (8/11)

m

ma:cıl Muhacir. (19/37)

mi:dan Meydan. (14/8)

magazin /bulg./ Dükkan. (7/50)

magistırska stepen /bulg./ Yüksek lisans. (22/39)

ma:le Mahalle. (1/43)

male Mahalle. (2/86)

malgara Malkara. (3/16)

ma:lim Muallim. (21/105)

ma:mut Mahmut, özel isim. (3/21)

manca Bir rumeli yemeği. (22/7)

ma:ne Mani. (13/46)

ma:ni at- Mani söylemek. (13/41)

ma:rebe Muharebe. (3/10)

maritsa istuk Maritsa İztok Bulgaristan'ın güney merkezinde, Stara Zagora eyaletinde bir enerji kompleksi. (22/35)

ma:rkuç /bulg./ Hortum. (16/16)

martıval çıkar- Mani söyleyip bir kap içinden kısmet çekmek. (13/42)

mastanı Mestanlı. (6/58)

ma:ş Maaş. (18/68)

maşina /bulg./ Makine. (10/1)

maşinopiska destopalna sistema /bulg./ Daktilo ile on parmak yazma sistemi. (22/10)

maşinopiska /bulg./ Daktilo. (22/12)

maya Hastalık kalıntısı. (20/76)

ma:ya Mahalle. (23/71)

mayka /bulg./Anne. (3/107)

maytap Şaka. (3/66)

maytap oyna:- Şaka yapmak. (11/33)

maytapçı Şakacı. (21/137)

mefa:t id- Vefat etmek. (15/24)

me:fa:t it- Vefat etmek. (14/8)

mefa:t it- Vefat etmek. (3/12)

me:fa:t ol- Vefat etmek. (14/73)

mehanik /bulg./ Makine uzmanı. (21/139)

mehannik /bulg./ Makine uzmanı. (21/149)

mehano tehnikum /bulg./ Mekanik, teknik orta okulu. (22/13)

mekteb çıkar- Okulu bitirmek. (22/9)

mekteb Okul. (1/8)

mektup şişir- Mektup yazmak. (21/135)

melüt Mevlüt. (15/48)

meme Mehmet, özel isim. (23/18)

men Ben. (11/32)

meraba Merhaba. (24/39)

merakkan- Meraklanmak. (12/38)

me:rcemek Mercimek. (23/81)

me:rcimek Mercimek. (17/29)

mesele Mesela. (7/43)

mesila: Mesela. (13/42)

meşur Meşhur. (13/19)

metru Metre. (23/6)

meva:t id- Vefat etmek. (16/2)

meyva Meyve. (6/30)

meza:lik Mezarlık. (3/35)

mılı Bir tür çocuk oyunu. (18/12)

mılicik Bir tür çocuk oyunu. (16/26)

mina /bulg./ Maden ocağı. (9/3)

misa:vilik Misafirlik. (20/98)

misavir Misafir. (2/72)

misir Mısır. (6/48)

mismele Besmele. (21/144)

moderna /bulg./ Modern. (23/70)

mozı:k /bulg./ Beyin. (4/24)

mötrö Metre. (22/28)

mu Bu. (24/3)

muabbet Muhabbet. (6/19)

muktar Muhtar. (23/57)

muzik sal- Müzik açmak. (13/24)

muzik Müzik. (13/24)

müendis Mühendis. (9/32)

mülk Ev, dükkan, arazi vb. taşınmaz mal. (3/16)

müsayit Müsait. (8/30)

n

nabır /bulg./ Doğum. (16/21)

nabur /bulg./ Doğum. (1/54)

naçalnık /bulg./ Şef, amir, müdür. (23/17)

namelif Arapçadaki lamelif harfinin yerli ağızda söylenişi. (6/83)

na:p Nasıl. (16/25)

nap Nasıl. (5/9)

napo:r Nasıl yapılıyor. (5/8)

nas Nasıl. (20/47)

nası Nasıl. (5/34)

na:vile Nafile. (20/33)

na:yn Arap alfabesinin on sekizinci harfi olan 'ayın' harfinin yerli ağızda söylenişi. (6/83)

nazaman Ne zaman. (3/37)

ne:de Nerede. (2/8)

nene Nine. (4/13)

ne:rde: Nerede. (1/2)

nere: Nereye. (10/2)

nere Nereye. (11/16)

ne:se Neyse. (3/88)

neye Niye. (5/44)

ni Ne. (1/36)

ni: Ne. (1/64)

nia Nikah. (3/99)

nille:de Nerelerde. (4/22)

nire: Nereye. (7/38)

nişannan- Nişanlanmak. (1/4)

noevri /bulg./ Kasım ayı. (7/25)

nüvus Nüfus. (2/97)

o

ou Onu. (3/11)

oul Oğul (6/7)

ofitser /bulg./ Subay. (22/41)

oguda: O kadar. (9/33)

okarı Yukarı. (17/43)

okula koy- Okula göndermek. (4/17)

okuttur- Okutmak. (13/9)

olan Oğlan. (6/32)

olcek Olacak. (13/43)

ole Öyle. (11/29)

olimpiyada /bulg./ Olimpiyat. (22/52)

olkyanna Eski evlerin kalıntılarına verilen isim. (3/32)

olla: Oralarda. (12/39)

oluvar- Oluvermek. (1/5)

olu:var- Oluvermek. (5/45)

om On. (1/13)

on sol Ondan sonra. (15/15)

on Onu. (12/23)

ona Ondan. (13/5)

ondan keri Ondan sonra. (2/71)

onna: (1) Onlar. (2/83)

onna: (2) Onlara. (19/21)

onna:r Onlar. (1/49)

onnar Onlar. (2/9)

ora: (1) Orada. (5/21)

ora: (2) Oraya. (3/7)

ora:n Oraya. (7/34)

orey Oraya. (6/62)

oruş Oruç. (15/55)

oteki Öteki. (11/7)

otivaysi /bulg./ Gitmek fiili burada emir kipinde kullanılmıştır: Git! (15/81)

ot- Oturmak. (19/61)

otus Otuz. (19/16)

otusekiz Otuz sekiz. (21/153)

ov- Olmak. (2/99)

ō

o:dan Oradan. (9/22)

o:l Oğul. (3/41)

o:lan Oğlan. (8/17)

o:- Olmak. (12/32)

o:ra Orada. (23/61)

o:ran Oradan. (23/13)

o:rda Orada. (2/96)

o:ruz Horoz. (12/18)

o:sun Olsun. (1/47)

o:ul Oğul. (2/74)

ö

ödi- Ödemek. (2/62)

öküs Öküz. (23/89)

öle Öyle. (15/33)

öte bericene Hayal meyal. (14/17)

öte Öteye. (3/3)

ötte Ötede. (15/31)

öyne Öyle. (1/48)

ȫ

ö:le Öyle. (3/44)

ö:ret- Öğretmek. (6/85)

ö:retmen Öğretmen. (7/17)

ö:süz Öksüz. (21/28)

ö:rtük Örtülü. (3/65)

p

pi:t Yerli ağızda ramazan davulcusunun söylediği mâni, dörtlük. (21/84)

palta Balta. (20/115)

panagürse Panagürişte. (9/2)

paneyer Panayır. (2/80)

pantol Pantolon. (24/45)

parakente Perakende. (3/13)

parala- Paramparça olmak. (20/63)

pasport Pasaport. (8/19)

paşakü: Paşaköy. (18/32)

patetes Patates. (1/19)

patır- Batırmak. (2/88)

pat- Batmak. (2/80)

patno /bulg./ Karayolları. (10/6)

patnu /bulg./ Karayolları. (10/6)

pazaç /bulg./ Bekçi. (10/12)

pazlama Saçta pişirilmiş yuvarlak ekmek, bazlamaç. (18/24)

pekle:- Beklemek. (2/105)

pensiya /bulg./ Emekli maaşı. (2/24)

pensiyaya çık- Emekliye ayrılmak. (22/31)

pensiyoner /bulg./ Emekli. (22/87)

pensoner /bulg./ Emekli. (16/5)

peralna /bulg./ Çamaşır makinesi. (17/50)

perekat Bereket. (19/6)

pesle- Beslemek. (2/119)

peşe /bulg./ Yayan gitmek. (23/77)

petak /bulg./ Cuma günü. (14/51)

pılno otliçinçka /bulg./ En iyi şekilde. (22/39)

piç- Biçmek. (12/45)

pindir- Bindirmek. (6/45)

pin- Binmek. (3/6)

pir Bir. (16/47)

pirkaç Birkaç. (3/81)

pişe Bir şey. (19/35)

pişey Bir şey. (7/3)

pişil- Pişirmek. (2/34)

pitir- Bitirmek. (9/31)

pit- Bitmek. (1/11)

plomonya Bir tür hastalık. (20/75)

po:ça /pom./ Beton. (11/4)

podnaem /bulg./ Kiralık. (22/56)

poka:na /bulg./ Davet. (2/33)

potur Arka tarafında kırmaları çok, bacakları dar bir tür pantolon. (23/87)

prosluk Bulgarca dilencilik anlamına gelen ‘prosiya’ kelimesinin yerli ağızda söylenişi. (19/45)

prublem Problem. (9/4)

puçuk Buçuk. (22/31)

pumak Pomak. (3/100)

r

rabotna sila /bulg./ İş hukuku. (23/16)

ramet Rahmet. (11/6)

ra:metli Rahmetli. (7/22)

ramızan tutmak Oruç tutmak. (5/33)

ramızan Ramazan. (5/32)

ras Rast. (2/5)

ra:t Rahat. (12/41)

reduktur /bulg./ Redüktör. (22/28)

renta /bulg./ Kira. (21/59)

reyon /bulg./ Alan, bölge. (18/2)

reyz /bulg./ Yolcu otomobili, minibüs. (21/69)

re:zör /bulg./ Yolcu otomobili, minibüs. (21/68)

rudnik /bulg./ Maden ocağı. (22/8)

S

sa: (1) Sağ yön. (21/146)

sa: (2) Sağ. (5/44)

sa: (3) Sana. (3/93)

saba: gada: Sabaha kadar. (2/47)

saba Sabah. (14/4)

saba:len Sabahleyin. (6/11)

saban Çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı. (2/13)

sabana koş- Hayvanları sabana bağlamak. (17/21)

sac Saç. (20/67)

saç Hamur işi pişirilen demir ızgara. (18/24)

saçları aka:r- Saçları beyazlamak. (21/39)

sade Sadece. (8/18)

sa:la Salih Aga. (21/147)

sa:lık Sağlık. (24/52)

sal- Göndermek. (5/26)

sam Sonra. (21/14)

sa:mak Sağmak. (20/12)

sancak koş- Salıncak kurmak. (1/41)

sancak kur- Salıncak kurmak. (2/82)

sandık Tabut. (21/92)

santim Bazı ülkelerde kullanılan para biriminin yüzde birine eşit olan küçük para birimi. (7/40)

santin Bazı ülkelerde kullanılan para biriminin yüzde birine eşit olan küçük para birimi. (6/42)

sa:ol Sağ ol. (4/11)

saram Sonra. (21/150)

sa:ranlı Sahranlı köyü. (24/2)

sarık Sarılı. (5/22)

sa:t Saat. (15/80)

sataş- Tecrübe etmek. (1/70)

sa:te Zaten. (11/9)

saten Zaten. (21/41)

sa:tı Zaten. (23/94)

satın Zaten. (3/14)

savır- Savurmak. (6/39)

say- Önemsemek. (11/22)

se: (1) Sana. (2/58)

se: (2) Seni. (13/59)

se Sonra. (9/31)

sefakü Sefaköy. (5/46)

seki Sekiz. (11/7)

sekinci Sekizinci. (11/14)

sekis Sekiz. (22/11)

sekizüs Sekiz yüz. (3/1)

sekmeci Bir tür çocuk oyunu. (22/65)

sekmecik Bir tür çocuk oyunu. (22/65)

sekretar /bulg./ Sekreter. (22/78)

seksiya /bulg./ Şube. (23/12)

seküzüs Sekiz yüz. (3/22)

se:n Senin. (3/97)

senen Senden. (10/1)

seni Senin. (8/4)

serbes Serbest. (18/65)

se:rbes Serbest. (3/8)

sestra Bulgarca kız kardeş anlamına gelen 'sestra' kelimesi burada 'meditsinska sestra' yani hemşire anlamında kullanılmıştır. (20/134)

sever Sefer. (3/57)

sevte Siftah. (20/60)

sey Sen. (21/115)

sıça Sıçan. (10/29)

sınıv Sınıf. (13/2)

sırıf Sınıf. (21/106)

sıvış- Yerleşmek. (17/2)

sıvıt- Cıvıtmak, sulandırmak. (18/25)

sien Senin. (20/53)

sin Sizin. (15/78)

sini (1) Üzerinde yemek de yenilebilen, yuvarlak, bakır veya pirinçten büyük tepsi. (2/76)

sini (2) Şimdi. (2/118)

sı:r Sığır. (3/30)

sis Siz. (15/91)

sklad /bulg./ Depo, ambar. (22/16)

slujebna /bulg./ Memuriyet. (22/4)

smiyana /bulg./ Vardiya. (4/23)

so: Sonra. (1/23)

so Sonra. (22/9)

soa Sonra. (15/80)

sokul- Yaklaşmak, yanaşmak. (1/35)

son Sonra. (14/47)

so:n Sonra. (19/72)

so:na Sonra. (3/8)

sonca Sonra. (3/23)

sor Zor. (21/27)

so:ra Sonra. (1/3)

soram Sonra. (21/44)

so:ru Sonra. (6/3)

so:rum Sonra. (6/4)

sovra Sofra. (7/36)

soy Sonra. (24/3)

soyat Soyadı. (3/17)

söle- Söylemek. (3/83)

sreşta /bulg./ Görüşme, karşılaşma. (21/111)

stol /bulg./ Yemekhane. (21/72)

stroitelstvo /bulg./ İnşaat. (7/2)

struk /bulg./ Torna, fireze. (22/29)

student /bulg./ Öğrenci. (9/30)

suukpınar Soğukpınar. (23/77)

sü:le- Söylemek. (20/114)

sübürge Süpürge. (19/56)

sübürke: Süpürge. (17/54)

süüt Söğüt. (3/34)

süle- Söylemek. (7/14)

sülendir- Konuşturmak. (2/120)

sünet Sünnet. (15/46)

sürdüttür- Sürdürmek. (20/37)

süven Bağ, bahçe çitlerinde kullanılan uzun kazıklar. (3/61)

süyle- Söylemek. (2/114)

svobodna /bulg./ Serbest, başı boş. (12/27)

Ş

şauk Aydınlık. (8/1)

şa:nda Şu anda. (21/53)

şe Şey. (1/21)

şe: Şey. (11/13)

şeylie Şeyler. (3/21)

şıllan /pom./ Sıvı yağ. (21/61)

şıra Henüz mayalanmamış üzüm suyu. (3/72)

şırlan /pom./ Sıvı yağ. (21/60)

şidik Şimdi. (24/11)

şin Şimdi. (1/34)

şini: Şimdi (3/58)

şinci Şimdi. (11/5)

şindi: Şimdi. (1/4)

şindi Şimdi. (1/43)

şindik Şimdi. (5/7)

şini Şimdi. (1/36)

şinik Şimdi. (2/32)

şinni Şimdi. (15/49)

şirok polyana Sürmenler köyü. (7/33)

şiroka pole Sürmenler köyü. (7/33)

şivaçka /bulg./ Kadın terzi. (4/23)

şok Çok. (18/29)

şopar Çingene çocuğu. (11/11)

şuram Şuraya. (10/12)

şuşar Saç kurutma makinesi. (17/54)

şüför Şoför. (8/47)

şüle: Şöyle. (4/21)

şüle Şöyle. (3/54)

t

ta Daha. (2/87)

ta: Daha. (2/10)

tauk Tavuk. (11/36)

ta:la işle- Tarlada çalışmak. (10/1)

ta:la Tarla. (10/1)

ta:le Tarla. (4/7)

talla Tarla. (6/12)

ta:lle Tarla. (20/5)

tamam Tam, tam da. (3/28)

ta:n Tane. (2/63)

tan (1) Tane. (20/17)

tan (2) Taraf. (13/3)

tana: Dana. (20/12)

tana Dana. (21/9)

tani- Tanımak. (2/97)

ta:ns Dans. (13/24)

tarav Taraf. (1/9)

ta:re Tarla. (19/51)

ta:sil Tahsil. (6/21)

ta:ta Tahta. (3/67)

tatarkü: Tatarköy. (20/99)

tavda Taze. (20/40)

tavu Tavuk. (18/3)

te: Arapçada b harfinin yerli ağızda söylenişi. (6/83)

tehnikum /bulg./ Orta teknik okulu. (22/59)

teka:r Dekar. (21/7)

tekar Dekar. (24/60)

teke:lek Tekerlek. (17/51)

tekerilek Tekerlek. (20/56)

tekese Bulgaristan'da komünizm döneminde çiftçileri desteklemek için kurulan birlik. (1/14)

tekeze Bulgaristan'da komünizm döneminde çiftçileri desteklemek için kurulan birlik. (2/1)

tekira: Tekrarlamak. (19/62)

tekne Su kabı. (3/87)

televiziya Televizyon. (23/31)

televon Telefon. (23/29)

televzon Televizyon. (5/12)

temin Demin. (3/102)

temis Temiz. (3/85)

te:ne Tane. (12/18)

tepiş- Uğraşmak. (16/74)

terete TRT, bir televizyon kanalı. (7/51)

te:rtipçi Düzene ve temizliğe önem veren kimse. (21/152)

teyip Teyp. (13/24)

tez Çabuk olan, süratli. (3/10)

tın- Aldırış etmek. (19/62)

tıraktür Traktör. (2/11)

tiken Diken. (10/10)

tik- Dikmek. (8/34)

tikve:- Dikivermek. (24/50)

tir arabası Tır. (20/43)

tiren Tren. (23/8)

tiyarla- İhtiyarlamak. (11/40)

tö:le Te öyle. (21/152)

toçno /bulg./ Tam. (20/84)

toderey Todor Hristov Jivkov, 1954-1989 yılları arasında Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi birinci sekreteri ve 1971-1989 yılları arasında Bulgaristan başbakanı. (24/35)

todey Todor Hristov Jivkov, 1954-1989 yılları arasında Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi birinci sekreteri ve 1971-1989 yılları arasında Bulgaristan başbakanı. (1/22)

tok kafalı Kibirli, burnu havada. (21/137)

tok makinesi Tost makinesi. (17/53)

tok sobası Elektrikli soba, ısıtıcı. (17/54)

tokuş- Kafa kafaya vuruşmak. (21/146)

to:let Tuvalet. (13/59)

tomas Domates. (1/20)

tomatis Domates. (17/44)

topa:- Toplamak. (11/3)

topçuk Bir tür çocuk oyunu. (16/26)

torbe Torba. (11/22)

torum Torun. (16/61)

tot- Tutmak. (21/33)

törkiye Türkiye. (15/34)

törüş Dönüş. (3/60)

traktor Traktör. (10/1)

traktor ayda:- Traktör kullanmak. (21/139)

traktoris Traktör şoförü. (21/51)

traktur Traktör. (8/46)

traktür Traktör. (8/47)

tü Tür. (24/48)

tükçe: Türkçe. (23/91)

tüllü Türlü. (8/34)

tür Türk. (9/4)

türçe Türkçe. (3/98)

türke Türkiye. (10/31)

türkiyecilik Göçmenlik. (12/17)

türkü ça:r- Türkü söylemek. (1/34)

türkü çı:dır- Türkü söylemek. (2/122)

türkünya /bulg./ Türk kadın. (15/81)

tütmak Tutmak. (19/70)

tütün tınazı Tütün yığını. (15/1)

tütün işle- Tütün işi yapmak. (4/7)

tütüncülük çalış- Tütün işinde çalışmak. (20/129)

tvoyta /bulg./ Senin. (3/107)

u

u O. (2/95)

uda Orada. (20/26)

ufar Ufak. (16/26)

uka:dan Yukarıdan. (3/24)

uka:kı Yukarıki. (13/40)

uldere Uludere. (3/2)

una Ona. (5/6)

una: Ona. (6/71)

undan Ondan. (1/55)

uniforma /bulg./ Üniforma. (22/19)

unla: Onlar. (1/57)

unlar Onlar. (1/21)

unna: Onlar. (2/8)

unna:n Onların. (6/83)

unnar Onlar. (4/1)

unteki Öteki. (11/22)

ura Orada. (20/29)

uraş- Uğraşmak. (2/12)

ura:y Oraya. (18/55)

urba Her türlü giyim eşyası, giyecek, elbise. (23/78)

urban Kurban. (3/47)

urda Orada. (11/7)

urda Orda. (1/5)

urgan Keten, kenevir, pamuk, jüt gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat. (1/41)

uşa: garış- Çoluk çocuğa karışmak. (6/2)

uşak Çocuk. (2/74)

uyna- Oynamak. (11/46)

uzun git- Uzun sürmek. (21/95)

ū

u:da Orada. (1/30)

u:raş- Uğraşmak. (1/19)

u:rda Orada. (1/25)

u:va Ova. (3/76)

ü

üc Üç. (6/32)

üççüs Üç yüz. (24/7)

üçe: Üçer. (3/75)

üçene /bulg./ Öğrenci, talebe. (9/30)

üçgel Üç köşeli. (16/32)

üçüs Üç yüz. (13/57)

üçüz Üç yüz. (11/29)

üj Üç. (3/23)

üle Öyle. (1/4)

üle: Öyle. (1/6)

üle:di Öyleydi. (1/10)

üren- Öğrenmek. (18/63)

üş Üç. (2/5)

üte Öte. (20/146)

üyle Öyle. (20/118)

ū

ü:süz Öksüz. (20/3)

ü:len- Eğlenmek. (16/67)

ü:ren- Öğrenmek. (6/51)

ü:retmen Öğretmen. (8/16)

ü:le Öyle. (3/39)

v

va: Var. (1/13)

va Var. (2/33)

vakat Fakat. (3/26)

vakıt Vakit. (24/39)

va:lde Valide. (21/45)

vallai Vallahi. (8/38)

va:- Gitmek. (4/6)

var- Gitmek. (2/111)

vayda Fayda. (2/54)

vazla Fazla. (2/57)

vefa:t it- Vefat etmek. (8/30)

vel- Vermek. (15/43)

ve:- Vermek. (2/7)

vıril Varil. (16/55)

vişe /bulg./ Yüksek seviyeli, yüksek tahsilli. (22/59)

vişo obrazovaniye /bulg./ Yüksek öğrenim. (22/41)

vişo voenno uçilişte /bulg./ Yüksek askerî okul. (22/41)

vratovrıska /bulg./ Kravat. (22/19)

vu:da Burada. (21/105)

vula: Vallahi. (15/1)

vulla: Vallahi. (15/83)

y

ya: Yağ. (23/78)

yaba Ot toplamaya ve harman savurmaya yarayan bir alet. (6/44)

yab- Yapmak. (7/52)

yaut Yahut. (13/44)

yi:cek Yiyecek. (6/73)

yi:n Yeğni. (2/90)

yi:p içmek Yeyip içmek. (12/31)

yak Yok. (16/43)

yaka: Yolun yan tarafı. (21/145)

ya:lık Bir tür çocuk oyunu. (6/18)

yalız Yalnız. (19/42)

yalnayak Yalın ayak. (15/52)

yalnıs Yalnız. (1/57)

yalnısçanak Yalnız başına. (20/22)

yam Yan. (11/8)

yamac Dağın veya tepenin herhangi bir yanı. (3/4)

ya:- Yağmak. (15/30)

ya:mur Yağmur. (18/15)

ya:n Yani. (1/1)

yan Yani. (10/24)

ya:ne Yani. (19/76)

yangı Acı. (15/28)

yanı Yani. (3/49)

yan- Çalışmak. (21/148)

yanvar /bulg./ Ocak ayı. (23/19)

yapa: Yapağı. (20/118)

yapılıvar- Yapılıvermek. (6/56)

yapo:r Yapılıyor. (5/8)

yappır- Yapmak. (21/151)

yapunca Soğuk havada, açıkta bırakılan atlara örtülen uzun tüylü kebe. (3/65)

yardım it- Yardım etmek. (22/70)

yaşavır- Yaşamak. (11/13)

yaşayıvar- Yaşayıvermek. (22/55)

yaşu- Yaşamak. (13/13)

yavıt Yahut. (1/3)

yavuklu tutun- Sevgili olmak. (19/47)

yavuklu Sevgili. (2/113)

ya:vut Yahut. (1/5)

yavut Yahut. (18/20)

yaz yemişi Yaz meyvesi. (19/34)

yazdur- Yazdırmak. (15/76)

yazmacı Yazman, kâtip. (22/11)

yazovir /bulg./ Baraj. (23/77)

ye Arapçada ye harfi. (6/83)

ye: (1) Arapçada ye harfi. (6/83)

ye: (2) Yer. (2/80)

yek Tek. (20/21)

yel Yer. (3/13)

ye:- Yemek yemek. (6/63)

yemekane Yemekhane. (1/25)

yemeka:ne Yemekhane. (6/9)

yerin e:ngin olması Toprağın verimli olması. (20/39)

yer- Ermek. (20/37)

yetmiseki Yetmiş sekiz. (3/1)

yetmisekiz Yetmiş sekiz. (18/68)

yev Ev. (9/13)

yıkattır- Yıkamak. (3/88)

yıprama Yıpranma. (22/35)

yıpra- Yıpranmak. (21/19)

yicek Yiyecek. (2/76)

yiin Yeğni. (2/91)

yidir- (1) Yedirmek. (6/27)

yidir- (2) Yemek yemek. (14/19)

yimek Yemek yemek. (2/119)

yirmbir Yirmi bir. (9/7)

yo Yok. (7/19)

yo:sa Yoksa. (1/61)

yosa Yoksa. (2/101)

yöde- Ödemek. (8/41)

yöküz Öküz. (16/28)

yörü- Yürümek. (10/11)

yörüd- Yürütmek. (14/53)

yörüttür- Yürüttürmek. (14/55)

yörüylek Yürüyerek. (24/58)

yu:- Üst üste koymak, doldurmak. (19/28)

yuk Yok. (7/23)

yü:sek Yüksek. (22/28)

yüklü Hamile. (3/15)

yüriylek Yürüyerek. (15/9)

yüru Euro para birimi. (19/3)

yürü Euro para birimi. (19/4)

yürüyelek Yürüyerek. (13/36)

yüs Yüz. (22/101)

yüsek Yüksek. (22/62)

yüzsüz Öksüz. (3/20)

z

za:b Taraf. (14/40)

zi:tinburnu Zeytinburnu. (20/26)

zala /bulg./ Salon. (22/29)

zam Zaman. (19/34)

zama Zaman. (23/15)

za:met Zahmet. (15/42)

zana:t Zanaat. (7/24)

zar Azar. (7/14)

za:r Zor. (12/4)

zatan Zaten. (22/62)

zate Zaten. (20/35)

zatı Zaten. (21/16)

zatın Zaten. (3/99)

zavedeniye /bulg./ İşletme. (8/41)

zehirci Tütün tarlalarına ilaç atan kişi. (15/2)

zehtinburnu Zeytinburnu. (22/100)

ze:rbes Serbest. (15/49)

zerbes Serbest. (24/30)

zıman Zaman. (2/95)

zımat Zaman. (22/45)

zo: Zor. (20/66)

zor çek- Zorluk çekmek. (20/122)

zura Zorla. (21/113)

züriyet Döl, soy sop, sulp. (3/15)

zvenitsa Bocuklu Zvinitsa köyü. (22/76)

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Halil; Yelten, Muhammet, *Kelime Grupları*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 2005.

Aksan, Doğan*, Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Aksoy, Ömer Asım, "*Gaziantep Ağzı*" İstanbul 1945

Altınay, Ahmed Refik, *Anadolu'da Türk Aşiretleri (966-1200),* İstanbul 1930, 236 S.

Arat, Reşid Rahmeti, "*Türkçe metinlerde e / i meselesine dair*", *RO* XVIII, 1953, 306-313.

_____, *Kutadgu Bilig I, Metin*, TDK, Ankara, 1991.

_____, *Kutadgu Bilig II, Tercüme*, TTK, Ankara, 1959.

Atalay, Besim, *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi* I, TDK, Ankara, 1998. 4.Baskı.

_____, *Türkçe'de Kelime Yapma Yolları*, İstanbul, 1946.

Banguoğlu, Tahsin, *Ana Hatlarıyla Türk Grameri,* İstanbul 1940.

_____, *"Türk Dillerinde Ön Vokallerin Düzleşmesi ve Karaimcenin Halıcz-Luck Lehçesinde ö>e ve ü>i Değişmeleri",* 1963; TDAY Belleten, s.33-37

_____, *Türk Grameri: Birinci Bölüm, Sesbilgisi,* TDK yayınları, 177, Ankara 1959, 306 S.

_____, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1986.

Başkan, Özcan, *"Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme",* 1970; TDAY Belleten, s.237-251

Bayraktar, Nesrin; Ercan, Yadigar vd., *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, Atlas Yayın-Dağıtım, İstanbul, 2005.

Buluç, Sadettin, "*Anadolu Ağızları Bibliyografyası*", *TM* VII-VIII (1942), 327-333

_____, "*Tellâfer Türkçesi Üzerine*", *TDAY* 1973-1974, 49-57

_____, "*Kerkük Ağzına Göre Arzu ile Kamber masalı*", *TDAY* 1975-1976, 203-238.

Buran, Ahmet, *"Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri",* 1996; Ankara: TDK Yayınları

_____, *"Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları"*, 1997; Ankara: TDK Yayınları

Caferoğlu, Ahmet, "*Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme "I,* İstanbul 1940 *II, İstanbul 1941. –ADÜM. I-II*

_____*, Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar,* İstanbul 1942. ---DİAT.

_____*, Anadolu Ağızlarından Toplamalar,* İstanbul 1943. --- AAT.

_____*, Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Derlemeler,* İstanbul 1944.-STİAD

_____, *Güney-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar,* İstanbul 1945.-GDİAT.

_____, *Kuzey – Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar,* İstanbul 1946, KDİAT

_____, "*Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler",* İstanbul 1948.-OAAD.

_____, "*Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler",* İstanbul 1951.-AİAD.

_____, "*Anadolu ağızlarında metathése gelişmesi*", *TDAY 1955,1-7.*

_____, "*Anadolu ağızlarında içses ünsüz benzeşmesi*" *TDAY 1958, I-II*

_____, "*Anadolu Ağızlarında Konson Değişmeleri*", *TDAY 1963, I-32*

_____, "*Anadolu ve Rumeli Ağzılarıda Ünlü Değişmeleri*", *TDAY 1964, 1-33*

_____, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul 1968.-EUTS.

_____, "*Türkçede (v) Morfemi*", *TM XVI (1971), 27,38*

_____, "*Konya İlinin Ermenek Ağzı*", *TDAY 1972, 1-16*

Cahen, Claude, *"Osmanlılardan Önce Anadoluda Türkler*", (Çeviri: Berna Moran), 1979; İstanbul, E Yayınları

Delice, H. İbrahim, *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2003.

Demir, Necati, "*Trabzon ve Yöresi Ağızları*" , Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.

_____, *Ordu İli ve Yöresi Ağızları* (İnceleme-Metinler-Sözlük), Ankara, 2001.

Demir, Tufan*, Türkçe Dil Bilgisi*, Kurmay Yayınları, Ankara, 2004.

Develi, Hayati, *"Türkiye Türkçesinde İç Seste Ünsüz Benzeşmesi ve Yansızlaşması"*, 1996; 3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı s.298-302

Dilaçar, Agop, "*Gramer:Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi*" TDAY-B 1971, TDK, Ankara, 1989, s.83-145.

Doğan, Levent – Kaya, Nesrin – Oyar, Ahmet – Topaloğlu, Yüksel – Durmuş, Oğuzhan – Özden, Muharrem – Özden, Ersin; "*Üniversiteler için Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım*" Kriter Yayınevi, İstanbul, 2008.

Eckmann, J., "*Anadolu Karamanlı ağızlarına ait araştırmalar*", *DTCFD VIII / 1-2 (1950), 165-200*

_____, "*Kelime ortasında anorganik b, p ve m'nin türemesi*", *TM X (1953), 313-320*

_____, "*Türkçede d, t ve n seslerinin türemesi*", *TDAY 1955, 11-22*

Ercilesun, Ahmet B., "*Kars İli Ağızları ve Ses Bilgisi*" Ankara, Gazi Üni. Yayınları, 1983

Eren, Hasan, "*İkiz kelimelerin tarihi hakkında*", *DTCFD VII (1949), 283-286*

_____, "*Onomatopelere ait notlar*", *TM X (1953), 55-58*

_____, "*Türk dillerinde metathése*", *TDAY 1953, 161-180*

_____, "*Türkçede –mm– > –mb– dissimilationu*", *TDAY 1959, 95-103*

_____, "*Gök kelimesinin türevleri*", *Jean Deny Armağanı,* Ankara 1958,85-90

_____, "*Anadolu Ağızlarında Rumca, Islavca ve Arapça kelimeler*", *TDAY 1960, 295-371.*

Eren, M. Emin, "Zonguldak - Bartın- Karabük İlleri Ağızları", 1997; Ankara, TDK Yayınları

Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi,* İstanbul 1958, 364 S.; *2.basılış:* İstanbul 1962, 384S

Erimer, K., "*Anadolu ve Rumeli ağızları üzerine bir bibliyografya denemesi*", *TDAY 1970, s. 211-236.*

Erten, Münir, *"Diyarbakır Ağzı"*, 1994; Ankara, TDK Yayınları

Gabain, A. von, *Alttürkische Grammatik,* Leibzig 1942, -Alt. Gr.

_____, "*Das Alttürkische*", *Fundamenta, 2-45*

_____, Gordlevskiy, V.A., *İzbranniya Soçineniya I, Gosudarstvo Seldjukidov Maloy Azii,* Moskova 1960

Gemalmaz, Efrasiyap, *"Erzurum İli Ağızları I-II-III"*, 1978; Ankara, TDK Yayınları

Gencan, Tahir Nejat, *Dilbilgisi*; Kanaat Yayınları; İstanbul, 1978.

Gülsevin, Gürer, *Uşak İli Ağızları* (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2002.

Gülensoy, T., "*24 Oğuz boyunun Anadolu'daki izleri*", *Türk Halkbilim Araştırmaları Yıllığı 1977, 73-98*

_____, "*Türk fonetik transkripsiyonu üzerine*", *Türkoloji Der.,* VIII / 1979, 169-190

_____, *Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası,* Ankara 1981

_____, *Türkçenin El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Ankara, 1994.

_____, "*Kütahya ve Yöresi Ağızları*" ,Ankara, 1988.

Günay, Turgut, *"Rize İli Ağızları"*, 2003; Ankara,TDK Yayınları

Günşen, Ahmet; "*Kırşehir ve Yöresi Ağızları Sözlüğü*" , Ocak yayınları, Ankara, 2001

_____, "*Kırşehir ve Yöresi Ağızları*" (İnceleme metinler sözlük), TDK Yayınları, Ankara, 2000(Doktora Tezi)

Haz. Çelik, Tahsin – Gülşen, Gülcan, Ongun, Deniz; "*Bilecik Kültür Envanteri 2006*", Bilecik İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 2006

İmer, Kamile, *"Batı Anadolu Ağızları Üzerine Gözlemler", "Doğan Aksan Armağanı",* 1998; AÜ, DTCF Yayınları No:366, s.85

Kalay, Emin, "*Edirne ili Ağızları, inceleme-metin*" TDK, Ankara, 1998

Karahan, Leyla, *Türkçe'de Sözdizimi*, Akçay Yayınları, Ankara, 1993.

_____, *"Anadolu Ağızlarını Sınıflandırmada Kullanılabilecek Bazı Ölçüler"*, 1992; Uluslararası Türk Dil Kongresi Bildirileri sf. 637-640

_____, *"Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması"*, 1996; Ankara, TDK Yayınları I. Baskı

Korkmaz, Zeynep, "*Batı Anadolu ağızlarında aslî vokal uzunlukları hakkında*", *TDAY 1953, 197-203*

_____, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2003.

_____, "*Güney Batı Anadolu Ağızları",* Ankara 1956.- GBAA

_____, "*Türkçe -acaḳ / -ecek gelecek zaman (futurum) ekinin yapısı üzerine*", *DTCFD* XVII / 1-2 (1959), 159-168

_____, "*Türk Dilinde –ça eki ve bu ekle yapılan isim teşkilleri üzerine bir deneme*" *DTCFD XVII / 3-4 (1960), 275-358.*

_____, *Türkçede eklerin kullanış şekilleri ve ek kalıplaşması olayları,* DTCF yayını: 124, Ankara 1962

_____, *Nevşehir ve yöresi ağızları,* Ankara 1963. –NYA

_____, "*Kaşgarlı Mahmud ve Oğuz Türkçesi*", *TD XXVII / 253 (ekim1972),3-19*

_____, "*XI-XIII. yüzyıllar arasında Oğuzca*", *TDAY 1973-1974, 41-48*

_____, "*Anadolu ağızları üzerinde araştırmaların bugünkü durumu ve karşılaştığı sorunlar*", *TDAY 1975-1976, 143-172.*

_____, "*Bartın ve yöresi ağızları üzerine*", *Türkoloji Derg., I / I (1964),103-141.*

_____, "*Anadolu ağızlarının etnik yapı ile ilişkisi sorunu*", *TDAY 1971,21-46*

Köprülü, M.F., *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu,* Ankara 1959; *2.basım:Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu,* Ankara 1972.

Özden, Muharrem; "*Bilecik ili Söğüt İlçesi ve Köyleri Ağız Araştırması*" Trakya Üni. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2000

Özkan, Mustafa – Tören, Hatice – Esin, Osman; "*Yüksek öğretimde Türk Dili – Yazılıve Sözlü Anlatım*", Filiz Yayınevi, İstanbul, 2006

Özçelik, Sadettin, *"Urfa Merkez Ağzı"*, 1997; Ankara, TDK Yayınları

Parlatır, İsmail vd., *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Cilt 1, 9.Baskı, Ankara, 1998.

Sağır, Mukim, *"Erzincan ve Yöresi Ağızları"*, 1995; Ankara TDK Yayınları

Sümer, Faruk, "*Osmanlı devrinde Anadolu'da yaşıyan bazı Üçoklu Oğuz boylarına mensup teşekküller*", *İFM XI (1949-50), 437,508*

_____, "*Yıva Oğuz Boyuna Dair*", *TM IX (1951), 151,170*

_____, "*Bayatlar*", *TDED IV / 4 (1952), 373-417*

_____, "*XVI. asırda Anadolu, Suriye ve Irak'ta yaşıyan Türk aşiretlerine umumî bir bakış*", *İFM* XI / 1-4 (1949-50)

_____, "*Bayındır, Peçenek ve Yüreğirler*", *DTCFD X / 2,3,4 (1953), 317-344*

_____, "*Bozoklu Oğuz Boylarına Dair*", *DTCFD XI / 1 (1953), 65-103*

_____, "*Avşarlara dair*", *Fuad Köprülü Armağanı,* İstanbul 1953, 453-478

_____, "*Döğerlere dair*", *TM X (1953), 139-158*

_____, "*Anadolu'ya yalnız göçebe Türkler mi geldi?*", *Belleten* XXIV (*ekim 1960), S. 96, 567-594*

_____, "*Oğuzlara dair destanî mahiyette eserler*", *DTCFD XVII / 3-4 (1960), 359-455*

_____, "*Anadolu'da Moğollar*", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi 1(1969),1-147.*

_____, *Oğuzlar – Türkmenler,* Ankara 1972(2.basılış).

Tarama Sözlüğü(I-VIII), Ankara 1963-1977. –TS I-VIII.

Şahin, İlhan, "*Osmanlı Döneminde Konar Göçerler*", Eren Yayınevi, İstanbul, 2006

Şahin, Muhammet, "*Türk Tarihi ve Kültürü*", Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2006

Türk Dil Kurumu, *"Tarama Sözlüğü"*, C.I-VII, 1963-1977; Ankara, TDK Yayınları

_____, *"Derleme Sözlüğü"*, C.I-XII, 1963-1982; Ankara, TDK Yayınları

_____, *"Türkçe Sözlük I-II"*, 1998; Ankara, TDK Yayınları 8.Baskı

_____, *"Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler I-II"*, 2004; Ankara TDK Yayınları 3. Baskı

_____, *"Yazım Klavuzu"*, 2005; Ankara, TDK Yayınları 24. Baskı

İnternet Kaynakları

https://islamansiklopedisi.org.tr/haskoy--bulgaristan

https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43355c7495406a2276c0/Haskoy_Aralik_2015.pdf